

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

за период 2022-2026.године

Основна школа „Војвода Мишић”

Садржај

ЦИЉ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ ПО РАЗРЕДИМА

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ПРОЈКТНА НАСТАВА И ДИГИТАЛНИ СВЕТ

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ
ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

ПРОГРАМЗ ДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ

ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАНОВИ

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ НОВИМ УЧЕНИЦИМА И ЗАПОСЛЕНИМА

ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик – енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	1	36
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		20	720

Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	недељно	годишње
1.	Верска настава/Грађанско васпитање	1	36
У К У П Н О: Б		1	36
У К У П Н О: А + Б		21	756

Остали облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети и изборни програми

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	г.
1.	Редовна настава	21	756
2.	Допунска настава	1	36
3.	Настава у природи	7 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	г.
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности	1	36

1. ПРОГРАМИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

2. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: СРПСКИ ЈЕЗИК Разред: први Годишњи фонд часова: 180 часова Недељни фонд часова: 5 часова

Циљ: Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

ОБЛАСТ / ТЕМА	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	- разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; - влада основном техником читања и писања ћириличног текста; - разуме оно што прочита;	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре.	Групни рад у обради слова у зависности од ученичког предзнања истих. Индивидуални рад или рад у пару, у делу вежбања у зависности од индивидуалног напредовања ученика. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалoшка,

		Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).	демонстративно- илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, текстуална. Наставна средстав: уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске, графофолија, разредна и дечја илустративна словарица, пригодни текстови.
КЊИЖЕВНОСТ	-активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; - препозна песму, причу и драмски текст; одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; - уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; препозна загонетку и разуме њено значење;	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Народна песма, Ја сам чудо видео Јован Јовановић Змај, Зимска песма Војислав Илић, Пролетња зора/Воја Царић, Пролеће/Мира Алечковић, Ветар сејач Десанка Максимовић, Првак; Хвалисави зечеви/У гостима/Ливадско звонце Гвидо Тартаља, Китова беба/Мрави/Постеља за зеку Бранко Ћопић, Жежева кућица (читање у наставцима) Душан Радовић, Јесења песма/Срећна Нова година Љубивоје Ршумовић, Ау што је школа згодна; Дете/Деца су украс света Стеван Раичковић, Цртанка/Бранислав Лазаревић, Сликар Перо Зубац, Добар друг ти вреди више Драгомир Ђорђевић, Није лако бити дете	Реализација ове области ће се базирати на облицима рада којима се може постићи најбољи резултат (фронтални, групни рад, рад у пару, индивидуални) у зависности од садржаја. При избору метода (дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, хеуристичка, текстуална) водићемо рачуна да се код ученика посебно развијају способности активног слушања, разумевања садржаја и критичког мишљења. У ту сврху ће се и користити следећа наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске,

		Проза Народна прича, Свети Сава и ђаци Народна прича, Деда и репа /Голуб и пчела Народна басна, Лисица и гавран Доситеј Обрадовић, Два јарца; Две козе Лав Николајевич Толстој, Два друга Драган Лукић, Јоца вози тролејбус/Игор Коларов, Дум-дум Оливер и његов бубањ Ђуро Дамјановић, Дан кад је јутро било слово/Весна Ђоровић Бутрић, Ноћни ћошак Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, Загонетке лаке за прваке ђаке, Загонетке Григора Витеза и Бране Цветковића) Драмски текстови Гвидо Тартаља, Зна он унапред Душан Радовић, Тужибаба Александар Поповић, Неће увек да буде први Бора Ољачић, Први дан у школи Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: Буквар ДОМАЋА ЛЕКТИРА Јован Јовановић Змај, Песме за децу (избор) Избор из басни и сликовница за децу Књижевни појмови: песма; - прича; догађај; место и време збивања;	

		књижевни лик - изглед, основне особине и поступци; драмски текст за децу; шаљива песма; басна; загонетка.	
ЈЕЗИК (Грамматика, правопис и ортоепија)	-разликује слово, реч и реченицу; правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; правилно употреби велико слово;	Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.	У овој области ће бити најзаступљенији индивидуални и групни облик рада у зависности од предзања ученика као и брзине њиховог напредовања. Томе ће бити прилагођене и методе као и средства рада. Методе: дијалошка, демонстративно - илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, текстуална Наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске, графофолија, разредна и дечја илустративна словарица, пригодни текстови
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 1.Говорење	учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; усмено препричава; усмено прича према	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука. Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста (драмско и луткарско).	У овој области ће бити заступљен и фронтални облик рада, као и сви други облици у зависности од конкретног садржаја часа. Наставна средства су примерена конкретној области- уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске,,

	слици/сликама и о доживљајима; - усмено описује ствари из непосредног окружења; - бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; - напамет говори краће књижевне текстове; - учествује у сценском извођењу текста;	Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре.	разредна и дечја илустративна словарица, пригодни текстови. Наставне методе су такође прилагођене области- дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, усмено изражавање, текстуална.
2.Слушање	пажљиво и културно слуша саговорнике; - слуша, разуме и парафразира поруку; слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања;	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.	Ова област је веома повезана са претходном (говорење) па ће се и облици рада , као и методе и средства примењивати сходно томе.(Горе већ наведено.)

3.Писање	- примењује основна правописна правила; - пише читко и уредно; - писмено одговара на постављена питања; - спаја више реченица у краћу целину; - пише реченице по диктату примењујући	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.	У овој области ће се највише примењивати индивидуални облик рада усклађен са усвојеним исходима ученика. Наставне методе су: дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, текстуална.
	основна правописна правила;		Наставна средства су примерена конкретној области- уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске,, разредна и дечја илустративна словарица, пригодни текстови.
4.Читање	-гласно чита, правилно и са разумевањем; - тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног; - пронађе информације експлицитно изнете у тексту.	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: уџбенички: Милан Шипка, Буквар; текстови о знаменитим личностима српске културе; вануџбенички: о правилима учтивог понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.	У овој области ће се примењивати индивидуални облик рада у складу са брзином индивидуалног напредовања ученика. Наставне методе су: дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, хеуристичка, текстуална. Наставна средства су примерена конкретној области- уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске,, разредна и дечја илустративна словарица, графофолија, пригодни текстови.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
-прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, помаже, дискутује, анализира, презентује, наводи	- посматра, разговара о посматраном, ради на илустрованим словарицама, црта, чита, рецитије,	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског	У области Почетног читања и писања и Језика изводиће се корелација са предметима: Математике и област Линеарна;

на повезивање и примену знања	драматизује, смишља приче, користи дечју штампу и непознате текстове, слуша, практично комуницира, ређа слагалице од слова и слика, слободно и усмерено препричава, прича, описује на основу онога што је видео, доживео, осетио, саставља реченице, прави самостални речник, пише честитке, писма, пише по диктату и аутодиктат.	програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, оцењивањем групног рада, посматрањем ангажованости на часу, напредовања и оствареност исхода, оцењивањем ученичких радова и продуката ученичких активности, илустрације, рад на тексту, препричавање, драматизација, тематске дискусије и сл У циљу провере остварености исхода и стандарда користиће се: тестови знања, задаци вишеструког избора, разговор, диктат, контролне вежбе, писани радови и сл	СОН – Оријентација у простору; Ликовна култура – Односи у видном пољу (положај облика у простору...) и Споразумевање – лепо писање,.... У области Књижевности корелација ће се вршити са предметима: СОН – Породични дом, школа; изражавање разумевања прочитаних текстова ће се повезивати са темом Ја и други; Ликовна култура – у областима: Односи у видном пољу, Обликовање и Споразумевање при изради различитих илустрација прочитаних текстова; Музичка култура – у области Слушања музике, Извођење музике (извођење бројалица, ономатопеје, правилна дикција. У области Језичке културе корелација ће се одвијати највише са предметом Музичка култура у области Слушања и извођења музике (договор при слушању, изговарање бројалица, држање тела и дисање, правилна дикција,...)

Назив предмета: МАТЕМАТИКА Разред :први Годишњи фонд часова :180 часова Недељни фонд часова : 5 часова

Циљ : Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

ОБЛАСТ / ТЕМА		ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
1.ГЕОМЕТРИЈА	ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; - упореди предмете и бића по величини; уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; именује геометријска тела и фигуре; групише предмете и бића са заједничким својством; - сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика;	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.	У овој области ће се користити групни рад, рад у пару и индивидуални рад у делу одређивања међусобног положаја, упоређивања величине и препознавање и именовања облика предмета, геометријских тела и фигура у зависности од индивидуалног напредовања ученика. При раду ће се користити следеће наставне методе: демонстративна, графичка, дијалошка, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, игролике активности (танграм), практичне манипулације (сецкање, моделовање, лепљење, преклапање фигура...) и сл. Наставна средстав : уџбеник, радна свеска, прибор, модели геометријских тела и облика, играчке, припремљени листићи, графофолија, канап, наставни листићи, жетони, апликације

	ЛИНИЈЕ	- разликује: криву, праву,	Права, крива и	У овој области ће се користити

		изломљену, затворену и отворену линију; - црта праву линију и дуж помоћу лењира;	изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.	фронтални облик рада, рад у пару и индивидуални рад у делу упознавања са појмом линија и различитим врстама линија. Посебна пажња ће се обратити на савладавање цртања правих линија и дужи, као и правилна употреба лењира у ту сврху. При раду ће се користити следеће наставне методе: демонстративна, графичка, дијалогска, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, моделовање положаја тачака. Наставна средства : уџбеник, радна свеска, прибор, модели геометријских тела и облика, играчке, припремљени листићи, графофолија, канап, наставни листићи, апликације

2. БРОЈЕВИ	броји унапред и уназад и са прескоком; прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; користи редне бројеве; - разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац,	Бројање, писање и читање бројева. Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоредивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без	У овој области ће се користити фронтални облик рада, групни рад, рад у пару и индивидуални рад у делу упознавања са појмом броја ослањајући се на предзнања ученика.Посебна пажња ће се посветити изграђивању појма броја кроз визуелну представу ,визуелну кореспонденцију једнакобројних скупова елемената, пребројавање и повезивање са записом броја користећи цифре . Пребројавањем елемената ће се искористити и за полако увођење

	разлика; сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; - растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; реши текстуални задатак са једном операцијом; разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; - прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле;	прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој. Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара	ученика у област Мерење и мере. При раду на разумевању појмова сабирања и одузимања користиће се визуелно представљање сабирања на бројевној правој, бројевним дијаграмима и сликама. Научена таблица сабирања и одузимања ће помоћи разумевању начина откривања непознатог сабирка, умањеноца и умањеника, као и бржем и лакшем савладавању сабирања и одузимања бројева до 20 и даљи рада са бројевима до 100. У исто време увођења блокова бројева до 10, 20 и 100 уводиће се и појам новца и новчаних апоена и њихово упоређивање. При раду ће се користити следеће наставне методе: демонстративна, графичка, дијалогска, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, игра.. Наставна средстав : уџбеник, радна свеска, прибор, модели геометријских тела и облика, играчке, припремљени листићи, графофолија, канап, наставни листићи, апликације
3. МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	измери дужину задатом, нестандартном јединицом мере; преслика тачке и фигуре у	Мерење дужине нестандартним јединицама мере.	У овој области ће се користити фронтални рад, рад у пару као и индивидуални кроз практичне активности а све у циљу разумевања

	квадратној мрежи на основу задатог упутства.		појма мерења и упоређивања датих дужина нестандартним јединицама мере. Користиће се различите јединице мере (сламчица, кораци,...) за мерење дужина, приказиваће се резултати у табели и на дијаграмима и упоређивати дужине. При раду ће се користити следеће наставне методе: демонстративна, графичка, дијалогска, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, игра. Наставна средства : уџбеник, радна свеска, прибор, припремљени листићи, графофолија, канап, сламка, спајалица, наставни листићи, апликације
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставник	Ученик	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, оцењивањем групног	У области Геометрије - Положај, облик и величина предмета - изводиће се корелација са предметима: СОН у области Оријентација у простору; Ликовна култура у области Односи у видном пољу (облици, положај облика у простору и равни) и Обликовање. - Линија – изводиће се корелација са садржајима из предмета : Ликовна култура у области
Организатор наставног процеса, наводи на повезивање и примену знања, подстиче на логичко мишљење, усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, упућује ученике да користи уџбеник и друге изворе знања.	Посматра, уочава, именује, повезује, упоређује, открива релације и изражава их, закључује, групише, проверава, математички се изражава, пребројава, броји, сређује по редоследу, рачуна, мери и процењује, примењује стечена знања, прави моделе		

		рада, задацима вишеструког избора, посматрањем ангажованости на часу, ученичких радова и продуката ученичких активности (моделовања, слагања фигура,...) и сл. - У циљу провере остварености исхода и стандарда користиће се: тестови знања, задаци вишеструког избора, разговор и сл.	Обликовање – обликовање цртежа. У области Бројева корелација ће се одвијати са садржајима из предмета: Музичка култура – Слушање музике ("Учимо да бројимо" Б.Милићевић; и сл.) Физичко васпитање – Моторичке вештине (Ходање и трчање, скакање и прескакање, бацање и хватање, вежбе на тлу) У области Мерење и мере корелација ће се одвијати са предметима: Ликовна култура (облици)

Назив предмета: СВЕТ ОКО НАС

Разред: први

Годишњи фонд часова: 72 часа

Недељни фонд часова: 2 часа

Циљ: Циљ учења предмета свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

ОБЛАСТИ / ТЕМЕ		ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
1. НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ	ЈА И ДРУГИ	препозна и исказе радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; правовремено и примерено ситуацији	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и	У овој области најзаступљенији облик би морао бити фронтални, групни и индивидуални начин рада због остваривања исхода који захтевају препознавање и разумевање појма осећања уз уважавање себе и других,

		искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет;	потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.	дуализам права и обавеза ученика, као и утврђивање знања о о основним животним потребама и њиховом начину остваривања. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалогска, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, игра. Наставна средстав : уџбеник, радна свеска, прибор, припремљени листићи. Буквар дечјих права, слике, пригодни радови, текст, наставни лист,
	ПОРОДИЧНИ ДОМ, ШКОЛА	се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; сарађује са вршњацима у заједничким активностима;	Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.	У овој области најзаступљенији облик би морао бити групни начин рада због остваривања исхода који захтевају освешћивање и проналажење свог места у групи, развијање правилног разумевања дуализма права и обавеза човека као друштвеног бића. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалогска, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, игра. Наставна средстав : уџбеник, радна свеска, прибор, припремљени листићи, Буквар дечјих права, слике, пригодни радови, текст, наставни лист.

	ЗДРАВЉЕ И БЕЗБЕДНОСТ	одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; чува своју, школску и имовину других; - прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; - својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; - примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице	Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).	У овој области најзаступљенији облик би морао бити фронтални, групни и индивидуални начин рада због остваривања исхода који захтевају препознавање и разумевање појма дуализам права и обавеза ученика, као и утврђивање знања о важности здравља и безбедности, развијање навика ради њиховог очувања, препознавање опасних ситуација и правовремено реаговање. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалошка, илустративна, објашњења, хеуристичка, показивања, игра, активна настава. Наставна средства : уџбеник, радна свеска, прибор, припремљени листићи Буквар дечјих права, слике, пригодни радови, текст, наставни лист, уџбеник енциклопедије.

	ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ	снађе се у простору помоћу просторних одредница: напредназад, лево- десно, горедоле и карактеристичних објеката; одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра;	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, леводесно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.	У овој области би морали бити коришћени сви облици рада због остваривања исхода који захтевају да се ученичка претходна знања и искуства систематизују и освесте ради безбедости и потребе остваривања свакодневних активности ученика. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалогска, илустративна, демонстративна, амбијентална, активна настава, хеуристичка, показивања, игра. Наставна средства : уџбеник, радна свеска, прибор, припремљени листићи, слике, пригодни радови, текст, наставни лист.
	ЧОВЕК СТВАРА	- посматрањем и опицавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко;	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).	У овој области би морали бити коришћени сви облици рада због остваривања исхода који захтевају да се ученичка претходна знања и искуства систематизују, при чему ће се користити различите активности које захтевају употребу свих чула у директној вези са предметима из непосредне околине. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалогска, илустративна, хеуристичка, показивања, игра. демонстративна,

				текстуална, амбијентална, разговор, активна настава, експериментална Наставна средстав : уџбеник, радна свеска, прибор, предмети направљени од различитог материјала, слике, пригодни радови, текст, наставни лист, материјал за оглед, уџбеник енциклопедије, припремљени листићи.
	РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ	учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; - разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; - препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа;	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја,	У овој области би морали бити коришћени сви начини рада због остваривања исхода који захтевају да се ученичка претходна знања и искуства систематизују, постепено надограде са посебним акцентом на истицање човека као дела живе природе и важност његових чула у свакодневном животу и спознавању света око нас. Уз различите активности ће се развијати навике брижљивог односа према околини и живом свету у њој, у циљу каснијег разумевања концепта одрживог развоја. При раду ће се користити следеће наставне методе: дијалошка, илустративна, хеуристичка, показивања, игра. демонстративна, текстуална, амбијентална, разговор, активна настава, експериментална Наставна средстав : уџбеник, радна свеска, прибор, предмети направљени

		учава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; - повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.	растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело - делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вид, слух, укус, мирис и додир). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).	од различитог материјала, слике, пригодни радови, текст, наставни лист, материјал за оглед, уџбеник енциклопедије, припремљени листићи.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставник	Ученик	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, оцењивањем групног рада, посматрањем ангажованости на часу, напредовања и остварености исхода, ученичких радова и продуката ученичких активности (моделовања, експериментисања, истраживања,....) и сл.	У оквиру теме Ја и други и Породични доми школа, корелација ће се одвијати са предметима: Српски језик – анализом одређених текстова, Музичка култура – слушањем и извођењем музике одређених садржаја ("Кад си срећан", "Другарство" Д.Лаковић; "Најлепша мама на свету" А.Кораћ и сл.) Грађанско васпитање – кроз све области и теме Ликовна култура – Споразумевање (традиција) У оквиру теме Здравље и безбедност корелација ће бити остварена са предметима: Српски језик – анализом одређених текстова Музичка култура – слушањем и извођењем музике одређених садржаја ("Како се прелази улица" Б.Милићевић, "Успорите поред школе", "Саобраћајац" Н.Хиба, и сл.) Физичко васпитање – све области и теме. У оквиру теме Оријентације у простору и времену корелација ће се одвијати кроз садржаје предмета: Математика - област Геометрије-
Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, наводи на повезивање и примену знања	Посматра, описује, групише, испољава, препознаје, упоређује, именује, процењује, групише, прати, истражује, ствара, игра се, бележи, експериментише, сналази се у простору и времену, сазнаје, ствара, сакупља, осмишљава, реализује		

			Положај, облик и величина предмета; Музичка култура – слушањем и извођењем музике одређених садржаја ("Седмица"М.Субота,и сл) У оквиру теме Човек ствара корелација ће се остваривати са предметима: Ликовна култура – Ликовна култура и окружење , Односи у видном пољу, Обликовање. У оквиру теме Разноврсност природе корелација ће бити са предметима: Српски језик – анализом одређених текстова, Музичка култура – слушањем и извођењем музике одређених садржаја ("Ал је леп овај свет","Бубамара"и сл.) Ликовна култура – Обликовање, Односи у видном пољу и сл.

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА Разред: први Годишњи фонд часова: 36 часова Недељни фонд часова: 1 час

Циљ : Циљ учења предмета ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
1.ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ	- опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор;	Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне	Часови ликовне културе пружају велике могућности за развијање компетенција ученика. Наставник ће посебну пажњу посвећивати

	пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; повеже одабрану установу културе са њеном наменом; - поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.	одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. Уметничка занимања и производи. Слика - слика, вајар - скулптура, фотограф - фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека...). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.	избору облика ,метода и средства за рад у зависности од одређене наставне јединице а у циљу развоја индивидуалног потенцијала ученика, да подржи развој опажања и стваралачког мишљења. Остваривање исхода ће се реализовати постепено и континуирано кроз разноврсне активности и корелацију са другим предметима. Наставник ће посебну пажњу посвећивати избору облика ,метода и средства за рад у зависности од одређене наставне јединице а у циљу развоја индивидуалног потенцијала ученика. Важан задатак наставника је да у складу са предзнањем ученика као и њиховим индивидуалним способностима развија њихову креативност кроз разноврсне задатке и активности.

2.ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; црта на различитим подлогама и форматима папира;	Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надолу). Безбедност у саобраћају - илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.	У свом раду наставник ће бирати и користити различите методе у току часа. То су : вербално-текстуална метода (монологичка, дијалогичка и рад са текстом), , показивачка метода (илустрација и демонстрација), метод сазнавања кроз праксу, откривачка и проблемска метода. Наставна средства ће се користити у зависности од ученичких могућности, способности и предзнања. Могу бити разноврсна као : оловка, креде у боји, предмети у учионици или домаћинству, дрвене бојице, водене боје, пластелин, глиномол, чачкалице и остали материјали, фломастери, штапићи, сламке, текст, кутије, кесе, торба, мрежа, играчке, колаж папир, вуница, дугмићи, лишће, лепак, маказе, жица, фолија, плодови, амбалажа, делови играчака и сл.
3.ОБЛИКОВАЊЕ	користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; - обликује једноставне фигуре од меког материјала; одабере, самостално, начин	Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног	

	спајања најмање два материјала; - преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; - изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; - преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену;	руковања прибором. Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...	

4.СПОРАЗУМЕВАЊЕ	изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; повеже одабрану установу културе са њеном наменом; - поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе	Читање визуелних информација. Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм - традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. Традиција. Празници и украшавање. Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.	

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј.педагошке документације,	у области Ликовне културе и окружења као и поразумевања корелација ће се одвијати са предметима: СОН- Породични дом,школа (правила понашања, права и обавезе), Човек ствара (производи људског рада, материјали за израду предмета и њихова својства), Разноврсност природе (изгледи биљака, животиња, човека)
Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује	Посматра, опипава, објашњава, црта, слика, изражава, ствара, дискутује, комуницира, закључује, мисли, креира, прави,лепи,спаја, оцењује		

		посматрањем ангажованости на часу, његовог напредовања и остварености исхода, самооцењивањем, излагањем ученичких радова и продуката ученичких активности, (цртања, сликања моделовања, спајања, истраживања,....) и сл.	Српски језик – изражавање својих утисака, критике. У области Односи у видном пољу и Обликовање корелација ће бити најчешће заступљена са предметима: Математика- (облици, положај облика у у простору и равни, линија) СОН – Здравље и безбедност (величина предмета у даљини и његово приближавање -аутомобил) Физичко и здравствено васпитање – кретање и сенке, светлост, обликовање слова и бројева телом,...и сл.

Назив предмета: МУЗИЧКА КУЛТУРА Разред: први Годишњи фонд часова: 36 часова Недељни фонд часова: 1 час

Циљ : Циљ учења предмета музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

1.СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; разликује одабране звукове и тонове,	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук - лик, музика - радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско	Специфичност наставе узичке културе захтева стално прожимање свих области и тематских јединица.Настава је усмерена на остваривање

	певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; - поштује договорена правила понашања при слушању музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука;	звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак - дуг), јачина (гласан - тих), висина (висок - дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).	исхода а то се мора реализовати искуственим учењем, што подразумева активно слушање музике као и лично музичко изражавање ученика. Наставник у реализацији овог предмета мора користити глас, покрете и музичке инструменте. Облици рада ће поред индивидуалног бити рад у групама и фронтални. Активности на часу музичке културе морају се одвијати паралелно или да једна произилази из друге. Наставник ће давати јасно формулисана упутства на шта да се усмери пажња при слушању композиције. При слушању дозвољаваће им се слобода емотивног изражавања и самосталног објашњавања осећања и запажања после одслушане композиције. Наставна средства (композиције) ће бити прилагођена узрасту и могућностима разумевања садржаја .

2.ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	изговара у ритму уз покрет бројалице; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; свира по слуху звучне ономотопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; повезује почетне тонове песамамодела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; учествује у школским приредбама и манифестацијама;	Изговор бројалице у ритму уз покрет - пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономотопеје и илустрације. Држање тела и дисање - правилан начин певања. Правилна дикција - изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет - песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и солцрвено). Дечји ритмички инструменти и начииа свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме - пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима - песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.	Наставник ће водити рачуна да избор песама који се пева одговара гласовним могућностима ученика, узрасту ученика у односу на тематику, ритам, артикулацију мелодијских скокова и сл. Извођење ритмичких ангажмана ће се реализовати фронтално и у највише две групе. Највише ће се користити активно учествовање сваког ученика у раду у складу са својим могућностима. Наставна средства су : Уџбеник, ЦД, музички инструменти, радио апарат, бојице, дечји музички инструменти Орфовог инструментарија, звучници за озвучење, графички прикази.

3.МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	- направи дечје ритмичке инструменте; - ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном	Наставник ће у овој области подстицати ученике да импровизују и истражују начине на који ће
	пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; - изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.	импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства - изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на краћи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче - праћење литерарног текста.	изражавати музички доживљај.Облици рад у овој области су: импровизација покрета, израда дечјих музичких инструмената,компоновање мелодије на дати текст,илустрација доживљаја, повезивање музичког са литерарним садржајима, питања и одговори и сл. Ученици ће се подстицати да активно учествују у раду и својим идејама изразе своје музичке доживљаје.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		

Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност	Уочава, слуша, пева, изражава се, комуницира, истражује, свира, уочава, закључује, игра, црта.	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, сагледавањем општег ангажовања и рад ученика, његово	Корелација ће се одвијати са следећим предметима: Српски језик – у правилном изговору гласова, дикцији, правилном дисању, различити литерарни садржаји, Математика- ритам извођења песама (бројалица) ће се повезивати са
		напредовање и оствареност исхода .	бројевима, Физичко и здравствено васпитање – игра и покрет у одређеном ритму музике, Ликовна култура – изражавање музичког доживљаја кроз ликовно обликовање. СОН- повезивање садржаја овог предмета са песмама сличне или исте тематике.

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: први

Годишњи фонд часова: 108 часова Недељни фонд часова: 3 часа

Циљ: Циљ учења предмета физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; - примењује правилну технику дисања приликом вежбања;	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.	Настава ће бити организована као редовна настава и ваннаставне активности (спортскорекреативне активности, недеља школског спорта, активности у природи, школска такмичења, корективно-педагошки рад).. У раду ће се примењивати диференцирани облици рада у складу са могућностима ученика, просторним условима, а све у циљу постизања исхода. Поред вежби усклађених

		- користи основну терминологију вежбања;		са програмским садржајима, преовлађиваће игра и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим активностима ће претходити тачна упутства наставника и приказ вежби. Биће примењиван индивидуализован приступ у раду. Напреднији ученици ће реализовати проширене садржаје, а ученицима који не успевају да усвоје неке садржаје оставиће се могућност да их оствари у наредном периоду.
	ХОДАЊЕ И ТРЧАЊЕ	комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; одржава равнотежу у различитим кретањима;	Ходање: кратким корацима, дугим корацима, у различитом ритму, ходање са реквизитом, - ходање са променом, правца и смера. Техника трчања: трчање преко препрека, - трчање са променом правца и смера, - брзо трчање 20 м са стартом из различитих почетних положаја, - игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.	

	СКАКАЊЕ И ПРЕСКАКАЊЕ		Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.	Ученици могу бити ослобођени практичног дела програма наставе физичког и здравственог васпитања на основу препоруке изабраног лекара за одређени период. Наставник сачињава посебан програм рада који се заснива на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом. У раду ће се користити различита наставна средства прилагођена узрасту и могућностима ученика:

	БАЦАЊЕ И ХВАТАЊЕ		Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.	разни предмет, објекти непосредне стварности, палице, лопте, картони са бројевима, мараме, шал, санке, грудве, вратило, козлић, реквизити, клупа, греда, струњаче, столице, кутије, школске торбе, књиге, ластиш, ЦД, шведска клупа, канап, трака, сандук, обручи, касета, вијаче, табла, листови хартије, штоперица,.. Методе рада на часовима ће бити прилагођене одређеним садржајима : демонстративна, дијалошка, метода практичног вежбања, метода

	ПУЗАЊА, ВИШЕЊА, УПОРИ И ПЕЊАЊА		Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.	усменог излагања.

	ВЕЖБЕ НА ТЛУ		<i>Основни садржаји</i> Основни ставови и положаји. Поваљка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Поваљка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама. <i>Проширени садржаји</i> Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.	

	ВЕЖБЕ РАВНОТЕЖЕ		Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.	

	ВЕЖБЕ СА РЕКВИЗИТАМА		Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.	

	ПЛЕС И РИТМИКА	изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; игра дечји и народни плес	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.	
	ПОЛИГОНИ		Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).	
	КУЛТУРА ВЕЖБАЊА И ИГРАЊА	поштује правила понашања на просторима за вежбање; поштује мере безбедности током вежбања; одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; поштује правила игре; навија фер и бодри учеснике у игри; прихвати сопствену победу и пораз;	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.	

	ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; уочи промену у расту код себе и других; уочи разлику између здравог и болесног стања; примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; одржава личну хигијену; учествује у одржавању простора у коме живи и борави; схвати значај коришћења воћа у исхрани; правилно се понаша за столом.	Упознај своје тело. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.	

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		

Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује, посматра, демонстрира, похваљује, разговара	Хола и трчи на различите начине, ради вежбе обликовања, игра се дечјих игара, скаче у даљ, увис, прескаче вијачу, баца и хвата лопту на различите начине, пење се на различите начине уз различите предмете, клечи, чучи, скаче, изводи колут напред, назад, одскаче, накаче, прескаче, диже и носи реквизите самостално и у групи, или пару, изводи основне гимнастичке елементе, дружи се, навија, процењује, хола у пару са обилажењем различитих препрека, хола по греди, трчи у страну, у назад, у колони, изводе основне гимнастичарске елементе.	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, остваривање се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, сагледавањем општег ангажовања и рад ученика, његово напредовање и оствареност исхода у складу са индивидуалним могућностима.	Садржаји овог предмета ће се реализовати у корелација са садржајима из предмета: СОН- област Здравље и безбедност Музичка култура – песме различитог садржаја и ритма ће бити мотивација за извођење одређених покрета (Плес и ритмика) Грађанско васпитање – фер игра и навијање, неговање такмичарског духа, прихватање пораза и победе на социјално прихватљив начин.

4. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

Назив предмета : ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ Разред : први Годишњи фонд часова: 36 часова Недељни фонд часова: 1 час

Циљ: Циљ учења програма грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у одељењу	наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; препозна код себе и других основна осећања; препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; - преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права;	Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.	Обзиром да се садржаји из предмета Грађанско васпитање реализују по моделу спирале и да су области исте кроз сва четири разреда, реализација ових садржаја ће бити остварена коришћењем различитих интерактивних облика, метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, миниистраживања, једноставне акције као и самосталног осмишљавања активности од стране ученика. Постојаће игровни контекст уз често смењивање различитих активности. активности ће бити тако осмишљење да омогућавају искуствено учење, тј. нема преношења готових знања туђих увида или готових предлога., нема
		Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. Права детета Кршење и заштита права Препознавање кршења права детета. Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.	

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Одељење /група као заједница	слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша	Функционисање заједнице Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе - равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости.	пожељних, очекиваних или тачних одговора.

	у складу са њима; својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; - заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу;	Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.	
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Комуникација и сарадња	- разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; - комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме;	Комуникација Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. Сарадња Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.	
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција одељења/ групе	учествује у изради плана једноставне акције; са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.	Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције - видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.	

организује наставни процес, поставља (логичка) питања показује у тексту, на карти демонстрира, даје практичне инструкције са повратном информацијом како би се исправили грешке, прати напредак ученика, охрабрује	Посматра, описује, процењује, групише, прати, примењује, изводи вежбе, сакупља, ствара , игра, размењује, открива, сазнаје о себи и другима	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, сагледавањем општег ангажовања и рад ученика, његово напредовање и оствареност исхода у складу са индивидуалним могућностима.	Садржаји овог предмета су тесно повезани са концептом образовања за демократију и грађанско па је тако повезано са свим предметима и ваннаставним активностима. Највећа корелација је са предметима: Српски језик- изражавање, слушање СОН- препознавање и изражавање осећања, сличности и разлике (Ја и други), права о обавезе, правила понашања (Породични дом, школа)

Назив предмета: ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Разред: први

Годишњи фонд часова: 36 часова

Недељни фонд часова: 1 час

Циљ: Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања.

Наведене исходе могуће је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само наставник располаже дигиталним уређајем. Уколико наставник има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје...), ученици треба да их користе на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења.

Обуку ученика за коришћење дигиталних уџбеника наставник треба да спроводи планирано, у више наврата, у ситуацијама када дигитални уџбеник пружа могућности које премашују традиционални и доприноси разумевању наставног садржаја различитих предмета, те конструкцији и функционализацији знања. На часовима наставник треба да омогући ученицима да искажу своје виђење предности и мана дигиталних уџбеника.

Ученици треба да решавају тестове у уџбеницима и играју образовне игре, а све у контексту конструкције конкретних знања и јачања дигиталне компетенције.

Наставник треба да демонстрира и, заједно са ученицима примени начине коришћења дигиталних уређаја на безбедан начин по здравље.

Наставник треба да уведе термин *алгоритам* и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка.

Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја.

Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин.

Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке).

Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема.

Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима.

главни организатор активности, пружа подршку свим ученичким активностима у току активности, често и помоћ, упознаје ученике, њихове јаче и слабије стране и да осмишљавање процеса индивидуализације за оне којима је то потребно.	самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.	Евалуација се остварује праћењем процедуре, планирања, ангажовања ученика, презентовања резултата, коришћење савремене технологије на правилан начин, сарадња у групи тј. тимски рад, вредновање пројекта а све то уз уважавање узраста и њихових вештина и искустава, различитости. У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. самопроцена: програм наставе и учења очекује да ученици објасне нпр. начин функционисања једноставних алгоритама (укључујући и оне које су сами креирали), тестирају их, а затим откривају и исправљају грешке у њима. Неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика; вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу.); отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од	

		постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретнoг концепта. Питања која почињу са „Зашто” или „Како” посебно су корисна: Зашто није добро да чашу са слатким пићем држиш поред дигиталног уређаја? Како ради твој алгоритам? Зашто је потребно да водиш рачуна о дужини времена које проводиш у раду са дигиталним уређајем? итд.; – Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа. Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација треба да буде увремењена, дата током или	

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Годишњи фонд часова:18

Разред: Први

Недељни фонд часова:1

Допунска настава се организује за све ученике:

који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет,

који не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја,

који наилазе на различите тешкоће у учењу,

за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и

за оне који желе да утврде и прошире своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Циљ	Циљ допунске наставе јесте подршка ученицима у учењу и савладавању наставних садржаја. Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.
Задаци	Уочавање ученика који спорије напредују, организација допунског рада (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), извођење наставе, праћење ученика. Боље разумевање појмова; усвајање основних знања; препознавање и разумевање наставникових инструкција; повезивање градива и примена наученог.

Уколико ученици похађају допунску наставу услед објективног одсуства (болест, дуже одсуствовање из школе...) оперативни задаци допунске наставе су идентични задацима српског језика. Часови ће бити из наведених области, а број часова по областима ће зависити од потреба ученика.

Наставне теме
Књижевност
Језик
Језичка култура

Уколико су у питању различите потешкоће у савладавању наставног програма (слабије интелектуалне способности, специфичне тешкоће учења итд.) акценат се ставља на следеће оперативне задатке.

Оперативни задаци

- основно описмењавање ученика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописних правила српског језика;
- оспособљавање ученика за успешно служење књижевним језиком;
- развијање смисла и способности за правилно, течно усмено и писмено изражавање;
- увежбавање и усавршавање гласног читања;
- оспособљавање ученика за самостално читање, доживљавање и тумачење књижевноуметничког дела.

Минимум наставних садржаја за српски језик у првом разреду је:

- употреба великог слова
- реченице по облику и значењу
- главни делови реченице
- читање и писање латинице

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ МАТЕМАТИКЕ	Годишњи фонд часова:18
Разред: Први	Недељни фонд часова:1

Допунска настава се организује за све ученике:

који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет,

који не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја,

који наилазе на различите тешкоће у учењу,

за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и

за оне који желе да утврде и прошире своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Циљ	Циљ допунске наставе јесте подршка ученицима у учењу и савладавању наставних садржаја. Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.
Задаци	Уочавање ученика који спорије напредују, организација допунског рада (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), извођење наставе, праћење ученика. Боље разумевање појмова; усвајање основних знања; препознавање и разумевање наставникових инструкција; повезивање градива и примена наученог.

Уколико ученици похађају допунску наставу услед објективног одсуства (болест, дуже одсуствовање из школе...) оперативни задаци допунске наставе су идентични задацима српског језика. Часови ће бити из наведених области, а број часова по областима ће зависити од потреба ученика.

Уколико су у питању различите потешкоће у савладавању наставног програма (слабије интелектуалне способности, специфичне тешкоће учења итд.) акценат се ставља на следеће оперативне задатке.

Оперативни задаци

-развијање способности изражавања математичким језиком у писменом и усменом облику;

- овладавање основним операцијама са природним бројевима;
- решавање једноставнијих текстуалних задатака;
- развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења и закључивања

Минимум наставних садржаја за математику у првом разреду је:

сабирање и одузимање бројева до 100

множење и дељење

Наставне теме
1. Сабирање и одузимање бројева до 100
2. Мерење дужине
3. Множење и дељење бројева до 100
4.Геометрија
5.Разломци
6. Математички изрази

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд часова:18

Разред: први

Недељни фонд часова:1

Одељенски старешина је педагошки, организациони и административни руководица одељења.

Рад одељенског старешине обухвата:

Пријем ученика и помоћ у адаптацији на школску средину;

Прикупљање релевантних података о ученику (од родитеља, учитеља, педагога, психолога, лекара, наставника);

Систематично бележење података о развоју и школским ситуацијама;

Саветодавни рад у решавању школских проблема;

Примена мотивационих васпитних средстава у подстицању позитивног и осујећењу негативних понашања ученика;

Решавање конкретних проблема ученика у одељењу (исхрана, превоз, смештај у продужени боравак, професионална оријентација);

Брига о здравственом стању и физичком развоју ученика;

Интензивна сарадња са педагогом и психологом ради подстицања активности са даровитим ученицима и брига о ученицима који заостају у развоју и ученицима са проблемима у понашању;

Иницирање рада са ученицима који имају посебне потребе;

Анализа успеха ученика на свим класификационим периодима и током целе године;

Организовање рада часа одељенског старешине и осећања припадности колективу;

Укључивање одељења у шире активности школе;

Укључивање стручних лица из друштвене средине у креирање и реализацију програма часа одељенског старешине;

Упућивање родитеља у педагошко-психолошко образовање;

Учешће у изради годишњег програма рада школе;

Израда програма рада одељенског старешине;

Сарадња са наставницима приликом избора ученика за такмичења;

Усаглашавање ставова са наставницима о изрицању васпитно-дисциплинских мера;

Сарадња са директором школе и стручним сарадницима у вези са вођењем педагошке документације;

Ажурно и прецизно вођење матичне и разредне књиге као и свих записника

План рада за час одељењског старешине – први разред

Септембар

Ми смо одељењска заједница

Школа - ко све ради у школи

Ми смо ученици првог разреда

Од школе до куће – правила понашања на улици

Октбар

Дечја права – ђачке обавезе

Правила понашања у школи

Уредимо нашу учионицу

Хигијенске навике у школи и код куће

Шта ћу бити када порастем

Новембар

Мој портфолио – пратим и бележим своје успехе

Израда личног плана ваннаставних активности

Шта ми седопада, ашта не у шкло

Рад на личном портфолију

Децембар

Бринем о свом здрављу

Ко све може да ми помогне када учим проблем

Рад на личном портфолију

Мој успех на крају првог полугодишта

Јануар

Час посвећен Светом Сави

Правила понашања : на улици, у школи, у продавници, у позоришту, биоскопу...

Фебруар

Ја сам талентован – рад на личном портфолију

Волим да читам

Занимања људи

Рад на пројекту: Рециклирај, не фолирај

Март

Најлепша мама на свету

Зелени кутак у нашој учионици

Рад на пројекту: Рециклирај, не фолирај

Кад се загледам у себе – рад на личном портфолију

Како ја волим да учим

Април

Бринем о животињама

Упутимо друге да брину о својој околини

Мој портфолио – изложба радова из портфолија ученика

Мај

Шта сам научио у овој школској години, колико сам био успешан

Како да заштитимо планету

Мој друг- мој ослонац

Евалуација рада ученика у овој школској години – рад на портфолију

Јун

Моји планови за следећу школску годину

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

А. ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ДРУГИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик – енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		21	756

Остали облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети и изборни програми

Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	недељно	годишње
1.	Верска настава/Грађанско васпитање	1	36
УКУПНО: Б		1	36
УКУПНО: А + Б		22	792

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	г.
1.	Редовна настава	22	792
2.	Допунска настава	1	36
4.	Настава у природи	7 дана годишње	
Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	г.
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности	1	36

Разред: други		Наставни предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК		Годишњи фонд часова: 180	
		Недељни фонд часова: 5			
Тематски садржај програма	Циљ наставног предмета	Задаци наставног предмета			
		ОБРАЗОВНИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ	
1.ЈЕЗИК -граматика -правопис 2.КЊИЖЕВНОСТ -Читање и тумачење текстова, књижевни појмови, лектира 3.ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА -усмено и писмено изражавање	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.	- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика; - уочавање и схватање реченице као основне језичке категорије; препознавање и разумевање главних реченичних делова; - упознавање са фонетским и морфолошким појмовима према захтевима програма; - савладавање нових програмских захтева из правописа; усвајање књижевних (лирика, епика, драма) и функционалних појмова - уочавање и схватање реченице као основне језичке категорије (обавештење, питање, заповест) као и њен потврдан и одричан облик - увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);	- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; - развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности; - развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза; - развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује; - развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; -навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;	-поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика; - оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца); - поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста; - усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности - развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења; -усвајање књижевних (лирика, епика, драма) и функционалних појмова - увежбавати и усавршавати	

		- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова; -уознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу; -поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм); - овладавање техником читања и писања латиницом; - увежбавање читања наглас; усавршавање читања у себи у функцији тумачења текста; - уочавање и тумачење битних чинилаца текста према захтевима програма; -симултано усвајање књижевних и функционалних појмова; -систематско и доследно реализовање програмираних и њима сличних вежбања у говору и писању - повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста;	- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији; - подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво -подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.); - васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности; - развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима - мотивисање, подстицање и усмерење на читање лектире; - подстицање свесне активности и мисаоног осамостаљивања ученика; - сузбијање мисаоне инерције и ученикових имитаторских склоности	препричавање (текстови, филмови, позоришне представе, РТВ емисије за децу по плану), причање (догађаја и доживљаја индивидуално и по заједничком плану, према слици или низу слика које представљају целовит, занимљив динамичан догађај), описивање (предмета биљака, животиња слободно или по утврђеном плану које је једно од основних елемената приступа описивању) - увежбавати и усавршавати ортоепске вежбе (правилан изговор речи и сл.), ортографске вежбе (преписивање реченица и краћих одломака), лексичке и семантичке вежбе (основно и пренесено значење речи као и грађење речи), синтаксичке вежбе (самостално и подстицајно састављање реченица проширивање истих и сл.)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)

У сваком одељењу организују се посебне вежбе за групе ученика и појединце ради уједначавања предзнања и припреме ученика за успешно прелажење на учење читања и писања латиничног писма. Ученицима који знају да читају и пишу треба давати диференциране задатке у складу с њиховим могућностима, а ученицима који теже савладавају писање и читање - пружити сталну и систематску помоћ.

У периоду рада у савладавању другог писма треба организовати следећа вежбања: вежбе у посматрању, вежбе у слушању, развијање културе усменог и писменог изражавања, формирање и усавршавање културе практичног комуницирања, аналитичка, синтетичка и аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања, вежбе артикулације, моторичке вежбе.

У процесу учења читања, поред уџбеника ученик треба да што више користи животне ситуације: читање натписа, назива фирми, обавештења, имена улица, наслова и поднаслова у новинама и књигама, потом читање сликовница и наставних листића, итд.

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком.

Правопис се савлађује путем систематских вежбања елементарних и сложених које се организују често, разноврсно и различитим облицима писмених вежби. Поред тога, ученике врло рано треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање).

У настави језика нужно је посматрати језичке појаве у животним и језичким околностима које су условиле њихово значење. Ученике ваља упутити на погодне текстове и говорне ситуације у којима се одређена језичка појава природно јавља и испољава.

Нужно је да наставник увек има на уму пресудну улогу умесних и систематских вежбања, односно да наставно градиво није усвојено док се добро не увежба. То значи да вежбања морају бити саставни чинилац обраде наставног градива, примене, обнављања и утврђивања знања.

Ученике, такође, континуирано треба подстицати да своја знања о језику повезују са комуникативним говором. Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Настава на тај начин постаје практичнија и занимљивија, чиме ученику отвара разноврсне могућности за његова стваралачка испољавања.

Ученике треба систематски и на ваљан начин подстицати на укључивање у библиотеку (школску, месну), формирање одељењске библиотеке, приређивање тематских изложби књига, слушање/гледање звучних/видео записа са уметничким казивањима текста, организовање сусрета и разговора са писцима, литерарних игара такмичења, вођење дневника о прочитаним књигама (наслов, писац, утисци, главни ликови, одабране реченице, необичне и занимљиве речи и сл.), формирање личне библиотеке, цедетеке, видеотеке и др.

Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, хеуристичка, текстуална	Индивидуални, фронтални, групни рад, рад у пару	Уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске, графофолија, честитке, словарица, пригодни текстови, наставни листови

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
-прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, наводи на повезивање и примену знања	- посматра, разговара о посматраном, чита, рецитије, драматизује, смишља, приче, користи дечју штампу и непознате текстове, слуша, практично комуницира, слободно и усмерено препричава, прича, описује на основу онога што је видео, доживео, осетио, саставља реченице, прави самостални речник, пише честитке, писма, пише по диктату уз примену обрађених правописних правила; решавају задатке; препричавају текст у целини и по деловима, по датом плану, по заједничком или самостално сачињеном, причају, извештавају	- вођење ученичког картона, вежбе, тестови знања, разговор, контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, ученички радови, и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, драматизација, тематске дискусије	Грађанско васпитање- Подстицање групног рада, развоја самосвести, самопоштовања и уважавања других Свет око нас – Где човек живи , Кретање у простору и времену , Људска делатност (Проф. оријентација) Музичка култура – певање и слушање композиција Ликовна култура-цртање и сликање прочитаног

Разред: Други		Наставни предмет: МАТЕМАТИКА		Годишњи фонд часова: 180	
		Недељни фонд часова: 5			
Тематски садржај програма	Циљ наставног предмета	Задаци наставног предмета			
		ОБРАЗОВНИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ	

ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ ДО 100 ГЕОМЕТРИЈСКА ТЕЛА И ФИГУРЕ МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Циљ наставе математике је да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика	- да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу; - да ученици савладају основне операције с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција; - да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе; - да ученици савладају сабирање и одузимање до 100; - схвате множење као сабирање једнаких сабирака, упознају и користе термине и знак множења; - упознају операцију дељења, користе термине и знак дељења; - упознају (на примерима) комутативност и асоцијативност рачунских операција (без употребе ових назива); - уочавају својства нуле као сабирка, чиниоца и дељеника, а јединице као чиниоца и делиоца; - савладају таблицу множења	Да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности, за успешно настављање образовања и укључивања у рад; Да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава; Да изграђује позитивне особине ученикове личности: упорност, уредност, систематичност, тачност, одговорност, смисао за самосталан рад.	Развијање способности посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења, Оспособљавање ученика да се изражавају математичким језиком, развијање јасности и прецизности изражавања у писменом и усменом облику, Оспособљавање ученика за прецизност у мерењу и цртању и геометријским конструкцијама.

		једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве дељења (до аутоматизма); - савладају множење и дељење у оквиру 100, упознају функцију заграде и редослед извођења рачунских операција; - умеју да прочитају и запишу помоћу слова збир, разлику, производ и количник, као и да знају да одреде вредност израза са две операције; - упознају употребу слова као ознаку за непознати број (односно, као замену за неки број) у најједноставнијим примерима сабирања и одузимања; - умеју да решавају текстуалне задатке с једном и две рачунске операције, као и једначине с једном операцијом (на основу веза између компонената операције); - схвате појам половине; - уочавају и стичу одређену спретност у цртању праве и дужи као и разних кривих и изломљених линија; - уочавају и цртају правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи; - упознају и примењују мере за дужину (м, дм, цм) и време (час, минут, дан, седмица, месец).		

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)

Блок бројева до 100 формира се као зборови десетица и јединица. После обраде операција сабирања и одузимања, уводе се операције множења и дељења. При изучавању операција треба предвидети довољан број вежбања чијим ће обављањем ученици изграђивати сигурност и спретност усменог и писменог рачунања. Међутим, сама та техника није довољна. Тек разумевањем шта која рачунска операција представља у конкретним задацима, односно свесно одлучивање, а не нагађање када коју операцију треба применити, претвара ту технику у стварно, а не формално знање.

Бројевне изразе треба обрађивати упоредо са увежбавањем рачунских операција. Треба инсистирати на томе да ученици текстуално записане задатке приказују бројевним изразима и да речима исказују бројевне изразе, односно да их читају. Оваквим начином обрађивања бројевних израза ученици се сигурно сналазе у редоследу рачунских операција и лако схватају значај заграда у задацима.

Решавање једначина у II разреду заснива се на познавању рачунских операција и њихове међусобне повезаности. При решавању једначина с непознатим елементом множења и дељења треба узимати само примере с целобројним решењима.

Текстуални задаци користе се као садржаји разних вежбања, при чему ученици у разним животним ситуацијама уочавају одговарајуће математичке релације, и обратно-математичке апстракције примењују у одговарајућим животним односима: они представљају средство повезивања наставе математике са животом. У процесу решавања задатака ученици изграђују практична умења и навике које су им неопходне у животу и упознају нашу друштвену стварност. Сам процес решавања текстуалних задатака на најбољи начин доприноси математичком и општем развоју ученика.

Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Дијалогска, монолошка, демонстративна, посматрање, метода писаних радова, илустративна, учење путем открића, метода графичких радова, хеуристичка	Фронтални, индивидуални, групни, рад у пару	Уџбеници, радне свеске, наставни листићи, модели геометријских тела, предмети

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
- излаже градиво, објашњава, демонстрира, мотивише, подстиче, усмерава, храбри, помаже, прати, диктира, отклања нејасноће, даје упутства за рад, упућује на активно коришћење уџбеника и правилно коришћење прибора за рад, проверава ниво усвојености знања	- решава једначине и неједначине, поставља и решава математичке изразе, примењује правилност у редоследу рачунских операција усваја и правилно примењује свако својство у рачунским операцијама,	Усменим и писменим испитивањем, тестови знања, израда домаћих задатака, посматрање ангажованости на часу, математички диктати	Српски језик –разумевање прочитаног; Свет око нас-жива бића Ликовна култура-облици у простору, линија

Разред: Други		Наставни предмет: СВЕТ ОКО НАС		Годишњи фонд часова: 72	
		Недељни фонд часова: 2			
Тематски садржај програма	Циљ наставног предмета	Задаци наставног предмета			
ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА ГДЕ ЧОВЕК ЖИВИ ЉУДСКА ДЕЛАТНОСТ КРЕТАЊЕ У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ	Циљ изучавања интегрисаног наставног предмета Свет око нас је да усвајањем знања, умења и вештина деца развијају своје сазнајне, физичке, социјалне и креативне способности, а истовремено спознају и граде ставове и вредности средине у којој одрастају као и шире друштвене заједнице. Откривањем света код деце се развијају сазнајне способности, формирају се основни појмови и постепено се граде основе за систем појмова из области природе и друштва и културе. Истовремено се стичу знања, умења и вештине које им омогућавају даље учење. Активним упознавањем природних и друштвених појава и процеса подстиче се природна радозналост деце.	ОБРАЗОВНИ - формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука; - овладавање почетним техникама сазнајног процеса и почетним методама и техникама учења; - подстицање дечијих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно-развојним способностима; - подстицање и развијање истраживачких активности деце, - подстицање и симулирање неких појава и моделовање једноставнијих објеката у свом окружењу, - слободно исказивање својих запажања	ВАСПИТНИ - усвајање цивилизацијских тековина и упознавање могућности њиховог рационалног коришћења и дограђивања; - развијање еколошке свести. - подстицање и развијање истраживачких активности деце; - развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности за критеријум понашања према другима, - развијање одговорног односа према окружењу као и интересовања и спремности за његово очување	ФУНКЦИОНАЛНИ - развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности; - развијање основних елемената логичког мишљења; - развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења; - оспособљавање за самостално учење и проналажење информација, - подстицање и развијање истраживачких активности деце, - решавање једноставнијих проблем ситуација кроз огледе, самостално у пару, - оспособљавање ученика за самостално коришћење различитих извора знања	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)			
Основна интенција наставе предмета Свет око нас није само на усвајању програмских садржаја већ на подстицању развојних потенцијала детета. Наведени садржаји су усмерени на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности детета, што се читава у наведеним циљевима. Од учитеља се очекује да оствари интегрисани приступ у формирању појмова. Значајне активности ученика у оквиру предмета Свет око нас јесу: посматрање , описивање , процењивање , праћење, бележење , практиковање, експериментисање, истраживање, сакупљање , стварање , играње , активности у оквиру мини-пројекта .			
Наставне методе		Наставни облици рада	Наставна средства
Дијалогска, монолошка, демонстративна, посматрање, метода писаних радова, интерактивна, текстуална, илустративна, учење путем открића, Партиципативне методе учења, Решавање проблем-ситуација, Кооперативне методе, Интерактивне методе ,Амбијентално учење, Игра - као најживотнија ситуација		Фронтални, индивидуални, групни, рад у пару, организоване посете, шетње, излети, настава у природи,.	Уџбеник, наставни листови; погодна литература и извори информација: штампани, аудио-визуелни и електронски медији; посебно аутентични природни и друштвени извори, као најверодостојнији показатељи стварности, појава и процеса у свету у коме живимо;материјали за огледе
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
- утиче мотивационо и подстицајно на развој способности ученика уз максимално коришћење диференцираних захтева и интересантних начина рада у циљу поштовања права на различитост, како у нивоу предзнања ученика, тако и динамике развоја њихових потенцијалних способности. -преношење информација, излагање градива, презентација садржаја; -вођење наставног процеса; -постављање циљева часа: -планирање садржаја, облика, метода и средстава рада; -подстицање стручне интеракције у	- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу; - Описивање - вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; - Процењивање - самостално одмеравање; - Груписање - уочавање сличности и различитости ради класификовања; - Праћење - континуирано посматрање ради запажања промена; - Бележење - записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;	Праћење и вредновање треба обављати континуирано, уважавајући интересовања и активности ученика у процесу учења, а у складу са ндивидуалним развојним способностима. Поред мотивационог значаја, оцена би требало да представља и одраз квалитета испуњености постављених стандарда (знања, умења, ставова и вредности) у оквиру предмета. Евалуација се врши кроз : контролне вежбе, тестове знања, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти	Чувари природе-животна средина,заштита жив. средине, Народна традиција-некад и сад, працици и обичаји, лента, занимања људи (Проф оријентација), оруђе и оружје Српски језик-разумевање прочитаног, вежбе усменог изражавања Ликовна култура-облици у простору, преобликовање материјала, Музичка култура-певање и слушање песама Физичко васпитање-кретање Математика- мере и мерење

Разред: Други		Наставни предмет: ЛИКОВНА КУЛТУРА		Годишњи фонд часова: 72	
		Недељни фонд часова: 2			
Тематски садржај програма	Циљ наставног предмета	Задаци наставног предмета			
-КРЕТАЊЕ ОБЛИКА У ПРОСТОРУ - ДЕЈСТВО СВЕТЛОСТИ НА КАРАКТЕР ОБЛИКА (СВЕТЛОСТ) - АМБИЈЕНТ – СЦЕНСКИ ПРОСТОР -ЛЕПО ПИСАЊЕ СА КАЛИГРАФИЈОМ -КОНТРАСТ (КАО МОТИВАЦИЈА ЗА ОПАЖАЊЕ ОБЛИКА -РАЗНЕ ВРСТЕ ЗНАКОВА И СИМБОЛА -ЈЕДНОБОЈНА КОМПОЗИЦИЈА УПОТРЕБНИХ ПРЕДМЕТА -ЗАМИШЉАЊА	Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.	ОБРАЗОВНИ - настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи; - да развија памћење, повезивање опажених инфор., што чини основу за увођење у визуелно мишљење; - стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава; - стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања, - схватање ликовно-визуелног рада као израз индивидуалног осећања, доживљаја и стваралачке имагинације, - стекну искуства о оплемењавању радног простора, контрсту облика, карактеру облика, коришћењу материјала за рад, визуелним знаковима.	ВАСПИТНИ -развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности; -развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава; - развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметностима, -да ствара интересовање и потребу за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара, -развију навику лепог писања.	ФУНКЦИОНАЛНИ - да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави, примењују у раду и животу; - развијати сензибилитет за лепо писање; - развијати моторичке способности ученика - опажају, сећају се, објашњавају и реконструишу појаве или ситуације; -оспособљавање за превођење визуелне перцепције у ликовном раду и да уочавају ликовне вредности у вербалним описима, фотографијама.	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Најбоље је учење од природе, посматрањем, опажањем и уочавањем непоновљивости природе, из чега ће произаћи и потреба за очувањем природе, а потом симболичан израз карактеристичних елемената који ће означити и природу ученика.		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Дијалогска, монологска, демонстративна, илустративна, објашњење, експеримент, слика, метода практичног рада	Фронтални, индивидуални, рад у пару, групни	Оловка, креде у боји, предмети у учионици, уџбеник, дрвене бојице, водене боје, играчке, колаж папир, пластелин, глиномол, фломастери, дрвени штапићи, лепак, маказе, папир у боји

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује	Посматра, опипава, објашњава, црта, слика, изражава, ствара, дискутује, комуницира, закључује, мисли, креира	Посматрање ангажованости на часу, ученички радови, продукти учениких активности	Свет око нас- материјали Српски језик- лектира, драм. извођење текста, описивање, препричавање, вежбе усменог изражавања, Математика- геом. облици, Музичка култура –певање и слушање песама

Разред: Други		Наставни предмет: МУЗИЧКА КУЛТУРА		Годишњи фонд часова: 36	
		Недељни фонд часова: 1			
Тематски садржај програма	Циљ наставног предмета	Задаци наставног предмета			
		ОБРАЗОВНИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ	
1.Извођење музике (певање и свирање) 2.Слушање музике 3.Музичко стваралаштво	- развијање нтересовања, музичке осетљивости и креативности; -оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања; - развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа.	- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа; - развијање критичког мишљења; - упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности. -певање и свирање ,уз поступно упознавање и усвајање ритмичких структура ,музичког писма и интонације; -слушање музике и усвајање основних појмова из опште музичке културе; - развијање и подстицање стваралачких могућности изражавања ученика, - упознавање основне музичке писмености	- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука; - навикавање ученика на пажљиво слушање музике (што је услов за квалитетно доживљавање музичких дела); -развијање извођачких вештина ученика и њихов стваралачки приступ певању/ свирању	- неговање способности извођења музике (певање/свирање) -подстицање стваралач ког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука); -Опонашање звукова из непосредне околине, спонтаном или договореном импровизацијом (звуци у кући, звуци града, звуци у природи...); --упознавање музичких дела уметничког и народног стваралаштва -Прављење властитих децјих инструмената - Ритмичким и звучним ефектима Креирати једноставне пратње за бројалице, песме, приче, стихове, -Креирање покрета уз музику коју певају или слушају ученици	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Настава музичке културе у основној школи, својим садржајима и активностима значајно доприноси целокупном развоју ученика. Код ученика се развија љубав према музичкој уметности и смисао за лепо и узвишено, потпомаже његов свестрани развој, оплемењује га и улепшава му живот. Савладавањем музичке писмености и развијањем укуса, оспособљавамо ученике да активно учествују у музичком животу своје околине.		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Дијалогска, текстуална, метода стваралачког рада, илустративно-демонстративна слушалачка	Индивидуални, фронтални, групни, рад у пару	Уџбеник, инструмент, ЦД, ученичке свеске

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
демонстрира, свира, пева, подстиче ученике да певају, слушају, импровизује рукама, ногама, бројчано оцењује, прати напредовање ученика, развија естетски доживљај, машту, храбри...	певају (по скуху), слушају, свирају, изводе дечије народне и уметничке музичке игре, повезују различите садржаје песама, препознају темпо, различите тонске боје (гласове и инструменте), опонашају звукове импровизацијом, креирају једноставне пратње за бројалице песме креирају покрете, драматизују, ликовно изражавају, праве дечије музичке инструменте...	Посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, усмено испитивање, разговор са учеником	Српски језик- учење текстова Ликовна култура - илустровање Свет око нас –жива и нежива природа , Физичко васпитање- игре Математика-бројеви прве десетице Народна традиција-народне игре и обичаји Чувари природе-певање песама о природи Грађанско васпитање-тимски рад

Разред: други		Наставни предмет: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ Годишњи фонд часова: 108		
		Недељни фонд часова: 3		
Тематски садржај програма	Циљ наставног предмета	Задаци наставног предмета		
- Ходање и трчање - Скакање и прескакање. - Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама ; - Бацања и хватања - Вишења и пењања -Вежбе на тлу	Циљ физичког васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном,	ОБРАЗОВНИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ
		- стицање моторичких умења која су, као садржаји, утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање; - усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног	- формирање морално-вољних квалитета личности; - стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине. - задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром; - стварање претпоставки за	- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела; - развој и усавршавање моторичких способности; - оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;

-Вежбе равнотеже -Вежбе реквизитима -Ритмичке вежбе и народни плесови -Минимални образовни захтеви	афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.	циљем овог васпитно-образовног подручја; - развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге; - стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу;	правилно држање тела, -јачање здравља и развијање хигијенских навика; - стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.	

Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
Дијалогска, демонстративна, посматрање, интерактивна, практичног вежбања	Фронтални, индивидуални, групни, рад у пару	Струњаче, лопте, палице, шведска клупа, ниска греда, обручи, клупе, ЦД, касетофон, вијаче, ластиш, справе за пењање, чуњеви, козлић, цакови, конопац, медицинке.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
демонстрира вежбе обликовања, усмерава ученике на самостално извођење истих, организује рад у групама са различитим задацима, контролише шта је ученик од постављених задатака остварио, прилагођава вежбање индивид. могућностима ученика, подстиче моторичке способности ученика и упућује их да у слободно време самостално вежбају, развија физичку кондицију код ученика и поставља здравствено- хигијенске навике, води рачуна о безбедности ученика на вежбалишту.	Хода и трчи на различите начине, скаче, прескаче, скаче удаљ и увис, баца, хвата, правилно користи справе, изводи вежбе на тлу и вежбе равнотеже, користи реквизите у различитим облицима вежби, усваја елементе ритмичких вежби и народних плесова.	Праћење и вредновање рада ученика обавља се сукцесивно у току целе школске године, на основу јединствене методологије која предвиђа следеће тематске целине: Посматрање ангажованости на часу, стање мотичких способности усвојене здравствено-хигијенске навике, достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика у складу са индивидуалним могућностима, однос према раду	Свет око нас- моја околина, Математика- мерење и мере, линија, Музичка култура-певање и играње Народна традиција- игре некада Здравствено васпитање-лична хигијења, здрава храна Српски језик-усмено изражавање

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ДИГИТАЛНИ СВЕТ		РАЗРЕД: други
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.		
ИСХОД По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ
– упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника)	ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.

користећи одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; – наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; – разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем;	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉА ЊА	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернет бонтон. Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја. Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине. Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен.

злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; – организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;		
– предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички);	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉЊА	Наведене исходе потребно је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика. Наставник треба да реализује наставу у кабинету за информатику и омогући ученицима да користе рачунаре на начин који директно доприноси остваривању дефинисаних исхода учења. Препорука је да два ученика користе један рачунар како би се развило вршњачко учење, делила одговорност и развијао тимски рад. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика. Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за информатику, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.	У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом): – самопроцена: неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика; – вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације.

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА		Годишњи фонд часова:18				
Разред: Други		Недељни фонд часова:1				
Допунска настава се организује за све ученике: • који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, • који не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја, • који наилазе на различите тешкоће у учењу, • за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и • за оне који желе да утврде и прошире своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.						
Циљ	Циљ допунске наставе јесте подршка ученицима у учењу и савладавању наставних садржаја. Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.					
Задаци	Уочавање ученика који спорије напредују, организација допунског рада (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), извођење наставе, праћење ученика. Боље разумевање појмова; усвајање основних знања; препознавање и разумевање наставникових инструкција; повезивање градива и примена наученог.					
Уколико ученици похађају допунску наставу услед објективног одсуства (болест, дуже одсуствовање из школе...) оперативни задаци допунске наставе су идентични задацима српског језика. Часови ће бити из наведених области, а број часова по областима ће зависити од потреба ученика. <table><tr><td>Наставне теме</td></tr><tr><td>1. Књижевност</td></tr><tr><td>2. Језик</td></tr><tr><td>3. Језичка култура</td></tr></table> Уколико су у питању различите потешкоће у савладавању наставног програма (слабије интелектуалне способности, специфичне тешкоће учења итд.) акценат се ставља на следеће оперативне задатке.			Наставне теме	1. Књижевност	2. Језик	3. Језичка култура
Наставне теме						
1. Књижевност						
2. Језик						
3. Језичка култура						

Оперативни задаци

- основно описмењавање ученика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописних правила српског језика;
- оспособљавање ученика за успешно служење књижевним језиком;
- развијање смисла и способности за правилно, течно усмено и писмено изражавање;
- увежбавање и усавршавање гласног читања;
- оспособљавање ученика за самостално читање, доживљавање и тумачење књижевноуметничког дела.

Минимум наставних садржаја за српски језик у другом разреду је:

- употреба великог слова
- реченице по облику и значењу
- главни делови реченице
- читање и писање латинице

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ МАТЕМАТИКЕ		Годишњи фонд часова:18							
Разред: Други		Недељни фонд часова:1							
Допунска настава се организује за све ученике: • који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, • који не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја, • који наилазе на различите тешкоће у учењу, • за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и • за оне који желе да утврде и прошире своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.									
Циљ	Циљ допунске наставе јесте подршка ученицима у учењу и савладавању наставних садржаја. Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.								
Задаци	Уочавање ученика који спорије напредују, организација допунског рада (избор садржаја за одређени разред или за одређеног ученика), извођење наставе, праћење ученика. Боље разумевање појмова; усвајање основних знања; препознавање и разумевање наставникових инструкција; повезивање градива и примена наученог.								
Уколико ученици похађају допунску наставу услед објективног одсуства (болест, дуже одсуствовање из школе...) оперативни задаци допунске наставе су из наведених области, а ученика. <table><tr><td>Наставне теме</td></tr><tr><td>1. Сабирање и одузимање бројева до 100</td></tr><tr><td>2. Мерење дужине</td></tr><tr><td>3. Множење и дељење бројева до 100</td></tr><tr><td>4.Геометрија</td></tr><tr><td>5.Разломци</td></tr><tr><td>6. Математички изрази</td></tr></table>			Наставне теме	1. Сабирање и одузимање бројева до 100	2. Мерење дужине	3. Множење и дељење бројева до 100	4.Геометрија	5.Разломци	6. Математички изрази
Наставне теме									
1. Сабирање и одузимање бројева до 100									
2. Мерење дужине									
3. Множење и дељење бројева до 100									
4.Геометрија									
5.Разломци									
6. Математички изрази									
идентични задацима српског језика. Часови ће бити број часова по областима ће зависити од потреба									

Уколико су у питању различите потешкоће у савладавању наставног програма (слабије интелектуалне способности, специфичне тешкоће учења итд.) акценат се ставља на следеће оперативне задатке.

Оперативни задаци

- развијање способности изражавања математичким језиком у писменом и усменом облику;
- овладавање основним операцијама са природним бројевима;
- решавање једноставнијих текстуалних задатака;
- развијање способности посматрања, опажања и логичког мишљења и закључивања

Минимум наставних садржаја за математику у другом разреду је:

сабирање и одузимање бројева до 100

множење и дељење

Разред: Други	ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ Недељни фонд часова: 1	Годишњи фонд часова: 18
Одељенски старешина је педагошки, организациони и административни руководиолац одељења. Рад одељенског старешине обухвата: • Пријем ученика и помоћ у адаптацији на школску средину; • Прикупљање релевантних података о ученику (од родитеља, учитеља, педагога, психолога, лекара, наставника); • Систематично бележење података о развоју и школским ситуацијама; • Саветодавни рад у решавању школских проблема; • Примена мотивационих васпитних средстава у подстицању позитивног и осујећењу негативних понашања ученика; • Решавање конкретних проблема ученика у одељењу (исхрана, превоз, смештај у продужени боравак, професионална оријентација); • Брига о здравственом стању и физичком развоју ученика; • Интензивна сарадња са педагогом и психологом ради подстицања активности са даровитим ученицима и брига о ученицима који заостају у развоју и ученицима са проблемима у понашању; • Иницирање рада са ученицима који имају посебне потребе; • Анализа успеха ученика на свим класификационим периодима и током целе године; • Организовање рада часа одељенског старешине и осећања припадности колективу; • Укључивање одељења у шире активности школе; • Укључивање стручних лица из друштвене средине у креирање и реализацију програма часа одељенског старешине; • Упућивање родитеља у педагошко-психолошко образовање; • Учешће у изради годишњег програма рада школе; • Израда програма рада одељенског старешине; • Сарадња са наставницима приликом избора ученика за такмичења; • Усаглашавање ставова са наставницима о изрицању васпитно-дисциплинских мера; • Сарадња са директором школе и стручним сарадницима у вези са вођењем педагошке документације; • Ажурно и прецизно вођење матичне и разредне књиге као и свих записника		

Септембар 1. Уводни час 2. Сви смо ми део 2/1 3. Дobar пријатељ је... 4. Наш симбол 5. Поштујемо се 1.иако мислимо различито	Фебруар 21. Ја сам брижно биће 22. Научи паметно учити
Октобар 6. Одељењско дрво врлина 7. Ја сам ти – емпатија 8. Сарадњом до решења проблема 9. Ругати се не значи шалити се	Март 23. Пружи ми руку 24. Како се осећам у свом одељењу 25. Заштитимо планету 26. Шта се налази у смећу? 27. Животни циклус материјала
Новембар 10. Различитости и сукоб 11. Како да решим сукоб? 12. Одговорност за здравље и одговорно понашање(1)	Април 28. Рециклажа 29. Израда костима од отпадних материјала 30. Свака прича има две стране
Децембар 13. Одговорност за здравље и одговорно понашање(2) 14. Тишином ми кажи 15. Ухвати - додај 16. Доброту у срцу носим 17. (Не)здраве навике породице	Мај 31. Без задиткивања, молим 32. Похваљујем те 33. Поштујемо ли разлике међу нама 34. Прихватам те ...

Јануар 18. (Не)здраве навике породице(2) 19. (Не)здраве навике породице (3) 20. Здрав живот	Јун 35. Дечаци и девојчице 36. Завршни час : Кад порастем бићу...

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ТРЕЋИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180

2.	Страни језик - енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Природа и друштво	2	72
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
УКУПНО:А		20	720

Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ³	1	36
УКУПНО:Б		1	36
УКУПНО:А+Б		21	756

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни

предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ТРЕЋИ РАЗРЕД

		нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756
2.	Допунска настава	1	36
3.	Настава у природи**	7 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ТРЕЋИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁵	1-2	36-72

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

5 Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

**Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником

ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СУ:

обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;

обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;

свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;

развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;

развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;

континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;

развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;

пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;

развијање кључних компетенција за целоживотно учење, развијање међупредметних компетенција за потребе савремене науке и технологије;

развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;

оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;

развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;

развијање позитивних људских вредности;

развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;

развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;

развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;

повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;

повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;

развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;

развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;

повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;

повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

ПРОГРАМИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика другог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног наставног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета : СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред : трећи

Годишњи фонд часова :180 часова

Недељни фонд часова : 5 часова

ЦиључењаСрпског језика јестеда ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

ОБЛАСТ / ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		

КЊИЖЕВНОСТ	чита са разумевањем различите текстове; опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; изнесе своје мишљење о тексту; разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; уочи основне одлике	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Лирска поезија Душан Костић: <i>Септембар</i> Григор Витез: <i>Какве је боје поток /</i> Десанка Максимовић: <i>Вожња</i> Душан Васиљев: <i>Зима</i> Мирослав Антић: <i>Шта је највеће/</i> Ф. Г. Лорка: <i>Луцкаста песма</i> Драган Лукић: <i>Свакога дана / Шта је отац</i> Бранислав Црнчевић: <i>Љутито мече /</i> Љубивоје Ршумовић: <i>Аждаја своме чеду тепа</i> Милован Данојлић: <i>Љубавна песма</i> Љубивоје Ршумовић: <i>Домовина себрани лепотом</i> Химна Светоме Сави Бранко Стевановић: <i>Занимање Марка Краљевића</i> Епска поезија Народне песме: <i>Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића</i> Проза Ла Фонтен: <i>Цврчак и мрав / Езоп: Корњача и зец</i>	Реализација ове области ће се базирати на облицима рада којима се може постићи најбољи резултат (фронтални, групни рад, рад у пару, индивидуални) у зависности од садржаја. При избору метода (дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, хеуристичка, текстуална) водићемо рачуна да се код ученика посебно развијају способности активног слушања, разумевања садржаја и критичког мишљења. У ту сврху ће се и користити следећа наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске, едукативне апликације, електронски материјал, пригодни текстови.

лирске песме (стих, строфа и рима); разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; разуме идеје књижевног дела; уочи основне одлике народне бајке; разликује народну од ауторске бајке; представи главне особине јунака; уочи основне одлике народне епске песме; уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; разликује опис од приповедања у књижевном делу; покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; уочи хумор у књижевном делу;	<i>среће</i> Народна бајка: <i>Чардак ни на небу ни на земљи</i> Народна приповетка: <i>Свијету се не може угодити</i> Бранко Ћопић: <i>Изокренута прича</i> Оскар Вајлд: <i>Себични џин</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Златно јагње</i>(одломак) Бранко В. Радичевић: <i>Причао дечаку и Месецу</i> Ијан Макјуен: <i>Реч-две о Питеру</i>(одломак) Јохана Шпири: <i>Хајди</i> (одломак) Народна бајка: <i>Баш-Челик</i> (читање у наставцима) Јасминка Петровић: <i>Од читања се расте</i> (читање у наставцима) Драмски текстови Душан Радовић: <i>А зашто он вежба</i> Александар Поповић: <i>Лед се топи</i> Јованка Јоргачевић: <i>Никад два добра</i> Лаза Лазић: <i>Суђење</i> Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе(Милева Ајнштајн, Михаило	

	чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; изражајно рецитије песму и чита прозни текст; изводи драмске текстове; разликује врсте (и	Пупин), знаменита завичајна личност и др. ДОМАЋА ЛЕКТИРА Бранко Ћопић: <i>Доживљаји Мачка Тоше</i> Избор из поезије Душана Радовића (<i>Замислите, Да ли ми верујете, Страшан лав, Кад је био мрак, Тужне ђачке исповести, Здравница, Плави зец</i> и друге песме) Браћа Грим: <i>Бајке</i> (по избору) Књижевни појмови: —лирска песма, химна, епска песма, народна бајка,	

	подврсте) речи у типичним случајевима; одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; примењује основна	роман, поређење, персонификација (на нивоу препознавања), опис, дијалог, приповедање, епски јунак, драмска радња	
ЈЕЗИК Грамматика, правопис и орфографија	правописна правила; јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; споји више реченица у краћу и дужу целину; препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности,	Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни); род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: <i>-ов, -ев, -ин; -ски, -чки, -шки</i>).	У овој области ће бити најзаступљенији индивидуални и групни облик рада у зависности од предзања ученика као и брзине њиховог напредовања. Томе ће бити прилагођене и методе као и средства рада. Методе: дијалогска, демонстративно - илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, текстуална Наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке

	објективности и сажетости; варира језички израз; попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; разликује формални од неформалног говора	Речца <i>не</i> узименице и придеве. Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа). Сугласник <i>ј</i> (између самогласника <i>и-о</i> и <i>о-и</i>). Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).	свеске, едукативне апликације, електронски материјал, пригодни текстови.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано. Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у	Индивидуални фронтални рад ће бити најзаступљенији при обради латиничног писма или рад у пару, у делу вежбања у зависности од индивидуалног напредовања ученика. При раду ће се користити следеће

(комуникације); учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника	продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.). Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире). Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност...). Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског / драматизованог текста и сл.	наставне методе: дијалозна, демонстративно- илустративна, објашњење, усмено изражавање, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, текстуална. Наставна средстав : уџбеници, припремљен материјал, листићи, дечја штампа, ученичке свеске, едукативне апликације, електронски материјал, разредна и дечја илустративна словарица, пригодни текстови.
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		

Наставника	Ученика	ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
-прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче,помаже,дискутује, анализира, презентује, наводи на повезивање и примену знања	- посматра, разговара о посматраном, ради на илустрованим словарицама, црта, чита, рецитује, драматизује, смишља приче, користи дечју штампу и непознате текстове, слуша, практично комуницира, ређа слагалице од слова и слика, слободно и усмерено препричава, прича, описује на основу онога што је видео, доживео, осетио, саставља реченице, прави самостални речник, пише честитке, писма, пише по диктату и аутодиктат.	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона,тј.педагошке документације, самооцењивањем,оцењивањем групног рада,посматрањем ангажованости на часу, напредовања и оствареност исхода , оцењивањем ученичких радова и продуката ученичких активности, илустрације, рад на тексту, препричавање, драматизација, тематске дискусије и сл У циљу провере остварености исхода и стандарда користиће се: тестови знања, задаци	Природа и друштво- Историјски извори (материјални, писани и усмени).Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре. Математика-текстуални задаци Ликовна култура- наставна област Споразумевање Музичка култура- Певање песама по слухуразличитог садржаја и карактера.

		вишеструког избора, разговор, диктат, контролне вежбе, писани радови и сл	

Назив предмета : МАТЕМАТИКА Разред : трећи Годишњи фонд часова :180 часова Недељни фонд часова : 5 часова

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

ОБЛАСТ / ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		

БРОЈЕВИ	прочита, запише и упоређи бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1000); изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1000); подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; процени вредност израза са једном рачунском операцијом; израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; одреди десетице и стотине најближе датом броју; реши једначину са једном рачунском операцијом; одреди и запише скуп решења неједначине са	Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \cdot x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Разломци облика $\frac{m}{n}$. Упоредивање разломака са једнаким именицима. Децимални запис броја са једном децималом.	У трећем разреду наставља се развој појма броја, бројевног низа и поступака рачунања у оквиру блока бројева до 1000. Исходи ове теме се углавном остварују спирално, тако да се исходи који су остварени у оквиру блока бројева до 100 проширују на блок бројева до 1000. Бројеви се представљају визуелно и разложени на стотине, десетице и јединице. Касније се бројеви представљају као збирови вишеструких декадних јединица ($234 = 200 + 30 + 4$). Визуелизација бројева и места броја у бројевном низу помаже разумевању декадног бројевног система. Посебно, проблеми уочавања и описивање речима правила за настајање бројевног низа подстичу развијање математичко логичког мишљења. Упознају се усмени и писмени поступци сабирања и одузимања у блоку бројева до 1000 као и множења једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељења бројевима прве десетице. Појам дељивости се сада проширује и уводи се појам остатка при дељењу. Ученици се подстичу да дођу до
	сабирањем и одузимањем; реши проблемски задатак		закључка који су бројеви дељиви са 2, 5 и 10.

користећи бројевни израз или једначину;

уочи делове целине и запише

разломке облика $\frac{m}{n}$;

упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са једнаким имениоцима;

резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом;

уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа;

чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм);

црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат;

конструира троугао и круг;

именује елементе угла,

Усмени поступци рачунања упознати су у претходним разредима те је потребно обновити ове поступке у оквиру блока бројева до 100 пре проширене примене у оквиру блока бројева до 1000.

Усмени поступци рачунања осим у писаној форми, увежбавају се усменим рачунањем (без записивања) у циљу практичне примене у реалним ситуацијама везаним за рачунање са новцем и др.

Након усвајања усменог поступка рачунања уводе се писмени поступци рачунања који се изводе: записивањем бројева у форми збира вишеструких декадних јединица, коришћењем таблица месних вредности и

правоугаоника, квадрата,
троугла и круга;
разликује врсте углова и
троуглова;
одреди обим правоугаоника,
квадрата и троугла, применом
обрасца;
опише особине правоугаоника и
квадрата;

скраћено, са
потписивањем. Облици
писменог
рачунања се упознају
наведеним
редоследом у циљу разумевања поступка
писменог рачунања. Потребно је одвојити
довољно времена за увежбавање технике
рачунања, како би ученици
стекли
сигурност и спретност при усменом и
писменом рачунању. Ученике
треба
упућивати на коришћење
едукативних
софтвера и апликација за
увежбавање
основних рачунских операција.
Решавање задатака у реалистичним
и проблемским ситуацијама је контекст за
утврђивање и проширивање
знања о

		својствима рачунских операција и примени аритметичких правила као олакшици у рачунању. Зависност резултата од промене компоненти операција, као важна особина, обрађује се

преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства; користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање; чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и	кроз примере у циљу стицања функционалних знања. Симболички запис аритметичких правила се не ради у трећем разреду. Ученике треба навикавати да, пре израчунавања, процењују вредности бројевних израза. То је вештина која им помаже да уоче да су направили грешку приликом рачунања и има примену у свакодневном животу (нпр. процена рачуна у продавници, процена потребне количине материјала и слично). Процењивање вредности израза заснива се на познавању својстава аритметичких операција и зависности резултата од промена компоненти операција.

троуглом);

примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.

Посебна пажња се поклања вези операција и зависности резултата од промена компоненти као основе за решавање једначина и неједначина. Решавају се једначине облика $a + x = b$, $a - x$

$= b$, $x - a = b$, $a \cdot x = b$ на основу веза операција сабирања и одузимања и множења и дељења. Подстиче се навика провере решења и анализа „логичности“ решења с обзиром на контекст проблема. Решавају се неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$.

Бирати примере неједначина код којих је лако сагледати скуп решења (погађањем или коришћењем табела). Увести начин записивања решења уз коришћење симбола $\mathbb{Z}$, $\{$ и $\}$.

Визуелизација бројева и својстава аритметичких операција на бројевној правој или као површи одговарајућих димензија припрема је за геометријско

			решавање аритметичких проблема. Овакве активности доприносе развоју способности математичког моделовања, примене математике у решавању проблема из реалних животних ситуација или других предметних области. У том смислу, решавање текстуалних задатака није значајно само као контекст за увежбавање техника рачунања већ и за уважавање значаја математичких знања у свакодневним животним ситуацијама. Поред текстуалне форме задавања задатака, потребно је код ученика развијати способност уочавања проблема анализом ситуације задате сликом, табелом или графиком (стубичастим дијаграмом и сликовним дијаграмом у коме један симбол може представљати више од једног објекта). У овим примерима, од посебног значаја је селекција значајних информација за решавање проблема и уочавање односа између познатих и непознатих компоненти. Бирање задатака у складу са принципом поступности оснажиће ученике у решавању проблема у којима је критичан корак формирање математичког записа (израза или једначине) на основу проблемске ситуације. Усмено и писмено образлагање поступка решавања задатка помаже ученицима у развијању

			способности математичко логичког резоновања и математичке комуникације. Даље се развија појам разломка, увођењем разломака облика $\frac{m}{n}$. У оквиру бављења разломцима ученици анализирају и креирају визуелне

		представе разломака и упоређују разломке са истим именицом. Бољем разумевању појма разломка доприносе практичне активности деобе и спајања, лепљења и сечења погодног дидактичког материјала. Уводи се децимални запис броја у контексту мерења дужине, при чему се бирају искључиво случајеви где је резултат децимални број са једном децималом. Скуп римских цифара се проширује цифрама D и M чиме се омогућава записивање бројева до 1000 римским цифрама. Пре увођења нових цифара потребно је обновити римске цифре из претходног разреда и концепт записивања и читања бројева записаних римским цифрама. Увођењем ове две цифре, заокружује се целина и ученици ће, када упознају бројеве веће од 1000, бити у стању да користе римске цифре и за записивање година.
	Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу). Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова.	У трећем разреду наставља се упознавање геометријских фигурау равни и њихових својстава, развој перцепције простора и просторног резоновања. Бављење геометријским садржајима у трећем

ГЕОМЕТРИЈА		Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице.	разреду ослања се на до тада већ уведене појмове. Анализирају се и цртежом представљају узајамни положаји правих: паралелне праве и праве које се секу. Паралелне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два

		Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи. Посматрањем модела углова уочава се да угао образују две полуправе са заједничком почетном тачком. Анализирањем већ упознатих геометријских фигура ученици уочавају различите углове. Уводе се термини теме и крак, као и одговарајуће ознаке везане за угао (A, Aa, $\sphericalangle aAb$, $\sphericalangle BAC$). Увођење појма правог угла започиње анализирањем односа између хоризонталних и вертикалних положаја објеката у окружењу, посматрањем правоугаоника и квадратне мреже. Нормални положај правих уводи се преко појма правог угла. Прав угао, односно нормалне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника. Кружница се уводи као затворена крива линија чије су све тачке једнако удаљене од једне тачке – центра кружнице. Круг се описује као равна фигура ограничена кружницом. Уводе се термини центар, полупречник и пречник, као и одговарајуће ознаке за центар и полупречник. Ученици кружницу/круг конструишу шестаром и увиђају да су круг и кружница одређени центром и

			полупречником. Ученици су у претходним разредима класификовали и цртали геометријске фигуре (троугао, квадрат, правоугаоник). У трећем разреду анализирају се основна својства упознатих геометријских фигура (број страница, дужина страница, подударност и паралелност страница, врсте углова) и групишу у односу на уочена својства.

		Упознаје се класификација врста троуглова према дужинама страница. Цртају се квадрат и правоугаоник и конструише троугао када су познате дужине свих страница. Ученици се подстичу да откривају формуле. Обим геометријских фигура (троугла, квадрата, правоугаоника) се одређује са и без формула. Пресликавају се једноставне геометријске фигуре на квадратној мрежи или тачкастој мрежи симетрично у односу на дату праву, померањем у одређеном смеру за дату дужину или на основу задатог визуелног упутства. Активности које подстичу развој геометријског мишљења су: посматрање, прављење модела, цртање, склапање и растављање делова фигуре. Ове активности помажу ученицима да уоче својства фигура и просторне односе. Код конструкција и цртања је важно подстицати прецизност.
	Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (деценија, век,секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml,hl).	У оквиру ове теме упознају се стандардне мерне јединице за мерење масе (kg, g, t), времена (деценија, век, секунд), дужине (mm, km) и запремине течности (l, dl, cl, ml, hl).За усвајање основних знања о мерама и јединицама мере потребно је користити очигледна средства и давати ученицима да процењују и мере различите предмете из

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ		Мерење површине геометријских фигура задатом мером.	окожуења. Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, као и претварањем вишеименованих у једноименоване и обрнуто. Ученици се упознају са концептом мерења површине геометријских фигура без увођења
			стандардних једница за мерење површине. Са ученицима се решавају једноставнији проблеми у којима је потребно поплочати одређену површину различитим задатим геометријским фигурама (правоугаоник, квадрат и троугао). Задаци у реалном контексту основа су за бављење овим садржајима. Вишеименовани бројеви као резултат мерења дужине пружају контекст за увођење децималног записа броја, при чему се раде само случајеви записа са једним децималним местом. Полази се од сазнања да је дециметар десети део метра и да се зато може записати да је $1\text{ dm} = 0,1\text{ m}$.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставник	Ученик	Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази.	Српски језик-скраћенице за мере. Правопис
Организатор наставног процеса, наводи на повезивање и примену знања, подстиче на логичко мишљење, усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, упућује ученике да користе уџбеник и друге изворе знања.	Посматра, уочава, именује, повезује, упоређује, открива релације и изражава их, закључује, групише, проверава, математички се изражава, пребројава, броји, сређује по редоследу, рачуна, мери и процењује, примењује стечена знања, прави моделе	Прикупљање	Природа и друштво- Мерење температуре воде, ваздуха и тела. Временске одреднице (датум, година, деценија и век). Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије" перспективе. План насеља. Музичка култура- Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина,
		информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у	осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.

		групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.	

Назив предмета: ПРИРОДА И ДРУШТВО

Разред : трећи

Годишњи фонд часова : 72 часа

Недељни фонд часова: 2 часа

Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

ИСХОДИ	ОБЛАСТИ / ТЕМЕ		САДРЖАЈ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:				
идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају;			Облици рељефа: узвишења (подножје, стране, обронци, врх), равнице и удубљења. Рељеф у мом крају. Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро. Површинске воде у мом краја. Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност. Село и град, њихова повезаност,	Програм предмета Природа и друштво задржао је постојећи оквир, план наставе и учења од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип. Принцип животне близине, тзв. завичајни принцип, одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса, и као такав представља једну од

илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи; повеже врсте и значај	МОЈ КРАЈ	Природа, човек, друштво	зависност и међуусловљеност. Значај и улога саобраћаја. Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну вожњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде. Кружењеводе у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температуре, запремина и кретање ваздуха). Мерење температуре воде, ваздуха и тела. Условизаживот, ланац исхране и	суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и <i>непосредног окружења ученика</i> – дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи, у II разреду просторни оквир се проширује на <i>Насеље са околином</i>, у трећем

саобраћаја у свом крају са потребама људи; примени правила безбедног понашања у саобраћају; разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; прикаже везе међу живим бићима у			међусобни утицаји у животним заједницама: Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и пашњаци; Водене животне заједнице: баре, језера и реке. Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови. Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке).	III разреду на <i>Крај у коме ученици живе</i>, а завршиће се у IV разреду државом <i>Србијом</i>. Принцип животне близине овом програму обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из учениковог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу предмет Природа и друштво подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у трећем разреду – <i>крај у коме</i>

различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; примени поступке (мере) заштите од заразних болести; се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења;		Оријентација у простору и времену	Главне стране света. Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије" перспективе. План насеља. Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци). Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице (датум, година, деценија и век).	ученици живе. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл. Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у процес наставе и учења улазе са идејама и представама о свету, себи и свему другом што их
опише пут којим се може стићи од једне до друге			занимања, одевање, исхрана, дечије игре.	окружује. Изградили су их личним ангажовањем у

тачке помоћу плана насеља; идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из		Кретање	Кретање тела попутaњи (правилинијско и криволинијско). Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. Дејство Земљине теже – падање тела. Утицај облика тела на брзину падања. Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке. Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.	свакодневним активностима, како у школи, тако и ван школе у другим образовним, културним и свакодневним животним активностима – учењем, читањем, писањем, играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и

прошлости; прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; разликује природне и вештачке изворе светлости; повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; повеже промену јачине звука са		Материјали	Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање). Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Вода и друге течности као растварачи. Зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Значај рециклаже. Разврставање	процесима буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу и улазе у процес учења. Крозразноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници. Основна интенција наставе Природа и друштво усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера

променом удаљености од његовог извора; разликује повратне и неповратне промене материјала; уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; одабере материјале који по тоplotној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; објасни како рециклажа помаже очувању природе; изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; – сарађује са другима у групи на заједничким		отпада од пластике, стакла, папира, метала. Рационална потрошња. Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.	личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима. Предметни исходи Природе и друштва показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве на крају разреда захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили учењем овог предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: <i>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да презентује другима информације о прикупљеним подацима (писано, усмено,</i>

активностима; — представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или				помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом).Треба, такође, имати у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања

цртежом и др); повеже резултате рада са уложеним трудом.				годишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе. Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула истовремено. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем уоченог кроз описивање, поређење, формулисање

				закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика

				потребно је прилагодити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава. Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог програма, заснована је на повезаности различитих појава и процеса. Због тога садржаји Природе и друштва морају да буду одраз те целовитости и повезаности

				појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова,при избору и распореду програмске грађе примењен јеспирално-узлазни модел, у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да се иста тематика из разреда у разред проширује, продубљује и посматра са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је да ствара прилике за учење, а не да наставне

				садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје. Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде

				повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике – закључивање на основу спроведеног огледа или експеримента;изучавање прошлости – анализу историјских извора итд.

				Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) појмова унутар програма Природе и друштва. Важно је да се кад год је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што

				чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни:

			организоване посете, шетње, излети, настава у природи. Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплета, у остваривању програма за Природу и друштво препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио- визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења и краја у коме ученици живе. Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити

				добровољно ангажовани као распољиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставник	Ученик	- Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са <i>Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању</i> . Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других	Српски језик- Велико слово:писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови. Математика-Геометрија Ликовна култура-Материјали и Простор Музичка култура- Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Грађанско васпитање- Физичко и здравствено васпитање- Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.
Усмерава,наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, наводи на повезивање и примену знања	Посматра, описује, групише, испољава, препознаје, упоређује, именује, процењује, групише, прати,истражује, ствара, игра се, бележи, експериментише, сналази се у простору и времену, сазнаје, ствара, сакупља,осмишљава, реализује		

		ученика.	

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА

Разред : трећи

Годишњи фонд часова : 72 часова

Недељни фонд часова: 2 час

Циљ учења ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

ИСХОДИ			НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	САДРЖАЈ	
поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом; преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама; користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад;	МАТЕРИЈАЛИ	Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама...), материјали који могу да се користе као алатке (пера, крзно, длака, лишће, дрвца...). Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната (накит, уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре...). Значај рециклирања, уметничка рециклажа.	Ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и чине конструкцију, основу за развијање програма. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору. Из овог појма су изведени остали кључни појмови. У првом разреду их има три: простор – облик, линија; у другом разреду четири: простор – облик, линија, боја; у трећем пет: простор – облик, линија, боја, текстура и од

протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа; изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем; распоређи облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције;	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани	четвртог шест: простор – облик, линија, боја, текстура, светлина. Централни појам, простор, указује на то да програм није усмерен на ускостручне садржаје, већ на свет у коме ученик живи и одраста и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује из различитих углова. Сви садржаји везани за визуелну уметност
разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости; учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може	КОМПОЗИЦИЈА	филмови, рекламе, билборди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке... Композиција. Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.	(укључујући и уметничка остварења из ближе и даље прошлости) у блиској су вези са савременим светом и ученици треба постепено да истражују и откривају те везе.

применити.

ПРОСТОР

Облици у простору.Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама...

Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ

ЕВАЛУАЦИЈА

КОРЕЛАЦИЈА

Наставника

Ученика

На почетку сваког

Српски језик – изражавање својих

Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује	Посматра, опипава, објашњава, црта, слика, изражава, ствара, дискутује, комуницира, закључује, мисли, креира, прави, лепи, спаја, оцењује	задатка/активности наставник кратко информише ученике шта ће учити и зашто то уче. То је нарочито важно зато што се учење одвија кроз игре, забавне задатке и активности, па се може десити да ученици не обрате пажњу на процес учења и стварања. По завршетку рада излажу се сви радови како би ученици могли да пореде решења и уче једни од других. Самопроцена радова је вербална или писана. Наставник тражи од ученика да усмено опишу свој рад или да напишу нешто о свом раду. Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученици на листићу пишу: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученици ликовно изражавају, могу да напишу: 3 ствари о којима сам размишљао/размишљала током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио/променила или бих урадио/урадила другачије. На листићу се уписује име, презиме и назив рада (може и датум), а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученици не треба да наводе више од једне	утисака, критике, као и са области Језичка култура, Описивање на основу визуелног посматрања; Математика-Геометрија Природа и друштво-Материјали, Прошлост, Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке.

		нејасноће или грешке, ни у случају када им ништа није јасно или сматрају да је рад упропашћен. Издавање само једне	

		нејасноће или грешке постепено оспособљава ученике да идентификују најважнији пропуст и да се фокусирају на његово уклањање. Листићи за самопроцену дају наставнику потпунију слику о напредовању ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су: Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...); однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...); однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...); разумевање(разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...); повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...); оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на	

		своје претходне радове...); вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);	

		употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику, бира материјал и технику у односу на идеју). Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.	

Назив предмета : МУЗИЧКА КУЛТУРА Разред : трећи Годишњи фонд часова : 36 часова Недељни фонд часова : 1 час

Циљ учења музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

ИСХОДИ			НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	

- опише своја осећања у вези са слушањем музике; примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; изговара бројалице у ритму, уз покрет; пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; повезује карактер дела са избором инструментаи	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка прича. Филмска музика. Музички бонтон. Музика и здравље. Дигитализација.	Током слушања филмске музике посебно треба обратити пажњу на однос звук–лик и музика–радња уочавањем изражајних музичких средстава који су коришћени у тумачењу драмске радње и карактерних особина главних актера. Слушање музикејеактиван психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут <i>увек</i> слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају

музичким изражајним елементима; препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; повезује почетне тонове песама–модела и једноставних наменских песама са тонском висином; комуницира са другима кроз извођење традиционалних и			носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела.

музичких игара уз покрет; свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу ; осмисли музички одговор на музичко питање; осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; изабере одговарајући музички садржај(од понуђених) према литерарном садржају; поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; коментарише своје и туђе извођење музике; самостално или уз помоћ одраслих, користи	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од <i>хадо це</i>². Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.	Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музички доживљај. Бројалице су драгоцен музички садржај у настави музичке културе за развијање ритмичких способности ученика. Слогови бројалице изговарају се у ритму, прецизно и увек праћени одговарајућим покретом. Покрет који прати бројалицу представља извођење пулса, ритма или груписање удара. Учењем и извођењем бројалица развијају се ритмичке способности и припрема свирање на дечјим инструментима, због чега је извођење бројалице добра уводна активност пре учења песме или свирања на дечјим инструментима. Певане бројалице подразумевају мелодију малог обима од неколико тонова, па су погодне за почетак наставе и као уводна активност пре певања песама, уколико је садржај бројалице повезан са садржајем текста нове

предности дигитализације; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.		Музички бонтон. Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од це¹ до ге¹). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.	песме. Правилан исход учења бројалице видљив је добијањем ритмички уједначеног покрета целе групе.

	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од <i>хадо це</i>². Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким	Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе. Стваралаштво може бити заступљено кроз: импровизацију игре/покрета на одређену музику; израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала; стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње; музичке импровизације; музичка питања и одговоре; музичка допуњалка; компоновање мелодије на задати текст; илустрацију доживљаја музике; одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни.

		инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон. Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од це¹ до ге¹). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.	Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује,	Уочава, слуша, пева, изражава се, комуницира, истражује, свира, уочава,	- На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и вештина. Смер наставе је	Корелација ће се одвијати са следећим предметима: Српски језик – у правилном изговору

анализира, мотивише, координира, развија кооперативност	закључује, игра, црта.	такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање	гласова, дикцији, правилном дисању, различити литерарни садржаји, Математика- ритам извођења песама (бројалица) ће се повезивати са бројевима, Физичко и здравствено васпитање – игра и покрет у одређеном ритму музике, Ликовна култура – изражавање музичког доживљаја кроз ликовно обликовање. Природа и друштво- повезивање
		сигурности и подршке.	садржаја овог предмета са песамама сличне или исте тематике.

Назив предмета : ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред : трећи Годишњи фонд часова : 108 часова

Недељни фонд часова: 3 часа

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ИСХОДИ	ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; одржава равнотежу у различитим кретањима; коригује сопствено држања тела на основу	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Основни садржаји Вежбе за развој снаге са и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.	На свим часовима као и у другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: - развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има

савета наставника;			
правилно држи тело; правилно подиже, носи и спушта терет; изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; изведе дечји и народни плес; користи терминологију вежбања; поштује правила понашања на вежбалиштима; поштује мере безбедности			на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално- техничким условима за рад; подстицање ученика на самостално вежбање; правилно држања тела. Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

током вежбања; одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; примени правила игре; навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама; правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; прати промене у тежини и висини код себе и других; препозна здравствено стање када не треба да	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Атлетика	Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником.- ходање са променом правца и смера, ходање комбиновано са различитим покретима, ходање преко ниских препрека, елементарне игре са ходањем. Техника трчања: трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање стартом из различитих почетних положаја, трчање 30 м елементарне игре са трчањем.	Учење моторичких вештина остварује се кроз различите активности применом основних дидактичко-методичких приципа и метода рада неопходних за достизање постављених исхода. Моторичке вештине треба да омогуће ученицима сналажење у свакодневним и специфичним животним ситуацијама у којима се очекује њихова примена. Ученицима који имају потешкоће са одређеним моторичким вештинама задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Ученицима који имају потешкоће да достигну предвиђени исход, оставља се
		Спортска	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације.	
вежба; примењује хигијенске мере пре, у току и након		гимнастика	Прескоци и скокови. Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и упора.	могућност да исти достигне у наредном периоду. У раду са напреднијим ученицима могу се користити додатни садржаји у

вежбања и другим животним ситуацијама; уредно одржава простор у коме живи и борави; користи здраве намирнице у исхрани; повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; препозна лепоту покрета у вежбању; се придржава правила вежбања; вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању			Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.	складу са његовим способностима. Кроз процес остваривања програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. Усавршавање моторичких вештина је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд). Пре учења нових моторичких вештина у трећем, неопходно је поновити развијене моторичке вештине из првог и другог разреда.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Између четири ватре Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал“.	
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова“. Народно коло из краја у којем се школа налази.	
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.	
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА	Култура вежбања и игриња	Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј“ (навијање, победа, пораз). Породица и вежбање. Вежбање као део дневних активности.	Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и

	КУЛТУРА	Здравствено васпитање	Моје срце – пулс. Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.	здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област обухвата: формирање правилног
				односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних – неприхватљивих облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити и на: неговању патриотских вредности (народне традиције и интеркултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		

Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, анализира, мотивише, координира, развија кооперативност, планира, организује, посматра, демонстрира, похваљује, разговара	Ходе и трче на различите начине, радивежбе обликовања, игра се дечјих игара, скаче у даљ, увис, прескаче вијачу, баца и хвата лопту на различите начине, пење се на различите начине уз различите предмете, клечи, чучи, скаче, изводи колут напред, назад, одскаче, наскоче, прескаче, диже и носи реквизите самостално и у групи, или пару, изводи основне гимнастичке елементе, дружи се, навија,	У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе <i>физичког и здравственог васпитања</i> , препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује: Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата: вежбање у адекватној спортској опреми; активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања; вежбање и играње у слободно време. Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита. Постигнућа у моторичким вештинама.	Садржаји овог предмета ће се реализовати у корелација са садржајима из предмета: Природа и друштво- област Здравље и безбедност Музичка култура – песме различитог садржаја и ритма ће бити мотивација за извођење одређених покрета (плес, ритмика, традиционалне дечје игре) Грађанско васпитање – фер игра и навијање, неговање такмичарског духа, прихватање пораза и победе на социјално прихватљив начин.
	процењује, хода у пару са обилажењем различитих препрека, хода по греди, трчи у страну, у назад, у колони, изводе основне гимнастичарске елементе.	Индивидуални напредак ученика. Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и	

		ангажовање ученика у наставном процесу. Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује: познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране; учешће у ваннаставним активностима. Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави. Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.	

Назив предмета : ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Разред : трећи

Годишњи фонд часова : 36 часова

Недељни фонд часова : 1 час

Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

ИСХОДИ	ОБЛАСТИ / ТЕМЕ	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да			

- својим понашањем показује да прихвата различитост других; препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима; укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка; објасни разлику између	ЉУДСКА ПРАВА Сви различити, а сви равноправни	Различитост Живот у заједници у којој би сви људи били исти (по полу, узрасту, вери, националности, образовању, интересовању). Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости у нашој локалној заједници. Равноправност мушкараца и жена Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућности. Дечаци и девојчице –сличности и разлике, иста права и могућности. Осетљиве друштвене групе Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права.	Остваривање се одвија кроз примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове, да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.да
саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру; укаже на упрошћено, поједностављено,		Стереотипи и предрасуде Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога (сви дечаци су, све	постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за

генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима; наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави;	девојчице су, сви Роми су). Негативно мишљење појединаца о некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију. Дискриминација Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства (пол, узраст, вера, националност, образовање, инвалидитет), што за последицу има нарушавање њихових права и достојанства. Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације.	проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика, добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем.
опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој	Локална заједница Место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребе и права које деца задовољавају у	

локалној заједници; пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; заједно са осталим	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Ја и други у локалној заједници	локалној заједници – за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, учествовањем у спортским, кулурним и уметничким активностима. Комуналне услуге Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице–вода, превоз, путеви,	
ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари. Институције и организацијеЛокалне заједнице у области образовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације. Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници.	

		Наша локална заједница Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана,. Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље). Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима (пешачки прелази, школа, дом здравља, продавница, превоз). Брига деце о својој локалној заједници—о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потрошњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.	
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Снага узајамне помоћи	Солидарност Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима. Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности.	
		Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно	

давање крви и хуманитарне акције за лечење болесних, СМС акције прикупљања новца).

Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције).

Медији као подршка солидарности.

Волонтирање

Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама.

Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, човекољубље и хуманост.

Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца).

Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заједници.

	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција солидарности у локалној заједници	Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ. Одређивање циља акције. Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције –видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење	
		постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.	

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
организује наставни процес, поставља (логичка) питања показује тексту, на карти демонстрира, даје практичне инструкције са повратном информацијом како би се исправиле грешке, прати напредак ученика, охрабрује	Посматра, описује, процењује, групише, прати, примењује, изводи вежбе, сакупља, ствара , игра, размењује, открива, сазнаје о себи и другима	- У циљу формативног оцењивања редовно проверавање и праћење ученика у савладавању школског програма, оствариваће се: вођењем ученичког картона, тј. педагошке документације, самооцењивањем, сагледавањем општег ангажовања и рад ученика, његово напредовање и оствареност исхода у складу са индивидуалним могућностима.	Садржаји овог предмета су тесно повезани са концептом образовања за демократију и грађанско па је тако повезано са свим предметима и ваннаставним активностима. Највећа корелација је са предметима: Српски језик- изражавање, слушање Природа и друштво- препознавање и изражавање осећања, сличности и разлике

Назив предмета	ДИГИТАЛНИ СВЕТ
Циљ	Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.
Разред	Трећи

Годишњи фонд часова	36 часова	
ИСХОДИ		
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
унесе текст (речи и реченице) помоћу физичке и/или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста; селекује и измени (обрише, дода) текст; именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку; допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике; именује, сачува и поново отвори графичку датотеку; објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже;	ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Унос краћег текста помоћу физичке и виртуелне тастатуре (функције Shift, Enter, Space bar, Caps Lock, Delete, Backspace тастера). Селектовање и основно едитовање текста (брисање, додавање). Чување текстуалног документа, именовање и поновно отварање. Додавање текстуалног објашњења на слику, чување, именовање и поновно отварање. Претраживање интернета (прегледачи, претраживачи, кључне речи, информисаност о томе како су резултати претраге одабрани и ранжирани; критички однос према резултатима претраге).
осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје;		Етичко коришћење туђих дигиталних материјала. Коришћење технологије ван школе-примери дигитализације у свакодневном животу у чијој је

објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета; објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету; објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин; наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно;		основи вештачка интелигенција.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Дигитални углед. Усклађеност дигиталних садржаја са узрастом корисника. Дигитално насиље. Примерена комуникација у дигиталном окружењу. Израда личног плана коришћења дигиталних уређаја.
		Осмишљавање алгоритама са гранањем који води до решења једноставног проблема. Оператори поређења и аритметички оператори.

препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин; направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника; означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава; – решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Уочавање и исправљање грешака у програму.

може да захтева понављање (програмски циклус); утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи понављање; уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање; решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање; наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно); наведе аритметичке операторе (+, -, * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања; примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање; објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима.		

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Табеларни приказ програма по предметима и фонду часова за четврти разред

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик – енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Природа и друштво	2	72

5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
УКУПНО: А		20	720

Редни број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		
1.	Верска настава / Грађанско васпитање	1	36
УКУПНО: Б		1	36
УКУПНО: А + Б		21	756

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Редни број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГРАДА	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Редовна настава	21	756
2.	Пројектна настава ²	1	36
3.	Допунска настава	1	36
4.	Додатна настава	1	36

5.	Настава у природи*	7 дана годишње

Редни број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ³	1-2	36-72

1 Ученик бира један од понуђених изборних програма.2 Пројектна настава је обавезна за све ученике.

3 Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК	РАЗРЕД: 4.
	ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:180
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС: Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.	

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ
	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	
КЊИЖЕВНОСТ	чита са разумевањем различите врсте текстова; укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; именује позитивне и негативне особине ликова; уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); тумачи идеје књижевног дела; препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Шаљива народна песма <i>Женидба врапца</i> <i>Подунавца</i> Војислав Илић: <i>Јесен</i>/Владислав ПетковићДис: <i>Зима</i> Момчило Мошо Одаловић: <i>Молитва за маму</i> Мирослав Антић: <i>Космонаутска песма</i> Бранко Миљковић: <i>Песма о цвету</i> Добрица Ерић: <i>Завичај/Отаџбина је наша очевина</i>/Момчило Мошо Одаловић: <i>Птице косовчице</i> Мирослав Антић: <i>Прва љубав/Најљубавнија песма</i>/Алексије Марјановић: <i>Љубав</i> Бранко Ћопић: <i>Месец и његова бака</i>/Десанка Максимовић: <i>Пауково дело</i> Бранислав Црнчевић: <i>Кад би мени дали једандан</i> Владимир Андрић: <i>Дај ми крила један круг</i> Народна песма <i>Милош у Латинима</i>

	делу; разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; преприча текст из различитих улога/перспектива; уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); уочи супротстављеност лица у драмском тексту; чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; изражајно рецитије песму и чита прозни текст; изводи драмске текстове; усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела;	12. Народна песма <i>Јетрвица адамско колена</i> Проза Народна прича о животињама: <i>Међед, свиња и лисица</i> Народна приповетка: <i>Најбоље задужбине</i> Народна приповетка: <i>Ветар и сунце</i> Народна бајка: <i>Пепељуга</i> Бранислав Нушић: <i>Прва љубав</i> (одломак из <i>Аутобиографије</i>) Бранислав Црнчевић: <i>Босоноги и небо</i> Гроздана Олујић: <i>Стакларева љубав</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Стефаново дрво</i> Лав Николајевич Толстој: <i>Врабац и ласте/Два мраза</i> Драган Алексић: <i>Позориште на небу</i> Весна Алексић: <i>Детективско срце</i> Ханс Кристијан Андерсен: <i>Ружно Паче</i> – читање у наставцима Драмски текстови Гвидо Тартаља: <i>Подела улога</i> Љиљана Крстић: <i>Кад пролеће дође</i>

		Дејан Алексић: <i>Слава</i> Научнопопуларни и информативни текстови (из књига, енциклопедија и часописа за децу) о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама; о природним лепотама и културним знаменитостима Србије; о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету бонтон. ДОМАЋА ЛЕКТИРА

		Милован Данојлић: Избор из поезије за децу Драган Лукић: Избор из поезије за децу Јасминка Петровић: <i>О дугмету и срећи</i> Рене Гијо: <i>Бела Грива</i> Ерик Најт: <i>Леси се враћа кући</i> Александар Поповић: <i>Пепељуга</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) Избор драмских текстова за децу Бранко В. Радичевић: <i>Песме о мајци</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Књига за Марка/Очаране наочаре</i> Горан Петровић: <i>Разлике</i> Едмондо де Амичис: <i>Срце</i> Јохана Шпири: <i>Хајди</i> Михаел Енде: <i>Бескрајна прича</i> (одломак) Астрид Линдгрен: <i>Пипи Дуга Чарапа</i> Златко Васић: <i>Чаробно путовање</i> Урош Петровић: <i>Мартинина велика загонетна</i>

		<i>авантура</i> Гордана Тимотијевић: <i>Сличице/Владимир изчудне приче</i> Угљеша Шајтинац: <i>Чарна и Несвет</i> Момо Капор: <i>Сања</i> Весна Алексић: <i>Брљиво срце</i> Књижевни појмови: шаљива народна песма, прича о животињама, особине народне епске песме, приповетка,

		роман за децу, персонификација, опис природе и ликова, приповедање у 1. и 3. лицу, сукоб драмских лица.

ЈЕЗИК Граматика и правопис	повеже граматичке појмове обрађене у претходнимразредима са новим наставним садржајима; разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику; одреди основне реченичне чланове; разликује врсту речи од службе речи у реченици; поштује и примени основна правописна правила; правилно пише сва три модела управног говора;	Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи). Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе). Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката (глаголски предикат). Појам објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери изобрађених дела (нпр. <i>Ружно Паче...</i>); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности

		(усклађено са предметом Природа и друштво). Речца <i>ли</i>; скраћени упитни облик <i>је ли</i> (<i>је л'</i>)
		према узрочном везнику <i>јер</i>. Предлог <i>са</i> уз заменице (нпр. <i>са мном</i>, <i>с њом</i> исл.). Писање вишечланих бројева.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији; напише разгледницу, честитку, приватно писмо; прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној; повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак; правилно структурира текст; учествује у предлагању садржаја и начина рада.	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сватри модела); наводници; велико слово; заменица <i>Ви</i> из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца <i>ли</i>, предлог <i>са</i>, вишечлани бројеви). Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи;

		асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења
		устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавањениза речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и

		један у другом полугодишту.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (начини повезивања наставних садржаја, иновативност, предлог корелације, професионалне оријентације, заштите од насиља и сл.)
КЊИЖЕВНОСТ	У настави књижевности најважније је код ученика развијати способност читања књижевних текстова са разумевањем, подстицати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус и неговати истрајност у читању и доживљавању књижевног дела. У разговору са ученицима треба неговати способност ученика да опишу доживљај прочитаних књижевних дела, изнесу мишљење о њима, да разумеју најразличитије особине и поступке ликова и донесу суд о њиховим поступцима и особинама, као и о различитим догађајима у тексту. Читање захтева време, истрајност и посвећеност, а неговане ових карактеристика представља основ засва даља учења. Посебно је важно што књижевност код ученика развија емпатију, тиме што се ученици уживљавају у естетски свет дела и емотивно га проживљавају. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Школска лектира је разврстана по књижевним родовима – поезија, проза, драмски текстови за децу и обогаћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али и репрезентативних дела за децу из светске књижевности. Домаћа лектира обухвата значајна поетска и прозна дела дечје књижевности. Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова за домаћу лектуру (предлози за читање). Избор дела школске и домаће лектире примерен је узрасту ученика. Поред дела из белетристике, програмом се подстиче и упознавање ученика са нашим знаменитим списатељицама, уметницама, научницама које су оставиле значајан траг у српској култури; са природним лепотама и културним знаменитостима Србије; са занимљивим пределима, народима, обичајима у свету, са правилима лепог понашања

приступ у настави.

Текстови из допунског дела лектире могу да послуже учитељу и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати, наставник требада препоручи ученицима за читање у слободно време.

Током обраде књижевних текстова ученици развијају прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да износе своје ставове и образлажу их примерима из текста.

При тумачењу текстова из школске и домаће лектире треба разликовати књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; одредити тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; именовати позитивне и негативне особине ликова; уочити битне појединости у описима бића и природе; уочити природу хумора у књижевном тексту и разумети идеје књижевног дела.

Ученик треба да уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа, рима и ритам), запази персонификацију у књижевном делу и разуме њену улогу; разликује описивање, приповедање и дијалог у књижевном делу; прави разлику између приповедања у 1. и приповедања у 3. лицу у књижевном тексту; уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив) и уочи супротстављеност лица у драмском тексту. Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма и уочавање улоге одређеног појма у књижевноуметничком тексту. Књижевни појмови се најпре уочавају у одговарајућем тексту, а затим се тумачи њихова функција.

Приликом обраде лирских, епских и драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (изражајно рецитовање лирске песме, читање прозног текста интерпретативно, сценски наступ – извођење драмског текста, драмска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе и филмова за децу, снимање и коментарисање драматизованих одломака).

Часови књижевности могу се употпунити коришћењем дигиталних садржаја. Наставницима и ученицима ће од велике помоћи бити аудио записи, на којима се чује како глумци изражајно и интерпретативно казују изабране текстове. Такође, у наставу ће се увести разноврсна стваралачка активност којима ће се вршити систематизација

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Један од основних задатака наставе језичке културе односи се на усавршавање језичкоизражајних средставакод ученика, односно на развијање, богаћење и унапређивање њихове језичке способности. Област <i>Језичка култура</i> обухвата усмено и писмено изражавање. Наставни рад у овој области реализује се у садејству са другим двема областима: са језиком и књижевношћу, али и кроз самосталне наставне јединице. Ваљано усмено и писмено изражавање омогућава ученику да успешно учи и савлада и друге школске предмете. Основни облици усменог и писменог изражавања (препричавање, причање, описивање) представљају темељне програмске садржаје за усавршавање и неговање језичке културе ученика. У четвртом разреду требало би подстицати ученике да препричавају, причају и описују и на сажет и на опширан начин како усмено, тако и писмено. <i>Препричавање</i> је један од најпопуларнијих облика усменог и писменог изражавања у млађим разредима основне школе. Да не би постало импровизовано, свако препричавање мора да има свој циљ и планско усмеравање. Унапред би требало да се зна које ће садржаје ученик препричавати у наставним околностима. Избор треба да обухвати различите врсте текстова/садржаје. Потребно је усмеравати ученике како да одаберу чињенице, како да одвоје главно од споредног и мање битног и како да следе хронолошки ток садржаја. Потом, требало би водити рачуна о томе да се препричавају само они садржаји који испуњавају програмске захтеве и који су ученицима претходно протумачени/анализирани, предочени, објашњени. Будући да у четвртом разреду настава језичке културе усложњава и повећава захтеве на плану овог облика изражавања ученика, требало би их подстицати, између осталог, да препричавају текстове/садржаје у целини и по деловима, али имајући у виду план препричавања. Потребно је и вредновати препричавање, тј. упутити ученике на мање или више успеле сегменте овог облика изражавања. <i>Причање</i> представља стваралачко изражавање без обзира на то да ли је у питању стварност или фантазија, тј. да ли је реч о репродуковању неког доживљаја, догађаја и замишљеног садржаја (из света дечије маште). Најчешће се почиње са причањем доживљаја, па потом догађаја. За причање је потребан посебан интелектуални напор и развијеност језичке компетенције на одређеном нивоу што ће се одразити на избор тематске грађе и њених значајних појединости и на начин језичког уобличавања свих структурних елемената приче. Потребно је указати ученицима да могу слободније да износе личне доживљаје, ставове, да буду маштовити и оригинални, да се емоционално и сликовито изражавају. Требало би водити рачуна о поштовању основних методичких начела

мери, заступљено је у свакодневној комуникацији и зато је неопходно посветити му посебну пажњу. Због бројних узрасних ограничења у раду са најмлађим ученицима, овој врсти језичког изражавања потребно је приступити одговорно и уз поштовање принципа наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученика да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), требало би стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање описивања као трајне вештине у језичком испољавању. Да би се ученици навикли да се клоне стереотипа при описивању, потребно их је подстицати да пишу о ономе што је њима блиско или што је на њих дубоко деловало. Циљеве и задатке ове врсте вежбања требало би постепено усложњавати – од једнолинијске дескрипције видљивог до промишљеног, аналитичког изражавања доживљаја стварности у којој ће бити истакнута самосталност и индивидуалност ученика. Стога се понекада описивање може комбиновати са методом разговора, графичким представљањем или са методом посматрања. Остали општи методички приступи овом значајном облику језичког изражавања исти су или слични као и код препричавања и причања (од планирања, преко реализације планираних активности, до вредновања постигнутог и функционалног повезивања са сродним садржајима какви су и усмена и писмена вежбања за стицање, усавршавање и неговање језичке културе ученика).

Обрада наставних садржаја који се односи на *речи истог облика, а различитог значења и речи истог значења, а различитог облика, као и на устаљене језичке изразе* требало би да се заснива на бројним примерима који су ученицима познати, јер би им помогли да боље разумеју и да употребљавају дате лексеме у спонтаној комуникацији, што би допринело обогаћивању њихове језичке продукције и унапређивању њихове комуникативне компетенције. Изузетно је значајно да се ове лексеме и устаљени изрази не изучавају изоловано, изван контекста, већ је потребно указати ученицима на њихову функцију у стварној језичкој употреби. Требало би, између осталог, разговарати са ученицима о посебним (стилским) ефектима које ове лексеме и фразеологизми имају у одређеном тексту. Ово градиво би требало повезати са наставом књижевности, будући да књижевно дело обилује лексичким слојевима, којима се изграђује и књижевни и језички укус ученика.

Наставној јединици *Разгледница, честитка, писмо* требало би приступити функционално. Требало би подстицати

употребе речи, синтагми и реченица у формалним/неформалним језичким ситуацијама, као и на промену њиховог значења у зависности од контекста. Током практичне наставе језичке културе ученицима би требало указати да је неопходно говорити онако како то захтева комуникативна ситуација и са њом ускладити језичке механизме.

Изучавањем различитих врста текстова – линеарних и нелинеарних – кроз осмишљавање, организовање и реализовање бројних активности, код ученика би требало унапређивати читалачку компетенцију. Посебно би их требало усмеравати на то да промишљају о текстовима, да их анализирају, да језички исправно и јасно искажу своје мишљење о одређеном тексту, као и да повезујући информације изнете у тексту, изведу закључак.

Пожељно је код ученика подстицати стратегије које читалац користи у сусрету са текстом, као што су, на пример: проналажење информација; повезивање и интерпретирање; промишљање и евалуирање. Не занемарујући узрастне и индивидуалне карактеристике ученика, требало би их оспособити да примене знања и вештине које ће им омогућити да коректно реше проблемске ситуације у различитим контекстима у којима се читање одвија.

Кохерентност представља значајно обележје текстуалне структуре и упућује на континуални карактер неког текста. Стога би у настави језичке културе требало оспособљавати ученике да правилно конципирају/структурирају текст/састав. На пример, требало би да састављају логички смислене текстове на основу задатих речи или да састављају текстове чија ће дужина бити ограничена. Такође, требало би их подстицати да осмисле више различитих почетака текста на исту задату тему или да осмисле више различитих завршетака наменски припремљеног и према захтеву прилагођеног недовршеног текста; да успостављају нарушен хронолошки или смислени поредак у задатом тексту и слично.

Свака од програмских вежби (правописне, језичке, лексичко-семантичке и говорне вежбе) планира се и реализује у наставном контексту у коме постоји потреба за функционалним усвајањем и функционалном применом датих језичких законитости и појава у новим комуникативним ситуацијама, као и потреба за утврђивањем, обнављањем или систематизовањем знања стеченог током наставе језика и наставе књижевности.

Говорне вежбе код ученика подстичу машту и креативност, али и дивергентно мишљење, због чега би их требало чешће примењивати у настави језичке културе. Потребно је да буду прецизно испланиране и детаљно организоване. Говорне вежбе су у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању. На овом узрасту адекватне могу бити следеће говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и слично.

	Системска примена адекватних правописних вежби омогућава да теоријско правописно знање благовремено пређе у умење, као и да се стечена навика примене правописних правила испољи у практичној и спонтаној намени. Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне за
Назив предмета развије	МАТЕМАТИКА Циљ Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама,

основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације

математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред Четврти

Годишњи фонд часова 180

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; одреди месну вредност цифре; изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0 ; састави израз, израчуна вредност бројевног изрази и примени својства рачунских операција; реши једначине и неједначине и провери тачност решења; реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; процени вредност изрази са једном	БРОЈЕВИ	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0 . Разломци облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$). Упоредивање разломака са једнаким бројоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким именицима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева.

рачунском операцијом;		
– одреди вишеструке декадне јединице		
	ГЕОМЕТРИЈА	Квадар и коцка.

најближе датом броју; прочита и запише разломке облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$); упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима; сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале; чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; формира низ на основу упутства; реши задатак применом различитих начина представљања проблема; именује елементе и опише особине квадрата и коцке; црта мреже и прави моделе квадрата и коцке; препозна сликовну представу изгледа	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење површине ($m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a$). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадрата и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадрата и коцке.

тела посматраног са различитих страна; прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; израчуна површину квадрата и правоугаоника;		

израчуна површину и запремину квадраи коцке; реши проблемске задатке у контексту мерења.		

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Бројеви

У четвртм разреду проширује се блок бројева на коме се ради, упознавањем природних бројева већих од 1.000 и формира- њемпојма скупа природних бројева N и скупа природних бројеваса нулом N .

Бројеви се представљају у декадном запису као зборови вишеструких декадних јединица ($4\,321 = 4\,000 + 300 + 20 + 1$) или збира производа једноцифрених бројева и декадних јединица ($4\,321 = 4 \cdot 1\,000 + 3 \cdot 100 + 2 \cdot 10 + 1 \cdot 1$).

Знања о рачунским операцијама даље се проширују писменим поступцима сабирања и одузимања, множења и дељења у скупу природних бројева, упознавањем поступака прво уз помоћ таблица месних вредности, а затим скраћеним поступцима са потписивањем.

Поред утврђивања способности израчунавања вредности простих и сложених бројевних израза, код ученика се развија спо- собностсастављања бројевних израза и израза са променљивом на основу инструкција или математичког моделовања проблемске ситуације. Решавање простих и сложених једначине и и простих неједначина.

Решавање задатака у реалистичним и проблемским ситуацијама је контекст за утврђивање и проширивање знања о својствима рачунских операција и развој способности математичког моделовања. Проблеми се задају у текстуалној форми, сликом, табелом или графиком.

Развијње појмовног разумевање разломка облика $(m, n \leq 10)$ анализом визуелних представа помоћу правоугаоних модела, кружног дијаграма и др.

Упознавање се децимални запис бројева са највише две децимале у контексту мерења дужине.

Геометрија

У четвртом разреду, заокружује се прва етапа учења геометрије анализом геометријских тела, заснованом на примени знања и вештина стечених учењем геометрије у ранијим разредима. Важно је повезати појмове *фигура, линија, тачка* редом са појмовима *страна, ивица, теме*, истаћи *паралелност* и *нормалност* међу појединим ивицама квадра, односно *подударност* међу наспрамним странама квадра. Својства квадра и коцке треба повезати са својствима правоугаоника и квадрата, илуструјући одговарајуће везе и на моделима квадра и коцке, и на њиховим мрежама. Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица тела у односу на изабрани правац посматрања. Препоручљиво је одговарајућим софтверским апликацијама генерисати разноврсне мреже квадра (коцке) и симулирати њихово склапање, приказивати слике истог тела из различитих правца посматрања.

Мерење и мере

Увођење стандардних мерних јединица за површину (mm^2 , cm^2 , dm^2 , m^2 , а, ха, km^2). Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, вишеименованих у једноименоване и обрнуто, као и упоређивањем величина датих у истим или различитим мерним јединицама. Неопходно је да ученици повежу идеју поплочавања правоугаоника подударним квадратима са формулом за израчунавање површине правоугаоника.

По аналогiji са развијањем концепта мерења дужине и површине, уводи се појам запремине коцке и квадра и стандардне мерне јединице за запремину (mm^3 , cm^3 , dm^3 , m^3). Формулу за израчунавање запремине квадра треба повезати са идејом попуњавања квадраистоветним коцкама.

Стандардне мерне јединице за запремину треба повезати са јединицама за мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ПРИРОДА И ДРУШТВО	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ
	ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 72

ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА: упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.			
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ		ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ
МОЈА ОТАЏБИНА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА	Природне и друштвене одлике Србије	-одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; –повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса;	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност). Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).

	Човек – природно и друштвено биће	повеже промене у изгледу свог тела и понашањаса одрастањем; – планира своје дневне активности и време	Човек – природно, друштвено и свеснобиће. Физичке промене у пубертету.
		проведено уз ИКТ уређаје; – затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу;	Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења, информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.
МОЈА ОТАЏБИНА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА	Материјали	– идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравњем; – испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; – наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; – наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; – наведе примере превенције и заштите од пожара;	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала (природни
			магнети, могућност намагнетисавања тела

		и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.
Прошлост Србије	– прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; – опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; – представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.);	Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота).

		– пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); – повеже резултате рада са уложеним трудом; сарађује са другима у групи на заједничким активностима; учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.	Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота). Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;

интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих на-ставних предмета;

партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;

превасходно активним и искуственим методама наставе и учења;

уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог у свакодневном животу;

неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;

редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

Значајне активности ученика у оквиру предмета Природа и друштво су:

посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видљивих карактеристика);

илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења;

описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;

процењивање – самостално одмеравање;

груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања;

праћење – континуирано посматрање ради запажања промена;

бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;

практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;

експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;

истраживање – испитивање природних и друштвених феномена;

сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;

стварање – креативна продукција;

играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;

активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

Кад год је могуће приступаће се интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и

датих исхода активности ће се организовати што чешће изван учионице, односно у природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи.

Родитељи и чланови локалне заједнице ће бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

Наставник ће континуирано и на примерен начин указивати ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна ин-

формација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност ће бити употребљена као добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученика оспособљавати и охрабрити да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

Назив предмета ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног

физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред Четврти

Годишњи фонд часова 108

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити устању да:			
примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; одржава равнотежу у различитим кретањима; правилно држи тело; самостално коригује неправилно држање; правилно подиже, носи и спушта терет; изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; изведе дечји и народни плес; користи терминологију вежбања; поштује правила понашања на вежбалиштима; поштује мере безбедности током вежбања;	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичких способности
		Атлетика	Технике трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. Тробој.

одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; поштује и примени правила игре; навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; прати промене у сопственој тежини и висини; сагледа резултате физичких способности; препозна здравствено стање када не треба да вежба; примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; уредно одржава простор у коме живи и борави; увиди значај правилне исхране за вежбање; повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; препозна лепоту покрета и кретања; користи научена вежбања у рекреацији породице; правилно реагује у случају повреде у школи; вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању;	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Спортска гимнастика	Основни садржаји Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови (прескок разношка). Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу: летећи колут из места. састав.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Мини–рукомет. Футсал – „мали фудбал”. Основни елементи кошарке и мини- кошарка. Основни елементи одбојке. Јаџент.
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Основна обука пливања. Скок на ноге.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.

учествује у предлагању садржаја и начина рада.			
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА	Култура вежбања и играња	Основна правила вежбања. Основна правила мини-рукомета, фудсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција). Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време.

	КУЛТУРА	Здравствено васпитање	Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање. Исхрана и вежбање. Значај лекарских прегледа за вежбање. Поступање у случају повреде (обавестити наставника и др.).

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. У раду са ученицима треба примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежбања.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

Развој снаге:

без реквизита и са реквизитима

Развој покретљивости:

без реквизита и са реквизитима,

уз коришћење справа.

Развој издржљивости:

трчање и спортске игре (мини-рукомет, фудбал, мини-ко- шарка),

елементарне игре,

вежбање уз музику,

плес.

Развој координације:

извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима,

развој координације применом садржаја из атлетике, гимнастике и спортских игара.

Развој брзине и експлозивне снаге:

трчање са убрзањем,

штафетне игре,

примена елемената спортских игара.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Атлетика

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена, трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање са стартом из различитих почетних положаја, одељенско такмичење трчање на 60 m, елементарне игре са трчањем.

Спринтерско трчање: вежбе технике трчања (ниски скип, високи скип, забацивање потколенице, итд.), ниски старт и фазе трчања. Истрајно трчање: вежбе технике кроз континуирано трчање. Скок удаљ – основни елементи згрчне технике.

Бацање лоптице удаљ: усвајање вежбе у целини. Техника бацања „вортекса”.

Скок увис прекорачном техником. Обучавање технике врши се у целини, а по потреби рашчлањивањем на фазе.

Одељењско такмичење у тробоју – бацање лоптице на резултат (мерење дужине бацања), трчање 60 m, скок увис на резултат (мерењевисине прескока).

Спортска гимнастика

Основни садржаји:

Вежбе на тлу (колут напред из упора стојећег опружених ногу, колут напред преко препреке, два повезана колута назад, став на лопатицама – „свећа” – опружање и издржај мост из лежања на леђима, вага претклоном и заножењем, став на шакама, припремне вежбе за претмет упором странце „звезда”, комбинације две и више савладаних вежби, састав од научених елемената.

Проширени садржаји: Летећи колут из места; Прескок; Вежбе у вису и упору и променама висова и упора; Вежбе равнотеже: шведска клупа и ниска греда;

Основе тимских и спортских игара

Мини–рукомет

Футсал

Кошарка

Одбојка

Јаџент

Плес и ритмика

Вежбе са вијачом

Вежбе са лоптом

Полигони

Полигони се примењују након неколико обрађених тематских целина (наставних тема или области) и састављају се од усвојених вежби у складу са условима за извођење наставе.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Култура вежбања и играња* и *Здравствено васпитање*.

Култура вежбања и играња

Подсетити ученике на правила понашања која важе у просто- рима за физичко вежбање, како у школи, тако и ван ње.

Истицати неопходност поштовања правила понашања током игре и вежбања. Развијање свести о потреби чувања својих и туђих ствари, справа и реквизита које се користе.

Упућивати ученике да информишу родитеље о вежбању то- ком наставних и ваннаставних активности.

Указивати на значај вежбања и подстицати ученике на вежбање у слободно време.

Навивавати ученике да приликом игре или такмичења уважавају све учеснике у игри, њихова постигнућа и међусобне разлике.

Здравствено васпитање

На начин прилагођен ученику објаснити повезаност интензитета вежбања и вредности пулса. Мерити пулс на вратној артерији. Објаснити значај правилног дисања при вежбању, као и утицај вежбања на правилан развој кардиореспираторног система. Проширити ученичка знања из претходних разреда о правилној исхрани и вежбању.

Редовна провера здравља и вежбање.

Препознавање основних врста повреда (посекотина, одеротина, ударац...) и указивање на важност правовременог обавештавања наставника, родитеља и других одраслих у случају повреде.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем, у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата;

вежбање у адекватној спортској опреми;

активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања;

вежбање и играње у слободно време;

приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита;

постигнућа у моторичким вештинама;

индивидуални напредак ученика.

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:

познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;

учешће у ваннаставним активностима.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања унастави. Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА		РАЗРЕД: 4.
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА: Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.		
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ: По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ
СЛУШАЊЕМУЗИКЕ	описе своја осећања у вези са слушањем музике; препознаје народну и уметничку музику; описе улогу музике у медијима; разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; уочи контраст и понављање у музичком делу; пева и свира по слуху и са нотног текста песмеразличитог садржаја и расположења; примени изражајне музичке елементе; осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу;	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора). Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија.Музички бонтон. Музика и здравље.

	осмисли музички одговор на музичко питање; осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају	
ИЗВОЂЕЊЕМУЗИКЕ	поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; коментарише своје и туђе извођење музике;	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста.

	самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације: учествује у школским приредбама и манифестацијама.	Свирање песама по слуху на дечјим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим инструментима и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (<i>Andante. Moderato. Allegro</i>). Боја (различити гласови и инструменти). Трајање (цела нота и пауза. нота четвртине сатачком). Савладавање тонске висине и солмизације уобиму $це^1-це^2$. Тактирање у 3/4 и 4/4 такту. <i>Це-дур</i> лествица. Репетиција, прима и секунда волта.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	пева и свира по слуху и са нотног текста песмера различитог садржаја и расположења; примени изражајне музичке елементе; осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; осмисли музички одговор на музичко питање; осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономатопеје и илустрације на краћи литерарни текст (учење у контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕМУЗИКЕ	Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут <i>увек</i> слуша у целини (демонстративно слушање), са унапредпостављеним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно, у оквиру

кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела.

Музика у служби других медија (примењена музика – по избору)

Улога музике је важна у подвлачењу драмске радње. Изражајна музичка средства (динамика, темпо, агогика, мелодијска и ритмичка кретања) су важан чинилац тумачења драмске радње и карактерних особина главних актера. Потребно је код ученика развијати способност уочавања међусобне условљености музике и покретне слике.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

Државна химна Светосавска химна Школска химна

Народне песме и традиционалне дечје игре

Ој, девојко, душо моја Ој, јабуко тедена!

Дођи, Миле, у наш крај Маглица се пољем повијала Чобан тера овчице

Лападу (дечје игра из Финске)

Тита, тита лобода (традиционална народна дечја игра)

Пљескалица (традиционална народна дечја игра)

Песме домаћих и страних аутора

Александар Кораћ, *Дете није дете*

Драгана Михајловић Бокан, *Протестна песма*

Хор Колибри, *Десет љутих гусара*

Хор Колибри, *Бора из суседног шора*

Група аутора (Влада Алексић, Љуба Нинковић, Милорад Мандић), *С' оне стране дуге*
Владимир Шаински, *Крокодил Гена*
Војин Комадина, *Незгода*
Војин Комадина, *Опера Мачкин дом* Микан Обрадовић, *Добро вече, комшинице* Никола Греговић, *Моја бака*
Антон Погачар, *Крушка*
Јапанска дечја песма, *Шушти, шушти бамбусов лист*
Страни композитори
Јохан Себастијан Бах, *Арија* Фредерик Шопен, *Полонеза А-дур* Фредерик Шопен, *Валцер а-мол*
Сен Санс, *Карневал животиња (Пијанисти. Кукавица. Дугоухе личности. Финале)*
Петар Иљич Чајковски, *Годишња доба* Сергеј Рахмањин, *Италијанска полка* Сергеј Прокофјев, *Пећа и вук*
Јохан Штраус, *Трич трач полка*
Јохан Штраус, *Радецки марш*
Јохан Штраус, *На лепом, плавом Дунаву*
Николо Паганини, *Капричо бр. 9* Андре Гретри, *Магарац и кукавица* Лирој Андерсон, *Санкање*
Примењена музика
Никола Херцигоња, *Шапутање*, <https://www.youtube.com/watch?v=5q1LS5Zbzs> Петар Иљич Чајковски, *балет*
Лабудово језеро, Игра малих лабудова,
<https://www.youtube.com/watch?v=Xd2nTXsivHs>
Петар Иљич Чајковски, *балет Крцко Орашчић, Игра шећерне*
виле, <https://www.youtube.com/watch?v=mQqbnMSm2aQ&t=4s> и <https://www.youtube.com/watch?v=qC3ZIV0ppAc>

<https://www.youtube.com/watch?v=4t0jDUQ2aJ4>

Волфганг Амадеус Моцарт, *Француска песма*, <https://www.youtube.com/watch?v=TXhazivazRs> Жорж Бизе, *Кармен свита*, *Цигански плес* <https://www.youtube.com/watch?v=eA7Y5bWVDzI> Ђоакино Россини, *опера Севиљски берберин*, *Арија*

Фигара, <https://www.youtube.com/watch?v=mP5bXCVxSp0>

Жорж Бизе, *опера Кармен, Марш уличних дечака* <https://www.youtube.com/watch?v=JctVMYvH9KY>

Пол Дика, *Чаробњаков ученик*, <https://www.youtube.com/watch?v=cqyVZK5yN1E>

Јохан Штраус, *На лепом, плавом Дунаву*, <https://www.youtube.com/watch?v=F7fj1BtJJf8>

Камиј Сен-Санс, *Карневал животиња – Фосили*, <https://www.youtube.com/watch?v=Hlec1tmddHI> Хенри Манцини, *Пинк пантер...* (бумвекери), <https://www.youtube.com/watch?v=cG0jprCQ6Ak>

Џон Вилијамс, *филм Хари Потер, Дијагонална улица*, <https://www.youtube.com/watch?v=z-WEzhyc3DY> Манет шоу, *На лепом, плавом Дунаву*, <https://www.youtube.com/watch?v=jd8nfEdo59I>

Елтон Џон, *Краљ лавова, Круг живота*, https://www.youtube.com/watch?v=8zLx_JtcQVI

Кристијан Коскинен, *филм Мавка, Шумска песма*, <https://www.youtube.com/watch?v=effkoBQqm7g>

ИЗВОЂЕЊЕМУЗИКЕ	Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија се дугорочно памћење и fine моторичке радње. Посебна пажња усмерена је на тактирање. Тактирање двочетвртинског такта треба да проистекне из имитирања покрета доле–горе, трочетвртинског доле–десно–горе (ако се тактира десном руком) итд. Нагласити ученицима да покрети не смеју бити прешироки и да се рука не диже изнад главе и сл. Певање У раду са ученицима, наставник треба да обрати пажњу на став тела, правилно дисање и мимику лица. Треба инсистирати на интонативној и ритмичкој усклађености, добром фразирању и одговарајућој динамици. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја. Уз певање песама ученици могу да се изражавају и једноставнијим кореографијама. Избор песме треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Песме се обрађују у тонском опсегу од <i>ха</i> до <i>це</i>². Це-дур лествицу обработити након поставке свих тонских висина. Током обраде Це-дур лествице наставну активност усмеравати на уочавање звучности тонског рода ина поступан тонски низ који преовлада у лествици (инструктивни пример песме <i>До, нам жели добар дан</i>). Појмове ступањ, степен и полустепен усвојити обрадом песама/инструктивних примера. Свирање Свирање се реализује на дечјим и алтернативним инструментима. Избор инструмената зависи од музичког садржаја.

Примери ритмичке и мелодијске пратње могу бити:

извођење једноставнијих ритмичких аранжмана;

извођење дводелне, троделне и четвороделне мере;

свирање једноставних мелодијских аранжмана у дводелном, троделном и четвороделом такту.

Једноставне композиције, дечје песме и модели за певање могу се користити и као примери за свирање. У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две или три групе.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ

Химне

Државна химна Светосавска химна Школска химна

Народне песме и традиционалне дечје игре (уз певање)

Кад се Ћира оженио Лепо ти је рано уранити Чобан тера овчице Банаћанско коло Пљескалица

Тита, тита, лобода Ајд' на рогаљ, момче

Лепо ти је рано уранити У ливади под јасеном Поранила девојчица

Дечје песме

Фрањо Лучић, *Полустепен*

А. Власак, *Лествица*

Никола Херцигоња, *Мали ђачки валцер*

Војислав Илић, *Певајмо*

Срђан Барић, *Срећна Нова година* Арсен Дедић, *Кад би сви људи на свету* Божидар Станчић, *Данас*

Песма из Енглеске, *На слово*
Моцарт, *Блистај, блистај*
Карл Орф, *Композиција за два металофона*
В. Вукадиновић, *Сладолед*
Ричард Роџерс, *Солмизација* (песма из филма „Моје песме, моји снови”) Војкан Борисављевић, *Мени су просто сипали знање*
Хор Колибри, Тамбурица 5 и Бора Дугић, *На леду*
Хор Колибри, *Бака и они други* Непознати аутор, *Завичају мој* Бранко Милићевић, *Ласте*
Бранко Милићевић, *Добар друг ти вреди више*
Божидар Станчић, *Полазак у школу*
Војкан Борисављевић *Генерале, сило љута* Милоје Милојевић, *На ливади зеленој* Музичке игре
Миодраг Илић Бели, *Шта да раде дланови* Весељак (бројалица)
Пошла кока на пазар (бројалица)
Бим бам (тапшалица) <https://www.youtube.com/watch?v=DScgmrHv6wg>
Маријана Симић, *Седм* (тапшалица) <https://www.youtube.com/watch?v=5y0sVCmMX0k>
Форте, пиано <https://www.youtube.com/watch?v=IUYEVCly8Fo>
Свирање на дечјим инструментима Народна из Србије, *На крај села жута кућа* Народна из Србије, *У Милице*
Македонска народна песма, *Дафина*
Народна из Србије, *Весељак*
Народна из Србије, *Пошла кока на пазар*

	В. Вукадиновић, <i>Сладолед</i>
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе. Стваралаштво може бити заступљено кроз: – осмишљавање једноставне кореографије;

	израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала; стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње; музичке импровизације; музичка питања и одговоре; музичку допуњалку; компоновање мелодије на задати текст; одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни. Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања.
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА	На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

А) Обавезни наставни предмети

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА		РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 72
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА: развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ

КОМПОЗИЦИЈА	поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; изражава замисли, интересовања, сећања, емоцијеи машту традиционалним ликовним техникама; користи амбалажу и предмете за једнократнуупотребу у стваралачком раду; примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела;	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж,колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.
СПОРАЗУМЕВАЊЕ	– тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела;	Хералдика – застава, грб, печат.Пиктограми. Споразумевање сликом.
НАСЛЕЂЕ	разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад;	Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела.
СЦЕНА	учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и гдета знања може применити.	Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Да би се омогућили услови за напредовање ученика, у настави треба да доминирају сложени задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција. Осим стваралачког рада значајан је и разговор. Наставник планира питања која подстичу ученике на размишљање, истраживање и развијање креативних идеја. Остваривање наставе и учења је различито у зависности од области која се обрађује:

КОМПОЗИЦИЈА

Ученицима треба објаснити да је композиција је ликовна целина коју је створио човек. Свака целина се састоји из делова (елемената). Основни елементи композиције (ликовни елементи) су облик, линија, боја, текстура и светлина (валер). У овом разреду се објашњава само контраст светлог и тамног.

Ученици који користе рачунар и мобилне телефоне могу да подешавају контраст у апликацијама за обраду слике и да пореде ефекте који се на тај начин добијају.

Могуће је објаснити још неке принципе компоновања (доминанта, јединство), али не треба нудити потпуна објашњења на примерима из уметности, јер су превише сложена за овај узраст.

За ученике је корисније делимично објаснити принципе компоновања на примерима из живота. Организација композиције се и даље учи постепено. Затим се постепено задају сложенији задаци који омогућавају да ученик размишља и да сам планира распоред елемената којим би ефикасно изразио своју замисао.

До краја разреда ученици треба да испробају традиционалне технике које нису користили у претходним разредима. И даље се користе материјали за рециклажу.

Задаци обједињују активности ученика: развијање креативних идеја, организацију композиције и истраживање изражајних могућности материјала и техника.

СПОРАЗУМЕВАЊЕ

Предлози који се односе на хералдику и пиктограме остварују се на интегрисаним часовима предмета Ликовна култура и При-рода и друштво.

Потребно је да науче да читају знаке упозорења, забране и обавештења.

Предлози који се односе на споразумевање сликом (у најширем значењу) не везују се за теоријске садржаје, већ за изражавање(емоција, маште, позитивних порука, доживљаја...). Важно је да ученици разумеју да се сликом могу саопштити различите ин-

формације, исто као и текстом.

НАСЛЕЂЕ

Предлози који се односе на споменике природе и споменике културе у нашој земљи остварују се на интегрисаним часовима Ликовне културе и Природе и друштва. Ови часови могу да се допуне прављењем плаката или дигиталне збирке фотографија најлепших предела у земљи и најзначајнијих споменика.

Уметничка дела имају функцију илустровања појмова који се објашњавају, а користе се и као подстицај (мотивација) за стваралачки рад. Међутим, потребно је и да ученици сазнају нешто више о одабраним уметницима. Наставник прави избор уметника и уметничких дела руководећи се значајем уметника/дела и садржајем дела који одговара узрасту ученика.

СЦЕНА

Наставник једноставно објашњава појмове (сцена, сценографија, сценограф).

Најважније што ученици треба да сазнају је да се сценографија креира тимски, да је за рад неопходно знање о елементима композицијеи компоновању.

Практични рад се планира као пројекат или радионица (корелација са часовима Пројектне наставе). Циљ учења је развијањекреативних идеја и вештине сарадње.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Елементи запроцењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор;потписује радове; чува радове у мапи...);

однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност;поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...);

однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...);

разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...);

повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...);

оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);

Б) ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

Циљ Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Назив програма: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Разред четврти

Годишњи фонд часова 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:		

разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи премаживотној средини; се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други на планети Земљи	Планета Земља припада свима који на њој живе Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – <i>Мисли глобално делуј локално.</i> Право на здраву животну средину Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација остању животне средине.
култура; – наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције;		Култура и традиција Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. Културни идентитет Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других.

— образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; — наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; — дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације;	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Култура и традиција	Мултикултуралност и интеркултуралност Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. Избеглице и мигранти Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. Сусретање култура Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета
препознаје примере прекомерне потрошње; препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета;	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Прекомерна потрошња	Потрошачко друштво Стварне потребе и прекомерна потрошња. Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа. Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела. Деца — омиљена циљна група произвођача. Медији и потрошачка култура Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама.

		Права потрошача Информације од значаја за потрошаче. Односцене и квалитета производа.

испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду;		Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.
учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Еколошка акција	Планирање и извођење еколошке акције Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

За остваривање наставних садржаја Грађанског васпитања могу се бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције, као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности), као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке

гlediшта и тачке гlediшта која је различита од његове. Зато семоже рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Добро је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовање.

У овом програму продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте: постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго.

Програми Грађанског васпитања у првом циклусу основног образовања и васпитања, по свом циљу и концепцији, најближи су програмима обавезног предмета Свет око нас, односно Природа и друштво.

Елементи екологије и одрживог развоја уграђени су у програм четвртог разреда кроз области Људска права и Грађански активизам, у складу са идејом Мисли глобално, делуј локално. Ученици се усмеравају на личну одговорност и активизам у сопственој заједници, уз развој свести да су у питању феномени који су глобалне природе. У раду са ученицима потребно је уважити њихова знања и искуства која већ имају из ове области, из школе и ван ње, а затим их подстицати да о квалитету животне средине, сада и у будућности,

размишљају са становишта права и одговорности. Вредности на којима почива право на здраву животну средину, како је то дато у садржају, треба ученицима приближити преко примера који су им блиски.

У оквиру области Демократско друштво, поја култура, за потребе овог програма довољно је да ученици схвате да се он односи на целокупно материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице. Културу и традицију чине језик, књижевност, музика, фолклор, празници и бројни обичаји из свакодневног живота, што је ученицима већ познато на основу искуства стеченог на часовима различитих предмета и кроз ваннаставне активности. Културу треба довести у везу и са питањем идентитета, такође коришћењем различитих примера. Културни идентитет је осећај припадности групи која има своју посебну културу.

Трећа област, Процеси у савременом свету, има за циљ да приближи ученицима још један глобални процес који се огледа у подстицању културе прекомерне потрошње у развијеним земљама, иако у свету још увек постоје људи који немају основне услове за живот. Постоје бројни начини на које се могу представити основне карактеристике прекомерне потрошње и њена веза са повећањем загађења животне средине. Ученици могу, на пример, једноставном анализом реклама намењених деци. њихових година да утврде који производи се препоручују и на који начин (чипс, чоколада, газирано пиће...).

Четврта област, као и у претходним програмима, тиче се грађанског активизма и то у области екологије. Од ученика се очекује да планирају и спроведу малу еколошку акцију. Ова активност, такође, може бити део пројектне наставе.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у достизању исхода из овог програма, већ и у развоју неколико међупредметних компетенција, посебно компетенци- је за одговорно учешће у демократском друштву. Како је највећи број активности ученика, у оквиру часова овог изборног програма, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе за- кључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предви- де последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активности ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима, јер се и из неуспелих акција може много научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе

ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ: ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ
	ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС: развијање опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих технологија.	

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно- васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу, тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе, али се овом врстом наставе поред централног захтева, којисе односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Ослонци планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости, коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика, укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости, повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија.

Пројектна настава од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација, способност решавања проблема, самостално учење, рад у групи, сарадњу, критички однос према властитом и туђем раду, доношење одлука, аргументовање, усвајање другачијих, нових начина рада, планирање, поштовање рокова и преузимање одговорности.

Наставник је и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученика испољавати где год је томогуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта.

Потребни кораци за планирање и организовање Пројектне наставе су:

дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;

планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;

реализацију планираних активности;

приказ добијених резултата и продуката пројекта;

вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе.

Најпримеренији је и даље полуструктурирани тип пројекта с том разликом да наставник сада у четвртој разреди више укључује ученике, не само у давање предлога и избор тема, већ и у планирање и самостално остваривање, а за поједине ученике и вођство у одређеним деловима пројекта. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Сви садржаји се реализују кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној актив-ности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу се наставља рад на развијању основа дигиталне писмености. На крају четвртог разреда ученици требало да буде у стању да:

правилно рукује ИКТ уређајима;

предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак и могућности употребе ИКТ-а;

користи одговарајуће алатке програма за цртање и сачува свој цртеж;

уреди краћи текст и сачува га на рачунару;

направи једноставну презентацију користећи мултимедијалне садржаје;

користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ одраслог;

критички бира садржаје са интернета и затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима;

зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;

безбедно користи интернет и по потреби пријави и/или затражи помоћ одраслог.

Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно, али наставник може проценити и променити динамику рада која највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи да, уколико је потребно, Пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи ће бити упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима да би подржали самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Укупан број часова допунске наставе ће бити 36. Часови ће бити из наведених области, а број часова по областима ће зависити од потреба ученика.

ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК
НАСТАВНЕ ТЕМЕ
ЈЕЗИК
КЊИЖЕВНОСТ
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА
НАСТАВНЕ ТЕМЕ
БРОЈЕВИ
ГЕОМЕТРИЈА
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ додатне наставе математике је да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, да успешно наставе математичко образовање и самообразовање, да допринесе развијању менталних способности и формирању научног погледа на свет.

НАСТАВНИ САДРЖАЈИ	Укупан број часова:36
1. Занимљиви задаци	
2. Магични квадрати	
3. Једначине и неједначине	
4. Решавање задатака методом теразија	
5. Решавање задатака путем лажне претпоставке	
6. Разломци	
7. Решавање задатака обрнутим редом	
8. Проблеми кретања	
9. Обим правоугаоника, квадрата и троугла	

вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...); употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму)...

Образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања и васпитања

СРПСКИ ЈЕЗИК

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА - НИВОИ ПОСТИГНУЋА	
ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО
Говорна култура	1CJ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1CJ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1CJ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења“ или „скандирања“ 1CJ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 1CJ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасноструктурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације

	1CJ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1CJ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 1CJ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став		
ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
Вештина читања и разумевање прочитаног	1CJ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничког текста 1CJ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.)	1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке увези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле)	1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. текст, табела, графички приказ)

1CJ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде iskazana на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1CJ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1CJ.1.2.5. одређује основну тему текста 1CJ.1.2.6. разуме дословно значење текста 1CJ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1CJ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате	1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација iskazanih у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детал који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.) 1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/недопада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1CJ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге	1CJ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. мишљење аутора текста vs. мишљења учесника у догађају) 1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм) 1CJ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру потпуно и сл.) 1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик

		за избор одређене илустрације	поступио на одређен начин,или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о
			догађајима из текста)

Писано изражавање	1CJ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1CJ.1.3.2. уме да се потпише 1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1CJ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи) 1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава 1CJ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1CJ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања,	1CJ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1CJ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) 1CJ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1CJ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној) 1CJ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1CJ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синонине (нпр. да избегне понављање) 1CJ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита	1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1CJ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1CJ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста 1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст 1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1CJ.3.3.6. издваја пасусе

		1CJ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење) 1CJ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира	
Граматика и лексикологија	1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1CJ.1.4.4. препознаје антонимију 1CJ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.)	1CJ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) 1CJ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1CJ.2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1CJ.2.4.8.	1CJ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе) 1CJ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју 1CJ.3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин 1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу

		препознаје синонимију 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима,	ситуације и текста/контекста у којем су употребљени 1CJ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном
		књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава	/фигуративном значењу

Књижевност	1CJ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1CJ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту	1CJ.2.5.1. разликује лирску од епске песме 1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице) 1CJ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту 1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту) 1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 1CJ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту	1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

МАТЕМАТИКА

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА - НИВОИ ПОСТИГНУЋА			
ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака

	полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и	бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју	1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.
	одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде	1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине	1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом

ГЕОМЕТРИЈА	1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објекта у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1МА.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама	1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама
РАЗЛОМЦИ	1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $1/n$ ($n \leq$	1МА.2.3.1. уме да препозна разломак a/b ($b \leq 10, a < b$) када је графички	1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички
	10) и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	приказан на фигури подељеној на b делова 1МА.2.3.2. уме да израчуна n-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $1/n$ ($n \leq 10$)	прикаже разломак a/b ($b \leq 10, a < b$) 1МА.3.3.2. зна да израчуна део a/b ($b \leq 10, a < b$) неке целине и користи то у

			задацима
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мереди употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1МА.1.4.3. зна коју јединицу мереди употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1МА.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1МА.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке	1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1МА.3.4.3. претвара јединице за мерење масе

ПРИРОДА И ДРУШТВО

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА - НИВОИ ПОСТИГНУЋА

ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА	1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима	1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића
ЕКОЛОГИЈА	1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе	1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса	

		1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити	
МАТЕРИЈАЛИ	1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала 1ПД.1.3.3. зна да различите	1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава	1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом

	животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха	1ПД.2.3.3. разликује материјале којима добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали	окружењу

КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ	1ПД.1.4.1. уме да препознакретање тела у различитимпојавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује,врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост крећеправолинијски 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена	1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографскихзнакова
ДРУШТВО	1ПД.1.4.1. уме да препознакретање тела у различитимпојавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век	1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група ињихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности	1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се праваи обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

	1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара		
ДРЖАВА СРБИЈА ИЊЕНА ПРОШЛОСТ	1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1ПД.1.6.3. зна географски положаји основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора – рељефа, вода, климе – и делатности људи 1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некади сад 1ПД.2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја	1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

МАТЕМАТИКА

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА - НИВОИ ПОСТИГНУЋА			
ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.
	одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом	1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине	1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди

	1MA.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде		решења неједначине са једном операцијом
ГЕОМЕТРИЈА	1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1MA.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица	1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1MA.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1MA.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1MA.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1MA.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама	1MA.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1MA.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1MA.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1MA.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 1MA.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама

РАЗЛОМЦИ	1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $1/n$ ($n \leq 10$) и препозна његов графички приказ	1МА.2.3.1. уме да препозна разломак a/b ($b \leq 10, a < b$) када је графички приказан на фигури подељеној на b делова	1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак a/b ($b \leq 10, a < b$)
	1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	1МА.2.3.2. уме да израчуна n -ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $1/n$ ($n \leq 10$)	1МА.3.3.2. зна да израчуна део a/b ($b \leq 10, a < b$) неке целине и користи то у задацима
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мерода употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1МА.1.4.3. зна коју јединицу мерода употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1МА.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1МА.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате	1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1МА.3.4.3. претвара јединице за мерење масе

		податке	

ПРИРОДА И ДРУШТВО

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА - НИВОИ ПОСТИГНУЋА			
ОБЛАСТ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ЖИВА И НЕЖИВАПРИРОДА	1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу	1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима

	и неживу природу 1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима	1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници	1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића
ЕКОЛОГИЈА	1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе	1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити	

МАТЕРИЈАЛИ	1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала 1ПД.1.3.3. зна да различите	1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава	1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом
	животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха	1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали	окружењу

КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ	1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена	1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова
ДРУШТВО	1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век	1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности	1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

	1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара		
ДРЖАВА СРБИЈА ИЊЕНА ПРОШЛОСТ	1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1ПД.1.6.3. зна географски положаји основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора – рељефа, вода, климе – и делатности људи 1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некади сад 1ПД.2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја	1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Циљ: Подстицање индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и квалитетног коришћења слободног времена, ради богаћења друштвеног живота и разоноде, развијања и неговања другарства и пријатељства, дружења са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго.

Разреди: I, II, III, IV

Годишњи фонд: 36-72

ИСХОДИ	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	АКТИВНОСТИ	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: - Разуме сарадњу са локалном заједницом - Има свести о здравом начину живота - Поштује разлике и уважава своје и туђе потребе	Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Сарадња	ДРУШТВЕНЕ АКТИВНОСТИ	Активности поводом обележавања: - Међународни дан река - Светски дан породице - Дан заштите животне средине
- Покаже креативност, уредност - Има изграђен став према загађењу животне средине	Одговоран однос према здрављу.	ТЕХНИЧКЕ АКТИВНОСТИ	- Уређење школског простора - Израда честитки Поводом значајних датума
- Буде хуман - Поштује разлике и разуме туђе потребе		ХУМАНИТАРНЕ АКТИВНОСТИ	- Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу

- Развије такмичарски дух -Унапреди моторику и спретност		СПОРТСКЕ АКТИВНОСТИ	Организовање спортских такмичења: -Одељенска -Општинска

НАСТАВА У ПРИРОДИ

ЦИЉ:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;
- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима;
- развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја односно региона који се обилази.

ЗАДАЦИ:

Задачи наставе у природи остварују се на основу плана и програма наставе и учења, образовно-васпитног рада и школског програма и саставни су део годишњег плана рада школе.

Задачи који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и

способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;

- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;

Излети се организују у току школске године у складу са могућностима школе и ученика. План излета постоји у годишњем плану школе.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - 1. РАЗРЕД

Циљ наставе енглеског језика у првом разреду је оспособљавање ученика да на енглеском језику комуницирају у усменом облику, на основном нивоу, о темама из њиховог непосредног окружења, као и подстицање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика и олакшавање разумевања других и различитих култура и традиција. Стимулише критичко и креативно мишљење, радозналост и истраживачки дух и омогућава одговарајући социјални и интелектуални развој ученика.

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада	Методе рада	Стандарди постигнућа	Процена и провера постигнућа	Корелација	Активности ученика	Активности наставника
1. Introduction	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ– слушање и понављање, играње улога, симулација.	1.1.1. 1.1.10. 1.2.1. 1.2.4.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	Српски језик	Ученици уче и увежбавају изразе и речи које се користе код представљања и упознавања; слушају и понављају дијалогске моделе, симулирају ситуације из учионице, школе,	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење;

						улице, парка.	пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
2. Welcome to Happy House!	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Ликовна и музичка култура, српски језик.	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
3. Pens and pencils	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у	Свет око нас, ликовна и музичка култура, српски језик,	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност

			1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1.	паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	математика.	цртају/заокружују/ показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
4. Come and play	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.12.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Свет око нас, ликовна и музичка култура, српски језик, математика.	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

5. Culture: School time	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.12.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задачи у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Српски језик	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
Happy Christmas!	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – слушање и понављање/певање, глума, сецкање, бојење, прављење предмета од папира и предмета за рециклажу.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	Грађанско васпитање, верска настава, музичка и ликовна култура	Ученици слушају и показују/понављају; праве украсе, пакетиће, честитке; глуме кратку драмску представу; упоређују и откривају сличности и разлике у културама.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира

			2.1.1. 2.1.12.				рад и напредовање ученика.
6. Dressing up	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Свет око нас, ликовна и музичка култура, српски језик, математика.	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
7. Happy birthday	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.15.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној	Свет око нас, ликовна и музичка култура, српски језик, математика.	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, сецкају, боје и лепе	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење;

			1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13.	свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.		сличице, раде мини пројекте.	пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
8. Culture: Good morning!	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – слушање и показивање/понављање/глума, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	Српски језик, музичка и ликовна култура	Ученици слушају и показују/понављају; праве бецеве, глуме, певају рођенданску песму, упоређују и откривају сличности и разлике у културама.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
Happy Easter!	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – слушање и показивање/понављање/глума, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима,	Грађанско васпитање, верска настава, музичка и ликовна	Ученици слушају и показују/понављају, украшавају Ускршња јаја,, глуме, певају Ускршњу песму,	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и

			1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13.	симулације у паровима и групама.	култура	играју Ускршњу игру, цртају и украшавају Ускршња јаја, упоређују и откривају сличности и разлике у културама.	самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
9. Bathtime	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Свет око нас, ликовна и музичка култура	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.13.				
10. Animal friends	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Свет око нас, ликовна и музичка култура, српски језик.	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, сецкају, боје и лепе сличице, раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
11. Culture: Party time!	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – слушање и показивање/понављање/глума, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и	Музичка и ликовна култура	Ученици слушају и показују/понављају, глуме, упоређују и откривају сличности и разлике у културама.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно /

			1.1.14. 1.1.15. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.12. 2.1.13.	групама.			критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Наставни програм за стране језике у основној школи усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у наставном програму посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане, делимично и оне невербалне), формално и садржински централну позицију наставног програма заузимају управо комуникативне функције (нпр. *поздрављање; представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима; разумевање и давање једноставних упутстава и налога; позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој игри; исказивање молби, захтева, захвалности, планова, намера, саглашавања, противљења, допадања, недопадања, жеља, потреба и сл.*). На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које укључују постепено усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста (од трећег разреда), интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији наставног програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични. Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери реализације, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Комуникативна настава посматра језик као средство комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности

које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног (од трећег разреда) кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (запажање, анализа, закључивање итд.);

- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на nižем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике / активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.)

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.)

Мануелне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера и сл.)

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.)

Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање).

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Заједничко прављење илустрованих и писаних (од трећег разреда) материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина у првом и другом разреду основне школе

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Пошто је програм учења страног језика у првом и другом разреду основне школе растерећен писања и читања, као и експлицитних објашњења граматичких правила, ово је драгоцен период за подстицање и навикавање ученика да у свакодневним ситуацијама у учионици и ван ње спонтано примењују научене речи и изразе у одговарајућим ситуацијама усмене комуникације (нпр. поздрављање наставника на страном језику у учионици, али и ван ње). Такво спонтано успостављање контакта помаже ученицима да се ослободе говорних блокада које могу настати изван услова симулираних у учионици, при сусрету са лицима са другог говорног подручја. То ће, такође, пружити и бројне прилике ученицима да експериментишу са употребом језика, растерећени сваке врсте страха од неуспеха у комуникацији. Због свега тога потребно је инсистирати на таквом моделу комуникације од самог почетка, јер уколико се ученици навикну на другачији модел, тј. искључиву примену матерњег језика приликом успостављања контакта и комуникације са наставником или вршњаком, то ће касније бити много теже променити.

Следећи корак, на којем такође треба инсистирати од самог почетка учења страног језика, јесте такозвани „језик учионице”. Сва кратка и једноставна упутства у настави која се често понављају треба да буду на страном језику уз обавезну одговарајућу гестикулацију (ако нпр. наставник каже *слушај*, пожељно је да покаже ту активност стављајући руку иза уха). Нека упутства наставник у почетку може да изговара паралелно на страном и матерњем језику са тенденцијом да постепено изоставља матерњи језик, пратећи да ли ученици препознају њихово значење на страном језику.

Поред ових спонтаних облика учења потребно је увести и језичке садржаје који нису део уобичајене интеракције на часу. За овакве облике учења потребно је користити предмете и бића из непосредног окружења, слике из наставних материјала, картице, постере и све друге расположиве материјале. За њихово савладавање потребно је инсистирати на заједничким групним комуникативним активностима. На овом узрасту се препоручују и активности усмене репродукције и контролисане продукције будући да су у питању садржаји који не представљају „језик учионице” и не понављају се сваког часа. На тај начин се ученицима омогућава већи број понављања ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције са малим варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Такође се подстиче интеракција са другим ученицима, која се може, као благи вид медијације, реализовати давањем упутстава на матерњем језику (нпр. *питај друга или другарицу како се зове и колико година има, шта воли / не воли да једе, итд; одговори на питања друга / другарице*), или увођењем покрета као невербалног средства комуникације.

Потребно је оспособити ученике за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом као и потребама и интересовањима ученика.

Важно је да имамо на уму да је, упркос почетном ентузијазму са којим ученици улазе у процес учења страног језика у основној школи, њима то ипак још један у низу обавезних предмета. Стога, на овом нивоу, не можемо да очекујемо да они сами, спонтано, развију интересовање и ентузијазам за учење страног језика. Неопходно је приликом планирања активности имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Већина ученика на том узрасту има проблем са пажњом, концентрацијом и памћењем током 45 минута. Стога је упутно да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до највише 15 минута.

Презентовање и увежбавање садржаја

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства (картице, постери, стварни предмети из непосредног окружења, како је у општим смерницама већ напоменуто) идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Када се ученицима покаже одређени појам – када га виде, важно је да неколико путу чују како се реч изговара и да је тек на крају изговоре. Хорско понављање корисно је за осећај сигурности ученика јер није „јавно експониран, а страх од исмевања (који је на том узрасту неретко присутан) сведен је на минимум.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења који најчешће имају проблема са концентрацијом, (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи: (именице – делови тела, животиње, играчке...; глаголи – устати, сести, подићи, спустити неки предмет...; придеви за описивање стања и осећања – срећан, тужан, гладан, жедан...)

Одговарајући контекст битна је претпоставка успешног усвајања језика, а самим тим и вокабулара, и не мора да буде писани текст. Може да буде прича у сликама, песма, игра и сл. Зато је битна контекстуализација како би усвајање лексике било што ефикасније (нпр. ако се раде домаће и дивље животиње, може да се осмисли обилазак зоолошког врта или фарме), при чему треба водити рачуна да на том узрасту ученици могу да усвоје 5 до 7 нових речи.

Дијалошки модели (као основа за „имитирање“) веома су ефикасни за развијање говора. У недостатку спонтане комуникације међу ученицима наставник може да користи лутке - обичне плишане, прављене од нпр. чарапа или папира – и тако направи одговарајући дијалошки модел. Наставник се може обраћати ученицима са лутком која пита. Ученици ће врло брзо и лако моћи да дају одговор, али и да поставе питања. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст који ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре.

Пројектне активности повећавају мотивацију, јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне оријентације. Пројекат је згодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу. Њихов потенцијал огледа се између осталог и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);

- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе” те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стиливима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Читање и писање су необавезне активности у другом разреду. С обзиром на то да се латинично писмо уводи у наставу српског језика у другом полугодишту другог разреда, иницијално писање и читање може се понудити као опција само за ученике који то желе и знају, на елементарном нивоу. Ова активност се не оцењује и на часу има споредну улогу. Ученици могу да препознају и прочитају написане појединачне речи и једноставне реченице, да допуне реч словом које недостаје и потом је „пресликају”, да подебљају слова написана тачкицама или цртицама уколико постоје стрелице које показују правилно писање тих слова, и да раде сличне активности уз коришћење датих писаних модела, али не и да пишу самостално или по диктату.

Социокултурну компетенцију, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице / заједница чији се језик учи, треба уводити од самог почетка учења страног језика на најнижем узрачном нивоу, јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће, подразумева развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – 2. РАЗРЕД

Циљ наставе и учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред: други (први страни језик)

Годишњи фонд часова: 72

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада Методе рада	Међупредметна компетенција	Стандарди постигнућа	Процена и провера постигнућа	Корелација	Активности ученика	Активности наставника
Introductory unit Hello again! Увод	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ– слушање и понављање, певање и играње, глума, симулација.	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема;	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12 1.1.15. 1.2.1. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови слушања и различите	српски језик, музичка и ликовна култура	Ученици уче и увежбавају изразе и речи који се користе код представљања и упознавања; слушају и понављају дијалогске моделе, симулирају ситуације, певају	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа

		Сарадња	2.1.25.	технике формативно г оцењивања.		цртају/заокружују/ показују/спајају	подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
2. Playroom safari	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема; Сарадња; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.2.1. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задачи у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативно г оцењивања.	српски језик, ликовна и музичка култура, свет око нас	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

3. School time	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема; Сарадња; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.2.1. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	српски језик, свет око нас, ликовна, музичка култура математика .	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
Festivals Bonfire night	Фронтални, индивидуални, у пару, групни КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење, Одговорно учешће у демократском друштву, Комуникација; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву, Сарадња; Естетичка	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10.1.1.11 . 1.2.1 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама	српски језик, свет око нас, ликовна и музичка култура	Ученици уче и увежбавају изразе и речи који се користе за ову тему, слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку;

		компетенција; Одговоран однос према околини				показују/спајају, раде мини пројекте	прати и евидентира рад и напредовање ученика.
4. I'm hungry	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема; Сарадња; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.13 1.1.14. 1.1.15. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задачи у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	српски језик, свет око нас, ликовна, музичка култура, математика .	Ученици уче и увежбавају изразе и речи који се користе на тему хране, слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/ показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

Holidays: Christmas at school!	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење, Одговорно учешће у демократском друштву, Естетичка компетенција, Комуникација, Предузимљивост и оријентација ка предузетништву, Решавање проблема, Сарадња	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	српски језик, верска настава, музичка и ликовна култура	Ученици слушају и показују/понављају ; глуме кратку драмску представу; упоређују и откривају сличности и разлике у културама, раде мини пројекте, певају	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
5. Culture: In my house	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Одговоран однос према околини, Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема; Сарадња;	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12 1.1.13. 1.1.14 1.1.15. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	српски језик, свет око нас	Ученици слушају и показују/понављају ; заокружују/ показују/спајају, глуме; упоређују и откривају сличности и разлике у културама.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира

		Предузимљивост и оријентација ка предузетништву					рад и напредовање ученика.
6. Happy faces	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема; Сарадња; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.22. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	српски језик, свет око нас, ликовна и музичка култура, српски језик.	Ученици уче речи и изразе, слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
7. My house	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума,	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву;	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10. 1.1.11.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у	српски језик, свет око нас, ликовна и музичка култура	Ученици уче речи и изразе, слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и

	пантомима, играње улога.	Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу Естетичка компетенција; Комуникација; Решавање проблема; Сарадња; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	1.1.12. 1.1.15. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3.	паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	математика .	тимске игре, слушају и цртају/заокружују/допуњују/ показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
8. Culture: In my garden	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Комуникација; Сарадња; Естетичка компетенција; Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10.1.1.11 . 1.1.12. 1.1.14. 1.1.15. 1.2.1. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама.	српски језик, свет око нас, музичка и ликовна култура	Ученици уче речи и изразе, слушају и показују/понављају цртају/заокружују/ показују/спајају, упознају се са сличностима и разликама у културама и стилу живљења	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање

							ученика.
9. Summertime	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	Компетенција за учење; Одговорно учење у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву; Реавање проблема; Сарадња	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10.1.1.11 . 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.2.1. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.25.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	српски језик, свет око нас, ликовна и музичка култура	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и цртају/заокружују/показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
10. Playtime	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума,	Компетенција за учење, Одговорно учење у демократском друштву, Естетичка	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.10.1.1.11 . 1.1.12. 1.1.15. 1.2.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима,	српски језик, свет око нас, ликовна и музичка култура	Ученици слушају песмице и приче, певају, глуме, симулирају ситуације, играју тимске игре, слушају и	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност

	пантомима, играње улога.	компетенција, Комуникација, Одговоран однос према околини, Одговоран однос према здрављу, Предузимљивос т и оријентација ка предузетништву , Решавање проблема, Сарадња	1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.3. 2.1.25.	симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативно г оцењивања.		цртају/заокружују/ показују/спајају, праве мини књиге и раде мини пројекте.	т у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и свидентира рад и напредовање ученика.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Наставни програм за стране језике у основној школи усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у наставном програму посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане, делимично и оне невербалне), формално и садржински централну позицију наставног програма заузимају управо комуникативне функције (нпр. *поздрављање; представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима; разумевање и давање једноставних упутстава и налога; позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој игри; исказивање молби, захтева, захвалности, планова, намера, саглашавања, противљења, допадања, недопадања, жеља, потреба и сл.*). На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности помоћу којих се оне могу остварити, а које укључују постепено усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста (од трећег разреда), интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији наставног програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични. Како би се, међутим, исходи, функције

и активности операционализовали, понуђени су и примери реализације, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

Комуникативна настава посматра језик као средство комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног (од трећег разреда) кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;

- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (запажање, анализа, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике / активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.)

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.)

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.)

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.)

Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање).

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Заједничко прављење илустрованих и писаних (од трећег разреда) материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина у првом и другом разреду основне школе

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Пошто је програм учења страног језика у првом и другом разреду основне школе растерећен писања и читања, као и експлицитних објашњења граматичких правила, ово је драгоцен период за подстицање и навикавање ученика да у свакодневним ситуацијама у учионици и ван ње спонтано примењују научене речи и изразе у одговарајућим ситуацијама усмене комуникације (нпр. поздрављање наставника на страном језику у учионици, али и ван ње). Такво спонтано успостављање контакта помаже ученицима да се ослободе говорних блокада које могу настати изван услова симулираних у учионици, при сусрету са лицима са другог говорног подручја. То ће, такође, пружити и бројне прилике ученицима да експериментишу са употребом језика, растерећени сваке врсте страха од неуспеха у комуникацији. Због свега тога потребно је инсистирати на таквом моделу комуникације од самог почетка, јер уколико се ученици навикну на другачији модел, тј. искључиву примену матерњег језика приликом успостављања контакта и комуникације са наставником или вршњаком, то ће касније бити много теже променити.

Следећи корак, на којем такође треба инсистирати од самог почетка учења страног језика, јесте такозвани „језик учионице”. Сва кратка и једноставна упутства у настави која се често понављају треба да буду на страном језику уз обавезну одговарајућу гестикулацију (ако нпр. наставник каже *слушај*, пожељно је да покаже ту активност стављајући руку иза уха). Нека упутства наставник у почетку може да изговара паралелно на страном и матерњем језику са тенденцијом да постепено изоставља матерњи језик, пратећи да ли ученици препознају њихово значење на страном језику.

Поред ових спонтаних облика учења потребно је увести и језичке садржаје који нису део уобичајене интеракције на часу. За овакве облике учења потребно је користити предмете и бића из непосредног окружења, слике из наставних материјала, картице, постере и све друге расположиве материјале. За њихово савладавање потребно је инсистирати на заједничким групним комуникативним активностима. На овом узрасту се препоручују и активности усмене репродукције и контролисане продукције будући да су у питању садржаји који не представљају „језик учионице” и не понављају се сваког часа. На тај начин се ученицима омогућава већи број понављања ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције са малим варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Такође се подстиче интеракција са другим ученицима, која се може, као благи вид медијације, реализовати давањем упутстава на матерњем језику (нпр. *питај друга или другарицу како се зове и колико година има, шта воли / не воли да једе, итд; одговори на питања друга / другарице*), или увођењем покрета као невербалног средства комуникације.

Потребно је оспособити ученике за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом као и потребама и интересовањима ученика.

Важно је да имамо на уму да је, упркос почетном ентузијазму са којим ученици улазе у процес учења страног језика у основној школи, њима то ипак још један у низу обавезних предмета. Стога, на овом нивоу, не можемо да очекујемо да они сами, спонтано, развију интересовање и ентузијазам за учење страног језика. Неопходно је приликом планирања активности имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Већина ученика на том узрасту има проблем са пажњом, концентрацијом и памћењем током 45 минута. Стога је упутно да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до највише 15 минута.

Презентовање и увежбавање садржаја

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства (картице, постери, стварни предмети из непосредног окружења, како је у општим смерницама већ напоменуто) идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Када се ученицима покаже одређени појам – када га виде, важно је да неколико путу чују како се реч изговара и да је тек на крају изговоре. Хорско понављање корисно је за осећај сигурности ученика јер није „јавно експониран, а страх од исмевања (који је на том узрасту неретко присутан) сведен је на минимум.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења који најчешће имају проблема са концентрацијом, (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи: (именице – делови тела, животиње, играчке...; глаголи – устати, сести, подићи, спустити неки предмет...; придеви за описивање стања и осећања – срећан, тужан, гладан, жедан...)

Одговарајући контекст битна је претпоставка успешног усвајања језика, а самим тим и вокабулара, и не мора да буде писани текст. Може да буде прича у сликама, песма, игра и сл. Зато је битна контекстуализација како би усвајање лексике било што ефикасније (нпр. ако се раде домаће и дивље животиње, може да се осмисли обилазак зоолошког врта или фарме), при чему треба водити рачуна да на том узрасту ученици могу да усвоје 5 до 7 нових речи.

Дијалошки модели (као основа за „имитирање“) веома су ефикасни за развијање говора. У недостатку спонтане комуникације међу ученицима наставник може да користи лутке - обичне плишане, прављене од нпр. чарапа или папира – и тако направи одговарајући дијалошки модел. Наставник се може обраћати ученицима са лутком која пита. Ученици ће врло брзо и лако моћи да дају одговор, али и да поставе питања. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст који ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре.

Пројектне активности повећавају мотивацију, јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне оријентације. Пројекат је згодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу. Њихов потенцијал огледа се између осталог и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);
- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе“ те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стилима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Читање и писање су необавезне активности у другом разреду. С обзиром на то да се латинично писмо уводи у наставу српског језика у другом полугодишту другог разреда, иницијално писање и читање може се понудити као опција само за ученике који то желе и знају, на елементарном нивоу. Ова активност се не оцењује и на часу има споредну улогу. Ученици могу да препознају и прочитају написане појединачне речи и једноставне реченице, да допуне реч словом које недостаје и потом је „пресликају“, да подебљају слова написана тачкицама или цртицама уколико постоје стрелице које показују правилно писање тих слова, и да раде сличне активности уз коришћење датих писаних модела, али не и да пишу самостално или по диктату.

Социокултурну компетенцију, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице / заједница чији се језик учи, треба уводити од самог почетка учења страног језика на најнижем узрасном нивоу, јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће, подразумева развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике се на овом узрасном нивоу искључује. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање и говор), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

наставни предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

разред: ТРЕЋИ

годишњи фонд часова: 72

недељни фонд часова: 2

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену, а од трећег разреда и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ПОЗДРАВЉА- ЊЕ	– поздрав и и отпоздрави, језичка примењујући једноставна средства;	Hi/Hello, how are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you later/tomorrow/on Monday. Have a nice day /weekend/holiday! Thanks, same to you! Личне заменице – I, you ... Глагол to be – the Present Simple Tense Императив (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.	- Циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње; - Говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; - Наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке,

ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	представи себе и другог; разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;	Hi, I'm Andrija. Hello, I'm Alex. How old are you? I'm (nine). I'm in Year 3. Where are you from? I'm from Serbia. How do you spell your name? It's A-N-D-R-I-J-A. Have you got any brothers or sisters? Yes, I have/I've got one sister. No, I'm an only child. How many aunts/uncles have you got? This is my cousin/sister Vanja. Nice to meet you. Nice to meet you, too. What's your/his/her/their address? It's 12, Zvezdarskih jelki Street, Belgrade. What's your/his/her/their phone number? It's oh/zero-six-four-double five/five-five... I'm 10 today. How old is your mum/dad? She/He's 32. Where are your parents today? Are they at work? No, they're at home. Are your friends at school now? Yes, they are. This is	укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације; - битно је значење језичке поруке; - Знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; - Са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у

	my friend Ana. She's/She is in my class. That's Tea's dog. Its name is Spot. This is our teacher, Mr/Miss/Mrs Jones. That is Mr Turner. He's/He is a policeman. Who are those children? They're our neighbours. What are their names? Pavle and Milica. Who's the boy in the picture? It's my Brazilian pen pal, Bruno. Tell me about your family/country. Write soon! Личне заменице – I, you... Присвојни придеви – my, your Показне заменице – this/that, these/those Have got/Have за изражавање поседовања Питања са Who/What/Where/How (old/many) Предлози за изражавање места – from, in... Саксонски генитив са именицама у једнини Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом Императив Основни бројеви (0-100) Алфабет (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; конвенције у писању личних заменица; конвенције у саопштавању телефонских бројева и адреса; употреба титула уз презимена (Mr, Mrs, Miss); разлике између српске азбуке и енглеског алфабета; конвенције у писању разгледница и писама.	учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; - сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно- интерактивни приступу настави страних језика укључује и следеће: - усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину; - поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности; Наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја; - ученици се посматрају као одговорни,

РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕД- НОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; саопшти једноставна упутства и налоге;	Listen, point and repeat. Listen again. Match the words with the things/people in the picture. Order the lines. Ask and answer questions about the photo on page 38. Spell your name. Ask your friend to spell his/her name. Write/Circle the letters/numbers. Write/Say true or false. Complete the sentences/dialogue. Complete the table with ticks and crosses. Read the story. Read and check. Think of a place/person. Come and help! Wait and see! Watch out! Hurry up! Close/Open the door/a window, please! Smile! It's my/your/Oliver's turn! Императив	креативни, активни учесници у друштвеном чину; - Наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала; -

		Присвојни придеви – my, your... Алфабет Бројеви 0-100 (Интер)културни садржаји: Поштовање основних норми учтивости.	Учионица је простор који је могуће прилагођавати поребама наставе из дана у дан; -рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа,
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕ- ШЋЕ У ЗАЈЕД- НИЧКОЈ АК- ТИВНОСТИ	— разуме позив на заједничку — активност и на прикладан начин реагује на њега; упути позив на заједничку активност;	Can we meet on Saturday and play football? I'm sorry, I've got a music class on Saturday, but we can meet on Sunday. Really? Sunday is ok for me too! Great! See you at the park! It's hot today. Let's go to the beach! Sorry, but I can't swim! I'm very tired. Let's go home! Come and meet my friends! Listen to the music! Модални глагол can за изражавањепредлога и способности Императив	вредновање, закључивање итд.); - За увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на nižем узрасту треба користити и интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

		(Интер)културни садржаји:прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.	Технике / активности Током часа препоручује се динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудиозаписа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори / затвори свеску, итд.)
ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; упути кратке и једноставне молбе; искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;	Can you spell that again, please?/ Can you write it on the board, please? Can /May I read the story? Of course you can. Can/May I sit here, please? No, it's Nina's seat. Can/May I borrow your dictionary? Yes, here you are. Thank you/Thanks. You're welcome. Thanks for your help. Модални глаголи за изражавање молбе –can/may Саксонски генитив са именицама у једнини (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације..	Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.) Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.) Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне
ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих; упути једноставне честитке;	Welcome to my birthday party! Happy birthday to you! Thanks! How many candles are there on your birthday cake? Happy New Year!/Merry Christmas!/Happy Valentine's Day!/Happy Easter! Thanks, same to you! Let's have a party. Let's celebrate! What do you do on New Year's Day? We open our presents and watch films about Santa Claus and his	

	разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника;	reindeer. At Easter we decorate Easter eggs. Children dress up for Halloween. Look at the fireworks! Императив The Present Simple Tense записивање уобичајених радњи (само као опција, рецептивно) Питања са What/How many (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе..	исказе, утврдити хронологију и сл.) Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање). - Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји,

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	– препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; разуме једноставне описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места – користећи једноставна језичка средства;	Who's this? It's Johnny Depp, my favourite actor. He's American. That's a photo of my family. Look, they're all smiling. How many teeth has your baby brother got? What colour are his eyes? I've/I have got two hands. She's/She has got black hair. He's/He has got big ears. She's/She is tall and slim. My dad's new car is fast and cool. What are these? They're my new felt tip pens. Belgrade is the capital of Serbia. Our city is old, but very nice. There are a lot of beautiful mountains and lakes in my country. What's the capital of England? London buses are red, but its taxis are black. Where are you in this photo? I'm in Sydney, it's a big city in Australia. There are a lot of strange animals and funny birds. Глаголи have got, to be за давање описа Показне заменице – this/that, these/those Егзистенцијално There is/are... Питања са Who/What/Where/How many... Правилна множина именица: pen – pens, bus – buses, city – cities... Неправилна множина основних именица: tooth– teeth... Употребачлановаприликомпрвогспомињањанекогпојмаи сапојмовимакојисуодређениконтекстом. (Интер)културни садржаји: Познате личности из области спорта, глуме, музике...; престонице земаља енглеског говорног подручја;	годишњим добима, волим / не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. - Заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације). Драмске активности. - Пројектне активности.

		препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.

ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	— разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;	She's tired/bored. She wants to go home. Is he hungry/thirsty? Does he want a sandwich/a glass of orange juice? They're not cold, they're hot! Are you OK? Is he happy? No, he's sad. His dog is lost. The Present Simple Tense (be, want) (Интер)културнисадржаји: Правилаучтивеокомуникације.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	— разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; — тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору;	They're at the cinema/museum. Where's your brother? He's in bed. Where's my English dictionary? It's here on my desk. Where are my trainers? They are over there, under the bed. Where's the Statue of Liberty? It's in New York. The London Eye is next to the River Thames. Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа: here, there, in, on, at, next to, under... ПитањаСа Where Употреба и изостављање одређеног члана у изразима at the park/beach/cinema/museum, at home/school/work, in bed... (Интер)културни садржаји: препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	— разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко	What time is it? It's twelve (o'clock). It's a quarter to/past twelve. It's half past twelve. What day is it today? It's Wednesday. It's a nice, sunny day. Is it snowy? No, but it's rainy and windy today. I've got a basketball game at a quarter to four/on Saturday.

	време;	ПитањасаWhat/When Предлозиизизражавањевремена: at, on, to, past... (Интер)културнисадржаји: раднанедељаивикенд.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДА- ЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕ- ДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	– разуме једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање, поседовање / непоседовање и реагује на њих; тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање, поседовање / непоседовање;	It's Alex's guitar. Is that Anna's bag? These are not their jackets. Sophie's mum and dad have got/have a big house. My friend hasn't got/doesn't have any brothers or sisters. Have you got/Do you have a bike? Присвојни придеви my, your... Показне заменице – this/that, these/those Have got/Have за изражавање припадања/поседовања Саксонски генитив са именицама у једнини (Интер)културни садржаји: породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.

ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДО- ПАДАЊА	разуме једноставне исказе за изражавање допадања / недопадања и реагује на њих; — тражи мишљење и изражава допадање — / недопадање једноставним језичким средствима;	Does he like music? Yes, he loves it./No, he doesn't. Who's your favourite tennis player? What's your favourite hobby? It's an amazing poster! Those computer games are fantastic! The Present Simple Tense глагола be/like/love Питања са Who/What (Интер)културни садржаји: интересовања, хобији
	— разуме једноставне	My brother can play football, but he can't act. How many
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТ И У САДАШЊОСТИ	текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; опише радње и способности користећи једноставна језичка средства;	languages can your dad speak? Can you play the guitar? I can't ride a bike. We are late for our school bus. Look! She's/She is wearing a dress. Is he wearing jeans? Yes, he is. No, he isn't. What are you doing? I'm/I am eating a biscuit. What are they doing? They are not/aren't playing, they're watching TV. Модални глагол can за изражавање способности The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи Питања са What/Where/When/How many... (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности.

ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА И КОЛИЧИНЕ	- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.	How many children are there in your class? There are 11 boys and 14 girls. How many classes have we got today? We've got four classes. Her granny is 65. Правилна множина именица: boy-boys, girl-girls, classclasses... Неправилна множина основних именица: child-children... Питања са Howmuch/many Основни бројеви 0-100 (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНООБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		
- посматра, разговара о посматраном, ради на илустрованим словарицама, црта, чита, рецитије, драматизује, смишља приче, користи децју штампу и непознате текстове, слуша,	-прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира,	Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно - праћење постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.) и сумативно - оцењивањем се прецизније процењује оствареност исхода или стандарда на крају	Грађанско васпитање – идентитет, комуникација и сарадња. Планирање и извођење једноставне акције у одељењу. Српски језик – језичка култура. Математика –

практично комуницира, ређа слагалице од слова и слика, слободно и усмерено препричава, прича, описује на основу онога што је видео, доживео, осетио, саставља реченице, прави самостални речник, пише честитке, писма, пише по диктату и аутодиктат.	наводи на повезивање и примену знања.	одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега.	бројањеи величина бића и предмета. Изражавање количине и бројева. Природа и друштво– основна осећања и основне животне потребе. Породични дом и школа. Здрав начин живота. Изражавање времена. Музичкакултура – слушање музике и извођење музике. Ликовнакултура – облици, обликовање цртежа и обликовање слике. Традиција – празници и украшавање. Физичко и здравствено васпитање – моторичке вештине – ходање и трчање, бацање и хватање лопте, плес и ритмика. Здравствена култура и васпитање.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – 4. РАЗРЕД

Циљ наставе енглеског језика у четвртом разреду је да оспособи ученика да комуницира на енглеском језику на основном нивоу у усменом и писаном облику о темама из његовог окружења. У исто време, настава енглеског језика треба да подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања

мотивације за учење језика, да олакша разумевање других и различитих култура и традиција, стимулише машту, креативност и радозналост и подстиче задовољство коришћења енглеског језика.

Разред: четврти (први страни језик) Годишњи фонд часова: 72

Преглед тема/комуникативних функција, исхода, наставних садржаја и оперативних задатака, броја часова по теми и укупно

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ

ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

(Комуникативне функције)

Introduction

Поздрављање; представљање себе и других; давање основних информа- ција о себи; тражење и давање информа- ција о другима; описивање места; разумевање и давање једноставних упутстава и налога; изражавање количине и бројева.

По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:

препознају и именују појмове који се односе на тему

представе себе и другог;

поздраве и отпоздраве примењујући једноставнија језичка средства;

препознају и именују предмете из непосредног окружења;

разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих;

дају једноставна упутства и налоге;

-разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговаре на њих;

постављају једноставна питања личне природе;

разумеју једноставне описе и опишу предмете из непосредног окружења једноставним језичким средствима;

разумеју једноставне изразе који се односе на количину/број и реагују на њих;

траже и пруже основне информације у вези са количинама/бројевима;

изразе присуство/одсуство нечега;

разумеју и примењују устаљена правила учтиве комуникације – формални и неформални поздрави;

разумеју и уоче сличности и разлике у именима људи са енглеског говорног подручја – име, средње име, презиме, кратко име, надимак, презиме.

Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:

Изразе и речи које се односе на представљање и поздрављање, давање и тражење информација личне природе *Good morning/afternoon/evening/night! Goodbye. Bye. See you later. See you. Hi! My names's/name is Crala Fletcher. Hello. I'm Molly Dawson. What's your name?*

How do you spell your name? What's your phone number? It's ...; изразе речи које се односе на школски живот; употребу неодређеног члана *a/an* - *What's this? It's a book/an apple/a picture/an umbrella*; бројеве до 100 и множину именица *dog/dogs, watch/watches, man/men, child/children...* ; језичке структуре *Stand up! Sit down! Open your books. Look at the picture!* (Императив) *There is/ are - There's a cat. There are four chairs. There aren't five apples. There isn't*

an umbrella on the table. Is there a picture on the wall? Yes, there is. No, there isn't. Are there four pencils? Yes, there are. No, there aren't. How many cats are there?(Егзистенцијално 'There'); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему (слушају, читају, говоре и пишу); енглеска имена *First name:Bradly Middle name:Adam Surname:Fletcher My short name is Brad. My nickname is Fletch.*

4 6 10

Friends and Family Представљање других; давање основних информација о себи; тражење и давање основних информација о другима; изражавање хронолошког времена; изражавање припадања/неприпадања.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

препознају и именују појмове који се односе на тему;

представе друге;

разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговарају на њих;

постављају једноставна питања личне природе;

разумеју једноставна обавештења о хронолошком времену (дани у недељи) и реагују на њих;

траже и дају кратка једноставна обавештења о хронолошком времену;

разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање и реагује на њих;

траже и дају једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање;

знају разлике у начину писања адресе;

знају имена важних улица у Лондону и по чему су познате.

Имена држава и главних градова; изразе и речи којима се именују чланови уже и шире породице – *mother, father, parents, grandmother, grandfather, grandparents, daughter, son, children, brother, sister, aunt, uncle, cousin*; дане у недељи; језичке структуре *I'm from Britain*.

Where are you from? This is Max. How old is he? He's thirteen. She isn't from Australia. She's from France. These are my internet friends. This is my brother. His name is... This is their dog. Its name is... We are in our garden. Is it Tuesday today? No, it isn't. It's Wednesday. Are you at home? No, I am not. Who is the song for/from? (The Present Simple Tense глагола to be, Присвојини придеви); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему (слушају, читају, говоре и пишу); писање

адресе; имена важних улица у Лондону и по чему су познате.

4 6 10

Revision and test 1 Давање основних информација о себи ; тражење и давање основних информација о другима; изражавање хронолошког времена; изражавање припадања/неприпадања.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју и одговоре на једноставна питања личне природе – име, презиме, одакле су, адреса, број телефона, колико имају година...;

дају основне информације о другима – пријатељи и чланови породице;

опису учioniцу користећи једноставна језичка средства;

разумеју и постављају питања личне природе;

дају кратка обавештења о хронолошком времену;

дају једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање.

Лексику и језичке структуре које се односе на наведене комуникативне функције, а које су се радиле у претходне две теме; вештине слушања, говора, читања и писања, као и знања о језику.

0 4 4

My world Изражавање поседовања/непоседовања; описивање живих бића, предмета и места;

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју једноставне исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагују на њих;

траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање / непоседовање;

-разумеју једноставан опис живих бића, предмета и места;

опишу жива бића, предмете и места једноставним језичким средствима;

уоче сличности и разлике у наставним предметима и начину живота у школама у Велсу, Енглеској и код нас.

Изразе и речи које се односе на забаву и разоноду – *a skateboard, a games console, a radio, a mobile phone...*; боје и друге описне придеве – *yellow, green, orange... big, small, thin...*; речи којима се именују кућни љубимци – *a rabbit, a parrot, a budgie...*; школске предмете – *Geography, Maths, Science...*; језичке структуре – *My friend Tom has got a computer. I haven't got a skateboard, but I've got a remote controlled car. Have you got a camera? Yes, I have. No, I haven't. I've got a big present. She's got four thick books. What lessons have you got on Wednesday? We've got double period of Maths on Friday. This isn't Millie's new jumper. It's my new blanket. Birds have got wings and feathers. Humans haven't got a tail.*

Cats have got whiskers. This is my school. I'm in year 8. There are 30 students in our class. (Have got за изражавање поседовања и описивање, правилан редослед придева у реченици); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

4 6 10

Time

Исказивање хронолошког времена; описивање уобичајених активности; изражавање допадања и недопадања.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју једноставна обавештења о хронолошком времену и реагују на њих;

траже и дају кратка и једноставна обавештења о хронолошком времену;

разумеју једноставне исказе о уобичајеним активностима и реагују на њих;

опишу и планирају уобичајене активности кратким једноставним језичким средствима;

-разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих;

траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима;

разумеју и опишу популарне спортове у ВБ.

Изразе и речи којима се изражава хронолошко време – *What's the time? It's five o'clock. It's half past two/quarter past three/quarter to five/twenty past four/ten to six...*; изразе и речи које се односе на свакодневне активно- сти, хобије, спортове и активности у слободно време - *get up, have a shower/breakfast, take the bus to school, play tennis /football, play the guitar / piano, collect things...*; језичку структуру – *I get up at half past seven. What time do you get up? I read books and magazines in bed. We don't have lunch at home. Do you take the bus to school? Yes, I do. No, I don't. He doesn't collect badges. She plays the guitar. He has training after school on Tuesdays. I like sport. My brother Eddie doesn't like it. Do you like skiing? Yes, I do. No, I don't. What do you like doing in your free time? I play the piano. The trumpet is a wind instrument. (The Present Simple tense)*; кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

4 6 10

6. Revision and test 2

Изражавање

поседовања/непосе- довања; описивање живих бића и предмета; изражавање уобичајених радњи.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју једноставне исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагују на њих;

траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање / непоседовање;

-разумеју једноставан опис живих бића, предмета и места;

опишу жива бића, предмете и места једноставним језичким средствима;

разумеју једноставне исказе о уобичајеним активностима и реагују на њих;

опишу и планирају уобичајене активности кратким једноставним језичким средствима.

Лексику и језичке структуре које се односе на наведене комуникативне функције, а које су се радиле у претходне две теме; вештине слушања, говора, читања и писања, као и знања о језику.

0 4 4

Places Описивање места; изражавање

положаја у простору; изражавање способности; исказивање кратких упутстава и налога;

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју једноставне описе места;

опишу места једноставним језичким средствима;

разумеју једноставна обавештења која се односе на положај у простору;

траже и пруже једноставна обавештења која се односе на положај у простору;

разумеју кратка упутства и налоге и реагују на њих;

упуте кратка упутства и налоге;

уоче сличности и разлике у изгледу градова култури становања у ВБ и код нас.

Речи којима се именују просторије у стану/кући, намештај, институције у месту становања; предлоге за место; језичке структуре *There's a bed in my bedroom too. It's in front of the window. My skateboard is in the wardrobe and my guitar is on the bed. The football is next to the chest of drawers. Where's the robot? It's behind the bag. There are three bedrooms upstairs. There's a hall, a dining room and a kitchen downstairs. Our parents are in the kitchen. Is there a cinema in your town? Yes, there is, but there isn't a theatre. There isn't a station near my home. The bus stop is opposite the museum.* (Егзистенцијално 'There' + The Present Simple Tense глагола to be); *I can speak English. Can you play the*

piano? (Can за изражавање способности) *Go back to the start. Go to number 33 and miss a turn* (Императив); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

People Описивање живих бића; описивање уобичајених и тренутних активности и планова; изражавање цена.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју једноставне описе живих бића и опишу их користећи једноставна језичка средства;

разумеју једноставне исказе о уобичајеним и тренутним радњама и плановима и реагују на њих;

опишу уобичајене и тренутне активности једноставним језичким средствима;

разумеју цене;

траже и пруже информације о ценама;

разумеју и примене основне норме учтиве комуникације (у продавници);

уоче мултикултуралност британских градова;

опишу уметничку слику.

Изразе и речи које се односе физички изглед људи, одећу и свакодневне активности; језичке структуре – *I'm Carla. I'm tall and I'm very slim. I've got long fair hair and blue eyes. This is my brother. He's short and quite*

slim. He's got short brown hair and brown eyes. Is he tall? Has she got brown eyes? (Have got u The Present Simple Tense глагола to be за описивање људи); It's ten o'clock. Carla is getting in the car. They're going into town. Andy is buying some ballons. This person is wearing a black jacket. I am wearing a blue shirt, black jeans and sneakers. We go to the park every Saturday morning, but we aren't going today. We usually go into town on the bus, but we're going in the car today (The Present Continuous Tense+ The Present Simple Tense); How much is this pen? It's 75p. And those ballons? They're 50p each. That's £3.25. Here you are. Thank you.

Revision and test 3

Описивање места; изражавање положаја у простору; описивање живих бића; описивање уобичајених и тренутних активности и планова;

разумеју једноставне описе живих бића и опишу их користећи једноставна језичка средства;

разумеју једноставне исказе о уобичајеним и тренутним радњама и плановима и реагују на њих;

опишу уобичајене и тренутне активности једноставним језичким средствима.

Лексику и језичке структуре које се односе на наведене комуникативне функције, а које су се радиле у претходне две теме; вештине слушања, говора, читања и писања, као и знања о језику.

0 4 4

Укупан број часова: 24 48 72

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада	Методе рада	Стандарди постигнућа	Процена и провера постигнућа	Корелација	Активности ученика	Активности наставника

1. Introduction	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.18. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.3. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови језичких вештина и различите технике формативног оцењивања.	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, математика	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.2.3. 2.3.2.				
2. Friends and Family	Фронтални, индивиду-ални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, математика, природа и друштво	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку;

		1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. језичких вештина, 2.1.12. 2.1.13. различите технике 2.1.15. 2.1.19. 2.1.20. формативног 2.1.22. оцењивања. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.2.			
				садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	прати и евидентира рад и напредовање ученика.

3. Revision and test 1	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалошка, монолошка, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног оцењивања.	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, природа и друштво	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
			1.1.2.				
			1.1.3.				
			1.1.4.				
			1.1.5.				
			1.1.6.				
			1.1.7.				
			1.1.10.				
			1.1.11.				
			1.1.12.				
			1.1.13.				
			1.1.16.				
			1.1.18.				
			1.1.20.				
			1.2.1.				
			1.2.2.				
			1.2.3.				
			1.2.4.				
			1.3.1.				
			2.1.2.				
			2.1.6.				
			2.1.12.				
			2.1.13.				
			2.1.22.				
			2.2.1.				
			2.2.2.				
			2.2.3.				
			2.3.2.				

4. My world	Фронтални,	аудио-лингвална,	1.1.1.	Посматрање и	српски језик и	Ученици активно	Наставник
			1.1.2.				
			1.1.3.				
	индивиду-	рад на тексту,	1.1.4.	праћење, усмена провера	књижевност,	учествују у наставном	мотивише ученике
	ални, у пару,	демонстративна,	1.1.5.	кроз играње улога у	грађанско	процесу; самостално	за рад; подстиче
	групни.	дијалошка, монологска,	1.1.6.	паровима, симулације у	васпитање,	закључују значења израза и	сарадњу и
		пројектна настава, ИКТ	1.1.7.	паровима и групама, задаци	природа и	речи, као и форму и значења	самосталност у
		у настави	1.1.8.	у радној	друштво		раду, креативно /
			1.1.9.				критичко
							мишљење;
			1.1.10.				
			1.1.11.				
			1.1.12.				
			1.1.13.				
			1.1.15.				
			1.1.16.				
			1.1.17.				
			1.1.18.				
			1.1.20.				
			1.1.22.				
			1.1.23.				
			1.2.1.				
			1.2.2.				
			1.2.3.				
			1.2.4.				
			1.3.1.				
			2.1.1.	свесци, тестови		граматичких	пружа подршку;
			2.1.2.				
			2.1.3.				

		2.1.6.	језичких вештина,		садржаја; раде вежбе	прати и евидентира
		2.1.8.				
		2.1.12.				
		2.1.13.	различите технике		слушања, читања,	рад и напредовање
		2.1.14.				
		2.1.15.				
		2.1.19.	формативног оцењивања.		говора и писања;	ученика.
		2.1.20.			симулирају, раде пројекте.	
		2.1.22.				
		2.1.25.				
		2.1.26.				
		2.2.1.				
		2.2.2.				
		2.2.3.				
		2.3.2.				

5. Time	Фронтални,	аудио-лингвална,	1.1.1.	Посматрање и	српски језик и	Ученици активно	Наставник
			1.1.2.				
			1.1.3.				
	индивиду-	рад на тексту,	1.1.4.	праћење, усмена провера	књижевност, грађанско	учествују у наставном	мотивише ученике за
	ални, у пару,	демонстративна,	1.1.5.	кроз играње улога у	васпитање, природа и	процесу; самостално	рад; подстиче
	групни.	дијалошка, монолошка,	1.1.6.	паровима, симулације у	друштво, физичко и	закључују значења	сарадњу и
		пројектна настава, ИКТ у	1.1.7.	паровима и групама,	здравствено васпитање,	израза и речи, као и	самосталност у раду,
		настави	1.1.8.	задаци у радној свесци,	музичка култура	форму и значења	креативно /
			1.1.9.	тестови		граматичких	критичко мишљење;
			1.1.10.				пружа подршку;
			1.1.11.				

		1.1.12.			
		1.1.13.			
		1.1.14.			
		1.1.18.			
		1.1.20.			
		1.1.21.			
		1.1.22.			
		1.1.23.			
		1.2.1.			
		1.2.2.			
		1.2.3.			
		1.2.4.			
		1.3.1.			
		1.3.2.			
		2.1.1.			
		2.1.2.			
		2.1.3.			
		2.1.6.	језичких вештина,	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира
		2.1.8.			
		2.1.12.			
		2.1.13.	различите технике	слушања, читања,	рад и напредовање
		2.1.14.			
		2.1.15.			
		2.1.16.	формативног оцењивања.	говора и писања;	ученика.
		2.1.17.		симулирају, раде	
		2.1.19.		пројекте.	
		2.1.20.			
		2.1.22.			

		2.1.24.			
		2.1.25.			
		2.1.26.			
		2.2.1.			
		2.2.2.			
		2.2.3.			
		2.3.2.			

6. Revision and test 2	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалошка, монолошка, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног оцењивања.	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, природа и друштво	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.6. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.22. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.2.				
7. Places	Фронтални, индивиду- ални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монолошка, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, природа и друштво	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење;

		1.1.18.				
		1.1.20.				
		1.1.21.				
		1.1.22.				
		1.1.23.				
		1.2.1.				
		1.2.2.				
		1.2.3.				
		1.2.4.				
		1.3.1.				
		1.3.2.				
		2.1.1.	свесци, тестови	граматичких	пружа подршку;	
		2.1.2.				
		2.1.3.				
		2.1.5.	језичких вештина,	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира	
		2.1.6.				
		2.1.7.				
		2.1.8.				
		2.1.9.	различите технике	слушања, читања,	рад и напредовање	
		2.1.12.				
		2.1.13.				
		2.1.14.	формативног оцењивања.	говора и писања;	ученика.	
		2.1.15.		симулирају, раде пројекте.		
		2.1.16.				
		2.1.17.				
		2.1.19.				
		2.1.20.				

		2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.2.				

8. People	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монолошка, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног оцењивања.	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, природа и друштво, математика	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			1.1.22.				
			1.1.23.				
			1.2.1.				
			1.2.2.				
			1.2.3.				
			1.2.4.				
			1.3.1.				
			1.3.2.				
			2.1.1.				
			2.1.2.				
			2.1.3.				
			2.1.5.				
			2.1.6.				
			2.1.7.				
			2.1.8.				
			2.1.9.				
			2.1.12.				
			2.1.13.				
			2.1.14.				
			2.1.15.				
			2.1.16.				
			2.1.17.				
			2.1.19.				
			2.1.20.				
			2.1.22.				
			2.1.24.				
			2.1.25.				
			2.1.26.				

			2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.2.				
9. Revision and test 3	Фронтални, индивиду- ални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалошка, монолошка, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, природа и друштво	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење;

		1.1.22.				
		1.1.23.				
		1.2.1.				
		1.2.2.				
		1.2.3.				
		1.2.4.				
		1.3.1.				
		1.3.2.				
		2.1.1.	свесци, тестови	граматичких	пружа подршку;	
		2.1.2.				
		2.1.3.				
		2.1.5.	језичких вештина,	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира	
		2.1.6.				
		2.1.7.				
		2.1.8.				
		2.1.9.	различите технике	слушања, читања,	рад и напредовање	
		2.1.12.				
		2.1.13.				
		2.1.14.	формативног оцењивања.	говора и писања;	ученика.	
		2.1.15.		симулирају, раде пројекте.		
		2.1.16.				
		2.1.17.				
		2.1.19.				
		2.1.20.				
		2.1.22.				
		2.1.24.				
		2.1.25.				

		2.1.26.				
		2.2.1.				
		2.2.2.				
		2.2.3.				
		2.3.2.				

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у програму наставе и учења посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

I ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Приликом планирања наставе и учења треба имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно узети у обзир да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета. Садржајима у уџбенику приступа се селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане и невербалне), формално и садржински централну позицију програма наставе и учења заузимају управо *комуникативне функције*. На основу комуникативних функција дефинисане су *језичке активности* помоћу којих се оне могу остварити, а које, од четвртог разреда, укључују усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста, интерактивног усменог и писаног изражавања. Захваљујући цикличној и континуалној концепцији програма, комуникативне функције се преносе, усвајају и увежбавају током читавог образовног циклуса, с растућим степеном сложености. Исходи, комуникативне функције и језичке активности дефинисани су као опште лингвистичке категорије, и стога су за све стране језике идентични искази.

Како би се, међутим, исходи, функције и активности операционализовали, понуђени су и примери језичких садржаја, и то за сваки појединачни страни језик. Њима се илуструју неке од најфреквентнијих и узрасно најадекватнијих могућности за вербалну реализацију комуникативних функција.

II ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ постепено води наставника од исхода и комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;

говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;

наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;

битно је значење језичке поруке;

знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;

сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;

поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;

наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;

ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала ;

учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа, вредновање, закључивање итд.);

за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на nižем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике/активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори / затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање).

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добрима, волим / не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

На избор стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина у настави страног језика у четвртном разреду основне школе утичу, пре свега, психолошки и когнитивни фактори, карактеристични за наведени узрасни период. У првом и другом разреду учење страног језика било је аудио-вербалног карактера, засновано на имитацији и репродукцији онога што ученици чују од наставника (или са аудио записа). Од четвртог разреда се уводе активности које омогућавају веће когнитивно укључивање ученика. Ученик на овом узрасту страни језик користи у комуникацији и у ситуацијама које су блиске његовим интересовањима, показујући креативност, оригиналност у одговорима, активан однос према наставним садржајима. Одабиром одговарајућих стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина осигурава се континуитет у развијању вишејезичности и достизању виших нивоа језичке компетенције релевантних и неопходних за даље школовање, живот и рад.

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика континуирано и истовремено увежбавају. Настава страног језика у четвртном разреду основне школе подразумева индуктивно

усвајање граматичких и лексичких садржаја, како у усменом, тако и у писаном контексту. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем учења страног језика.

Ученици су већ навикли да сва упутства у настави која се често понављају буду на страном језику. Сложенија упутства, нарочито она за која наставник процени да су тежа за разумевање, могу се у почетку давати паралелно на страном и на матерњем језику. Принцип очигледности треба да буде широко заступљен на овом узрасту. За најважније комуникативне садржаје препоручује се учестало понављање ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције с варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Подстицање интеракције с другим ученицима реализује се као вид медијације и укључује давање једноставнијих упутстава на страном језику (нпр. *питај друга или другарицу; одговори на питања друга/другарице*).

Ученици се оспособљавају за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом, као и потребама и интересовањима ученика.

Неопходно је приликом пажљивог планирања наставе увек имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровеертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Упутно је да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до 15 минута.

ПРЕЗЕНТОВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ САДРЖАЈА

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства идеална су за увођење и увежбавање вокабулара.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи.

Одговарајући контекст (приче у сликама, песме, игре и сл.) битна је претпоставка успешног усвајања вокабулара, као и језика уопште. Усвајање лексике биће утолико ефикасније уколико се остварује у јасном ситуационом контексту. Треба водити рачуна о примереном лексичком минимуму током једног школског часа.

Дијалошки модели веома су ефикасни за развијање говора. Овладавање дијалогом се почиње од једноставније упитно-одговорне форме. Добро организован дијалог представља снажан подстицај за учење и напредовање, нарочито ако се има у виду да се учење страног језика одвија изван аутентичне говорне средине. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст, симулирати ситуацију која би одговарала аутентичној говорној средини, и која ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре. Дидактичке игре попут „У продавници“, „У библиотеци“ и сл. представљају стимулативно средство за извођење динамичких, језичких и комуникативних вежби.

Пројектне активности повећавају мотивацију јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или у групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне компетенције. Пројекат је погодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата, тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу. Њихов потенцијал огледа се, између осталог, и у томе што:

ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);

ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;

сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе” те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;

одговарају свим стиливима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;

подижу мотивацију и самопоуздање;

оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;

развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Код увежбавања читања на овом узрасту препоручује се гласно читање текстуалних врста дијалогског карактера које је блиско говору и представља ефикасно средство за развијање опште језичке компетенције. Наративне текстуалне врсте захтевају читање у себи, чији је циљ издвајање информација из прочитаног текста. У циљу развоја разумевања прочитаног текста могу се применити и различите стратегије и технике усвајање и проширивање лексике коришћењем конвенционалних и електронских дидактичких средстава.

Писање је тесно повезано са говором. За увежбавање писања могу се користити различите фонетско-ортографске игре (нпр. на задато слово ученици пишу што више речи); ортографске игре (нпр.: исписивање речи са изостављеним самогласницима/сугласницима, где ученици имају задатак да попуне празна места и правилно напишу задате речи; наставник изговори једну реч, а ученици добијају задатак да напишу што више речи које почињу сваким словом речи коју је изговорио наставник); игре за развој писања (*Погоди реч!* – ученицима се даје текст на познату тему у коме недостају неке речи, а њихов задатак је да се досете које речи треба уметнути, при чему се уписивање може обављати и појединачно и групно).

Социокултурна компетенција, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији се језик учи у учењу страног језика је веома значајна јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између средина, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција

подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Граматички садржаји се на овом узрасном нивоу не обрађују експлицитно. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (примењујући елементе граматике који су неопходни за успешно остваривање комуникативне функције). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја путем језичких активности слушања и говора, према јасно утврђеним циљевима, исходима и стандардима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

За ученике који у редовној настави теже савладавају делове програма, организује се допунска настава. Наставник треба благовремено да уочи све недостатке у знању ученика и предузме мере допунског објашњавања, кориговања грешака и увежбавања како би сви ученици постигли задовољавајући успех и остварили програмом дефинисане резултате учења.

III ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формати внем и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код

ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – 5. РАЗРЕД

Циљ: Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред: пети

Годишњи фонд часова: 72 часа

Преглед тема/комуникативних функција, исхода, наставних садржаја и оперативних задатака, броја часова по теми и укупно

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ	Обрада	Остали типови	Број часова по теми
	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:			
1. Introduction Поздрављање; представљање себе и других и тражење/ давање информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту; описивање способности у садашњости; описивање живих бића, предмета и места и положаја у простору; изражавање припадања и поседовања; изражавање молби и захтева.	- разумеју краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; - поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставна језичка средства; - поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; -разумеју једноставније текстове у којима се описују способности у садашњости; - размене информације које се односе на способности; - опишу сталне способности у садашњости користећи неколико везаних исказа; - разумеју једноставнији опис живих бића, предмета и места и положаја у простору;	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре <i>Hi! Welcome to my house. I'm Emma. This is my best friend. Her name is Polly. These are my parents. Their names are Peter and Susan. Susan is Emma and Jake's mother. This is my parents' car. What's your address /postcode /phone number? What sports are you interested in? Is this bike yours? No, it isn't mine. Jake's the boy with short dark hair. Where's the man with the violin? He's next to the clock. Where's the racket? It's in the bag. What colour is the hat? It's blue. (The Present Simple Tense глагола to be, присвојни придеви и присвојне заменице, Саксонски генитив, описни придеви, предлози за место); Can you play the guitar? Yes, I can. No, I can't. What can you do? I can't play the guitar, but I can play the piano. (модални глагол can за изражавање способности); May/Could/Can I speak to Mr Hill, please? (модални глаголи can/could/may за изражавање молби и захтева-WB); I've got three photographs, but I haven't got a ball. He's got a ruler. She hasn't got an apple. Have you got an</i>	0	3	3

	- опишу жива бића, предмете и места и положаја у простору, користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и формулишу једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; - питају и кажу шта неко има / нема и чије је нешто; - разумеју и реагују на једноставне молбе; - упуте једноставне молбе; - уочавају сличности и разлике у култури становања (разлика у појму „башта“) и породичним односима у ВБ и код нас, начину разоноде и популарним спортовима/активностима међу децом и младима.	<i>umbrella? Yes, I have./No, I haven't. What have you got? (Have got за изражавање поседовања); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему (слушају, читају, говоре и пишу); сличности и разлике у културама.</i>			

2. My life Описивање догађаја у садашњости; давање информација о себи и тражење/давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту; изражавање хронолошког времена (сати и минути, дани у недељи, датуми); изражавање допадања/недопада-ња; описивање и	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују сталне и уобичајене радње/активности; - размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре <i>We live in London. Our flat is on the third floor. School starts at twenty to nine. On Thursdays, I don't go home at half past three. I have a piano lesson. My sister doesn't go to high school. He never puts the knives and forks in the right place. Do you always take the bus to school? What time do you get up/go to bed? When does summer start in Australia?What's the date today? It's 26th of September. How do children in Britain celebrate birthdays? When does the school year start in Britain? What's your favourite month? My favourite month is September because my</i>	4	8	12

честитање празника и рођендана.	- опишу сталне, уобичајене радње/активности користећи неколико везаних исказа; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења о хронолошком времену у ширем комуникативном контексту; - поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; - опишу дневни / недељни распоред активности; - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања; - изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење; - разумеју честитку и одговоре на њу; - упуте пригодну честитку; - разумеју и, примењујући једноставнија језичка средства, опишу начин прославе	<i>birthday is in September. I don't like September because the school year starts in September. What do people in America celebrate on the 4th July? Where do meerkats live? How do people in Britain celebrate Christmas/Easter? What is Shrove Tuesday? When do people in the USA celebrate Halloween/Thanksgiving? What is the biggest festival in Scotland? And in Serbia?</i> <i>(The Present Simple Tense за сталне и уобичајене радње, прилози учесталости, основни и редни бројеви-WB); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).</i>			

	рођендана, као и време и начин прославе празника у земљама енглеског говорног подручја; - уоче сличности и разлике у временској организацији школске године у ВБ и код нас (мали и велики распусти)				

3. Animals Описивање догађаја у садашњости – тренутних и сталних/уобичајених догађаја/активности; описивање догађаја у причама; изрицање обавеза; изражавање интересовања, допадања/недопа-дања	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују тренутне радње; - размене информације које се односе на тренутне радње/активности; - разумеју и размене информације које се односе на тренутне и сталне /уобичајене радње/активности - опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности користећи неколико везаних исказа; - разуме и реагује на своје и туђе обавезе; - размени једноставније информације које се односе на своје и туђе обавезе и правила понашања; - представе листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре – <i>We're learning about the animals here on the farm. They aren't looking at us. I'm not watching TV. I'm doing my homework. What are you doing? Where are they going? (The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи); At the moment I'm feeding the penguins. I feed them every day. They eat fish. Liam always cleans the animals' houses in the afternoon. Today he's cleaning the elephants' house. (The Present Simple / The Present Continuous – разлике у значењу); I must put out the rubbish. She must tidy up her room. (модални глагол must за изражавање обавеза); While he is sitting under the tree, a nut falls on him. When he sees the animals, he stops them. (The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense у причама/наративно + личне заменице у функцији објекта); Lucy is crazy about football. Do you like playing tennis? What do you like doing? Pavle hates getting up early. (be interested in/ good/bad at, crazy about, like/love/hate-WB); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).</i>	4	6	10
			3	3	

	језичка средства; - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на жеље, интересовања и изражавање допадања и недопадања; - опишу своје и туђе жеље и интересовања и изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење. The first written test				
4. Holidays Описивање догађаја и способности у прошлости.	- разумеју краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; - размене информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости; - опишу неки историјски догађај, историјску личност и сл.	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре <i>I was ill yesterday. She wasn't on holiday last week. Were they at a theme park? No, they weren't./Yes, they were. (The Past Simple Tense глагола to be). We travelled to Spain by plane. We grabbed our luggage and...He forgot his passport. I fell over and hurt my knee. Did you enjoy it there? Yes, I did./No, I didn't. He didn't want to come home. We didn't enjoy our holidays because the weather was bad. Where did you spend your summer holiday? How did you travel? (The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола) Could you read when you were six? Boris could drive when he was six.</i> (Модални глагол <i>could</i> за изражавање способности у прошлости-WB); кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).	4	6	10

5. Food Исказивање потреба, осета и осећања; изражавање присуства/одсуства нечега; изражавање допадања/недопадања; изражавање молби, захтева, захвалности; исказивање количина и цена; изражавање упутства (рецепт за припремање хране)	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју и реагују на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изразе, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју једноставне исказе који се односе на присуство/одсуство нечега и реагују на њих; - изразе присуство/одсуство нечега; -разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на описивање допадања и недопадања; - изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење; - разумеју и једноставне молбе и захтеве и реагују на њих; - упуте једноставне молбе и захтеве; - затраже и пруже кратко обавештење; - се захвале на једноставан начин; - разумеју једноставније изразе који се односе на количину нечега;	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре <i>I'm really hungry. Do you want my cheese sandwich? Yes, please. Thank you. I haven't got any food for you. Well, have you got any water? I've got some vegetables. Do you eat any chocolate? Yes, I eat a lot of chocolate. Do you drink any milk? Yes, I usually have some milk for breakfast. There isn't any dog food. How many bananas/much cheese do we need? You need a few apples and a little water.</i> (бројиве и небројиве именице, детерминатори <i>some, any, no, much, many, a lot of, a few, a little</i>) <i>Do you like coffee? No, I don't. I never drink it. He wants 'pljeskavica' for lunch because he likes it. Mmmm! I love cheese. Can I have an orange, please? A loaf of bread, a bunch of bananas, two bags of sweets, a tin of tuna... Anything else? That's £ 80. Here you are. Thank you. You will need 300 g flour, 200 g butter...; Pour the cooked apples into a dish. Put the dish into the oven.</i> (императив, неодређени и одређени члан <i>a/an, the</i> – прво поменути, другоменути); кратке и дуже текстове и дијалоге који се односе на тему (рецепте за припремање хране, разговор у продавници...) и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).	4	8	12

	- питају и кажу колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; - на једноставан начин затраже артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/ израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) - изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл. - уоче сличности и разлике у начину исхране у ВБ и код нас.				

6. The world	- разумеју једноставне описе живих бића, појава и места и опишу их користећи једноставна језичка	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре <i>How high is that mountain? It's 2000 metres high. How wide is the river? It's 500 metres wide. How deep is the lake? It's 50 metres deep. How long is the tunnel? It's 2 kilometres long. He's taller</i>	4	6	10
Описивање карактеристика					

места; изражавање положаја у простору; описивање живих бића; исказивање метеоролошког времена;	средства; -упореде и опишу карактеристике живих бића, појава и места, користећи једноставнија језичка средства; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опишу метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима – ВБ и САД; - часовне зоне – Београд – Лондон The second written test	<i>than me. He's the tallest. I am better at English, but he's better at Maths. Who's the best student in your class? It's windy today, It was rainy yesterday. It's usually hot in summer. It's usually wet here. The weather in the north-west of England is cold. The weather in the south is nicer than in the north, wetter than in the south. It's warmer and drier in the south, but it's more crowded. Where is the coldest place in the world? What is the fastest animal in the world? as light as a feather, as white as the snow...This is as bad as Hillside. (компарација придева – сви облици + облик as...as, The Present Simple Tense, The Present Continuous Tense, The Past Simple Tense)</i> У договору са наставником географије, одрадиће се часовне зоне.			
7. Entertainment Исказивање жеља, планова и намера; изрицање обавеза; позив на заједничку активност;	- разумеју жеље планове и намере и реагују на њих; - размене једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; - саопште шта они или неко други	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре <i>What does Laura want to do this evening? I am going to watch TV because parents are not going to be at home this evening. Are you going to watch 'Hollyoaks'? Yes, I am. No, I am not. What's Marko going to do? He's going to play football. (Going to за изражавање будућних планова, The Present Simple (want)) She has to get up early. I don't have to get up early on Saturdays. Do you have to get</i>	4	5	9

исказивање предлога;	желе, планирају, намеравају; - разумеју једноставније предлоге и одговоре на њих; - упуте једноставан предлог; - пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање; - разумеју једноставно формулисане предлоге и реагују на њих; - затраже и упуте једноставно формулисане предлоге; - опишу најпознатија уметничка дела примерених узрасту из области филма.	<i>up early on Saturdays? Yes, I do. No, I don't. (Have to за изражавање обавеза) Let's go swimming this evening! That's a good idea. Why don't we meet outside the cinema? OK. What time? How about twenty past two. Fine. I'll see you there at twenty past two. What shall we do today? Why don't we play football? (The Present Simple Tense (be, want) Императив, Why don't we/you...?How about...? Will за одлуке у тренутку говора)</i>			
Укупан број часова:			24	48	72

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада	Методе рада	Стандарди постигнућа	Процена и провера постигнућа	Корелација	Активности ученика	Активности наставника
1. Introduction	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и покажи/понови/допуни/штиклирај/исправи грешку; ТПР, пантомима; играње улога, симулација; игра меморије; усмено и писмено описивање слике.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога	Српски језик, музичка култура, физичко	Ученици активно учествују у наставном процесу;	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и

			1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.	васпитање.	самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песмицу; раде пројекте.	самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
2. My life	Фронтални, индивидуални, у пару,	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз	Српски језик, географија,	Ученици активно учествују у наставном	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче

	групни.	усемно излагање.	1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задачи у радној свесци, тестови вештина, различите технике формативног оцењивања.	математика.	процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

3. Animals	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина, различите технике формативног оцењивања.	Српски језик, биологија	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
4. Holidays	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина, различите технике	Српски језик, географија, историја	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање

			1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.7. 2.3.8.	формативног оцењивања.		граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	ученика.
5. Food	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Српски језик, биологија, географија, математика.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму;	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.1. 2.3.2.			раде пројекте.	
6. The world	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Српски језик, географија.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.3.6.				

7. Entertainment	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 2.3.6.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Српски језик, ликовна култура	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;

- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учioniци: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,

- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прог्रेसија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);

- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика,

припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – 6. РАЗРЕД

Циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.

Преглед тема/комуникативних функција, исхода, наставних садржаја и оперативних задатака, броја часова по теми и укупно

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ	Обрада	Остали типови	Број часова по теми
	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:			
1. Introduction Поздрављање; представљање себе и других и тражење/ давање информа-ција о себи и другима у ширем комуникативном контексту; описивање догађаја у садашњости.	- разумеју једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација о себи и другима; - поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставнија језичка средства; - поставе и одговоре на сложенија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>Chloe. This is Layla Morrison. Where do you live? I live in Oak Street. James lives near there. I don't know that street. Do you know it? Yes, I do. No, I don't. Who's that girl over there? Does she go to this school? Yes, she does. No, she doesn't. Who's that man over there? Why is he climbing that tree? Is he looking for something? We're painting a sign on this door. Someone is moving into this office. He cycles to work every day. I can see him out of the window now. He's arriving on his bike again.</i> (The Present Simple Tense за изражавање сталних радњи); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).		2	2

	- разумеју једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње; - размене информације које се односе на дате комуникативне ситуације; - опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа; - разумеју и примењују правила учтиве комуникације.				

2. My life Тражење и давање информација о другима и давање информација о себи у ширем комуника-тивном контексту; описивање догађаја у прошлости; изражавање допадања/ недопадања; позив и реаговање на позив.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; - разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји у прошлости;	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>Where were you born? Were you born in England? No, I wasn't. I was born in Australia. When did you move to a new house? I moved to a new house when I was six. Why did he move to England? Because his father got a new job. My parents got married in Paris. He didn't walk to school. He took the bus. Modern human beings first appeared in Africa 150,000 years ago. How was your weekend? Where did you go? Who did you go with? It was brilliant/fantastic/great/not bad/OK... I didn't like it here first because all my friends were in Australia. (The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола) Do you like skiing? What does Mickey like doing? What doesn't he like doing? Do you fancy a game of football? Sorry I can't. I've</i>	4	8	12

	- размене информације у вези са догађајима у прошлости; - опишу у неколико везаних исказа догађај из прошлости/историјску личност и сл. - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на изражавање допадања/недопадања; - размене информације које се односе на допадање/недопадање уз образложење; - разумеју предлоге и одговоре на њих; - упуте предлоге и реагују на предлоге пружајући одговарајући изговор или одговарајуће оправдање на прикладан начин; - опишу сличности и разлике у породичном животу у ВБ и код нас.	<i>got a piano lesson. Would you like to come too? Yes, please. Do you want to come to my party? Yes, I'd love to. Thanks. (Would like + инфинитив, like + глаголска именица);</i> текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).			
3. The future Исказивање предвиђања, нуђења услуге/ одлука и намера у будућности.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове који се односе на исказивање предвиђања, понуда/одлука, планова и намера у будућности; - разумеју и размене информације	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>Tomorrow the spaceship Galaxy will leave the Moon's orbit and... How long will the journey take? I'm sure/I believe I'll win the award this year. I think/don't think I'll live in another country. Look at the clouds! It's going to rain. What's the problem? The DJ is ill. Don't worry. I'll be the DJ. What? You'll do it. Are you sure? Yes, It'll be fun. Would you like a drink? I'll get you a glass of</i>	4	6	10

	које се односе на предвиђање, нуђење услуге/одлуке, и намере у будућности; - изразе своја и туђа предвиђања, одлуке, и намере у будућности; - понуде/прихвате/одбију услугу на прикладан начин; - уоче и опишу сличности и разлике у прослави рођендана у ВБ и код нас. - The first written test	<i>lemonade. Thanks. Is there a lot to do for your party? Yes, but don't worry, everybody's going to help. Layla and I are going to decorate the room. Why are you putting on your coat? I'm going to take my dog for a walk. (Will за предвиђања, понуде/одлуке; Going to за предвиђања, одлуке, намере; Would you like за изражавање понуде);</i> текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).		3	3
4. Times and places Описивање догађаја из прошлости; исказивање допадања/недопа-дања; позив и реаговање на позив.	- разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји из прошлости; - размене једноставније информације у вези са догађајима у прошлости; - опишу у неколико везаних исказа догађаје из прошлости; - опишу историјске догађаје циљне културе користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на допадање/недопадање;	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>At ten o'clock yesterday, I was sending an e-mail to my friends around the world. While I was cycling past the dam, I saw a crack in the wall. What were people doing when you reached the town? They were shopping and some children were playing. As Leo was running, he dropped his teddy. What did the people do when they heard you? They grabbed their children and ran indoors. (The Past Continuous Tense; The Past Continuous Tense и The Past Simple Tense— разлике у значењу); We went to New York for our holidays. That sounds exciting. I've got a new computer game called Virtual Soap. That sounds interesting. Here's the pizza. It looks delicious. I'd like to taste it. The path looks dangerous. I think I'll go back.</i> <i>The film looks boring. I think I'll fall asleep.</i> (глаголи <i>look</i> и <i>sound</i>); текстове и дијалоге који се односе на тему и	4	6	10

	- изразе допадање/недопадање једноставнијим језичким средствима; - израчунају време у ВБ, Аустралији, САД у односу на Србију.	интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).			
5. Cities Описивање места; исказивање просторних односа и смера кретања; описивање догађаја у прошлости; исказивање предлога и сугестија; изражавање будућих планова/договора.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставнији опис места (знаменитости, институције и сл.); - упореде и опишу карактеристике места, користећи једноставнија језичка средства; - опишу места користећи једноставнија језичка средства (знаменитости, занимљивости и сл.); - разумеју појединачне и везане исказе који се односе на просторне односе и смер кретања; - питају и кажу где се нешто налази	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>On the first day we went on a sightseeing tour. On the second day we took the underground. This is Buckingham Palace. The Queen lives here, but she isn't here all the time. The Olympics were in London in 2012. The stadium and the other buildings are amazing. The London Eye is the biggest wheel of its kind in the world. (The Past Simple Tense; The Present Simple Tense за изражавање чињеница); Excuse me. Is there a post office near here? How do we get to the post office, please? Go along this street. There's a supermarket on the right. Go past the supermarket and take the first turning on the left. You can't miss it. It's between the courthouse and the town hall – opposite the prison. (Егзистенцијално 'There', Императив, предлози за место, одређени и неодређени члан – првопоменути, другопоменути и уз имена институција); He walked along the bridge and nothing happened. He saw nobody. He looked everywhere. While he was sitting,</i>	4	8	12

	користећи једноставнија језичка средства; - затраже и у неколико везаних исказа саопште смер кретања; - разумеју и опишу искуство/догађај из прошлости користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и реагују на предлоге и сугестије уз образложење; - саопште предлоге и сугестије; - разумеју једноставније исказе који се односе на планове за будућност; - у неколико везаних исказа саопште планове/договоре за будућност; - разумеју и поштују правила учтиве комуникације; - опишу значајније градове циљних култура и њихове знаменитости и занимљивости (Лондон, Њујорк); - опишу значајни историјски догађај циљних култура	<i>somebody spoke to him. (The Past Simple Tense, The Past Continuous Tense за препричавање догађаја; неодређене заменице са some, any, no, every – something, anything, nothing, everything, someone, anyone, no one...); Shall we go and see 'Cyberspace' on Saturday? I can't. My grandparents are coming this weekend. What about Friday? That's not good for me. I'm playing football on Friday. (Shall we... за изражавање предлога и сугестија; The Present Continuous Tense за изражавање планова/договора у будућности. текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).</i>			

6. Experiences Описивање иску-ства у прошлости; исказивање жеља и амбиција; исказивање упозорења;	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове који се односе на описивање искуства у прошлости; - размене информације у вези са искуствима из прошлости; - опишу у неколико везаних исказа своја и туђа искуства из прошлости користећи једноставнија језичка средства; - разумеју краће и дуже исказе који се односе на жеље и амбиције; - изразе своје и туђе жеље и амбиције једноставнијим језичким средствима; - разумеју једноставније текстове који се односе на упозорења; - саопште упозорења; - разумеју текст о значајнијим историјским личностима из ВБ и опишу значајније историјске личности користећи једноставнија језичка средства. - The second written test	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>I've been in some plays at the theatre. I haven't been on TV or in a film, but I'd love to. Have you ever played golf? I've never played any sport. I've climbed Mount Everest twice in my life. Would you like a drink? No, thanks. I've just had one. Can I speak to Mellinda, please? Sorry, she's just gone out. (The Present Perfect Tense за изражавање искуства у недефинисаној прошлости до неког тренутка у садашњости, као и уз прилошке одредбе <i>ever, never, just</i>); <i>I've won several races. Last week I was in the Country Championship. I didn't win the race because my car broke down. (The Present Perfect Tense и The Past Simple Tense разлике у употреби и значењу); I want to be an actress. I'd love to be on TV. (глаголи <i>want</i> и <i>would love</i> за изражавање жеља и амбиција); <i>Never give your real address, date of birth or e-mail address on the Internet. Don't open any attachments as they may contain a virus. Delete the e-mail immediately.</i> (Императив); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).</i></i>	4	6	10
				3	3

7. What's up? Исказивање потреба, осета и осећања; изрицање савета, забрана и обавеза; изражавање мишљења (слагања /неслагања).	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју и реагују на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изразе основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју и реагују на савете, присуство/одсуство обавезе; - размене информације које се односе на савете, забране, присуство/одсуство обавезе; - саопште савете, забране, присуство/одсуство обавезе користећи одговарајућа језичка средства; -разумеју и формулишу исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање.	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре <i>I'm thirsty/hot/bored/tired. What's wrong? Have you got a headache? You shouldn't sit so close to the TV. You should sit back here in one of the armchairs.</i> (Модални глагол <i>should</i> за давање савета); <i>You look really tired. You don't have to stay here again tonight. We must catch those thieves. You mustn't touch that switch.</i> (Глаголи <i>must</i> и <i>don't have to</i> за изрицање присуства / одсуства обавезе, глагол <i>mustn't</i> за изрицање забране); <i>Wow! Sounds good! Oh, I see. Me, too. Shall we go? Oh, yes. That'll be great.</i>	4	6	10
Укупан број часова:			24	48	72

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада	Методе рада	Стандарди	Процена и	Корелација	Активности	Активности

			постигнућа	провера постигнућа		ученика	наставника
1. Introduction	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и допуни/штиклирај/ одговори на питања/попуни табелу; играње улога, симулација; игра меморије; усмено и писмено давање информација о себи и другима.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.	Грађанско васпитање, српски језик.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песмицу; раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креа- тивно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.
My life	2. Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог;	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и	Грађанско васпитање, српски језик, историја.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно

		вођено писање састава и усемно излагање.	1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3.	групама, задаци у радној свесци, тестови вештина, различите технике формативног оцењивања.		значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	/ критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

The future 3.	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усемно излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина,	Грађанско васпитање, српски језик, географија.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и

			1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3.	различите технике формативног оцењивања.		значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	напредовање ученика.
4. Times and places	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усемно излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина, различите технике формативног оцењивања.	Грађанско васпитање, српски језик, географија.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.7. 2.3.8.			и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	

Cities	5.	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усемно излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.18.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Грађанско васпитање, српски језик, географија, историја.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму;	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 2.3.5. 2.3.7. 2.3.8.			раде пројекте.	
Experiences	6. Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.3. 1.3.4. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Грађанско васпитање, српски језик, историја, екологија, информатика	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.7. 2.3.8.				
What's up? 7.	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	КМ – читај/слушај и понови/одговори на питања/попуни табелу/допуни текст/повежи; играње улога, симулација; вођени дијалог; вођено писање састава и усмено излагање.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.	Грађанско васпитање, српски језик, филмска уметност.	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, певају песму; раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.5. 2.3.6.				

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добрима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;

– одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

– извршавање прочитаних упутстава и наредби.

Писмено изражавање:

– повезивање гласова и групе слова;

– замењивање речи цртежом или сликом;

– проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

– повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

– попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

– писање честитки и разгледница;

– писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

– дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),

- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а

то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.);
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних

активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама

активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – 7. РАЗРЕД

Циљ учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред: седми (први страни језик)

Годишњи фонд часова: 72

Преглед тема/комуникативних функција, исхода, наставних садржаја и оперативних задатака, броја часова по теми и укупно

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	ИСХОДИ	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ	Обрада	Остали типови	Број часова по теми
	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:			
1. Introduction	- разумеју једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре - <i>Rupert doesn't normally go to school on Saturdays. He usually plays football.</i>		3	3

Описивање радњи у садашњости; описивање радњи, стања и збивања; изражавање мишљења; исказивање жеља, интересовања, потреба, осета и осећања; описивање будућих радњи (планова, намера, предвиђања); изношење предлога и упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих.	у садашњости; - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; - разумеју једноставније текстове који се односе на опис радњи, стања и збивања; - опишу и упореде радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; - опишу радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; - разумеју једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагују на њих; - изражавају мишљење, слагање/неслагање и дају кратко образложење; - разумеју једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и	<i>He isn't playing football today. He's going to school with all his friends. What do you usually do at this time? What are you doing today? I think fundraising is a great idea because we all want to help our friends in Kenya. What does Ethan want to do when he's older? He wants to...</i> (Present Simple за изражавање сталних радњи + state verbs, Present Continuous за изражавање тренутних радњи) <i>John is using his father's computer while his own computer is broken. Her bus arrives at 8:15 tomorrow morning.</i> (Present Continuous за описивање привремених радњи, Present Simple за изражавање будућности, подаци из реда вожње) <i>What are you going to do for your work experience? I'm going to work in a newspaper office. Are you going to get the bus? Yes. I'll come with you. I think it will be good fun.</i> (Will, Going to за изражавање планова, намера и предвиђања); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).			

	реагују на њих; - размене једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; - саопште шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; - разумеју једноставније предлоге и позиве на заједничке активности и одговоре на њих уз одговарајуће образложење; - упуте предлоге и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; - затраже и пруже додатне информације у вези са предлозима и позивима на заједничке активности; - разумеју сличности и разлике у школским и ваншколским активностима у ВБ и код нас.				

2. Past and present Описивање радњи у прошлости; давање информација о себи и другима; описивање бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; изражавање мишљења; изражавање молби, захтева и захвалности; изрицање дозвола.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји, способности и обавезе у прошлости; - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу о догађајима, способностима и обавезама у прошлости; - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости; - опишу неки историјски догађај, историјску личност и слично; - размене једноставније информације личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; - разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре - <i>One day, they were walking along the path when they saw something in the ice. They stopped and looked at it. They were looking at a man from the Stone Age. He was about 1.6 meters tall, had blue eyes and long dark hair. He was carrying some wooden tools. He was wearing a waterproof cloak and leather boots. I used to wear cotton tops, but now I wear woollen jumpers because... (Past Simple, Past Continuous, used to) What a great match! What a silly mistake! What wonderful weather! (узвину) Lily could go swimming because she didn't have to revise for her test. I couldn't answer all the questions. I had to study in the car. Excuse me. A: Can I try these trousers on, please? B: Yes. A: Thanks. B: How are they? A: They aren't big enough. They're too small. B: Do they fit you OK? (Could, Had to; too и enough); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).</i>	4	8	12

	- опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; - разумеју уобичајене молбе и захтеве и реагују на њих; - упуте уобичајене молбе и захтеве; - разумеју једноставније исказе који се односе на дозволе и реагују на њих; - размене једноставније информације које се односе на дозволе.				
3. Fame and fortune Описивање искустава, догађаја и радњи из прошлости; описивање бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; изражавање извињења и захвалности.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују искуства и догађаји у прошлости; - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима и догађајима у прошлости; - опишу у неколико краћих, везаних исказа искуства и	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре – <i>Have you ever done anything dangerous? You've probably never heard of Rick. A lot of stunt doubles have died. I've just come out of hospital myself. Angela has fallen off bridges, high buildings and motorbikes. She fell through a glass table in 2002. I've been here for five hours, but nobody has come yet. I haven't seen her since then. (Present Perfect - све употребе и упоредно са The Past Simple Tense) My friends' pets; children's books; Tim and Sam's uncle; The scooter is mine; Yes, they're hers (присвојни облици) Good-looking Mason was a teacher. It's dangerous when you are famous. (творба речи: именица – придев) It isn't very good, is it? You've done some of it, haven't you? You can do it, can't you? (Question tags – сви облици) You wanted to see me Mr Hunt. I'm sorry I'm late. That's no excuse. Yes, sir!</i> текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају,	4	6	10

	догађаје из прошлости; - разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; - захвале и извине се користећи мање сложена језичка средства; - разумеју и примењују правила учтиве комуникације са одраслима; - уоче сличности и разлике у навикама читања младих у ВБ и код нас. - The first written test	говоре и пишу).			3	3

4. Health and safety Описивање бића, предмета, места и појава; изношење предлога и савета; изражавање претпоставки; изражавање количине; исказивање жеља и осећања; изражавање слагања и неслагања.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, предмета, места и појава; - опишу и упореде жива бића, предмете, места и појаве користећи једноставнија језичка средства; - разумеју једноставније предлоге и савете и одговоре на њих; - упуте предлоге и савете користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; - затраже и пруже додатне информације у вези са предлозима и саветима; - разумеју и изразе претпоставке; - разумеју једноставније исказе који се односе на количину; - размене информације у вези са количином;	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре – <i>Young people who don't look after their bodies will have problems. Shoes that don't fit properly are bad for your feet. Junk food is food which is not good for you. (Relative clauses) Don't spend all your time in front of the TV. Walk instead of taking the bus. Somebody might steal the bag which you've left on your seat. You shouldn't put things on the stairs. You might trip over them. You should wear a helmet when you ride a bike. You might fall off. It's swollen/itchy/sore... You should...</i> (Императив; модални глаголи <i>might</i> и <i>should</i> за изражавање претпоставки и савета) <i>The children smiled and played together happily. My cousin did very well in his swimming competition – he came first. gently, beautifully, happily, fast, hard, well</i> (прилози за начин) <i>I'm really tired. So am I. I can't go. Neither can I. (so, neither</i> за изражавање слагања и неслагања); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).	4	6	10

	- разумеју уобичајене изразе у вези са жељама и осећањима и реагују на њих; - изразе жеље и осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју исказе којима се изражава слагање или неслагање и реагују на њих; - изразе слагање и неслагање једноставнијим језичким средствима; - опишу популарне спортове у ВБ.				
5. Heroes + Reported requests, commands and advice Описивање радњи у садашњости и прошлости; описивање бића и појава; исказивање и преношење молби, наредби и савета.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују догађаји и радње у садашњости и прошлости; - размене појединачне информације и/или неколико информација у низу о догађајима и радњама у садашњости и прошлости; - опишу догађаје и радње у садашњости и прошлости користећи неколико везаних	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре – <i>The armies started fighting early in the morning. He couldn't imagine throwing it away. Sir Bedivere promised to do it. He decided to keep it. (verb + -ing or infinitive); There are two people looking at our house. I can see him opening the window. I can hear someone coming to the front door. (Конструкције verb+-ing; There's someone/something+-ing, can see/hear someone /something+-ing) We had a very boring holiday. We were bored to death. (Придеви на -ed и -ing) You're a real pessimist/realist/natural optimist. John hasn't eaten all day. He must be hungry. Maria can't be in the orchestra. She doesn't play a musical instrument. Could you give me a lift to the town, please? Certainly. (Модални глагол could за изражавање учтивих молби) He asked me to give him a lift to the town. The teacher told us to stop talking. She suggested that I should sleep more. The doctor advised her to rest. She asked for an apple. (Индиректни говор - молбе, наредбе и савети); текстове и</i>	4	8	12

	исказа; - разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа и појава; - опишу жива бића и појаве користећи једноставнија језичка средства; - разумеју молбе, наредбе и савете и реагују на њих; - изразе своје и пренесу туђе молбе, наредбе и савете; - разумеју и опишу легенде и историјске личности и догађаје везане за циљну културу.	дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).			

6. Our environment Описивање догађаја, стања и појава у садашњости, прошлости и будућности; изражавање осећања и расположења.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове који се односе на описивање радњи, стања и појава у садашњости, прошлости и будућности; - опишу у неколико везаних исказа стања и појаве у садашњости, прошлости и будућности; - разумеју уобичајене изразе који се	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре - <i>Thousands of articles are written about climate change. The event will be watched by millions of people. The real professor has been kidnapped. They were arrested last night. Dogs were sent into the den. How do you feel? I'm really nervous. I'm starving. Oh, my legs feel like jelly. I'm in real trouble now. What shall I do? (Passive voice – different tenses)</i>; текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).	4	5	9

	односе на осећања; - изразе осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју и опишу основне одлике регија и животне услове у државама циљне културе. - The second written test			3	3
7. Relationships Описивање будућих радњи; исказивање просторних односа; давање информација о себи и другима; разумевање и давање упутстава.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагују на њих; - размене једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; - разумеју једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговоре на њих; - затраже и разумеју обавештења о положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; - опишу правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним	Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре - <i>If you climb on my back, I'll carry you. If I run away, the lion will catch me. If you don't look after your mobile, someone will steal it. (First Conditional) If I were you, I would go to bed earlier. If I had money, I would buy a new car. If I won the lottery, I would give all the money to charity. (Second Conditional) As soon as I finish these emails, I'll go to the travel agency. We'll finish all our work before we leave. After we check in, I'll have a game of golf. (Future time clauses) The dog sleeps quietly. He was running happily. She is speaking fantastically. She swims well. She greeted me most politely of all. He speaks English more fluently now than last year. (Творба и поређење прилога)</i>; текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).	4	6	10

	исказима; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; - разумеју и следе једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; - пруже једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота.				
Укупан број часова:			24	48	72

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада	Методе рада	Стандарди постигнућа	Процена и провера постигнућа	Корелација	Активности ученика	Активности наставника
1. Introduction	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна, дијалогска, хеуристичка, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови језичких вештина и различите технике формативног оцењивања.	Грађанско васпитање (хуманитарне активности).	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.6.			вежбе слушања, читања, говора и писања; глуме, симулирају, раде пројекте.	
2. Past and present	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна, дијалогска, хеуристичка, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2 1.3.3. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног	Историја (праисторија, Камено доба, 19. и 20. век), историја и географија (насељавање Британских острва), хемија (метали).	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.2. 2.3.3. 2.3.4. 2.3.7. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.6. 3.3.8. 3.3.9.	оцењивања.		слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	

3. Fame and fortune	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна,	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима,	Српски језик (флексија, изведенице, врсте речи, читање), грађанско	Ученици активно учествују у наставном процесу;	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у

		дијалoшка, хеуристичка, симулација.	1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.17. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.6. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног оцењивања.	васпитање (пристојно обраћање, навике у слободно време), информатика и рачунарство (хардвер и софтвер, интернет, безбедна употреба рачунара).	самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			3.3.3. 3.3.6.				
4. Health and safety	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна, дијалогска, хеуристичка, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 3.1.1. 3.1.2.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног оцењивања.	Биологија (делови тела, здрав живот, правилна исхрана, хранљиви састојци, мањи здравствени проблеми), грађанско васпитање (организација слободног времена), физичко васпитање (спорт и спортска такмичења).	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.21. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.6.				

5. Heroes	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна, дијалогска, хеуристичка, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике	Историја (легендарне и историјске личности), српски језик (флексија, придеви), грађанско васпитање (учтива комуникација), ликовна култура (опис уметничког дела, чињенице о уметнику и делу).	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање

		1.3.3. 1.3.4. 1.3.5. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2.	формативног оцењивања.		вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	ученика.

			3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.9.				
6. Our environment	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна, дијалогска, хеуристичка, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.16. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 2.3.5.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног оцењивања.	Биологија/екологија (животна средина, заштита животне средине, климатске промене, загађење, искрчивање прашума, фосилна горива, ефекат стаклене баште, емисије штетних гасова, екстремне временске прилике, заштита угрожених животињских врста, уштеда енергије, океани), географија (Аустралија), српски језик (концепт пасива, идиоматски изрази - еквиваленти).	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.3.6. 2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.6. 3.3.7.				
7. Relationships	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	Аудиовизуелна, вербална, демонстративна, текстуална, илустративна, дијалогска, хеуристичка, симулација.	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 2.1.1.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови језичких вештина, различите технике формативног	Грађанско васпитање (емпатија, вршњачка подршка, организација слободног времена – породичне навике, генерацијске разлике, решавање проблема) , српски језик (басне, персонификација, именице и глаголи).	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

			2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.15. 2.1.17. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.3. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6.	оцењивања.		слушања, читања, говора и писања; симулирају, раде пројекте.	

Планирање наставе и учења

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од исхода преко комуникативне функције као области до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним *релативним* критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

- с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дејчи часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- одговарање на једноставнија питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби;
- ређање чињеница логичким или хролошким редоследом.

Писмено изражавање:

- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;
- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење деце књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи остварују преко активности језичке комуникације, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;

– скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прог्रेसија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији *монолошког излагања*, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији *интеракције*, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:
- читањем писаног текста пред публиком;

– спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

– реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

– размену информација,

– спонтану конверзацију,

– неформалну или формалну дискусију, дебату,

– интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик се учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у

овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – 8. РАЗРЕД

Циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.

Разред: осми (први страни језик) Годишњи фонд часова: 68

Преглед тема/комуникативних функција, исхода, наставних садржаја и оперативних задатака, броја часова по теми и укупно

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ

ИСХОДИ НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

(Комуникативне функције)

Introduction Поздрављање и представљање себе и других и тражење/ давање основних информација о себи и другима; описивање радњи у садашњости; описивање предмета и појава; описивање бића, предмета и места.

По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:

препознају и именују појмове који се односе на тему

разумеју једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;

размене неколико информација у низу које се односе на радње и ситуације у садашњости;

поштују правила учтивне комуникације

разумеју једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;

поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставнија језичка средства;

размене једноставније информације личне природе;

у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;

разумеју једноставније текстове који се односе на

опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања.

Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре

Mr Simons usually teaches us at this time, but he isn't teaching the lesson today. (Present Simple and Present Continuous); I like bacon and eggs, but I prefer my normal breakfast. (Stative verbs); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

0 4 4

Problems Описивање искуства из прошлости; описивање способности у садашњости; описи- вање предмета и појава; изражавање осећања.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, и догађаја у прошлости;

размене неколико информација у низу о искуствима, и догађајима у прошлости;

опишу искуства и догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;

разумеју једноставније текстове који се односе на описивање способности у садашњости;

саопште своје и туђе способности у садашњости;

размене неколико информација о способностима у садашњости;

опишу историјски догађај из циљне културе;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на осећања;

размене неколико повезаних информација у вези са осећањима;

искажу и образложе осећања.

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре

While Pete was looking out of the window, a car stopped outside the house. When they reached the house, Jake was waiting for them. (Past Simple and Past Continuous); I've never had a party at my house. It's been in the family since the 1930's. (Present Perfect); I've seen the two boys who were expelled, but they haven't done anything. (Present Perfect and Past Simple); I got a radio and a camera for birthday. The camera was great, but the radio was making a funny noise, so I asked my parents for the receipt and I took it back to the shop. (Articles); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

The future Изражавање мишљења, планова и намера; изражавање могућности и хипотетичких ситуација.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

повежу неколико исказа у краћи текст којим се описују бића, места и предмети и дају препоруке;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на будуће радње и предвиђања;

размене неколико исказа у вези са будућим радњама и предвиђањима;

саопште будуће радње и предвиђања;

разумеју једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагују на њих;

изразе допадање и недопадање уз једноставније образложење;

разумеју једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагују на њих;

изражавају мишљење, слагање/неслагање и дају кратко образложење.

The first written test

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре 4 5 9

According to this article we won't use money in the future. (will for predictions and spontaneous decisions); I'm going to train as a doctor. (going to for plans and intentions); What are you doing after school today? (Present Continuous for arrangements); If you put your ideas on your bedroom door, you will see them every day. (First Conditional); yesterday morning, last night, tomorrow, last weekend (Time expressions); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

Risks

Описивање бића, предмета и места; описивање радњи у прошлости;

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање бића, предмета и места;

опишу догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;

размене неколико информација у низу о карактеристикама бића, предмета и места;

разумеју једноставније текстове који се односе на

опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;

опишу и упореде жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;

разумеју једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговоре на њих уз одговарајуће образложење;

разумеју једноставније текстове који се односе на исказивање могућности и хипотетичких ситуација;

размене неколико информација у низу о могућностима и хипотетичким ситуацијама.

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре

Would you shave your head? - Yes, I would, My hair would grow again, wouldn't it? (would); If I had a tattoo, I'd have a little butterfly on my shoulder. My parents would go mad if I did anything like that. (Second conditional); The explosion would be so strong that it would cause earthquakes. (so... that); You might hurt yourself. (Reflexive pronouns); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

Can I ask...? Изражавање осећања; исказивање могућности; изражавање способности, обавеза, предлога и савета; изрицање дозвола, забрана, упозорења, правила понашања и обавеза.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на осећања;

размене неколико повезаних информација у вези са осећањима;

искаже и образложе осећања;

разумеју једноставније текстове који се односе на могућности;

размене неколико информација које се односе на могућности;

разумеју једноставније текстове који се односе на способности, обавезе, предлоге и савете, и реагује на њих;

размене неколико информација које се односе на способности, обавезе, предлоге и савете;

разумеју једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагују на њих;

размене једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту.

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре

Can you play the guitar? Were you using the internet yesterday evening? (Questions forms); Duties will include sweeping the floor. Are you interested in acting? (Gerunds); Could you switch the TV on, please? (Separating phrasal verbs); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

6. Buying and selling Изражавање количина цена; изражавање мишљења; давање препорука; описивање места и појава.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју краће низове исказа који се односе на количине и цене;

размене информације у вези са количинама ценама;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на изражавање мишљења и давање препорука;

размене информације које се односе на изражавање мишљења и давање препорука;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;

размене информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре

Most of our food is imported. From the airport they are sent to a distribution centre, and from there they are taken by lorries to supermarkets. (Passive voice: present simple, past simple, present perfect); It said that half the food that's grown in the world won't be eaten. It will be thrown away. (future with will); The hotel must be rebuilt every year. (Modal verbs with the passive voice); The train to Glasgow leaves at platform six. (Prepositions); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

4 5 9

повежу у неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања.

The second written test

0 3 3

7. Protest Описивање појава и догађаја; изражавање мишљења; описивање радњи у прошлости.

препознају и именују појмове који се односе на тему;

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис појава и догађаја;

размене информације које се односе на опис појава и догађаја;

повежу неколико исказа у краћи текст којим се описују појаве и догађаји

разумеју општи смисао и главне информације из текстова који се односе на прошлост; размене неколико информација у низу о догађајима у прошлости;

опишу догађаје из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;

разумеју једноставније текстове који се односе на изражавање мишљења, планова и намера;

саопште своја и туђа мишљења, планове и намере;

разумеју једноставније текстове који се односе на исказивање могућности и хипотетичких ситуација;

размене неколико информација у низу о могућностима и хипотетичким ситуацијама.

Изразе и речи који се односе на тему; језичке структуре

She says that he often smiles at her. (Reported speech); She says (that) she doesn't often see him at school because they aren't in the same class. Rosa told them that she wouldn't give up her seat. (say/ tell); He wants to know what time the film starts. She wants to know whether Mr Wade gave any homework today. (Indirect questions); текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје (слушају, читају, говоре и пишу).

3 6 9

Укупан број часова: 22 46 68

Преглед облика и метода рада, стандарда постигнућа и начина провере постигнућа, корелација, активности ученика и наставника

Број и назив теме	Облици рада	Метод рада	Стандарди постигнућа	Процена и провера постигнућа	Корелација	Активности ученика	Активности наставника

1. Introduction	Фронтални,	аудио-лингвална,	1.1.1. 1.1.2.	Посматрање и	српски језик и	Ученици активно	Наставник
	индивиду- ални, у пару, групни.	рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.3.1.1.4. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.6. 2.1.8. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18.	праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови језичких вештина и различите технике формативног оцењивања.	књижевност, грађанско васпитање, ЧОС	учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких садржаја; раде вежбе слушања, читања, говора и	мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самостал- ност у раду, креа- тивно / критичко мишљење; пружа подршку; прати и евидентира рад и напредовање ученика.

					писања; глуме, симулирају, раде пројекте.	

2. Problems	Фронтални, индивидуални, парни, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, ЧОС, техника и технологија, историја, географија, музичка	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења граматичких	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење; пружа подршку;

	1.3.3. 1.3.4. 1.3.5.	језичких вештина,	култура	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира
	2.1.1. 2.1.2. 2.1.3.	различите технике		слушања, читања,	рад и напредовање
	2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7.	формативно г оцењивања.		говора и писања; симулирају,	ученика.
	2.1.8. 2.1.9. 2.1.10.			раде пројекте.	
	2.1.11. 2.1.12. 2.1.13.				
	2.1.14. 2.1.15. 2.1.16.				
	2.1.18. 2.1.19. 2.1.20.				
	2.1.21. 2.1.22. 2.1.23.				
	2.1.24. 2.1.25. 2.1.26.				
	2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4.				
	2.3.2. 2.3.3. 2.3.4. 2.3.7.				
	2.3.8. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3.				
	3.1.4. 3.1.5. 3.1.6.				

	3.1.7.				
	3.1.8. 3.1.9.				
	3.1.10.				
	3.1.11. 3.1.12.				
	3.1.13.				
	3.1.14. 3.1.16.				
	3.1.17.				
	3.1.18. 3.1.19.				
	3.1.20.				
	3.1.21. 3.1.22.				
	3.1.23.				
	3.1.24. 3.1.25.				
	3.1.26.				
	3.1.27. 3.1.28.				
	3.1.29.				
	3.1.30. 3.1.31.				
	3.1.32.				
	3.2.1. 3.2.2. 3.2.3.				
	3.2.4.				
	3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.				
	3.3.4.				
	3.3.6. 3.3.8.				
	3.3.9.				

3. The future	Фронтални,	аудио-лингвална,	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3.	Посматрање и	српски језик и	Ученици активно	Наставник
	индивиду-	рад на тексту,	1.1.4. 1.1.5. 1.1.6.	праћење, усмена	књижевност,	учествују у	мотивише ученике
	ални, у	демонстративна,	1.1.7. 1.1.8. 1.1.9.	провера кроз	грађанско	наставном	за рад;
	у пару,	дијалошка,	1.1.10. 1.1.11.	играње улога	васпитање,	процесу;	подстиче
	групни.	монолошка,	1.1.12.	у паровима,	ЧОС , техника	самостално	сарадњу и
		пројектна	1.1.13. 1.1.15.	симулације у	и технологија,	закључују	самосталност у
		настава, ИКТ у	1.1.16.	паровима и	историја,	значења израза	раду,
		настави	1.1.17. 1.1.18.	групама,		и речи, као и	креативно /
			1.1.20.	задаци у		форму и	критичко
			1.1.21. 1.1.22.	радној		значења	мишљење;
			1.1.23.				
			1.2.1. 1.2.2. 1.2.3.				
			1.2.4.				
			1.3.1. 1.3.2. 2.1.1.	свесци, тестови	географија,	граматичких	пружа подршку;
			2.1.2. 2.1.3. 2.1.4.	језичких	информатика	садржаја; раде	прати и
			2.1.5.	вештина,	и	вежбе	евидентира
			2.1.6. 2.1.8. 2.1.9.	различите технике	рачунарство	слушања, читања,	рад и напредовање
			2.1.10. 2.1.12.	формативног		говора и	ученика.
			2.1.13.	оцењивања.		писања;	
			2.1.15. 2.1.17.			симулирају,	

		2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1. 2.3.2. 2.3.3. 2.3.4. 3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4. 3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8. 3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.14. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.29. 3.1.30.		раде пројекте.	

4. Risks	Фронтални,	аудио-лингвална,	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3.	Посматрање и	српски језик и	Ученици активно	Наставник
	индивиду-	рад на тексту,	1.1.4. 1.1.5. 1.1.6.	праћење, усмена	књижевност,	учествују у	мотивише ученике
	ални, у	демонстративна,	1.1.7. 1.1.8. 1.1.9.	провера кроз	грађанско	наставном	за рад;
	у пару, групни.	дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.20. 1.1.21. 1.1.22. 1.1.23. 1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1. 1.3.2. 2.1.1. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 2.1.10.	играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задачи у радној	васпитање, ЧОС , историја, географија, информатика и	процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења	подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење;
				свесци, тестови	рачунарство,	граматичких	пружа подршку;
				језичких вештина,	биологија, физичко	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира
				различите технике	и здравствено	слушања, читања,	рад и напредовање

	2.1.11. 2.1.12.	формативног	васпитање	говора и	ученика.
	2.1.13.	оцењивања.		писања;	
	2.1.14. 2.1.15.			симулирају,	
	2.1.16.			раде пројекте.	
	2.1.18. 2.1.19.				
	2.1.20.				
	2.1.22. 2.1.23.				
	2.1.24.				
	2.1.25. 2.1.26.				
	2.2.1.				
	2.2.2. 2.2.3. 2.2.4.				
	2.3.1.				
	2.3.2. 2.3.3. 3.1.1.				
	3.1.2.				
	3.1.3. 3.1.4. 3.1.5.				
	3.1.6.				
	3.1.7. 3.1.8. 3.1.9.				
	3.1.10. 3.1.11.				
	3.1.12.				
	3.1.14. 3.1.16.				
	3.1.17.				
	3.1.18. 3.1.19.				
	3.1.20.				
	3.1.21. 3.1.22.				

			3.1.23.				
			3.1.24. 3.1.25. 3.1.27.				
			3.1.28. 3.1.29. 3.1.30.				
			3.1.31. 3.1.32. 3.2.1.				
			3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1.				
			3.3.2. 3.3.3. 3.3.6.				

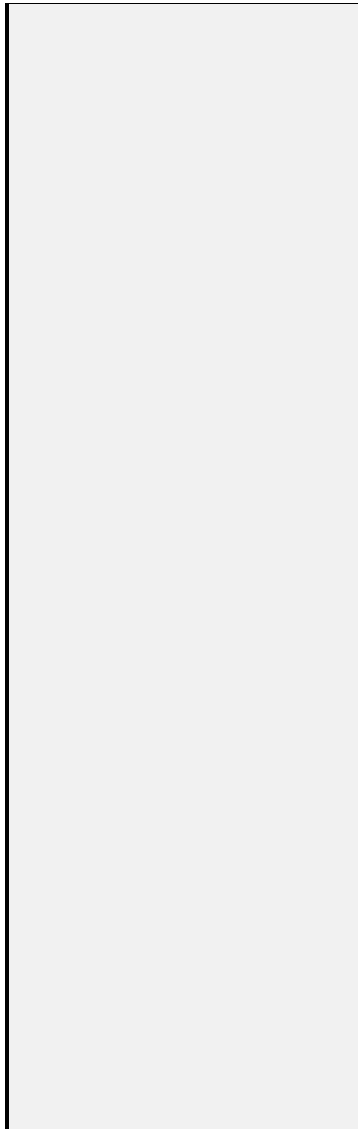
5. Can I ask...?	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у настави	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.14. 1.1.15. 1.1.16. 1.1.17. 1.1.18. 1.1.19. 1.1.20. 1.1.21.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, ЧОС, техника и технологија, историја,	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза и речи, као и форму и значења	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду, креативно / критичко мишљење;

		1.1.22. 1.1.23. 1.2.1.				
		1.2.2. 1.2.3. 1.2.4. 1.3.1.	свесци, тестови	географија,	граматичких	пружа подршку;
		2.1.1. 2.1.2. 2.1.3.	језичких вештина,	информатика и	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира
		2.1.4. 2.1.5. 2.1.6. 2.1.7.	различите технике	рачунарство,	слушања, читања,	рад и напредовање
		2.1.8. 2.1.9. 2.1.10. 2.1.11. 2.1.12. 2.1.13. 2.1.14. 2.1.15. 2.1.18. 2.1.19. 2.1.20. 2.1.21. 2.1.22. 2.1.23. 2.1.24. 2.1.25. 2.1.26. 2.2.1.	формативног оцењивања.	физичко и здравствено васпитање	говора и писања; симулирају, раде пројекте.	ученика.
		2.2.2. 2.2.3. 2.2.4. 2.3.1.				
		2.3.2. 2.3.3. 2.3.4. 2.3.8.				
		3.1.1. 3.1.2. 3.1.3. 3.1.4.				
		3.1.5. 3.1.6. 3.1.7. 3.1.8.				

		3.1.9. 3.1.10. 3.1.11. 3.1.12. 3.1.13. 3.1.14. 3.1.15. 3.1.16. 3.1.17. 3.1.18. 3.1.19. 3.1.20. 3.1.22. 3.1.23. 3.1.24. 3.1.25. 3.1.26. 3.1.27. 3.1.28. 3.1.29. 3.1.30. 3.1.31. 3.1.32. 3.2.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6. 3.3.9.				

6. Buying and selling	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	аудио-лингвална, рад на тексту, демонстративна, дијалогска, монологска, пројектна настава, ИКТ у	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10. 1.1.11. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.16.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у	српски језик и књижевност, грађанско васпитање, ЧОС, историја, географија,	Ученици активно учествују у наставном процесу; самостално закључују значења израза	Наставник мотивише ученике за рад; подстиче сарадњу и самосталност у раду,

	настави	1.1.17.	паровима и	информатика	и речи, као и	креативно /
		1.1.18. 1.1.19.	групама,	и	форму и	критичко
		1.1.20.	задачи у		значења	мишљење;
		1.1.21. 1.1.22.	радној			
		1.1.23.				
		1.2.1. 1.2.2. 1.2.3.				
		1.2.4.				
		1.3.1. 1.3.3. 2.1.2.	свесци,	рачунарство,	граматичких	пружа
		2.1.3.	тестови			подршку;
		2.1.4. 2.1.5. 2.1.6.	језичких	физичко и	садржаја; раде	прати и
		2.1.7.	вештина,		вежбе	евидентира
		2.1.8. 2.1.9.	различите	здравствено	слушања,	рад и
		2.1.10.	технике		читања,	напредовање
		2.1.11. 2.1.12.	формативног	васпитање	говора и	ученика.
		2.1.13.	оцењивања.		писања;	
		2.1.14. 2.1.15.			симулирају,	
		2.1.18.			раде пројекте.	
		2.1.19. 2.1.20.				
		2.1.21.				
		2.1.22. 2.1.23.				
		2.1.24.				
		2.1.25. 2.1.26.				
		2.1.27.				
		2.2.1. 2.2.2. 2.2.3.				
		2.2.4.				

2.3.1. 2.3.2. 2.3.3.
2.3.4.

2.3.7. 2.3.8. 3.1.1.
3.1.2.

3.1.3. 3.1.4. 3.1.5.
3.1.6.

3.1.7. 3.1.8. 3.1.9.

3.1.10. 3.1.11.
3.1.12.

3.1.13. 3.1.14.
3.1.15.

3.1.16. 3.1.17.
3.1.18.

3.1.19. 3.1.20.
3.1.21.

3.1.22. 3.1.23.
3.1.24.

3.1.25. 3.1.26.
3.1.27.

3.1.28. 3.1.29.
3.1.30.

3.1.31. 3.1.32.

3.2.1.

3.2.2. 3.2.3. 3.2.4.

		3.3.1.				
		3.3.2. 3.3.3. 3.3.4. 3.3.6.				
		3.3.8. 3.3.9.				

7. Protest	Фронтални,	аудио-лингвална,	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3.	Посматрање и	српски језик и	Ученици активно	Наставник
	индиви-	рад на тексту,	1.1.4. 1.1.5. 1.1.6.	праћење, усмена	књижевност,	учествују у	мотивише ученике
	ални, у	демонстративна,	1.1.7. 1.1.8. 1.1.9.	провера	грађанско	наставном	за рад;
	у пару,	дијалошка,	1.1.10. 1.1.11.	кроз играње	васпитање,	процесу;	подстиче
	групни.	монологшка,	1.1.12.	улога у	ЧОС ,	самостално	сарадњу и
		пројектна	1.1.13. 1.1.16.	паровима,	техника и	закључују	самосталност
		настава, ИКТ у	1.1.17.	симулације	технологија,	значења израза	у раду,
		настави	1.1.18. 1.1.19. 1.1.20.	у паровима и групама,	историја,	и речи, као и	креативно /
			1.1.21. 1.1.22. 1.1.23.	задаци у радној		форму и значења	критичко мишљење;
			1.2.1. 1.2.2. 1.2.3. 1.2.4.				
			1.3.1. 1.3.3. 1.3.4. 1.3.5.	свесци, тестови	географија,	граматичких	пружа подршку;
			2.1.2. 2.1.3. 2.1.4. 2.1.5.	језичких вештина,	информатика и	садржаја; раде вежбе	прати и евидентира

	2.1.6. 2.1.7. 2.1.8.	различите	рачунарство,	слушања,	рад и
	2.1.9.	технике		читања,	напредовање
	2.1.10. 2.1.11.	формативно	физичко и	говора и	ученика.
	2.1.12.	г	здравствено	писања;	
	2.1.13. 2.1.14.	оцењивања.	васпитање	симулирају,	
	2.1.15.			раде пројекте.	
	2.1.18. 2.1.19.				
	2.1.20.				
	2.1.21. 2.1.22.				
	2.1.23.				
	2.1.24. 2.1.25.				
	2.1.26.				
	2.1.27. 2.2.1.				
	2.2.2.				
	2.2.3. 2.2.4. 2.3.1.				
	2.3.2.				
	2.3.3. 2.3.4. 2.3.7.				
	2.3.8.				
	3.1.1. 3.1.2. 3.1.3.				
	3.1.4.				
	3.1.5. 3.1.6. 3.1.7.				
	3.1.8.				
	3.1.9. 3.1.10.				
	3.1.1				
	3.1.12. 3.1.13.				

		3.1.14.				
		3.1.15. 3.1.16.				
		3.1.17.				
		3.1.18. 3.1.19.				
		3.1.20.				
		3.1.22. 3.1.23.				
		3.1.24.				
		3.1.25. 3.1.26.				
		3.1.27.				
		3.1.29. 3.1.30.				
		3.1.31.				
		3.1.32. 3.2.1.				
		3.2.2.				
		3.2.3. 3.2.4. 3.3.1.				
		3.3.2.				
		3.3.3. 3.3.4. 3.3.5.				
		3.3.6.				
		3.3.8. 3.3.9.				

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне

материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају

наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;

говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;

наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;

битно је значење језичке поруке;

знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;

сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;

поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;

наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;

ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;

учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;

за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

препознавање везе између група слова и гласова;

одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор;

извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:

повезивање гласова и групе слова;

заменеивање речи цртежом или сликом;

проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

писање честитки и разгледница;

писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

Стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),

референцијалну (о темама о којима је реч) и

социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.). Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,

од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,

од особина онога ко говори,

од намера с којима говори,

од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,

од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се у средишту на друге појединости);

дужина усменог текста;

брзина говора;

јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;

познавање теме;

могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

читање ради усмеравања;

читање ради информисаности;

читање ради праћења упутстава;

читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

глобалну информацију;

посебну информацију,

потпуну информацију;

скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексики и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);

текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);

степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);

излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.) Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

читањем писаног текста пред публиком;

спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

размену информација,

спонтану конверзацију,

неформалну или формалну дискусију, дебату,

интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу. Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневnoj комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању култ уре говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образ овање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом веж би и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква пра вила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

наставни предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ разред: ПЕТИ годишњи фонд часова: 180 недељни фонд часова: 5

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
КЊИЖЕВНОСТ	По завршетку теме, области ученик ће бити у стању да: - разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике функционалне и нефункционалне књижевности - чита са разумевањем и уме да опише свој доживљај различитих врста књижевних дела - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова - модреди род књижевног дела и врсту - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих) епског дела у стиху и прози (делови фабуле, поглавља, епизоде, стих), драмског	ЛИРИКА Лектира 1. Народна песма Вила зида град 2. Народне лирске песме о раду (избор); Народне лирске породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић Певам дању, певам ноћу 5. Душан Васиљев Домовина / Алекса Шантић Моја отаџбина 6. Војислав Илић Зимско јутро 7. Милован Данојлић Шљива / Десанка Максимовић Сребрне плесачице 8. Пеђа Трајковић Кад књиге буду у моди Књижевни термини и	- увођење ученика у свет књижевности, али и осталих, тзв. некњижевних текстова (популарних, информативних); - примењивати компаративни приступ у проучавању литерарних дела али методе и начин рада прилагодити могућностима и интересовањима ученика; . остварити корелативност међу делима; - формирати тематско-мотивске целине и на тај начин приступати различитим делима; - градити и корелације са елементима медијске писмености; . радити на јединству аналитичко синтетичких метода - тумачење текста заснива се на његовом читању, доживљавању и

		појмови Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме.	

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима срског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције, које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

дела (чин, сцена, појава) - разликује појам песника и појам лирског субјекта, појам приповедача у односу на писца - разликује облике казивања - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно уметничком тексту - процени основни тон певања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.) - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела - одреди тему и главне и споредне мотиве - анализира узрочно-последично низање мотива - илуструје особине ликова примерима из текста - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове - илуструје веровања, обичаје и начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима	Врста строфе према броју стихова у лирској песми - карен; врста стиха према броју слогова- десетерац, осмерац. Одлике лирске поезије - сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре - епитет, ономтопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме - описне, родољубиве, митолошке, песме о раду и породичне. ЕПИКА Лектира 1. Народна песма Свети Саво 2. Народна песма Женидба Душенова (одломак) 3. Еро с онога свијета 4. Дјевојка цара надмудрила 5. Милован Глишић Прве бразда 6. Стеван Сремац Чича Јордан (одломак) 7. Бранко Ћопић Поход на Мјесец 8. Иво Андрић Мостови 9. Данило Киш Дечак и пас 10. Горан Петровић Месец над тепсијом(први одломак приче “Бели хлеб од претеривања” и крај приче који чине одељци “Можеш сматрати да си задобио венац славе” и “Мрави су вукли велике трошице прашине”) 11. Антон Павлович Чехов Шала Књижевни термини и појмови Писац и приповедач.	разумевању; - вежбања у изражајном читању; - вежбања ученика у «летимичном» читању; - изражајно казивање напамет научених текстова и одломака у прози и стиху; - књижевнo-теоријске појмове ће ученици упознавати кроз обраду текстова - посебан рад и развијање способности за доживљајно читање што је увод у истраживачко читање; - монолошки; - дијалoшки; - текстовни – текст метода; - индивидуални; - рад у паровима; - групни рад; - истраживачки рад;

- уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину - наведе примере личне добити од читања - напредује у стицању читалачких компетенција - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст	Облици казивања: приповедање у првом и тречем лицу. фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља Карактеризација ликова - начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова - десетерац.	- стваралачки рад;

	ДРАМА Лектира 1. Бранислав Нушић Кирија 2. Душан Радовић Капетан Џон Пиплфокс 3. Љубиша Ђокић Биберче Књижевни темини и појмови Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте - једночинка. радио- драма. НАУЧНОПОПУЛАРНИ ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати до 2 дела) Вук Ст. Караџић Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српског) Доситеј Обрадовић О љубави према науци М.П. Алас У царству гусара (одломци) 2.Милутин Миланковић Успомене, доживљаји, сећања (одломак) Избор из енциклопедија и часописа за децу ДОМАЋА ЛЕКТИРА: Епске народне песме (о Немањићима и Мрњавчевићима – преткосовски тематски круг) Народне бајке, новеле, шаливе народне приче (избор), кратке	

	фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) Бранислав Нушић Хајдуци Данијел Дефо Робинзон Крусо (одломак о изградњи склоништа) Марк Твен Доживљаји Хаклбери Фина/Краљевић и просјак/Доживљаји Тома Сојера Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић Зеленбабини дарови (одломци)) Игор Коларов Аги и Ема Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) Допунски избор лектире (бирати до 3 дела) Јован Јовановић Змај Песмо моја Стеван Раичковић Велико двориште (избор)/Мале бајке (избор) Иван Цанкар Десетица Љубивоје Ршумовић Ујдурме и зврчке из античке Грчке (избор)/Густав Шваб Приче из старине Џон Р.Р. Толкин Хобит (одломци) Никол Лезије Тајна жутог балона Корнелије Функе Господар лопова (одломак) Владислава Војновић Приче из главе (избор, осим приче Позориште) Дејан Алексић Музика тражи уши (избор)/Кога се тиче како живе приче (избор) Јован Стерија Поповић Лажа и паралажа (одломак о Месечевој	

		краљици) Едмон Ростан Сирано де Бержерак (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.	

ЈЕЗИК ПРАВОПИС	- доследно примењује правописну норму у употреби великог слова, састављеног и растављеног писања речи, интерпункцијских знакова - користи правопис (школско издање)	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција; предузећа, установа, организација (типични примери); велико имало слово у писању присвојних придева. Заменица ВИ из поштовања. Одрична речца НЕ уз именице, придеве и глаголе; речца НАЈ у суперлативу; вишечлани основи и редни бројеви Интерпункцијски знаци: запета (у набрајњу, уз вокатив, уз апозицију), наводници (наслови дела, називи школа) црта (уместо наводника у управном говору).	- систематска вежбања, елементарна и сложена, која се организују често, разноврсно; - различити облици писмених вежби; - служење правописом и правописним речником (школско издање); - подстицање ученика да самостално коригују правопис у различитим типовима комуникације путем интернета; - монолошки;

			- дијалошки; - текстовни – текст метода - индивидуални; - групни рад; - рад у паровима; - истраживачки рад;
ЈЕЗИК ОРТОЕПИЈА	- правилно изговара речи водећи	Место акцента у вишесложним речима	- артикулационе вежбе (гласови се

	рачуна о месту акцента и интонацији реченице - говори јасно поштујући књижевнојезичку норму - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове	(типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално и у групи).	најпре вежбају појединачно, а онда у говорном ланцу, у тексту); - ортоепске вежбе, обично краће и чешће, изводе се не само у оквиру наставе језика него и наставе читања и језичке културе; - говорење напамет научених стихова; - рад у паровима; - дијалошки; - текстовни – текст метода; -

			индивидуални; - групни рад;
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	- користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) - саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште - проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту - напамет говори одабране	Препричавање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богађење речника: синоними и антоними. некњижевне речи и туђице - њихова замена стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и њихове композиционо-стилске функције. Осам домаћих задатака. Четири школска писмена задатка.	- повезивати са обрадом књижевних дела - спровођењем лексичко семантичких вежби које имају за циљ богађење речника и развијање вештине изражавања; - развијање језичког мишљења и језичке културе; - изграђивање културе усменог и писаног изражавања; - монолошки; - дијалошки; - текстовни – текст метода; - групни рад;

	књижевне текстове или одломке		- истраживачки рад; - рад у паровима; - стваралачки рад;

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		
наставне методе	наставни облици рада	наставна средства

дијалoшкa	фронтални	Читанка, граматика, радна свеска, звучна читанка, дигитални материјали уз уџбеник, наставни листови, вежбанке, ученичке свеске, интерактивни тестови и креативне слагалице, интернет
монолошкa	индивидуални	
метода писаних радова	групни	
метода практичних радова	рад у пару	
вербална		
експериментална		
игровне активности		
текстуална		
компаративни метод		
илустративно		
демонстративна		
херуистичка		
активна настава		

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		

Ученик слуша, посматра и активно учествује у наставном процесу; Упоређује, закључује, истражује, практично примењује знања и вештине; Ученик је подстакнут да исказује креативност и таленат; Чита, препричава, рецитије, усмено драматизује, описује, анализира; Изражава критички став и мишљење; Усваја језичке појаве и труди се да негује говорну и писану културу; Самоставно истражује и презентује;	Наставник је организатор и реализатор наставног процеса и мултимедијалне наставе; Наставник је партнер у педагошкој и афективној комуникацији; Истиче индивидуалност ученика; Прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, наводи на повезивање и примену знања организовањем учења мотивише и подстиче способности ученика; Подстиче на размишљање, закључивање и развијање критичког става; Мотивише, подржава и развија интересовања ученика; Ефикасним и подстицајним методама долази до начина који омогућава усвајање знања која представљају основу за успешно савладавање градива;	усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, писмени задаци, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова течност у излагању, активност на часу, повезивање стечених знања,богаћење речника Наставник вреднује и процењује свој рад и учи ученике како да себе вреднују.	Музичка култура – народне епске песме, Б. Радичевић Певам, дању, певам ноћу Ликовна култура – Зимско јутро В.Илић, Шљива (дескрипција, пејзаж) Историја – преткосовски циклус песама Географија – Мостови, И.Андрић Руски језик – Шала, Чехов Филмска и позоришна уметност – Робинзон Крусо Д. Дефо, Марк Твен Том Сојер, Толкин Хобит Професионална оријентација- С.Сремац Чича Јордан Немачки и енглески језик – језик и граматика (врсте и службе речи) Географија – правопис писање вишечланих географских назива Верска настава – народна књижевност и језичка култура

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунска настава организује се као вид помоћи ученицима који имају одређене потешкоће у савладавању наставног градива. На овим часовима ученицима ће бити детаљније објашњено све оно што је на редовној настави остало нејасно, посветиће се пажња појединостима важним за напредовање у учењу. Такође, ови часови су од посебног значаја за ученике са негативним оценама како би што успешније постигли позитивну оцену и унапредили своја знања.

Као и редовна настава и ови часови остварују одређене васпитне, образовне и функционалне циљеве, од којих је свакако најважнији развијање љубави према српском језику и књижевности, усвајање основних знања из граматике и науке о књижевности, као и писмености, развијање писане и говорне језичке културе.

Ови допунски часови прати редовну наставу, тако да ће на њима бити обрађиване теме из редовног наставног плана, а број часова по теми ће бити усклађен са потребама ученика.

Разред: пети

Годишњи фонд часова : 18 часова

Наставне теме пети разред:

1. Врсте речи – основни појмови и граматичке категорије

- Именице
- Придеви
- Заменице
- Бројеви

2. Падежи и значења падежа

3. Глаголи – глаголски вид и род, глаголске основе, глаголска времена

4. Правопис и језичке култура

5. Књижевност – разликовање родова и врста, обнављање књижевних дела

ДОДАТНА НАСТАВА

Додатна настава организује се за ученике који покажу веће интересовање за овај наставни предмет и својим постигнућима на редовној настави покажу да су заинтересовани за додатни рад. Ова настава покушаће да одговори на све напредне нивое који се на редовној настави не постигну и омогући ће ученицима да стекну додатна и шира сазнања из српског језика и књижевности.

Основни задатак ове наставе је припрема ученика за такмичења, тако да је и план ове наставе усклађен са редовном наставом, а биће проширен областима у зависности од потреба такмичења или заинтересованости ученика. Такође, ови часови замишљени су као могућност да ученици сами осмисле неке занимљиве садржаје и представе их на начин другачији од редовне наставе, што би подразумевало самосталан истраживачки рад, примену различитих метода и интерактивнији приступ.

Наставне теме које ће се обрађивати на овим часовима пратиће план припреме за такмичења. У зависности од знања, разумевања, а и нивоа такмичења настава ће се прилагођавати индивидуалним потребама ученика. Основни акценат ће бити на изради тестова за такмичење и њихову анализу.

Разред: пети

Годишњи фонд часова : 18 часова

Наставне теме пети разред:

1. Врсте речи – основни појмови и граматичке категорије

- Именице – подела, грам. категорије, граматичка основа и наставци
- Придеви – подела, грам. категорије, компарација, наставци за компарацију, неправилна компарација · Заменице – подела, грам. категорије, деklinација личних заменица
- Бројеви- подела, грам. категорије, правописна решења

2. Падежи и значења падежа – граматичке основе и наставци, значења падежа, контекстуална условљеност, предлошко падежне конструкције

3. Глаголи – глаголски вид и род, глаголске основе, глаголска времена

4. Правопис и језичке култура

5. Књижевност – разликовање родова и врста, обнављање књижевних дела и писаца, форме казивања, стилске фигуре, рима, стих строфа.

Разред: шести Наставни предмет: Српски језик Годишњи фонд часова: 144 Недељни фонд часова: 4					
Тематски садржај програма	Циљ наставно г програма	Задаци наставног предмета			Исходи
	Циљ	ОБРАЗОВ НИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ	

КЊИЖЕ ВНОСТ Лектира	наставе	–	–развијањепотребезакњиг ом, способностидасењомеуче нициса мосталнослужекао	– оспособљавањезачитање, доживљавање, разумевање, свестранотумачење и	развијајумашту, авантуристичкидух
	српског језика	остварива ње			-примењујустеченознање
	јесте да се	континуит ета са	изворомсазнања	вредновањекњижевноуметн и-чкихделаразнихжанрова	-
	осигура да сви	градивом из петог разреда.	–развијањеосећањазааутен тичнее стетскевредности	– поступно и	повезујупретходностеченазна њаиз
	ученици стекну	– даље продубљив ање	укњижевнојуметности	систематичнооспособљавањ еу	граматикесановимпојмовима
	базичну језичку	знања	– упознавање, развијање, чување и	чениказалогичкосхватање и критичко	-разумејупрочитантекст
	писменос т и да	из области	поштовањевластитогнаци оналног и	процењивањепрочитаногтек ст	-
	напредуј у ка	народног епског	културногидентитетанаде лимаср	а	примењујунаученаправописна пра вила-
	реализац ији	стваралашт ва са	пскекњижевности,позори шне и филмскеуметности, каои	–	-повезујуисторијскуличност и личносткњижевника
	одговарај ућих	тематиком	другихуметничкихостваре ња	оспособљавањезауочавање и тумачењеузрочно-	-
	Стандард	о		-последичнихвеза у уметничкомтексту,	уочавајуразликуизмеђудухови тих и добронамернихшала и грубих и увредљивих
	а	Косовском боју,		заисказивањевластитихсудо ва и	-разумејухумор у књижевномделу
	образовн их	упознавањ	–	закључакаприликоманализе те кста и у	-
	постигну	е ученика са	развијањепоштовањапрем акултур нојбаштини и	разним говорним ситуацијама	уочавајуосећањеслободарства
	ћа, да се	историјски м и	потребедасеонанегује	–	
	оспособе да решавају	легендарни м ликом	– развијањепатриотизма и васпитавање у духумира,	развијање способности за	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)					
Наставне методе		Наставни облици		Наставна средства	
дијалогска, фронтални		Читанка			
монологска		индивидуални		Граматика	
текст метода		рад у паровима		Радна свеска	
демонстративна метода		рад у групама		Правопис, лектира, литература	
комбинована метода		драматизација текста		ученичке свеске	
метода самосталних ученичких радова		ученичке презентације		наставни листови	
Квизови и језичке мозгалице		табла, маркери/креда			
				интерактивни тестови и креативне слагалице	
				зидне новине, слике, шеме, постери, фотографије	
				Звучна читанка за шести разред	
				интернет	

АКТИВНОСТИ У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Наставника	Ученика		
КЊИЖЕВНОСТ – планира и припрема наставу – врши избор наставних метода, облика наставног града и наставних средстава – израђује дидактички материјал – организује и реализује наставу – презентује наставни садржај – објашњава и дефинише појмове – подстиче и усмерава ученике на доношење закључака и самостални рад – развија љубав према литератури – – подстиче развој индивидуалних способности ученика – вреднује постигнућа ученика – упућује ученике на вредновање сопственог рада	– слуша – чита – бележи – препричава – описује – запажа – анализира – дискутује – изводи закључке – поставља питања – ради самостално и у групама – – користи различите изворе информација – истражује различите могућности	– активност на часу – тачност у излагању – одговарање на питања и постављање питања – способност вођења дискусије – повезивање стечених знања – богаћење речника – ученички радови и продукти ученичких активности – константне белешке о напредовању ученика – бележење присуства ученика – посматрање и стално праћење активности ученика	историја - веза песама о Косовском боју и Марку Краљевићу географија - веза са Италијом кроз роман Мој дека је био трешња ликовна култура музичка култура верска настава енглески

– координира у раду одељења – упућује и усмерава ученике на самостално проналажење информација – укључује ученике у активну наставу – негује правилан однос према традицији – негује етичке вредности – развија правилан однос међучлановима породице – развија код ученика правилан однос према животу и друштву уопште - тимски рад са предметним наставницима других области			језик - веза са врстама речи руски језик - веза са врстама речи грађанско васпитање

ЈЕЗИК – планираи припреманаставу – вршиизборнаставнихметода, обликанаставнограда и наставнихсредстава – израђуједидактичкиматеријал – организује и реализујенаставу– презентујенаставнисадржај – објашњаваграматичкаправила – упоређује и повезује ново са старим градивом – подстичеученикенадоношењезакључака и самосталнирад – анализирадомаћезадатке – развија такмичарски дух у примени знања – континуирано повезује знања о језику са непосредном говорном праксом –провераваприменустеченихзнања КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА – развијакултуруусменог и писменоизражавања– подстичеученикенасамосталанрад – анализирадомаћезадатке – вреднује ученичка постигнућа	– усваја и примењујеграматичка и правописнаправила – чита – слуша – бележи – истражује – запажа – процењује – упоређује – закључује – повезујеречи и слике -интерактивноучи -ради у групама и паровима	– разликовање граматичких категорија – превазилажење недоумица у вези са појединим граматичким појмовима – примена знања у комуникацији	професионал на оријентација филмска и позоришна уметност

– негујечистотусрпскогјезика – објашњаванепознатепојмове– подстиченаправиланодноспремаприроди и естетици – указујеналепотупејзажа – усмераваученикедаправилнокористеченазнања – стимулишеученикезадаљирад			

	– примењује граматичка и правописна правила – упоређује новосастаним градивом – приповеда – описује – извештава – истражује – решава проблем анализира и изводи закључке – процењује свој напредак увежбава изражајно читање и казивање негује културу писменог изражавања	– самостално усмено и писмено изражавање, компоновање грађе – употреба нових сазнања у одређеним ситуацијама	

ДОПУНСКА НАСТАВА У ШЕСТОМ РАЗРЕДУ

Годишњи фонд: 18 часова

Допунска настава српског језика усмерава се првенствено на садржаје из граматике и језика јер је ту ученицима потребна додатна подршка. Планирани садржаји унутар области Језик и граматика су: грађење речи: разликовање корена речи, префикса и суфикса, као и уочавање и препознавање изведених и сложених речи. У садржају Фонетика помоћи ученицима да уоче и препознају гласовне промене, посебно оне где је сако једна промена(палатализација, сибилризација, непостојано а, прелазак л у о, јотовање); у Морфологији помоћи ученицима у препознавању глаголских облика с нагласком на облицима које сусрећу у свакодневном говору: презент, перфекат, футур 1 и 2, императив, потенцијал.

У области Књижевности помоћи ученицима у разликовању књижевних родова и тумачењу књижевних дела. Искористити и часове допунске наставе за поправљање оцена (јер ученици који постижу слабије резултате често имају страх и несигурност у одговарању пред већом, групом ученика). Помагати ученицима у усвајању и памћењу основних правописних норми.

ДОДАТНА НАСТАВА У ШЕСТОМ РАЗРЕДУ

Годишњи фонд: 18 часова

Додатна настава се усмерава ка ученицима који показују заинтересованост ка додатном изучавању граматичких и правописних правила и желе да учествују на такмичењима: школско, општинско... Део часова биће усмерен на књижевне садржаје кроз тумачење порука дела, анализу стила писања и повезивање употребљених глаголских времена са садржајем дела и временом дешавања радње. Истовремено, ови часови подразумевају и посете Сајму књига и дружење с писцима.

Разред: шести Наставни предмет: Српски језик Годишњи фонд часова: 144 Недељни фонд часова: 4			
Тематски и садржај програма	Циљ наставног програма	Задаци наставног предмета	Исходи

КЊИЖЕ ВНОСТ Лектира	Циљ наставе српског језика јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку писменос т и да напредују ка реализацији одговарају ћих стандарда образовних постигнућа,	ОБРАЗОВ НИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ	развијају машту, авантуристички дух -примењују стечено знање - повезују претходно стечена знања из граматике са новим појмовима -разумеју прочитан текст - примењују научена правописна правила- -повезују историјску личност и личност књижевника -уочавају разлику између духовитих и добронамерних шала и грубих и увредљивих

	да се оспособе да решавају	–остваривање континуитета са градивом из петог разреда. – даље продубљивање знања из области народног епског стваралаштва са тематиком о Косовском боју, упознавање ученика са историјским и легендарним ликом	–развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици са мосталнослужекао изворомсазнања –развијањеосећањазааутентичнеестетскевредности У књижевнојуметности – упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмскеуметности, као и других уметничких остварења – развијање поштовања према културној баштини и потребадасеонанегујеиунапређује – развијањепатриотизмаи васпитавање у духумира, културних односа и	– оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестранотумачење и вредновање књижевно уметничких дела разних жанрова – поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста – оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза у уметничком тексту, за исказивање властитих судова и закључака приликом анализе текста и у разним говорним ситуацијама –	-разумеју хумор у књижевном делу -уочавају осећање слободарства ,љубави и социјалних мотива -разумеју топла људска осећања, љубав и пријатељство; љубав према животињама -разумеју природу и

			сарадње међу људима –развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује	развијањеспособностизауч ав ање и тумачењеемоција, мотива и песничкихсликау лирскомтексту –	

ЛЕЗИК Грама- тика и правоис	проблеме и задатке у новим и непознатим ситуација ма, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивиса ност за учење и заинтере сованост за предметне садржаје, као и да овладају	Марка Краљевића и обрада народног лирског стваралашт ва (породичне и обичајне песме). – читање и анализира ње књижевних дела из програма школске и домаће лектире – усвајање основних књижевног еоријских појмова –	– васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманости, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности – развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског изрази	Навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне) – поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама – поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм) – навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији – подстицање ученика на самоста лно језичко, литерарно и сценско стваралаштво – подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска,	развијају естетски укус -примењују стечено знање и повезују га са новим појмовима из граматике - примењују научена правописна правила примењују стечена знања из граматике и књижевности -примењују тематику из књижевних дела код писања и усменог изражавања -обогаћују и проширују свој речник, што примењују у говорним и писаним вежбама

	основни м закони тостима српског књижевног језика на којем	упознавање, читање и тумачење популарних и информати вних текстова из илустрован их енциклопе		драмска, новинарска секција и др.) – оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и	

КУЛТУ РА ИЗРАЖ	ће се усмено и писмено правилно изражава ти, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче књижевн а дела, позориш на, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине и савремене уметности.	дија и часописа за децу – поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика – упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима	писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца) – уочавање разлике између месног говора и књижевног језика – развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза – описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика

АВАЊА Усмено и писмено изражав ање		српског језика – увођење ученика у грађење	

		речи			
		–			
		уознавање са			
		гласовним			
		системом			
		–			
		уознавање			
		гласовних			
		алтернација, њихово			
		уочавање у грађењу и			
		промени речи			
		–			
		утврђивање знања о			
		значању и функцији			
		придевских			
		заменаца;			
		– стицање основних знања о			
		грађењу и			
		значањима глаголских облика (футур			
		II; аорист, имперфекат;			
		плусквамп			

		ерфекат; императив; потенцијал; трпни глаголски придев; глаголски прилози) — проширива ње знања о сложеној реченици — проверава ње, понављање и увежбавање правописн их правила обрађених у претходним разредима (писање речце ли уз глаголе, речце не уз глаголе, именицеи придеве,		

		речце нај уз придеве,			

употреба великог слова)			
– обрада: писање одричних заменица уз предлоге, писање заменица Ви и Ваш, писање имена васионских тела, писање глаголских облика које ученици често погрешно пишу, растављањ е речи на крају реда			

	— о̀способља вање			

	ученика за уочавање разлике између дугих акцената и увежбавањ е изговора појединих гласова и реченичне интонације – постепено упознавање структуре основних облика усменог и писменог изражавања			

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА - Тип наставе (наставне методе, наставни облици, наставна средства)		
Наставне методе	Наставни облици рада	Наставна средства
дијалогска, фронтални	Читанка	
монологска	индивидуални	<i>Граматика</i>
текст метода	рад у паровима	<i>Радна свеска</i>
демонстративна метода	рад у групама	Правопис, лектира, литература
комбинована метода	драматизација текста	ученичке свеске
метода самосталних ученичких радова	ученичке презентације	наставни листови
Квизови и језичке мозгалице табла, маркери/креда		
		интерактивни тестови и креативне слагалице
зидне новине, слике, шеме, постери, фотографије		
		Звучна читанка за шести разред
		интернет

АКТИВНОСТИ У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ ПРОЦЕСУ	ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈ

КЊИЖЕВНОСТ – планира и припрема наставу – врши избор наставних метода, облика наставног града и наставних средстава – израђује дидактички материјал – организује и реализује наставу – презентује наставни садржај – објашњава и дефинише појмове – подстиче и усмерава ученике на доношење закључака и самостални рад – развија љубав према литератури – подстиче развој индивидуалних способности ученика – вреднује постигнућа ученика – упућује ученика на вредновање сопственог града – координира у раду одељења – упућује и	– слуша – чита – бележи – препричава – описује – запажа – анализира – дискутује – изводи закључке – поставља питања – ради самостално и у групама – Користи различите изворе информација – истражује различите могућности	– активност на часу – течност у излагању – одговарање на питања и постављање питања – способност вођења дискусије – повезивање стечених знања – богаћење речника – ученички радови и продукти ученичких активности – константне белешке о напредовању ученика – бележење присуства ученика – посматрање и стално праћење активности ученика	историја - веза песама о Косовском боју и Марку Краљевићу географија - веза са Италијом кроз роман Мој дека је био трешња ликовна култура музичка култура верска настава

усмерава ученике на самостално проналажење информација – укључује ученике у активну наставу – негује правила однос према традицији – негује етичке вредности – развија правилан однос међу члановима породице – развија код ученика правилан однос према животу и друштву уопште - тимски рад са предметним наставницима других области			енглески језик - веза са врстама речи руски језик - веза са врстама речи грађанско васпитање

ЈЕЗИК – планираи припреманаставу – вршиизборнаставнихметода, обликанаставнограда и наставнихсредстава – израђуједидактичкиматеријал – организује и реализујенаставу– презентујенаставнисадржај – објашњава граматичка правила – упоређује и повезује ново са старим градивом – подстиче ученике на доношење закључака и самостални рад – анализира домаће задатке – развија такмичарски дух у примени знања – континуирано повезује знања о језику са непосредном говорном праксом –проверава примену стечених знања КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА – развија културу усменог и писменог изражавања– подстиче ученикена самосталан рад – анализира домаће задатке – вреднује ученичка постигнућа	– усваја и примењујеграматичка и правописнаправила – чита – слуша – бележи – истражује – запажа – процењује – упоређује – закључује – повезујеречи и слике -интерактивноучи -ради у групама и паровима	– разликовање граматичких категорија – превазилажење недоумица у вези са појединим граматичким појмовима – примена знања у комуникацији	професионална оријентација филмска и позоришна уметност

– негује чистоту српског језика – објашњава непознате појмове– подстиче на правиан однос према природи и естетици – указује на лепоту пејзажа – усмерава ученике да правилно користе стечена знања – стимулише ученике за даљи рад			

	– примењује граматичка и правописна правила – упоређује ново са старим градивом – приповеда– описује – извештава – истражује – решава проблем анализира и изводи закључке – процењује свој напредак увежбава изражајно читање и казивање негује културу писменог изражавања	– самостално усмено и писмено изражавање, компоновање грађе – употреба нових сазнања у одређеним ситуацијама	

ДОПУНСКА НАСТАВА У ШЕСТОМ РАЗРЕДУ

Годишњи фонд: 18 часова

Допунска настава српског језика усмерава се првенствено на садржаје из граматике и језика јер је ту ученицима потребна додатна подршка. Планирани садржаји унутар области Језик и граматика су: грађење речи: разликовање корена речи, префикса и суфикса, као и уочавање и препознавање изведених и сложених речи. У садржају Фонетика помоћи ученицима да уоче и препознају гласовне промене, посебно оне где је сако једна промена(палатализација, сибилризација, непостојано а, прелазак л у о, јотовање); у Морфологији помоћи ученицима у препознавању глаголских облика с нагласком на облицима које сусрећу у свакодневном говору: презент, перфекат, футур 1 и 2, императив, потенцијал.

У области Књижевности помоћи ученицима у разликовању књижевних родова и тумачењу књижевних дела. Искористити и часове допунске наставе за поправљање оцена (јер ученици који постижу слабије резултате често имају страх и несигурност у одговарању пред већом, групом ученика). Помагати ученицима у усвајању и памћењу основних правописних норми.

ДОДАТНА НАСТАВА У ШЕСТОМ РАЗРЕДУ

Годишњи фонд: 18 часова

Додатна настава се усмерава ка ученицима који показују заинтересованост ка додатном изучавању граматичких и правописних правила и желе да учествују на такмичењима: школско, општинско... Део часова биће усмерен на књижевне садржаје кроз тумачење порука дела, анализу стила писања и повезивање употребљених глаголских времена са садржајем дела и временом дешавања радње. Истовремено, ови часови подразумевају и посете Сајму књига и дружење с писцима.

Назив предмета	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ – 7. разред
Циљ	Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред	Седми
Годишњи фонд часова	144 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
– користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом; – разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; – разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; – тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; – локализује књижевна дела из обавезног	КЊИЖЕВНОСТ	ЛЕКТИРА ЛИРИКА 1. Јован Дучић: Подне 2. Милан Ракић: Божур 3. Владислав Петковић Дис: Међу својима 4. Милутин Бојић: Плава гробница 5. Десанка Максимовић: Крвава бајка 6. Стеван Раичковић: После кише 7. Јован Јовановић Змај: Јутутунска јухахаха 8. Рабиндранат Тагоре: Папирни бродови 9. Вислава Шимборска: Облаци ЕПИКА 1. Народна бајка (једна по избору): Међедовић / Чудотворни прстен / Златоруни ован 2. Стефан Митров Љубиша: Кањош Мацедонових (одломак)

школског програма; – разликује етапе драмске радње; – разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; – разликује облике казивања (форме приповедања); – идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију; – анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; – уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; – разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела; – критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став; – доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;		3. Радоје Домановић: Вођа (одломак) 4. Петар Кочић: Кроз међаву 5. Иво Андрић: Јелена, жена које нема (одломак) 6. Данило Киш: Прича о печуркама / Еолска харфа 7. Алфонс Доде: Последњи час / Владимир Набоков: Лош дан 8. Дневник Ане Франк (одломак) 9. Ефраим Кишон: Код куће је најгоре (једна прича по избору) 10. Афоризми (Душан Радовић и други) ДРАМА 1. Бранислав Нушић: Власт (одломак) 2. Вида Огњеновић: Кањош Мацедоновић (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана)
– препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину; – размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова;		НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ Обавезна дела 1. Михајло Пупин: Са пашњака до научењака (одломак) 2. Јелена Димитријевић:

– препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст; – разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; – одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима; – уочи делове именичке синтагме; – разликује граматички и логички субјекат; – разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; – препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама; – идентификује врсте зависних реченица; – искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; – примени основна правила конгруенције у реченици; – доследно примени правописну норму; – разликује дугосилазни и дугоулазни акценат;		Седам мора и три океана (одломак) / Милош Црњански: Наша небеса („Крф, плава гробница” – одломак) Једно дело по избору 1. Јован Цвијић: Охридско језеро (одломак) / Пеђа Милосављевић: Потера за пејзажима 2. Светлана Велмар Јанковић: Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана) 3. Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја 4. Избор из енциклопедија и часописа за децу ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме покосовског тематског круга (Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића и песма по избору) 2. Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана) 3. Свети Сава у књижевности: – одломак из Житија Светог Симеона (о опроштају оца од сина); – избор из народних прича и предања (на пример Свети Сава и ђаво, легенде о Светом Сави); – избор из ауторске поезије о Св. Сави (на пример Матија Бећковић: Прича о Светом Сави) 4. Мирослав Антић: Плави чуперак и Шашава књига (избор) 5. Антоан де Сент Егзипери: Мали Принц; Момо Капор: Мали Принц 6. Јован Стерија Поповић: Покондирена тиква

– говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; – разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила; – састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа; – напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице; – користи технички и сугестивни опис у изражавању; – препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу; – пронађе потребне информације у нелинеарном тексту; – напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила; – примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.); – састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални); – правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.		7. Душан Ковачевић: Свемирски змај 8. Дејан Алексић: Ципела на крају света / Игор Коларов: Дванаесто море ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3 дела) 1. Милорад Павић: Руски хрт (одломак) 2. Тургенев: Шума и степа 3. Антон Павлович Чехов: Чиновникова смрт 4. Јанко Веселиновић: Хајдук Станко (одломак из првог дела романа) 5. Гордана Малетић: Катарке Београда (прича Зебња и друге) 6. Урош Петровић: Загонетне приче 7. Александар Манић: У свитање света 8. Јасминка Петровић: Лето кад сам научила да летим 9. Градимир Стојковић: Хајдук у Београду 10. Корнелија Функе: Срце од мастила 11. Душица Лукић: Земља је у квару (избор) 12. Гордана Брајовић: из збирке песама Индија, Индија (Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја) 13. Душан Поп Ђурђев: Лет лионског Икара КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих.

		ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози. Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.
	ЈЕЗИК	Граматица Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици. Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме.

			Логички субјекат. Сложени глаголски предикат. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни. Појам комуникативне и предикатске реченице. Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни). Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Конгруенција – основни појмови.
		Правопис	Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима. Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница, правописних знакова.
		Ортоепија	Дугоузлазни и дугосилазни акценат.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Књижевноуметнички и публицистички текстови. Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.). Текст заснован на аргументима. Технички и сугестивни опис. Репортажа. Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова.

		Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго. Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор). Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависнословеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке. Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Поједини наставни садржаји за које наставник процени да се током године не могу реализовати на редовним часовима, могу се планирати за обраду на часовима пројектне наставе, амбијенталне, као и на часовима додатног рада и рада у секцијама.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Књижевност – 54 часа, Језик – 52 часа и Језичка култура – 38 часова. Укупан фонд часова, на годишњем нивоу, износи 144 часа. Све три области програма наставе и учења се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника јесте да начине реализације подучавања и учења прилагоди потребама сваког одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе

локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретних наставних јединица. Од наставника се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час прилагоди исходима учења. Током планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. Препоручени исходи нису диференцирани према нивоима ученичких постигнућа. Они представљају обавезне делове описа стандарда и могу се уситњавати или ширити, у зависности од ученичких индивидуалних могућности и других наставних потреба.

У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред тога што ученике треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упуту у начине и облике употребе других извора сазнавања.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

КЊИЖЕВНОСТ

Окосницу програма књижевности чине текстови из лектире. Лектира је разврстана по књижевним родовима – лирика, епика, драма и обogaћена избором нефикционалних, научнопопуларних и информативних текстова. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту.

Уз текстове које је потребно обрадити на часу дат је и списак домаће лектире. Циљ обраде дела у оквиру домаће лектире је формирање, развијање или неговање читалачких навика код ученика. Обимнија дела ученици могу читати преко распуста, чиме се подстиче развијање континуиране навике читања.

Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова. Изборни део допушта наставнику већу креативност у достизању исхода.

Уз доминантан корпус текстова канонских писаца којим се утиче на формирање естетског укуса ученика, изграђује и богати свест о природи националне књижевности (и вредностима класика светске књижевности), али и културном и националном идентитету. Циљ увођења савремених књижевних дела која још нису постала део канона јесте да се по својој мотивској или тематској сродности вежу за постојеће теме и мотиве у оквиру наставног програма и да се таквим примерима покаже како и савремени писци промишљају епску народну традицију или теме пријатељства, етичности, развијају имагинацију и емпатију, чиме ће се богатити вертикално читалачко искуство ученика и осавременити приступ настави. Преко извесног броја књижевних дела савремених писаца, ученици ће бити у прилици да критички самеравају поезику њихових дела са канонским вредностима.

Избор дела омогућава примену компаративног приступа проучавању литерарног стваралаштва, уз одабир различитих нивоа обраде: интерпретације, приказа или осврта. Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја – граматике, правописа и језичке културе и сл.).

Текстови из допунског дела програма треба да послуже наставнику и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати наставник треба да препоручи ученицима за читање у слободно време.

Нови програм заснован је на уочавању природе и улоге књижевног дела, као и уочавању разлике књижевних и некњижевних текстова, односно њиховој већој корелативности. Ученици треба да буду оспособљени да разликују особености књижевног текста (конотативност, књижевни поступци, сликовитост, ритмичност и сл.) у односу на денотативност, информативност и казивање засновано на чињеницама и подацима у различитим видовима некњижевних текстова. Корелативност је омогућена адекватним комбиновањем обавезних и изборних дела.

Исти текст може се повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања, у склопу пројектне наставе, која се базира на исходима, а не на садржајима учења.

Предложени обавезни, књижевни, научнопопуларни и информативни текстови и садржај обавезне домаће лектире, као и примери из допунског избора, приликом осмишљавања годишњег плана рада, а потом и при обликовању оријентационих, месечних планова рада, могу се тематски повезивати. Поред тога, неопходно је успоставити и уравнотежену дистрибуцију наставних јединица везаних за све подобласти предмета, функционално повезати садржаје из језика и књижевности (где год је то могуће) и оставити довољно часова за утврђивање и систематизацију градива.

Са списка допунског избора наставник бира она дела која ће, уз обавезни део лектире, чинити тематско-мотивске целине. Наставник може груписати и повезивати по сродности дела из обавезног и допунског програма на много начина. Могући примери функционалног повезивања наставних јединица могу бити следећи (никако и једини).

Јунаци/хероји, борци за слободу (хајдуци и ускоци): народне епске песме; С. Митров Љубиша, Кањош Мацедоновић; В. Огњеновић, Кањош Мацедоновић; Ј. Веселиновић, Хајдук Станко; М. Бојић, Плава гробница; М. Црњански, Наша небеса („Крф, плава гробница” – одломак); Д. Максимовић, Крвава бајка.

Хероине (истакнути женски ликови у различитим епохама): Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића; В. Петковић Дис, Међу својима; Дневник Ане Франк; лик мајке у Пупиновом делу Са пашњака до научењака; путописна перспектива путнице у Седам мора и три океана.

Судбине наставника и ђака – чувара језика и културе: А. Доде, Последњи час; Д. Максимовић, Крвава бајка; Дневник Ане Франк; М. Пупин, Са пашњака до научењака.

Размишљање о себи и свету: С. Раичковић, После кише; Р. Тагоре, Папирни бродови; В. Шимборска, Облаци; песме у прози Г. Брајовић; Дневник Ане Франк; Д. Киш, Еолска харфа; И. Андрић: Јелена, жена које нема; афоризми.

Одрастање у различитим временима и културама: А. Манић, У свитање света; Г. Малетић, Зебња и др.; М. Пупин, Са пашњака до научењака; В. Петковић Дис, Међу својима; Дневник Ане Франк; Е. Кишон, Код куће је најгоре; Д. Киш, Прича о печуркама, Еолска харфа; В. Набоков: Лош дан; М. Антић: Плави чуперак / Шашава књига; Г. Стојковић, Хајдук у Београду; Д. Ковачевић, Свемирски змај; Ј. Петровић, Лето кад сам научила да летим; М. Капор, Мали принц.

Дете и породица: М. Пупин, Са пашњака до научењака; П. Кочић, Кроз мећаву; В. Петковић Дис, Међу својима; Дневник Ане Франк; М. Антић: Плави чуперак / Шашава књига; Г. Стојковић, Хајдук у Београду; Д. Киш, Прича о печуркама, Еолска харфа; В. Набоков, Лош дан; Е. Кишон, Код куће је најгоре; Ј. Петровић, Лето кад сам научила да летим.

Описивање простора у различитим временским условима: Ј. Дучић, Подне; М. Ракић, Божур; С. Раичковић, После кише; П. Кочић, Кроз мећаву; П. Милосављевић: Потера за пејзажима; М. Павић, Руски хрт, Тургењев, Шума и степа; Ј. Димитријевић, Седам мора и три океана; Ј. Цвијић, Охридско језеро; Г. Малетић, Катарке Београда; Г. Брајовић, Пролази слон пун мириса.

Хумор, иронија и сатира: афоризми; Д. Ковачевић, Свемирски змај; Ј. Јовановић Змај, Јутутунска јухахаха; Б. Нушић, Власт; Р. Домановић, Вођа; Ј. Стерија Поповић, Покондирена тиква, А. Павлович Чехов, Чиновникова смрт; Д. Алексић: Ципела на крају света.

Књижевна дела која су доживела позоришно извођење или екранизацију могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевне и позоришне/филмске (адаптиране, измењене) фабуле и израза (у случају драматизације Кочићеве приче, драме Б. Нушића, В. Огњеновић, Д. Ковачевића, Дневника Ане Франк или екранизације Егзиперијевог Малог принца / романа Корнелије Функе), чиме ученици могу доћи до закључка о природи различитих медија и развијати своју медијску писменост. Ученици се могу упутити и на филмове са тематиком сличном прочитаним књижевним текстовима и додатно повезати обраду једне тематско-мотивске целине. Кроз упоредну анализу филма и књижевног дела, ученици треба да разумеју да је филм независно уметничко остварење а не препичавање књиге, односно да је књига само предложак за ново, оригинално уметничко дело.

Предвиђени часови у оквиру подобласти Језичка култура у одређеном обиму изједначени су са часовима утврђивања садржаја из подобласти Књижевност, што доприноси функционалном повезивању наставног градива.

Са појединим елементима медијске писмености ученике треба упознати такође кроз корелацију: са појмом дејчи часопис или енциклопедија за децу упознати се на конкретном тексту из часописа / енциклопедије по избору (садржај текста треба да буде у вези са лектиром).

Поред корелације међу текстовима, неопходно је да наставник успостави вертикалну корелацију. Наставник се претходно обавезно упознаје са садржајима Српског језика и књижевности из претходних разреда ради успостављања принципа поступности и систематичности.

Наставник, такође, треба да познаје садржаје других предмета који се обрађују у петом, шестом и седмом разреду основне школе, који корелирају с предметом Српски језик и књижевност. Хоризонталну корелацију наставник успоставља, пре свега, са наставом историје, ликовне културе, музичке културе, верске наставе и грађанског васпитања.

Ученици треба да разумеју фикционалну природу књижевног дела и његову аутономност (односно да праве разлику између лирског субјекта и песника, приповедача и писца), као и чињеницу да књижевно дело обликује једну могућу слику стварности. Поређење књижевног и научнопопуларног текста о истој теми (нпр. средњовековни начин живота у Београду за време Деспота Стефана Лазаревића у књижевном тексту Гордане Малетић и научнопопуларном тексту Светлане Велмар Јанковић) омогућава ученику да лакше уочи ту врсту разлике. У седмом разреду уводе се и неки гранични, нефикционални жанрови: дневник, путопис и аутобиографија, па ученици треба да разумеју како се и у текстовима који почивају на стварносном искуству примењују књижевни поступци.

При обради текста примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. У складу са исходима, ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова.

Обрада књижевног дела пожељно је да буде проткана решавањем проблемских питања која су подстакнута текстом и уметничким доживљавањем. Многи текстови, а поготову одломци из дела, у наставном поступку захтевају умесну локализацију, често и вишеструку. Ситуирање текста у временске, просторне и друштвено-историјске оквири, као и обавештења о битним садржајима који претходе одломку – све су то услови без којих се у бројним случајевима текст не може интензивно доживети и правилно схватити.

Приликом тумачења текста ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста (и то експлицитно и имплицитно садржане информације) и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова, с посебном пажњом на заузимање различитих позиција у односу на текст и уважавање индивидуалног разумевања смисла књижевног текста. Ученике у овом узрасту треба подстицати да актуелизују свет књижевног дела, односно да га доведу у везу са сопственим искуством, размишљањима и светом у којем живе (посебно у вези са рефлексивним песмама и сатиричним делима).

У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, песничке слике, фабула, односно сиже, књижевни ликови, смисао и значење текста, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко-стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми.

Књижевнотеоријске појмове ученици ће упознавати уз обраду одговарајућих текстова и помоћу осврта на претходно читалачко искуство. У програму нису наведени сви појмови и врсте књижевних дела предвиђени за усвајање у претходним разредима, али се очекује ће се наставник наклонити на стечено знање ученика, обновити га и продубити на примерима, сходно старијем узрасту. Обнављање и повезивање књижевних термина и појмова обрађиваних у претходним разредима са новим делима која се обрађују у овом разреду је обавезно. У погледу разумевања лирских књижевних дела на постојеће знање о врстама стихова, строфа и риме надовезују се појмови цезуре и опкорачења, уочавање разлике између везаног и слободног стиха, и песме у стиху и прози. Обнављају се и проширују знања о родољубивој поезији, савладава се смисао социјалних мотива у предложеним песмама или причама, усвајају се нове врсте лирских песама (рефлексивна и сатирична). Знање о стилским фигурама допуњава се контрастом, хиперболом, метафором, алегоријом, словенском антитезом, асонанцом и алитерацијом. Постојећа знања о елементима епског дела (појам мотива, разлика фабуле и сижеа), о композицији и облицима казивања / приповедања благо се усложњавају и продубљују (увођење појмова о статичким и динамичким мотивима, о епизоди, унутрашњем монологу, разликовање хронолошког и ретроспективног приповедања). Знање о народној епизи проширује се увођењем легендарне приче и етиолошких и културно-историјских предања (која не треба терминолошки именовати, због тога су само описно назначена у програму).

У претходним разредима ученик је подстицан да уочава смисао смешног и хумористичног на примерима из лектире и да разликује хумористички, дитирамбски и елегични тон у певању/приповедању/драмској радњи. Та умења треба продубити уочавањем разлика између хумористичког, иронијског и сатиричног тона у певању / приповедању и довођењем основног тона певања / приповедања у везу са идејним слојем текста. Такође, пошто овладају

појмом мотивације, ученици треба да развију способност разликовања реалистичке и натприродне мотивације (и њених различитих видова: чудесне мотивације у народној бајци, фантастике и научне фантастике у уметничкој књижевности) на одабраним примерима из лектире.

Језичко-стилским изражајним средствима прилази се с доживљајног становишта; полазиће се од изазваних уметничких утисака и естетичке сугестије, па ће се потом истраживати њихова језичко-стиљска условљеност.

Током обраде књижевних дела, као и у оквиру говорних и писмених вежби, настојаће се да ученици буду у стању да начине различите врсте карактеризације ликова: откривају што више особина, осећања и душевних стања књижевних ликова (према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким), да изражавају своје ставове о њиховим поступцима и да покушају да их сагледају из различитих перспектива.

Исходи везани за наставну област књижевност засновани су на читању. Кроз читање и тумачење књижевних дела ученик развија читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности, већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Разни облици читања су основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. Осим доживљајног читања ученике све више треба усмеравати на истраживачко читање (читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл.) и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела, увиде елементе од којих је дело сачињено и разумеју њихову улогу у изградњи света дела.

Повећан број допунског избора лектире указује на могућност обраде појединих предложених садржаја (књижевних дела) на часовима додатне наставе.

Препоручује се да ученици у настави користе електронски додатак уз уџбеник, уколико за то постоји могућност у школи.

ЈЕЗИК

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању.

Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Граматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција (у свакој погодной прилици могу се знања из граматике ставити у функцију тумачења текста, како уметничког тако и научнопопуларног). Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује

као свестрано мотивисана људска активност. На овај начин се код ученика развија и свест о важности културе говора, која је неопходна за свакодневни живот као део опште културе, а не само као део наставног програма.

Настава морфологије подразумева заокруживање знања о грађењу глаголских облика. Као нови садржаји усвајају се: грађење и значење футура II, императива и потенцијала; трпног глаголског придева, глаголског прилога садашњег и глаголског прилога прошлог. Неопходно је повезати нове садржаје са градивом обрађеним у претходним разредима, па прегледом свих обрађених глаголских облика направити синтезу и поделити све глаголске облике најпре на личне и неличне, а потом личне глаголске облике на времена и начине. Такође, потребно је указати и на поделу свих глаголских облика на просте и сложене. Посебно треба обратити пажњу на футур I као сложени глаголски облик, који се само због правописног решења јавља у облику једне речи. Футур II треба првенствено сврставати у начине, али треба напоменути да се њиме могу изразити и временска значења (о чему ће више учити у средњој школи). Употребу трпног глаголског придева треба објаснити најтипичнијим примерима пасивних конструкција. Систематизовати поделу врста речи усвајањем нових садржаја: везника, речци и узвика.

Настава синтаксе подразумева увођење појма синтагме и уочавање главног и зависног члана у оквиру ње. На јасним и неспорним примерима ученици кроз вежбања уочавају главни и зависни члан, као и врсту синтагме. Уводи се атрибут и то као синтагматски, а не реченични члан. Важно је указати на то које врсте речи се јављају у оквиру атрибута. У ранијим разредима обрађен је граматички субјекат, а сада се уводи и појам логичког субјекта. Неопходно је повезивање са раније обрађеним градивом и на примерима показати разлику између граматичког и логичког субјекта. Прости глаголски предикат је усвојен у ранијим разредима, а сада се уводи и сложени глаголски предикат. Потребно је да ученици уоче разлику између сложеног предиката и зависних реченица са везником да. Уводи се појам комуникативне и предикатске реченице. Мора се указати на надређени појам (комуникативна реченица) и показати однос ова два типа реченица (једна комуникативна реченица може садржати више предикатских реченица). У оквиру напоредних односа међу независним реченицама и реченичним члановима обрађују се само саставни, раставни и супротни однос. Усвајају се основни типови зависних реченица у једноставним примерима, а то се повезује са морфолошким знањима о везницима, с једне стране, а с друге са правописним решењима у вези са запетом. Нови садржаји из синтаксе могу да се систематизују и исказивањем реченичних чланова речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Потребно је указати на разлику између синтагме и предлошко-падежне конструкције. Уводи се појам конгруенције који се илуструје једноставним примерима. На овом нивоу само се уводи појам, а типови конгруенције и друга сложена питања остају за обраду у средњој школи.

Правопис

Садржаје из правописа неопходно је повезивати са одговарајућим темама и на часовима граматике и на часовима књижевности. На пример, када се обрађује грађење глаголских облика, треба обрадити и правописна решења у вези са писањем глаголских облика. То подразумева и обнављање наученог и усвајање нових садржаја (нпр. писање негације уз глаголе, писање облика у футуру I, облици помоћног глагола у потенцијалу, облици императива и сл.). У вези са усвајањем типова реченица неопходно је обрадити интерпункцију, првенствено, запету као најважнији интерпункцијски знак. Потребно је јасно навести правила када се запета мора писати, а када је запета необавезни знак или одлика стила. Повезивање садржаја из граматике и књижевности врши се анализирањем употребе запете у издвојеним реченицама и уочавањем употребе запете у књижевним делима. У основним цртама потребно је указати на специфичност књижевноуметничког стила, где се понекад, као резултат пишчеве креативности, намерно не примењују

правописна правила (нарочито у поезији). Комбиновање правописних знакова усваја се још у млађим разредима у вези са управним говором, али се сада указује на остале типове комбиновања правописних знакова, пре свега на употребу запете иза скраћеница и редних бројева. Писање скраћеница односи се на обнављање наученог у вези са скраћеницама, али и на проширивање типова скраћеница које се наводе у важећем правопису.

Правописна правила се усвајају путем систематских вежбања (правописни диктати, исправка грешака у датом тексту, тестови са питањима из правописа итд.). Такође, треба подстицати ученике да сами уочавају и исправљају правописне грешке у SMS комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета. Поред тога, ученике треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање). Пожељно је да наставник доноси примерак Правописа на час кад год се обрађују правописне теме (тако би могао појединачно ученицима задавати да пронађу реч у правописном речнику и одреде њен правилан облик или правилно писање).

Ортоепија

Ортоепске вежбе не треба реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике, али и на часовима из књижевности. На овом нивоу ученици треба да уоче разлику између дугосилазног и дугоузлазног акцента и да правилно обележе ове акценте у типичним случајевима. Уколико за то постоје могућности, наставник би требало да пушта снимке правилног изговора и указује на разлике у изговору. Ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор, а у местима где се одступа од акценатске норме да разликују стандардни акценат од свога акцента, тј. од дијалекатске акцентуације.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Један од основних задатака наставе језичке културе односи се на усавршавање језичкоизражајних средстава код ученика, а њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени за успостављање квалитетне и сврсисходне комуникације. Иако је област језичке културе програмски конституисана као посебно подручје, предвиђено је да се у целокупној настави српског језика и књижевности повезује са другим двема областима: са књижевношћу и са језиком. Област Језичка култура обухвата усмено и писмено изражавање. Притом, једнаку пажњу би требало посветити усменом и писаном изражавању.

На овом узрасту требало би разматрати специфичности два функционална стила: књижевноуметничког и публицистичког. Ученике би требало подстицати да у задатом наменски креираном мешовитом тексту проналазе и разврставају реченице с обзиром на то да ли припадају књижевноуметничком или публицистичком стилу. Потом, да пронађу реченицу написану публицистичким стилем у тексту који је написан књижевноуметничким стилем и обрнуто. Требало би да објасне сличности и разлике између ова два функционална стила, да препознају и образложе елементе оба стила у адекватно одабраним текстовима, развијајући способност разумевања њихових особености.

Кохерентност представља значајно обележје текстуалне структуре и упућује на континуални карактер неког текста. Стога би у настави језичке културе требало оспособљавати ученике да у усменој и писменој форми конципирају саставе према смерницама које ће им бити задате. На пример, требало би да састављају логички смислене текстове на основу задатих речи уз обавезну употребу ових речи; да састављају текстове чија ће дужина бити ограничена (ограничен број речи); да у тексту који састављају употребљавају искључиво одређене граматичке моделе или одређену лексику. Такође,

требало би их подстицати да осмисле више различитих почетака текста на исту задату тему или да осмисле више различитих завршетака наменски припремљеног и према захтеву прилагођеног недовршеног текста; да мењају крај (или друге погодне делове) литерарног предлошка; да успостављају нарушен хронолошки или смислени поредак у задатом тексту и слично.

Веома важна компетенција – која се налази у основи виших нивоа разумевања текста, јесте вештина аргументације. Имајући у виду да развој аргументованог мишљења има значајну улогу у образовању јер може позитивно да утиче на усвајање знања, током наставе језичке културе требало би проверавати у којој мери су ученици у стању да разумеју аргументативне текстове. Требало би подстицати ученике да аргументовано образлажу свој став везан за проблемску ситуацију у књижевном делу; да аргументовано образлажу свој експлицитно изнети став о неком, за њих, значајном питању; да у низу образложења неког/нечијег става издвајају аргументе којима је тај став образложен и одбацују делове текста који нису повезани са аргументацијом; да аргументима искажу зашто се не слаже са аргументима других. Такође, требало би их оспособити да тумаче поступке јунака у књижевном делу, позивајући се на аргументе који проистичу из текста.

Један од основних облика усменог и писменог изражавања – описивање, представља темељан програмски садржај за усавршавање и неговање ваљане језичке културе ученика. На овом узрасту ученици би требало да користе обе врсте описа: технички и сугестивни, односно требало би их оспособити да описују одређени предмет, појам или биће, најпре објективно (технички опис), а потом изражавајући сопствене утиске (сугестивни опис). Такође, требало би их подстицати да смишљају паралелно обе врсте описа истог предмета описивања; да проналазе елементе оба описа у мешовитом тексту; да открију „уљеза” (технички опис залутао у сугестивни и обрнуто); да препознају ситуације у којима би требало употребити једну или другу врсту описа и да образложе своје мишљење; да на основу готовог техничког и сугестивног описа уочавају одлике једног и другог начина описивања.

Једна од форми изражавања која је у функцији оспособљавања ученика да свој језички израз унапреде, обогате и прилагоде одређеној комуникативној ситуацији може бити и репортажа. Ученике би требало упутити у основне карактеристике овог новинарског жанра како би могли да напишу састав репортажног типа (на пример, репортажа о школи, екскурзији и слично).

Током наставе језичке културе на овом узрасту требало би указати ученицима, између осталог, и на методе приказивања извора и идеја, као и додатних појашњења која се користе у тексту. Требало би их подстицати да објашњавају разлоге и функције цитирања; да тумаче проблемске ситуације уочене у књижевним и другим текстовима помоћу цитата; да тумаче значај и смисао употребљене фусноте на задатом примеру; да разликују цитате и парафразе у задатим примерима. Такође, требало би има указати на правила која се тичу писања експонираних бројева којима се означавају фусноте на крају реченице.

Оспособљавање ученика за успешно читање, коришћење и разумевање нелинеарног текста један је од задатака наставе језичке културе на овом узрасту. Ученици би требало да направе једноставне табеле на основу задатог текста који садржи податке погодне за табеларни приказ; да читају податке из табеле и тумаче их; да праве једноставне дијаграме на основу задатих података, као и да тумаче податке из једноставнијих дијаграма и да изводе закључке на основу тих података. Требало би да смештају садржаје погодних граматичких јединица у табеларне приказе и да на основу података из нелинеарног текста саставе линеарни текст и друго.

Имајући у виду утицај медијских технологија на језик, током наставе језичке културе требало би подстицати ученике да примењују експлицитну норму и када комуницирају посредством савремених информационо-комуникационих технологија. Ученике би требало подстицати, на пример, да анализирају имејл/SMS поруке, уочавајући у њима огрешења о нормативна правила, да претварају имејл/SMS поруке у којима нису испоштована нормативна правила у оне у којима ће бити поштована, као и да на основу краћих задатих текстова пишу имејл или SMS поруку.

Примењивање различитих стратегија читања повезано је са разумевањем прочитаног и са успешним читањем текста. Стога би у настави језичке културе требало подстицати ученике, на пример, да уочавају разлике у функцији и квалитету различитих типова читања; да дефинишу ситуације у којима би требало употребити неку стратегију читања; да вежбају да брзо, временски ограничено пронађу информације у задатом тексту; да тумаче доживљај прочитаног текста; да разликују чињенице од коментара у склопу истраживачког читања; да аргументовано образлажу читалачки доживљај.

Да би говорна вежба у потпуности остварила своју улогу у настави језичке културе, потребно је да буде прецизно испланирана, ваљано припремљена и детаљно организована. Кроз говорне вежбе треба указивати и на основне особине правилног и доброг говора (није важно само шта се каже већ и како се каже), као и на најчешћа огрешења као што су употреба поштапалица, непримерене лексике и сл. На овом узрасту најпогодније могу бити следеће говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор).

Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се учени недостаци отклоне. На овом узрасту најбоље је примењивати и просте и сложене правописне вежбе које су погодне за савлађивање како само једног правописног правила из једне правописне области, тако и више правописних правила из неколико правописних области. Адекватне могу бити следеће правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке.

Врсте језичких вежби потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина. Применом језичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику, са нарочитим нагласком на фразеологизме и устаљене изразе (примере узимати из обрађених текстова).

У сваком полугодишту раде се по два писмена задатка (укупно четири годишње). Препоручује се да се ради осам домаћих задатака (писаних састава).

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмераваати даљи напредак и формирати оцена. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна

комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ		РАЗРЕД: ОСМИ
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 136
Циљеви учења предмета <i>Српски језик и књижевност</i> јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.		
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ

КЊИЖЕВНОСТ	чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда; издвоји основне одлике књижевног текста у склопу интерпретације;	Л Е К Т И Р А ЛИРИКА Ђура Јакшић: „Отаџбина” Јован Јовановић Змај: „Светли гробови” Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор) Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” Момчило Настасијевић: „Труба” Иван В. Лалић: „Ветар” Марина Цветајева: „Месечев сјај” ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ Бранко Радичевић: <i>Ђачки растанак</i> (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) Народна епско-лирска песма: <i>Женидба Милића Барјактара</i> ЕПИКА Вук Стефановић Караџић: <i>О народним певачима</i> Вук Стефановић Караџић: <i>Житије Ајдук Вељка Петровића</i> (одломак)

уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање; повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом; одреди временски оквир у којем је писац стварао; разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа; учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања;	Доситеј Обрадовић: <i>Живот и прикљученија</i> (одломак) Прота Матеја Ненадовић: <i>Мемоари</i> (одломак) Петар Петровић Његош: <i>Горски вијенац</i> (одломак „Бадње вече”) Симо Матавуљ: „Пилипенда” Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” Милош Црњански: <i>Сеобе</i> (одломак) / <i>Роман о Лондону</i> („Пролеће је стигло у Лондон”) Бранимир Ћосић: <i>Покошено поље</i> (одломак из прве књиге „Читава једна младост”) Дино Буцати: „Колумбар” Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић: <i>Роман као држава</i> (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”) ДРАМА Данило Киш: <i>Ноћ и магла</i> Петар Кочић: <i>Јазавац пред судом</i> (одломак) 3. Жан Батист Поклен Молијер: <i>Грађанин племић</i> (одломак) НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ 1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” 2. Милутин Миланковић: <i>Кроз васиону и векове</i> (одломак) Хилда Дајч: <i>Писма</i>— одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј)

	Споменка Крајчевић: <i>Кругом двојке</i> (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак

	и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”) 5. Герман Титов: „25 сати у свемиру” Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду.
	ДОМАЋА ЛЕКТИРА Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...) Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...) Иво Андрић: <i>Деца</i> („Деца”, „Књига” и „Панорама”) Бранислав Нушић: <i>Сумњиво лице</i> Клод Кампањ: <i>Збогом мојих петнаест година</i> Давид Албахари, <i>Мамац</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3–6 дела) Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови”

Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор)

Бранко Ћопић: *Мала моја из Босанске Крупе*

Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон”)

Народна приповетка: *Усуд*

Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (избор, нпр. „Отмица”...);

	Растко Петровић: <i>Африка</i> (одломци) Радослав Братић: <i>Мајсторова рука</i> (одломак) Милорад Павић: <i>Хазарски речник</i>, одреднице о Тирилу и Методију (одломци) Душан Ковачевић: <i>Ко то тамо пева</i> Гроздана Олујић: <i>Гласам за љубав</i> Џон Селиндер: <i>Ловац у житу</i> Ричард Бах: <i>Галеб Џонатан Ливингстон</i> Кајо Ритер: <i>Дечко који није био из Ливерпула</i> Џон Бојн: <i>Дечак у пругастој пиџами</i> 16. Сју Таузенд: <i>Дневник Адријана Мола</i>. КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Стилска средства: анафора и епифора, апострофа. Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија.

ЈЕЗИК	објасни настанак и развој српског књижевног језика; разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа; сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи; именује дијалекте српског језика; разуме постојеће језичке прилике у Србији; – издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења; користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом;	Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глаголица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српкословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски

	доследно примени правописну норму; примени основна правила о распореду акцената; – уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; – пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; – уочи разлику између речи и лексеме; препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; – разуме значење застарелих речи и неологизама; користи речник, енциклопедију и лексикон; уочи манипулацију у пропагандним текстовима; напише приказ, расправу и краћи есеј; разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи; повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту.	(зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.
ПРАВОПИС		Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.

ОРТОЕПИЈА		Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.

Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина).

Лексикологија:

једнозначност и вишезначност речи;

лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија.

Пропагандни текстови (рекламе и слично).

Расправа и есеј на задату тему.

Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.). Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара.

Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама.

Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање

	значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА
КЊИЖЕВНОСТ	увођење ученика у свет књижевности, али и осталих, тзв. некњижевних текстова (популарних, информативних); тумачење текста заснива се на његовом читању, доживљавању и разумевању; вежбања у изражајном читању; вежбања ученика у «летимичном» читању; изражајно казивање напамет научених текстова и одломака у прози и стиху; монологски; дијалогски; текстовни – текст метода; индивидуални; рад у паровима; групни рад; истраживачки рад; стваралачки рад	усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, писмени задаци, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, писмени радови, илустрације, рад на тексту, препричавање, пројекти, драматизација, тематске дискусије, продукти групних и тимских радова тачност у излагању, активност на часу, повезивање стечених знања,богаћење речника Наставник вреднује и процењује свој рад и учи ученике како да себе вреднују.

ГРАМАТИКА	коришћење погодног <i>полазног текста</i> (језичког предлошка) на коме се увиђа и објашњава одговарајућа језичка појава; - коришћење исказа (примера из пригодних, текућих или запамћених) <i>говорних ситуација</i>; подстицање ученика да полазни текст <i>доживе</i> и <i>схвате</i> у целини и појединостима; утврђивање и обнављање знања о познатим језичким појавама и појмовима који <i>непосредно доприносе</i> бољем и лакшем схватању новог градива;	
	упућивање ученика да у тексту, односно у записаним исказима из говорне праксе, <i>уочавају примере</i> језичке појаве која је предмет сазнавања; сазнавање <i>битних својстава</i> језичке појаве (облика, значења, функције, промене, изражајних могућности...); сагледавање језичких чињеница (примера) са <i>разних становишта</i>, њихово упоређивање, описивање и класификовање; <i>дефинисање језичког појма</i>; истицање својства језичке појаве и уочених законитости и правилности; рад у паровима; монолошки; дијалошки; текстовни – текст метода; индивидуални;	

	групни рад; истраживачки рад;	
ПРАВОПИС	систематска вежбања, елементарна и сложена, која се организују често, разноврсно; различити облици писмених вежби; служење правописом и правописним речником (школско издање); монологски; дијалогски; текстовни – текст метода индивидуални; групни рад; рад у паровима;	

	истраживачки рад;	

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунска настава организује се као вид помоћи ученицима који имају одређене потешкоће у савладавању наставног градива. На овим часовима ученицима ће бити детаљније објашњено све оно што је на редовној настави остало нејасно, посветиће се пажња појединостима важним за напредовање у учењу. Такође, ови часови су од посебног значаја за ученике са негативним оценама како би што успешније постигли позитивну оцену и унапредили своја знања.

Као и редовна настава и ови часови остварују одређене васпитне, образовне и функционалне циљеве, од којих је свакако најважнији развијање љубави према српском језику и књижевности, усвајање основних знања из граматике и науке о књижевности, као и писмености, развијање писане и говорне језичке културе.

Ови допунски часови прати редовну наставу, тако да ће на њима бити обрађиване теме из редовног наставног плана, а број часова по теми ће бити усклађен са потребама ученика.

Годишњи фонд часова: 18 часова

Наставне теме :

Развој српског језика

Служба речи; врсте речи

Гласовне промене

Синтагме

Независне и зависне реченице-препознавање

Правопис и језичке култура-основна норма

Књижевност – разликовање родова и врста, обнављање књижевних дела

ДОДАТНА НАСТАВА

Додатна настава организује се за ученике који покажу веће интересовање за овај наставни предмет и својим постигнућима на редовној настави покажу да су заинтересовани за додатни рад. Ова настава покушаће да одговори на све напредне нивое који се на редовној настави не постигну и омогући ће ученицима да стекну додатна и шира сазнања из српског језика и књижевности.

Основни задатак ове наставе је припрема ученика за такмичења, тако да је и план ове наставе усклађен са редовном наставом, а биће проширен областима у зависности од потреба такмичења или заинтересованости ученика. Такође, ови часови замишљени су као могућност да ученици сами осмисле неке занимљиве садржаје и представе их на начин другачији од редовне наставе, што би подразумевало самосталан истраживачки рад, примену различитих метода и интерактивнији приступ.

Наставне теме које ће се обрађивати на овим часовима пратиће план припреме за такмичења. У зависности од знања, разумевања, а и нивоа такмичења настава ће се прилагођавати индивидуалним потребама ученика. Основни акценат ће бити на изради тестова за такмичење и њихову анализу.

Годишњи фонд часова: 18 часова

Наставне теме :

Комуникативне и предикатске реченице; напоредне реченице; сложене зависне реченице

Врсте и служба речи, грађење речи; синтагме

Развој српског књижевног језика 4.Правопис и језичка култура

.Књижевност – разликовање родова и врста, обнављање књижевних дела и писаца, форме казивања, стилске фигуре, рима,стих, строфа, књижевнонаучне врсте.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ИЗ НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК као обавезни изборни предмет

Циљеви и задаци наставе немачког језика

Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на овладавању комуникативних вештина и развијању способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, маоралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавања на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Током

основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да, на вишем нивоу образовања, и самостално настави учење истог или другог страног језика.

Тематске области

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Србија – моја домовина
- 5) Становање – форме, навике
- 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост-садашњост-будућност)
- 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- 9) Професионални живот – планови везани за будуће занимање
- 10) Млади – деца и омладина
- 11) Животни циклуси
- 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи

- 14) Транспорт и превозна средства
- 15) Клима и временске прилике
- 16) Наука и истраживања
- 17) Уметност (модерна књижевност за младе, савремена музика, визуелне и драмске уметности)
- 18) Духовни живот; норме и вредности, ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија, брига о другоме
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији
- 21) Исхрана и гастрономске навике
- 22) Путовања
- 23) Мода и облачење
- 24) Спорт
- 25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- 26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- 27) Живот у иностранству, контакти са странцима

Пети разред – прва година учења

Циљ наставе немачког језика у V разреду јесте да:

- ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са темама предвиђеним наставним програмом;
- ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са темама предвиђеним наставним програмом;
- ученик самостално усмено изражава садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом;

-ученик у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода.

-ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције;

-ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика.

Задаци:

Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају.

-Разумевање говора;

-Разумевање писаног текста;

-Усмено изражавање;

-Интеракција;

-Писмено изражавање.

Исходи

Ученици треба после петог разреда, да разумеју и користе:

Реченица

Основне реченичне структуре у потврдном, одричном и упитном облику. Проширивање основних реченичних структура слободним подацима. Безличне реченице типа Es ist... Свесно усвајање негација nicht и kein. Упитне реченице.

Именице (заједничке, властите)

Рецептивно усвајање рода, броја и падежа помоћу члана, наставака и детерминатива. Продуктивно коришћење номинатива, датива и акузатива једнине и номинатива и акузатива множине, са одговарајућим предлозима и без предлога у говорним ситуацијама које су предвиђене тематиком. Саксонски генитив. Члан Рецептивно и продуктивно усвајање одређеног и неодређеног члана уз именице у наведеним падежима. Сажимање члана im, am, ins (рецептивно). Нулти члан уз градивне именице (рецептивно). Присвојни детерминативи у номинативу, дативу и акузативу једнине и множине (рецептивно). Негација Kein у номинативу и акузативу. Nein, nicht..

Заменице

Личне заменице у номинативу (продуктивно), дативу и акузативу једнине и множине (рецептивно).

Придеви

Описни придеви у саставу именског предиката, а само изузетно у атрибутивној функцији (рецептивно).

Предлози

Датив - bei, mit, aus, vor, акузатив - für; датив/акузатив - in, an, auf. Увежбавају се рецептивно уз именице у одговарајућим падежима (рецептивно).

Прилози

Прилози и прилошке фразе.

Глаголи

Презент најфреквентнијих слабих и јаких глагола, простих, изведених и сложених, помоћних глагола sein и haben, модалних глагола wollen, sollen, müssen и dürfen (рецептивно), као и können и möchten (рецептивно и продуктивно) у потврдном, одричном и упитном облику једине и множине. Презент са значењем будуће радње; претерит глагола sein и haben (рецептивно и продуктивно). Најфреквентнији рефлексивни глаголи и императив јаких и слабих глагола (рецептивно). Бројеви

Основни до 100. Казивање времена по часовнику (пуни часови и половине).

Шести разред – друга година учења

У VI разреду тежиште наставе је на разумевању и усменом изражавању. Настава се реализује паралелно у сва четири подручја: слушање и разумевање, усмено изражавање, читање и писмено изражавање. Уџбеници постају извор активности и морају бити праћени употребом аутентичних материјала, а учионица постаје простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан.

Циљ наставе немачког језика у VI разреду јесте да ученик:

- разуме кратке дијалоге и проста монолошка излагања које чује од наставника или преко звучног материјала;
- разуме најбитније информације о кратким и једноставним објашњењима;
- чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова препознајући основна значења и релевантне детаље;

-открива значење непознатих речи на основу контекста и/или помоћу речника монолошки, без претходне припреме, али уз наставников подстицај, представи себе или другога, опише ситуацију, слику, предмет одн. животињу у три до пет реченица, и исто тако да уз помоћ питања саопшти садржај дијалога или наративног текста;

-прича о догађајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице;

-интерпретира кратке, тематски прилагођене песме или рецитације.

-пише личне податке (име, презиме и адресу);

-кратко одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се односе на обрађене теме и ситуације у разреду;

-поставља питања;

-изражава допадање или недопадање;

-тражи разјашњења кад нешто не разуме;

-преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације.

-препознаје основне граматичке категорије и може да прави поређења са матерњим језиком.

Задаци:

Општи оперативни задаци

Кроз наставу страног језика:

-ученик богати себе упознајући другог

-ученик развија радозналост и истраживачки дух

-ученик овладава комуникативним вештинама и развија способности и методе учења страног језика

-ослањајући се на искуства стечена учењем првог страног језика, ученик поспешује стицање вишејезичке и вишекултурне компетенције

-ученик уочава значај личног залагања у процесу учења страног језика

-ученик стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама.

Посебни оперативни задаци:

Кроз наставу немачког језика:

-ученик се даље упознаје са немачким језиком кроз четири основна језичка подручја наставе: слушање и разумевање, усмено изражавање, читање и писмено изражавање

-ученик продубљује фонетски, лексички, граматички и правописни минимум у комуникацијским ситуацијама и у контексту

-ученик продубљује основна знања о цивилизацији и култури Немачке.

Исходи

Ученици треба после шестог разреда да разумеју и користе:

Именице (заједничке, властите)

Рецептивно усвајање рода, броја и падежа помоћу члана, наставака и детерминатива. Продуктивно коришћење номинатива, датива и акузатива јединице и номинатива и акузатива множине, са одговарајућим предлозима и без предлога у говорним ситуацијама које су предвиђене тематиком. Саксонски генитив. Члан Рецептивно и продуктивно усвајање одређеног и неодређеног члана уз именице у наведеним падежима. Сажимање члана *im, am, ins* (рецептивно). Нулти члан уз градивне именице (рецептивно и продуктивно). Присвојни детерминативи у номинативу, дативу и акузативу јединице и множине (рецептивно). Негација *Kein* у номинативу и акузативу. *Nein, nicht*.

Заменице

Личне заменице у номинативу (продуктивно), дативу и акузативу јединице и множине (рецептивно).

Придеви

Описни придеви у саставу именског предиката, а само изузетно у атрибутивној функцији (рецептивно).

Предлози

Датив - *bei, mit, aus, vor*; акузатив - *für*; датив/акузатив - *in, an, auf*. Увежбавају се рецептивно уз именице у одговарајућим падежима (рецептивно).

Прилози

Најфреквентнији прилози и прилошке фразе.

Глаголи

Презент најфреквентнијих слабих и јаких глагола - простих и глагола са наглашеним или ненаглашеним префиксом, помоћних глагола *sein* и *haben*, модалних глагола *wollen, sollen, müssen* и *dürfen* (рецептивно), као и *können* и *möchten* (рецептивно и продуктивно) у потврдном, одричном и упитном

облику јединине и множине. Презент са значењем будуће радње; претерит глагола sein и haben (рецептивно и продуктивно). Најфреквентнији рефлексивни глаголи и императив јаких и слабих глагола (рецептивно).

Бројеви

Основни до 100. Казивање времена по часовнику (у неформалној употреби).

Реченица

Основне реченичне структуре у потврдном, одричном и упитном облику. Проширивање основних реченичних структура (субјекат - предикат - објекат) подацима о пропратним околностима. Продуктивно коришћење негација nicht и kein. Упитне реченице уведене упитном речју. Неуведене упитне реченице.

Седми разред – трећа година учења

У VII разреду тежиште наставе је и даље на разумевању и усменом изражавању. Настава се реализује паралелно на сва четири подручја: слушање и разумевање, усмено изражавање, читање и писмено изражавање. Уџбеници постају извор активности и морају бити праћени употребом аутентичних материјала, а учioniца постаје простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан.

Циљ наставе немачког језика у VII разреду јесте да ученик:

- слуша, чита и разуме текст у перфекту, та да примени исти у тесту;
- постави питања о садржају текста;
- напише разгледницу са пута;
- говори своју биографију;
- уочи разлику између имперфекта и презента модалних глагола;
- искаже одговор узрочном реченицом
- упозна познате личности из Немачке
- упозна нове слабе и јаке глаголе у перфекту;

- варира дијалоге и разуме прочитан текст;
- примени перфекат и зависне реченице са "dass";
- опише ситуацију са карте, говори о одређеној теми у пару
- чита и преведе лектиру;
- користи придеве предикативно;
- опише изглед и карактер особе
- да научи да изнесе свој предлог
- разуме грађење футура;
- научи компарацију придева
- усвоји предлоге са акузативом
- усвоји објекатске реченице
- даје савете путем писма
- води разговор о плановима за летњи распуст

Задаци:

Општи оперативни задаци

Кроз наставу страног језика:

- ученик богати себе упознајући другог
- ученик развија радозналост и истраживачки дух
- ученик овладава комуникативним вештинама и развија способности и методе учења страног језика
- ослањајући се на искуства стечена учењем првог страног језика, ученик поспешује стицање вишејезичке и вишекултурне компетенције
- ученик уочава значај личног залагања у процесу учења страног језика

-ученик стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама.

Посебни оперативни задаци

Кроз наставу немачког језика:

-ученик се даље упознаје са немачким језиком кроз четири основна језичка подручја наставе: слушање и разумевање, усмено изражавање, читање и писмено изражавање

-ученик продубљује фонетски, лексички, граматички и правописни минимум у комуникацијским ситуацијама и у контексту;

-ученик продубљује основна знања о цивилизацији и култури Немачке.

Исходи

Ученици треба после седмог разреда, да разумеју и користе:

Именице

- у номинативу, акузативу, дативу и генитиву (за изражавање посесивних односа), множину именица. Властите именице - посебно имена људи и географски називи немачког говорног подручја, заједничке именице мушког, женског и средњег рода, бројиве и небројиве именице.

Члан

-одређени, неодређени и нулти а) Одређени члан: - разлика између неодређеног и одређеног члана у ширем контексту (неодређено и непознато, одређено и познато - контраховани (сажети) члан,уз глаголе кретања,уз годишња доба, уз стране света, уз доба дана, уз датуме, уз географске појмове (називи планина, мора, река, језера, држава које су мушког или женског рода или у множини) б) Неодређени члан у изразима в) Нулти члан уз називе спортова, уз називе музичких инструмената, у изразима, уз географске појмове, уз називе занимања и националности после глагола sein и werden

Показне, присвојне, упитне и најфреквентније неодређене детерминативе у номинативу, генитиву, дативу и акузативу:

Придеве

-у слабој, јакој и мешовитој промени, придеве у компаративу и суперлативу (правилне поредбене облике и неправилне поредбене облике) Изведене придеве са наставцима -bar, -lich и -ig (рецептивно), придеве који изражавају националну припадност и то најфреквентније, придеве изведене од имена града.

Заменице

-личне заменице у номинативу, акузативу и дативу, присвојне заменице

Предлоге

-фреквентне предлоге за означавање положаја у простору, за правац кретања за време, за порекло, за средство, за намену, за узрок.

Глаголе

-глаголе (потврдне, упитне и одричне облике) у следећим временима: а)презент слабих и јаких глагола; презент најфреквентнијих глагола са наглашеним и ненаглашеним префиксима б)претерит слабих и најфреквентнијих јаких глагола в)перфекат слабих и најфреквентнијих јаких глагола; перфекат најфреквентнијих глагола са наглашеним и ненаглашеним префиксима г)футур д)конјунктив претерита за постављање учтивих питања и изражавање жеље (без граматичких објашњења): - најфреквентнији глаголи са предложном допуном - повратни глаголи

Прилоге и прилошке одредбе (и рецептивно и продуктивно)

-за време, за место и правац кретања, за начин, за учесталост.

Бројеве

-основне бројеве преко 1000, редне бројеве до 10, године.

Реченице: -а. које захтевају одговоре Ja/Nein; б. са упитним речима на w-: wer, was, wann, wo, warum, womit, wie oft, wie viel.

Везнике

-за напоредне реченице (рецептивно и продуктивно): und, aber, oder, denn.

-везнике за зависно-сложене реченице; релативне заменице и прилоге (рецептивно и продуктивно): weil, ob, dass, weil, wenn, als

Редослед елемената у потврдним, одричним, упитним и сложеним реченицама.

Осми разред – четврта година учења

У VIII разреду тежиште наставе је на разумевању и усменом изражавању. Настава се реализује паралелно у сва четири подручја: слушање и разумевање, усмено изражавање, читање и писмено изражавање. Уџбеници постају извор активности и морају бити праћени употребом аутентичних материјала, а учионица постаје простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан.

Циљ наставе немачког језика у VIII разреду јесте да ученик:

- овладава реченичним оквиром; -правилно употрељава генитивске посесивне фразе;
- учествује у изради анкета на тему послова;
- приређује интервјуе;
- користи кратке писане контактне форме;
- приповедање бајки;
- извођење позоришног комада;
- употребљава претерит јаких и слабих глагола
- прича о догађајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице;
- једноставним језичким средствима да информације о себи, својој породици, окружењу, школи, друговима;
- увежба дијалог везан за картице;
- води разговор о плановима за летњи распуст;
- изражава допадање или недопадање;
- тражи разјашњења кад нешто не разуме;
- преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације;
- препознаје основне граматичке категорије и може да прави поређења са матерњим језиком;
- идентификује општи садржај текста, важне информације, суштину поруке, говорну намеру и емоционални контекст Задаци:

Општи оперативни задаци

Кроз наставу страног језика:

- ученик богати себе упознајући другог
- ученик развија радозналост и истраживачки дух
- ученик овладава комуникативним вештинама и развија способности и методе учења страног језика

-ослањајући се на искуства стечена учењем првог страног језика,ученик поспешује стицање вишејезичке и вишекултурне компетенције

-ученик уочава значај личног залагања у процесу учења страног језика

-ученик стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама.

Посебни оперативни задаци:

Кроз наставу немачког језика:

-ученик се даље упознаје са немачким језиком кроз четири основна језичка подручја наставе: слушање и разумевање, усмено изражавање, читање и писмено изражавање;

-ученик продубљује фонетски, лексички, граматички и правописни минимум у комуникацијским ситуацијама и у контексту;

-ученик продубљује основна знања о цивилизацији и култури Немачке.

Исходи

Ученици треба после осмог разреда да разумеју и користе:

-именице, заменице, члан, употреба именица у категоријама једнине и множине и свим падежима

-употреба најфреквентнијих образаца за извођење именица, употреба најфреквентнијих именичких сложеница; употреба неодређеног, одређеног, нултог, негационог, упитног, присвојног и показног члана

-рецептивна употреба најфреквентнијих неодређених детерминатива (manch- ,viel- ,einig -,all-), употреба контрахованог члана, употреба личних заменица у номинативу, акузативу и дативу, употреба неодређених заменица: man jemand, etwa Придеви, предлози и партикуле: -Употреба придева у атрибутој функцији (рецептивно). Употреба компаратива и суперлатива (укључујући и компаративске фразе) Употреба предлога за различите врсте просторних и временских односа, употреба предлога, који регирају и датив и акузатив (Wechselpräpositionen). Употреба основних партикула (рецептивно)

Глагол - Употреба презента, употреба основних глагола у претериту помоћних, модалних и најфреквентнијих јаких глагола, употреба перфекта слабих глагола као и фреквентних глагола са наглашеним и ненаглашеним префиксом. Грађење и употреба футура. Грађење коњунктива за изражавање жеље и љубазног питања. Употреба повратних глагола са повратном заменицом у акузативу и дативу Употреба модалних и основних модалитетних глагола.

Фразе и реченица - Употреба генитивске посесивне фразе, употреба основних глагола, именица, придева са предложном допуном, реченички оквир, независно сложене и зависно сложене реченице (dass, ob, w-... , weil, obwohl)

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; - разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; - одреди и примени НЗС и НЗД; - изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; - правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу;	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу $\mathbb{N}_0$. Дељење са остатком у скупу $\mathbb{N}_0$ (једнакост $a = bq + r$, $0 \leq r < b$). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	- анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; - опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; - нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор;	Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС. Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	- упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски; - преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом, - правилно користи геометријски прибор;	Централна симетрија. Вектор и транслација.
УГАО	- идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; - нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; - измери дати угао и нацрта угао задате мере; - упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно, - реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);	Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови.

РАЗЛОМЦИ	ОСНА СИМЕТРИЈА	- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; - одреди месну вредност цифре у запису децималног броја, - заокругли број и процени грешку заокругљивања; - израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - одреди проценат дате величине; - примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; - примени аритметичку средину датих бројева; - сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;

- идентификује
осносиметричну фигуру и
одреди њену осу
симетрије;
- симетрично преслика тачку,
дуж и једноставнију фигуру
користећи геометријски
прибор;
- конструише симетралу
дужи, симетралу угла и
примењује њихова
својства;
- конструише праву
која је нормална на
дату праву или
паралелна датој
прави.

Први део

Појам разломка облика $\frac{a}{b}$ ($a, b \in \mathbb{N}$).

Придруживање тачака бројевне полуправе
разломцима. Проширивање, скраћивање и
упоређивање разломака. Децимални запис броја
и превођење у запис облика $\frac{a}{b}$ ($b \neq 0$).
Упоредивање бројева у децималном запису.
Заокругљивање бројева.

Други део

Основне рачунске операције с разломцима (у оба
записа) и њихова својства. Изрази.

Једначине и неједначине у скупу разломака.

Трећи део

Примене разломака (проценти, аритметичка
средина, размера). Основна неједнакост

$$p < \frac{p+q}{2} < q.$$

Осна симетрија у равни и њене особине.

Оса симетрије фигуре.

Симетрала дужи и конструкција нормале.

Симетрала угла.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Природни бројеви и дељивост - Ова тема представља природну везу са градивом првог циклуса и у оквиру ње треба проширити и продубити знања која су ученици раније стекли. Обновити својства скупова N и N_0 (претходник или следбеник) и подсетити се придруживања бројева тачкама бројевне праве.

Кроз разноврсне задатке са изразима, једначинама и неједначинама из свакодневног живота, наставити са изграђивањем појмова бројевни израз, променљива, израз с променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ. Код једначина и неједначина задржати се на једноставнијим облицима, у циљу усвајања концепта решавања датог проблема. Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима (придруживање по датом правилу бројева - бројевима, бројева - дужима, бројева - површинама и др.). При томе је важно коришћење дијаграма и табела (дијаграм тока алгорита, табела резултата неког пребројавања или мерења и др). У овом делу треба користити и примере са геометријским облицима, у којима се појављује зависност међу величинама.

У делу који се односи на дељивост, подсетити ученике да дељење у скупу природних бројева без остатка није увек могуће. Увести дељење са остатком, једнакост $a=bq+r$, $0 \leq r < b$ и скуп могућих остатака. Истаћи својства дељивости и анализирати дељивост збира, разлике и производа.

Правила дељивости декадним јединицама и бројевима 2, 5, 4 и 25 увести тако да ученици сами откривају законитости и активно се укључују у процес истраживања и учења, док за правила дељивости са 3 и 9 треба ученике добро изабраним примерима водити до правила. Такође, ученици треба да уоче и везе између ових правила (нпр. ако је број дељив са 10, дељив је и са 2 и са 5). На овом узрасту, нагласак треба да буде на примени, а не на формалном начину излагања.

На конкретним примерима подскупова N_0 , увести различите начине записивања скупова уз увођење појма празног скупа и бесконачног скупа. Увести основне појмове о скуповима и математичком изражавању: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, са одговарајућим знацима; скуповне операције: унија, пресек, разлика и одговарајуће ознаке. Коришћењем примера из

текућих садржаја, посебно аритметичких и касније геометријских, даље осмишљавати појам скупа, изграђивати математички језик и уносити прецизност у изражавању. На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако...онда). Скуповне операције над два скупа треба илустровати разноврсним примерима са природним бројевима, уз коришћење Венових дијаграма и без њих. Поред тога, ученици треба да решавају задатке у којима се скуповне операције примењују на скупове делилаца, односно садржалаца бројева, што представља добар увод за увођење појмова највећи заједнички делилац и најмањи заједнички садржалац.

Увести појмове простог и сложеног броја, објаснити поступак Ератостеновог сита и поступак растављања природних бројева на просте чиниоце и одређивања највећег заједничког делиоца и најмањег заједничког садржаоца, Еуклидов алгоритам (на конкретним примерима) и везу између НЗД и НЗС, и оспособити ученике за њихови примену у проблемским задацима.

Основни појмови геометрије - Главни циљ теме јесте да успостави природни прелаз на више нивое разумевања геометрије, са нивоа визуелизације (на коме су базирани садржаји геометрије у првом циклусу), на нивое анализирања и апстракције (одн. неформалне дедукције). Нови ниво подразумева описивање и репрезентације геометријских објеката на природном и формалном језику, анализирање односа међу објектима. Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника и, или, а нарочито ако...онда). Садржаје треба да прате задаци у којима се истиче правилно изражавање, договорено означавање, коректно цртање, и којима се подстиче логичко-комбинаторно размишљање.

Полазећи од појмова тачке и праве и односа припадања и распореда увести појам дужи и појам полуправе и начине њиховог обележавања. Неформално истаћи очигледне истине које се односе на наведене појмове и односе.

Разматрати однос две праве у равни; формулисати као очигледну истину да за сваку праву и тачку ван ње постоји јединствена права која пролази кроз дату тачку и паралелна је датој правој; заједно са овом чињеницом показати цртање (обичним и троугаоним лењиром) праве паралелне датој правој кроз тачку која јој не припада. Кроз задатке истаћи симетричност и транзитивност паралелности (без увођења тих појмова), као и области на које је подељена раван задатим правама. Као посебно важне области (заједно са границом) истаћи троуглове и паралелограме и начине њиховог означавања.

Објаснити практичан значај стандарних јединица мере и потребу за деловима јединице мере. Изражавати дужине вишеименованим бројевима и истаћи претварање у једноимене најнижих јединица. Једнакост дужи увести као једнакост њихових дужина (уз истицање да се једнакост не односи на једнакост дужи као скупова тачака).

Увести појмове: кружница, круг, центар, полупречник, пречник, лук, тетива и тангента. Однос две кружнице, односно два круга разматрати на конкретним примерима и задацима.

Користити шестар као геометријски инструмент за цртање кружница, упоређивање дужи и операције над њима.

Конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање дужи повезати са мерењем. У задацима користити изломљене линије (отворене и затворене) без експлицитне дефиниције и увести појам обима затворене изломљене линије.

Централном симетријом пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике. Истаћи основне особине централне симетрије и повезати их са особинама паралелограма.

Увести појмове усмерених дужи и вектора (интензитет, правац, смер). Транслацијом ("паралелним преношењем") пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике и остале једноставне фигуре, користећи при томе геометријски прибор. Истаћи основне особине транслације и повезати их са особинама паралелограма.

Угао - Угаону линију увести као унију две полуправе са заједничким почетком. Ако угаона линија није опружена, истаћи разлику између конвексне и неконвексне области у зависности од тога да ли та област садржи или не садржи дуж чији су крајеви на крацима. Угао увести као унију угаоне линије и једне од поменутих области, али даља разматрања ограничити само на конвексне углове. Увести

и означавање углова малим словима грчког алфабета. Користећи се механичким моделима (кретање клатна, лепеза и сл.) мотивисати придруживање кружних лукова (и одговарајућих тетива) угловима. Једнаке углове увести као углове чије су одговарајуће тетиве у

круговима једнаких полупречника једнаке. На ово објашњење надовезати конструктивно преношење углова помоћу шестара и лењира, а затим и конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова.

Развити код ученика вештину мерења и цртања угла помоћу угломера. Повезати једнакост углова са једнакошћу њихових мера.

Увести делове степена (минуте и секунде) и поступке сабирања и одузимања мера углова.

Објаснити једнакост унакрсних углова и увести нормалност правих. Ученике треба оспособити да цртају нормалу на праву из дате тачке употребом троугаоног лењира, а након истицања нормалности тангенте и одговарајућег полупречника, и за цртање тангенте на кружницу у задатој тачки кружнице. Објаснити шта се подразумева под растојањем тачке од праве. Под углом између правих које нису међусобно нормалне подразумевати одговарајући оштар угао.

Истаћи углове које образује трансверзала две паралелне праве. Када трансверзала није нормална на паралелним правама, добијене углове поделити на оштре и тупе и истаћи да су сви углови исте врсте међусобно једнаки.

Обновити једнакост наспрамних страница паралелограма, и извести једнакост наспрамних углова паралелограма. Објаснити шта се подразумева под растојањем између две паралелне праве. Истаћи односе углова са паралелним крацима.

Разломци - Појам разломка, као дела целине, ученици су упознали у првом циклусу. На почетку увести појмове правога односно неправог разломка, као и мешовитог броја. Претварање мешовитог броја у неправи разломак и обрнуто, повезати са поступком дељења са остатком.

Геометријску интерпретацију ненегативних рационалних бројева уводимо помоћу бројевне полуправе. Примери за то треба да буду разноврсни, имениоци разломака не треба да буду већи од 10, а ученици треба да схвате важност избора јединичне дужи за прецизно приказивање датих разломака. Бројевна полуправа се може користити и за упоређивање разломака.

Проширивање и скраћивање разломака уводити на основу особине количника да се он не мења када се и дељеник и делилац помноже, односно поделе истим бројем различитим од нуле. Скраћивање разломка до несводљивог повезати са познатим

поступком налажења највећег заједничког делиоца бројиоца и имениоца. На примерима показати да се скраћивање може извести и поступно, али да је претходни поступак ефикаснији.

Упознати ученике са различитим начинима упоређивања разломака. Примере који се користе треба илустровати помоћу кружних исечака или фигура у квадратној мрежи и на тај начин повезати овај део теме са темама из геометрије (нпр. угао и мерење угла). Увођење децималног записа разломка и њихово приказивање на бројевној полуправој повезати са мерењем дужине, масе и запремине течности, коришћењем примера из свакодневног живота. Превођење разломака у децимални запис започети са разломцима који се могу свести на децималне разломке, а након тога увести и појам периодичног децималног записа.

Сабирање и одузимање разломака увести свођењем на заједнички именилац, с тим што на почетку не треба инсистирати на најмањем заједничком садржаоцу. Множење разломака најлакше је илустровати у квадратној мрежи нпр. преко површине правоугаоника. Пре дељења разломака упознати ученике са појмом реципрочне вредности разломка и природног броја. Само дељење увести помоћу једноставних примера дељења разломка природним бројем и на крају уопштити да је дељење разломком исто што и множење његовом

реципрочном вредношћу.

Код сабирања, одузимања и множења децималних бројева користити аналогију са извођењем истих операција са природним

бројевима. Код дељења увести прво дељење децималног броја природним, а након тога, кроз добро одабране примере, показати како се дељење децималних бројева своди на претходни случај.

Упознати ученике са чињеницом да особине рачунских операција које су важиле у скупу природних бројева, важе и у скупу разломака. Код израза се треба задржати на примерима који нису сувише сложени, јер је циљ увежбавање извођења рачунских операција и примена њихових особина. Приликом обраде једначина и неједначина треба се задржати на једноставнијим примерима и користити аналогију са решавањем једначина и неједначина у скупу природних бројева. Треба имати у виду да су исходи који се односе на изразе, једначине и неједначине развојног типа, односно исходи који се развијају и током наредних разреда.

Веома важан део ове теме су проблемски - текстуални задаци у којима се користе разломци и децимални запис разломака, помоћу којих се подстиче развој логичког начина мишљења. Могу се обрадити и разни проблеми из свакодневног живота, нпр. планирање кућног буџета којим се, поред увежбавања операција са децималним записом бројева, ствара и основа за развој финансијске писмености, а има и своју васпитну улогу.

Уделу који се односи на примену, потребно је ученике оспособити да процентни запис разломка, аритметичку средину и размеру повежу са проблемима из свакодневног живота (попусти, поскупљења, подела новца у одређеној размери, израчунавање просечне оцене, висине или примена аритметичке средине у спорту).

Увођење процентног записа разломка пожељно је обрадити кроз визуелне представе на дијаграмима (најпре квадрата подељеног на стотине, а затим произвољног правоугаоника, правилног многоугла или круга) и кроз ситуације у којима се проценат појављује, као што су израчунавања снижења или поскупљења неког производа, најпре за 25%, 50% и 75%, а након разумевања појма и концепта, и за било коју другу вредност. Кроз ове примере уједно се може увежбавати и превођење разломка у децимални и процентни запис, кроз примере који изискују овакву врсту записа броја.

Аритметичку средину је пожељно обрадити и вежбати на конкретним примерима (оцене у дневнику, спорт, кроз истраживачке задатке и сл.).

Важно је правилно формирање и разумевање појма размере. Оспособити ученике за њено коришћење у пракси: при цртању и читању разних планова и графика; при одређивању растојања; при решавању проблема поделе у датој размери и при повећавању и смањивању слика. Обраду овог градива подредити практичном циљу, уз повезивање с већ упознатим садржајима математике и других предмета.

Ова област је погодна за развијање разних других компетенција, кроз задатке који би од ученика изискивали различите врсте истраживања. Резултате истраживања ученици треба да представљају графички и на тај начин стекну осећај за упоређивање разломака у различитим записима. За исход који се односи на прикупљање података и приказивање података у табели и кружном дијаграму не постоји одговарајући садржај, јер је предвиђено да се на остваривању овог исхода ради током реализације целе теме.

Осна симетрија - Код увођења појма осне симетрије од велике важности су: примери који се ученицима дају на непосредно посматрање и експериментисање и питања која ученицима постављамо како би дошли до њихових основних представа о најважнијим карактеристикама осне симетрије.

Примере са осном симетријом започети на квадратној мрежи са осама симетрије које су идентичне са линијама мреже, са циљем да ученици самостално дођу до основних особина осне симетрије, а затим прећи на примере без квадратне мреже. Осном симетријом пресликавати тачку, дуж, круг, троугао, квадрат и правоугаоник, а приликом цртања користити геометријски прибор.

Појам осносиметричне фигуре се такође усваја интуитивно, што значи да се низом примера указује да постоје фигуре које имају једну или више оса симетрија и фигуре које немају ту особину.

Ученике научити да користећи геометријски прибор, конструишу симетралу дужи, симетралу угла, нормалу из тачке на праву и примене њихове особине у проблемским задацима.

Припрема за писмену проверу се ради кроз часове утврђивања и посебни часови за то нису неопходни.

Поправљање оцена са писмених провера се ради уколико наставник сматра да је то потребно.

наставне методе	наставни облици рада	наставна средства
дијалогска, демонстративно- илустративна, објашњење, посматрање, метода графичких радова, метода писаних радова, хеуристичка,	Индивидуални, фронтални, групни рад, рад у пару	уџбеници, збирка, припремљен материјал, радни листићи, математички лист, мулти медијалне презентације, прибор за геометрију, креда, фломастер, табла

текстуална

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
Ученика	Наставника		
- активан приступ при излагању новог градива и изради задатака на часу - практична примена стечених знања - активно учешће у раду - самопроцењивање напретка - запажа, упоређује, примењује, повезује, решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, ослања се на претходно искуство.... - вежба на часу и кроз домаће задатке	- Предавање, контрола и праћење рада ученика, развијање љубави према предмету - упознати ученике са циљевима и садржајима програма - упознати их са правилима рада - упознати их са критеријумима оцењивања по областима - упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, снимити иницијално стање	усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, домаћи радови, писмени радови, тематске дискусије,	- примери скупова из свакодневне праксе, из природног окружења - Техника и технологија - Ликовна култура

- редовно пратити рад и залагање ученика на часу - водити рачуна о индивидуализацији приступа ученику - подстицати код ученика развој мишљења и разумевања - менторска улога наставника - неговање позитивне климе у одељењу - омогућити подстицајну средину за рад и учење - охрабрује, помаже и подстиче ученике - омогућити ученицима да сами изводе закључке - подстицати ученике на учење - Инсистирати на систематичности у раду и поштовању принципа и правила рада - Инсистирати на практичној примени стечених знања - Оцењивањем мотивисати ученике за учење - Оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика - Идентификовати напредак у учењу и постигнућима ученика - подстицати ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим			

	областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују... - Самовредновање реализације програма - планирање новина и измена за следећу школску годину		

ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број теме	НАЗИВ ТЕМЕ	Број часова по теми	НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ
I	Природни бројеви и дељивост	4	Скуп – елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, Венов дијаграм; Скуповне операције; Појам дељивости, чинилац и садржалац природног броја; Дељивост са 2,3,4,5 и 9
II	Основни појмови геометрије	2	Геометријске фигуре као скупови тачака Узајамни положаји скупова тачака
			Угао: појам, елементи, обележавање, врсте

III	Угао	3	Сабирање и одузимање углова Углови на трансверзали
IV	Разломци	7	Појам разломка Упоредивање разломака Децимални и процентни запис разломка Сабирање и одузимање разломака Једначине и неједначине у вези са сабирањем и одузимањем разломака Множење и дељење разломака Размера

V	Осна симетрија	2	Појам осне симетрије у равни Симетрала дужи и симетрала угла

Број часова се прилагођава потребама.

Додатна настава (уколико има заинтересованих ученика)

Скупови. Геометријске фигуре као скупови тачака	2
Дељивост бројева	2
Задаци – логичко комбинаторне природе	2
Разломци – одабрани задаци	2
Дијаграми и њихова примена у решавању разноврсних математичких проблема (Венови дијаграми, метод дужи и сл.)	2
Права и кружница – конструктивни задаци	2
Разрада задатака са претходних такмичења	6

Наставни предмет: **МАТЕМАТИКА**

Разред: **ШЕСТИ**

Годишњи фонд часова: 144

Недељни фонд часова: 4

ЦИЉЕВИ:

- да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву;
- стицање основне математичке писмености;
- решавање проблема применом једначина;
- схватање геометријских облика;
- да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе;
- за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- развијање менталних способности, формирање научног погледа на свет и свестран развитак личности ученика;
- да обраде, вежбају, утврде, продубљују и примењују стечена знања;
- напредовање према способностима;
- развијање естетских склоности коришћењем геометријских облика;
- формирање позитивних ставова према раду.

ЗАДАЦИ:

ОБРАЗОВНИ:

- усвајање појма негативног броја, супротног броја, апсолутне вредности броја, структуре скупа целих бројева;
- усвајање операција у скупу Q ;
- усвајање појма и елемената троугла, врсте троуглова и односи између елемената троугла;
- усвајање појма четвороугла, врста и својстава четвороугла;
- усвајање појма површине и правила (формула) за израчунавање површина четвороугла и троугла.

ВАСПИТНИ:

- развијање марљивости и уредности код ученика;

- развијање упорности и изграђивање позитивног односа према раду;
- развијање воље, истрајности и задовољства при решавању задатака;
- развијање самопоуздања и поверења у властите математичке способности.

ФУНКЦИОНАЛНИ:

- | развијање интелектуалних функција код ученика (перцепције, пажње, закључивања, стваралачког и апстрактног мишљења);
- | повезивање знања и његове примене у свакодневном животу;
- | оспособљавање ученика за решавање проблема и задатака у непознатим ситуацијама, као и решавање разноврсних задатака из животне праксе;
- | да ученици науче да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима;
- | да развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметни садржај;
- | развој менталних способности.

НАСТАВНА ТЕМА/ НАСТАВНА ОБЛАСТ	ЗАДАЦИ НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА			СТАНДАРДИ
	ОБРАЗОВНИ	ВАСПИТНИ	ФУНКЦИОНАЛНИ	
ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	- усвајање појма негативног броја, супротног броја, апсолутне вредности броја; - усвајање структуре скупа целих бројева; - операције у скупу целих бројева.	- стицање навике извођења операција и добра увежбаност.	- ученици умеју да приказују целе бројеве на бројевној прави.	СТАНДАРДИ <u>Основни ниво</u> МА. 1.1.1. (2;3;4;6.) МА. 1.2.1. МА. 1.3.1. (2;6.) МА. 1.4.1. (2;3;4.) МА. 1.5.4. <u>Средњи ниво</u> МА. 2.1.1. (2;4.)
РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	- примена на бројевним изразима; - усвајање структуре скупа рационалних бројева;	- стицање навике извођења операција рационалним поступцима; - добра увежбаност (схватање да је реч о	- ученици умеју да прикажу рационалне бројеве на бројевној прави и да их упоређују; - умеју да примењују једначине и неједначине	МА. 2.2.1. МА. 2.3.1. (2;6.) МА. 2.4.1. (2;3.) МА. 2.5.4. <u>Напредни ниво</u>

	- усвајање операција у скупу рационалних бројева.	«математичкој азбуци»).	у решавању практичних проблема.	МА. 3.1.1. (3.) МА. 3.2.1. МА. 3.3.1. (2;6.)
ТРОУГАО	- усвајање појма троугла и његових елемената; - врсте троуглова и односи између елемената троуглова; -упознавање са лакшим примерима подударности троуглова.	- стицање навике посматрања и уочавања, као и навике уредног и прецизног рада; - стичу навике концизног образлагања (доказивања) ставова и конструкција применом математичке симболике.	- ученици умеју да доказују једноставније теореме; - знају да конструишу углове; - решавају практичне задатке применом теорема о троуглу;	МА. 3.4.2. МА. 3.5.4.

ЧЕТВОРОУГАО	- усвајање појма четвороугла, елементи, врсте и својства четвороугла; - углови четвороугла.	- стичу навике концизног образлагања (доказивања), као и образлагања извођења конструкција.	- знају да изводе конструкције троугла. - ученици умеју да изводе конструкције четвороугла.	
ПОВРШИНА ТРОУГЛА И ЧЕТВОРОУГЛА	- усвајање појма површине троугла и четвороугла; - усвајање правила (формуле) за израчунавање површина тих фигура.	- стицање способности прегледног и уредног записивања података, процењивања и анализирања резултата.	- ученици умеју правилно да примењују формуле код израчунавања површина у практичним задацима.	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

наставне методе	наставни облици рада	наставна средства
дијалoшка, монолошко-дијалoшка, хеуристичка, метода писаних радова, метода демонстрације, метода писмених и графичких радова, комбинована	индивидуални, фронтални, групни рад, рад у пару	табла (бела и зелена), креда и маркери (за белу таблу), пројектор, уџбеник, збирка задатака, припремни материјал, наставни листићи, модели, ученичке свеске, прибор за геометрију

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		
- активан приступ при излагању новог градива и изради задатака на часу - практична примена стечених знања - активно учешће у раду - самопроцењивање напретка - запажање, повезивање, решавање проблема, организација, ослањање на претходно искуство... - вежбање на часу и у раду домаћих задатака	- предавање, контрола и праћење рада ученика, развијање љубави према предмету, упознавање ученика са циљевима и садржајима програма - упознавање са правилима рада - упознавање са критеријумима оцењивања по областима - упознавање ученика, одређивање њиховог претходног искуства, снимање иницијалног стања - редовно праћење рада и залагања ученика на часу, стална спремност на индивидуализацију приступа ученику - подстицање развоја мишљења и разумевања код ученика - менторска улога наставника - неговање позитивне климе у одељењу - омогућавање подстицајне средине за	- усмено и писмено испитивање - вођење ученичког портфолија - тестови знања - разговор - контролне вежбе - посматрање ангажованости на часу - ученички радови - домаћи задаци - писмени радови - анализа - извођење закључака - презентација групног рада - вредновање и оцењивање	- Техничко и технологија област Техничка и дигитална писменост - Ликовна култура област Изражавање линијама

	рад и учење - охрабривање, помагање и подстицање ученика да сами изводе закључке - подстицање на учење - инсистирање на систематичности, као и на практичној примени стечених знања - оцењивање мотивисаности ученика за учење - оцењивање процентног нивоа постигнућа ученика - идентификација напретка у учењу - самовредновање реализације програма - планирање новина и евентуалних измена за следећу школску годину.		

Припрема за писмену проверу се ради кроз часове утврђивања и појединачни часови за то нису неопходни.

Поправљање оцена са писмених провера се ради уколико наставник сматра да је то потребно.

Наставни
предмет:

МАТЕМАТИКА

Разред: **СЕДМИ**

Годишњи фонд часова: **144**

Недељни фонд часова: **4**

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	- израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; - одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; - на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; - одреди приближну вредност реалног	- Квадрат рационалног броја. - Решавање једначине $x^2 = a$, $a \geq 0$; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$). -- Реални бројеви и бројевна права. - Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја; апсолутна грешка. - Основна својства операција с реалним бројевима.

	броја и процени апсолутну грешку; - нацрта график функције $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$; - примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама	-Функција директне пропорционалности $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$. -Продужена пропорција.
ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	- примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима	Питагорина теорема (директна и обратна). Важније примене Питагорине теореме. Конструкције тачака на бројевној правој које определяју бројева $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$, итд. Растојање између две тачке у координатном систему.

ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	- примени правила степеновања и особине операција са степенима, као истепена производа, количника и степена - трансформише збир, разлику и производ полинома; -- примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; – растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); --примени трансформације полинома на решавање једначина -	Први део Степен чији је изложилац природан број; степен декадне јединице чији је изложилац цео број; операције са степенима; степен производа, количника и степена. Други део Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома). Квадрат бинома и разлика квадрата. Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. Примене.
	– примени својства страница, углова и дијагонала многоугла;	Појам многоугла. Врсте многоуглова.

МНОГОУГАО	– израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; – конструише ортоцентар и тежиште троугла; – примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима;	Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла. Тежишна дуж троугла. Ортоцентар и тежиште троугла. Сложеније примене ставова подударности.
КРУГ	– примени својства централног и периферијског угла у кругу; – израчуна обим и површину круга и његових делова; – преслика дати геометријски објекат	Централни и периферијски угао у кругу. Обим круга, број π. Дужина кружног лука. Површина круга, кружног исечка и кружног прстена. Ротација.

	ротацијом;	
ОБРАДА ПОДАТАКА	– одређује средњу вредност, медијану и мод.	Средња вредност, медијана и мод.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Реални бројеви – Увести појам квадрата рационалног броја p/q и илустровати га површином квадрата чија је страница управо p/q , на основу чега ученици треба да закључе да је квадрат произвољног рационалног броја ненегативан број.

При израчунавању квадрата рационалних бројева равноправан статус треба дати квадрирању бројева у запису p/q и у децималном запису.

Код решавања једначина облика $x^2 = a$, ученици уз наставникову помоћ изводе следеће закључке: дата једначина се може свести на једначину $x^2 = a = b^2$ и може имати једно ($a = 0$) или два решења ($a > 0$), али може бити и без решења ($a < 0$). Приликом увођења ознаке за квадратни корен нагласити разлику између, на пример, вредности $\sqrt{4}$ и решења једначине $x^2=4$.

даљем раду показати да неке једначине облика $x^2 = a$ (на пример $x^2 = 2$) немају решења у скупу рационалних бројева, тј. да се скупу рационалних мерних бројева не може израчунати мерни број странице квадрата чија је површина 2 (не инсистирати да ученици репродукују одговарајући доказ). На тај начин мотивисати увођење ирационалних бројева, јер из претходног следи да осим рационалних бројева треба имати на располагању и неке друге бројеве (на пример оне чији квадратни корен није рационалан број). Тада се уводи скуп реалних бројева као унија два дисјунктна скупа – скупа рационалних и скупа ирационалних бројева. Сада је природно и да се „рационална“ права прошири у реалну праву и покаже како на таквој реалној правој постоје рационалне и ирационалне тачке. Нагласити, међутим, да скуп (позитивних) ирационалних бројева, осим квадратних корена рационалних бројева, садржи и многе друге елементе, од којих ће неки бити поменути касније (рецимо број π).

На конкретним примерима ученици треба да уоче да сваки рационалан број има коначну или бесконачну периодичну децималну репрезентацију, а ирационални бројеви бесконачну непериодичну репрезентацију и обратно (ове чињенице не треба доказивати у општем случају). При израчунавању вредности корена и рачунања са коренима, када су њихове вредности ирационални бројеви, користити калкулатор или расположиве софтвере.

За све реалне бројеве без обзира да ли имају коначну или бесконачну децималну репрезентацију увести појам приближне вредности и појам апсолутне грешке. Правила заокругљивања реалних бројева увести на следећи начин: на конкретним примерима, посматрањем могућих граница (интервала) у зависности од прецизности, ученици бирају приближне вредности тако да се при заокругљивању бира вредност са мањом апсолутном грешком, након чега се формулишу правила.

Основна својства операција сабирања и множења реалних бројева посматрати и анализирати у поређењу с одговарајућим својствима у скупу рационалних бројева. Основна својства операције кореновања у R^+ треба такође реализовати на примерима при чему се посебно третирају збир, разлика, производ и количник корена и њихови односи са кореном збира, разлике, производа и

оквиру ове теме се обрађује и функција директне пропорционалности $y = kx$ коју треба увести на конкретним примерима блиским искуству ученика (раст дужине пута са временом путовања при константној брзини, смањење водостаја реке ако је дневни пад протока константан ...). У почетним примерима ученици цртају тачкасти график којим се приказује функција за дискретне вредности променљиве, након чега се долази до конструкције графичког приказа у координатном систему. Тематску јединицу продужена пропорција треба, такође, реализовати на конкретним примерима (подела дате суме у датој размери, одређивање углова троугла ако је дат њихов однос, присуство метала у легурама ...). Посебну пажњу поклонити вези продужене пропорције са класичном двојном пропорцијом.

Питагорина теорема – Питагорина теорема је од великог значаја за даље математичко образовање и потребно је пажљиво методички и дидактички обрадити. Као мотивација за тему могу се користити историјски подаци најпре о потреби човека за употребом

конструкцијом правоуглих троуглова током изградње различитих објеката у укупном напретку цивилизације, а чије је законитости Питагора уочио и математички уобличио и формулисао. На примеру египатског троугла експериментом са конопцем, цртежом или симулацијом на неком од динамичких софтвера упознати ученике са теоремом, а затим је и исказати и дати комплетан доказ. Потребно је да ученици схвате концепт Питагорине теореме, а не да напамет науче исказ. У том циљу током вежбања инсистирати на различитим ознакама катета и хипотенузе, као и различитим положајима самог правоуглог троугла, како би се ученици оспособили да Питагорину теорему користе касније у образовању у различитим задацима из планиметрије, стереометрије и тригонометрије. Упознати ученике са карактеристичним Питагориним тројкама кроз примере и напоменути да таквих тројки има бесконачно много. Формулисати обрат Питагорине теореме и применити га у задацима.

другом делу теме пажњу је потребно усмерити на примену Питагорине теореме на конструкције дужи чији је мерни број дужине ирационалан број и примену на квадрат, правоугаоник, једнакократи и једнакостранични троугао, ромб и правоугли и једнакократи трапез. Ученици треба да примењују Питагорину теорему и на једнакократи правоугли троугао, правоугли троугао са углом од 30° и одређивање растојања двеју тачака у координатном систему.

Уколико наставник има техничких могућности у учионици, након усвајања Питагорине теореме на традиционалан начин, део ове теме може обрадити коришћењем неког од бесплатних динамичких софтвера који ученицима може још очигледније дочарати Питагорину теорему и примену теореме у различитим геометријским задацима и проблемима из свакодневног живота.

Цели алгебарски изрази – У првом делу ове теме уводи се појам степена променљиве природним бројем и изводе се основна својства те операције (множење и дељење степена једнаких основа, степеновање степена, као и правила за степен производа и количника). Ученици треба у потпуности да овладају одговарајућим трансформацијама да би, између осталог, били припремљени за упознавање са операцијама са полиномима које следе. Такође, уводи се појам степена са изложиоцем који је нула или негативан цео број, али само у случају основе која је декадна јединица. Примери обухватају краће записивање врло малих рационалних бројева (примене у физици), као и канонско представљање рационалних бројева у децималном запису.

Други део теме обухвата операције с целим алгебарским изразима (полиномима). Најпре се уводи појам полинома и увежбава израчунавање вредности таквог израза за конкретне вредности променљивих који у њему учествују. Затим се дефинишу основне операције са полиномима (сабирање, одузимање и множење) и увежбава довођење полинома на сређени облик. Притом се, по потреби,

користи дистрибутивни закон (у облику $(a + b)(x + y) = ax + ay + bx + by$) и формула за квадрат бинома (у облику $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$).

понаставку ове теме ученици треба да, на погодним примерима, уоче потребу растављања полинома на чиниоце (посебно у циљу решавања једначина). Затим треба увежбати то растављање коришћењем претходно наведених формула (али сада записаних у облику $ax + ay + bx + by = (a + b)(x + y)$), односно $a^2 + 2ab + b^2 = (a + b)^2$), као и формуле за разлику квадрата. Примере растављања тзв. непотпуног квадратног тринома обрађивати само на додатној настави. Сем поменуте примене на решавање једначина (на пример, облика $ax^2 + bx = 0$ и $x^2 - c^2 = 0$), овде се могу приказати примери решавања геометријских проблема за које је потребно познавање операција са полиномима.

Многоугао – Многоугао увести као део равни ограничен многоугаоном линијом. Нагласити разлику између конвексних и неконвексних многоуглова, али даља разматрања ограничити само на конвексне многоуглове. Ученике треба наводити да уоче зависност броја дијагонала, као и зависност збира унутрашњих углова од броја темена многоугла. Приликом увођења правилних многоуглова, ученици треба да уоче да постоје многоуглови који нису правилни иако су све њихове странице једнаке, као и да постоје многоуглови који нису правилни иако су сви њихови углови једнаки. Посебно истаћи осну симетричност правилног многоугла и број оса симетрије, као и чињенице да се око правилног многоугла може описати круг и да се у њега може уписати круг. Из одговарајућих формула за једнакостранични троугао, ученици, уз помоћ наставника ако је потребно, изводе формуле којима се у правилном шестоуглу успостављају везе између странице, дуже дијагонале, краће дијагонале, полупречника уписаног и описаног круга.

Кроз разноврсне примере и задатке (који се односе на троуглове, четвороуглове и правилне многоуглове) истицати примену ставова подударности троуглова и поступно развијати код ученика вештину доказивања. Доказати најважније особине троуглова и паралелограма. Увести појмове ортоцентар, тежишна дуж и тежиште троугла, и навести њихове особине. Примену ставова подударности и њихових последица проширити и на конструктивне задатке. Истаћи разлику између цртања и конструкције. Посебно треба издвојити 1) конструкције троуглова које поред датих страница/углова одређује и једна висина, односно тежишна дуж; 2) конструкције паралелограма и трапеца које поред датих страница/углова одређује и висина; 3) конструкције делтоида; 4) конструкције правилних многоуглова са 3, 4, 6, 8 или 12 темена које одређује страница, односно полупречник описаног/уписаног круга. На

примерима илустровати ситуације када конструктивни задатак има више решења или нема решења, али не инсистирати на оваквим задацима. Израчунавање обима и површине многоугла илустровати разноврсним примерима и задацима.

Приликом израчунавања површине користити разлагање многоуглова на троуглове и четвороуглове. Посебну пажњу посветити израчунавању површине правилног шестоугла. Важно је укључити и одређени број практичних примена рачунања површина.

Круг – Полазећи од раније стечених знања и дефиниција кружне линије и кружне површи, треба размотрити могуће положаје и

односе круга и праве, а такође и два круга у равни. Ученике треба подсетити на дефиниције тангенте и тетиве круга и искористити Питагорину терему за успостављање везе између полупречника круга, тетиве и централног одстојања тетиве. Централне теме су увођење појмова централног и периферијског угла, уочавање и доказивање тврђења о њиховом међусобном односу, као и одређивање обима и површине круга. Ученици би требало да експериментално утврде сталност односа обима и пречника кружнице. Када се уведе број π , ученике треба информативно упознати са његовом ирационалном природом. После обраде обима и површине круга, треба извести формуле за дужину кружног лука, површину кружног исечка и кружног прстена. У практичним израчунавањима користити приближну вредност 3,14 али повремено радити и са проценама 3,142; 22/7; 3,1.

У оквиру дела теме који се односи на ротацију, треба се ограничити на ротације једноставнијих фигура око задате тачке и за задати угао. Објаснити ученицима позитиван и негативан смер ротације и урадити неколико примера ротације у координатном систему. Важно је да ученици уоче да се дужине дужи и величине углова не мењају при ротацији.

Обрада података – Ову тему реализовати као пројектни задатак. Циљ пројектног задатка је да ученици овладају појмовима средња вредност, медијана и мод и истовремено се увере у применљивост обраде података у свакодневной пракси. Препорука је да се пројектни задатак реализује на конкретним примерима и предлог је да у седмом разреду то буде прикупљање, обрада и анализа података добијених анкетом. Теме се могу одабрати из животног окружења и њихов садржај би требало да буде близак узрасту ученика (на пример: коришћење ИКТ од стране ученика, расподела слободног времена ученика, еколошка свест младих ...). Број питања у анкети не мора бити велики, највише 5-6, а истраживање треба реализовати тако да узорак не буде премали, али ни превелик

и да се може реализовати у најближем окружењу (школа, породица, комшилук ...). Предлог је да се пет расположивих часова реализује по следећем плану:

РЕДНИ БРОЈ ЧАСА	САДРЖАЈ РАДА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА И УЧЕНИКА

1.	• Избор теме истраживања • Конструкција анкетних питања	Наставник објашњава пројектни задатак, а ученици предлажу теме за истраживање и 5-6 анкетних питања.
2.	• Упутство за анкетирање • Спровођење истраживања анкетирањем	Сваки ученик добија по 4-5 анкетних листића.

	3.	- Обнављање и доградња појмова: узорак, нумеричка и процентуална расподела, графички приказ - Увођење нових појмова: средња вредност, медијана и мод	На једном (нумерички потпуно припремљеном) примеру се илуструју сви наведени – познати и нови појмови.	
	4.	- Подела ученика на групе - Упућивање у начин обраде података добијених анкетирањем - Обрада резултата анкете	Формирају се нехомогене истраживачке групе. Свака група обрађује једно питање за које је задужена (може се користити и Excel) и припрема презентацију резултата.	
			Групе приказују резултате свог истраживања (таблични приказ резултата)	

	5.	Презентација резултата анкете	обrade питања из анкете, процентуалну расподелу, графички приказ, израчунавање средње вредности, медијане и мода), тумаче добијене резултате и изводе закључке.	
Наставне методе		Наставни облици рада		Наставна средства
дијалoшка, демонстрaтивно- илустрaтивнa, објашњење, посмaтpaње, метода графичких радова, метода писаних радова, хеуристичкa, текстуaлнa		индивидуaлни, фронтaлни, групни рaд, рaд у пару		уџбеници, збиркa, припремљен мaтеријaл, рaдни листићи, мaтемaтички лист, мулти медијaлне презентaције, прибор зa геометрију, кредa, фломастер, тaблa

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА
Ученика	Наставника	
активан приступ при излагању новог градива и изради задатака на часу; - практична примена стечених знања; - активно учешће у раду; - самопроцењивање напретка; - запажа, упоређује, примењује, повезује,	- Предавање, контрола и праћење рада ученика, развијање љубави према предмету; - Упознати ученике са циљевима и садржајима програма; - Упознати их са правилима рада; - Упознати их са критеријумима оцењивања по областима; - Упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, снимити иницијално стање; - Редовно пратити рад и залагање ученика на часу; - Водити рачуна о индивидуализацији приступу ученику; - Подстицати код ученика развој мишљења и разумевања; - Менторска улога наставника; - Неговање позитивне климе у одељењу;	- усмено и писмено испитивање; - вођење ученичког портфолија; - тестови знања; - разговор; - контролне вежбе; - посматрање ангажованости на часу; - домаћи радови; - писмени радови;

решава проблем, организује, повезује знања са другим областима, ослања се на претходно искуство... - вежба на часу и кроз домаће задатке.	- Омогућити подстицајну средину за рад и учење; - Охрабрује, помаже и подстиче ученике; - Омогућити ученицима да сами изводе закључке; - Подстицати ученике на учење; - Инсистирати на систематичности у раду и поштовању принципа и правила рада; - Инсистирати на практичној примени стечених знања; - Оцењивањем мотивисати ученике за учење; - Оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика; - Идентификовати напредак у учењу и постигнућима ученика; - Подстицати ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују... - Самовредновање реализације програма; - Планирање новина и измена за следећу школску годину. - Припрема за писмену проверу се ради кроз часове утврђивања и појединачни часови за то нису неопходни. - Поправљање оцена са писмених провера се ради уколико наставник сматра да је то потребно.	- тематске дискусије;

ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број теме	НАЗИВ ТЕМЕ	Број часова по теми
I	Реални бројеви	2
II	Питагорина теорема	3
III	Цели алгебарски изрази	4
IV	Многоугао	3
V	Круг	4
VI	Обрада података	2
		$\Sigma 18$

ДОДАТНА НАСТАВА

I	Реални бројеви) - одабрани задаци	2
II	Питагорина теорема - одабрани задаци	2
III	Многоугао Једнакост многоуглова (распожива и допунска);	2
IV	Круг; сложене фигуре (површина и запремина)	2

V	Задаци логичко-комбинаторне природе	2
VI	Полиноми	3
VII	Обрада података	2
VIII	Задаци са претходних такмичења	3
		$\Sigma 18$

НАПОМЕНА: број часова по теми допунске и додатне наставе је подложен променама, у зависности од брзине савлађивања градива и потреба ученика.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА	РАЗРЕД: ОСМИ
	ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 136

ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА: Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечено знање и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ
Сличност	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; -примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту;	Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примена сличности.

Тачка, права и раван	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; -представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; - уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту.	Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих, мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.
Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -реши линеарну једначину и неједначину са једном непознатом -реши реалне проблеме користећи линеарну једначину и неједначину	Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина са једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.
Призма	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Призма: појам, врсте, елементи.

	-израчунава површину и запремину праве призме; - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситауацијама.	Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.
Пирамида	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -израчуна површину и запремину четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране, четворостране и шестостране пирамиде - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситауацијама.	Пирамиде: појам , врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.
Линеарна функција	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -нацрта и анализира графикм линеарне функције;	Линеарна функција ($y=kx+n$). График линеарне функције: нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик. Цртање и читање графика линеарне функције.
Системи линеарних једначина са две непознате	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -реши систем линеарних једначина са две непознате; -реши реалне проблеме користећи систем линеарних једначина са две непознате	Појам линеарне једначина са две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама.
Ваљак, купа и лопта	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и

	-израчунава површину и запремину правог ваљка, купе и лопте; - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама	запремина правог ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површине и запремина лопте.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Сличност (16; 6+10)	Поновити размеру дужи и израчунавање растојања користећи географске карте разних размера (корелација са географијом); користећи једнакост две размере на конкретним примерима показати како се израчунава четврта пропорционала; исти проблем решавати и конструктивно; на примерима објаснити појам самерљивих дужи (корелација математика 6. и 7. разред); поступним и правилним закључивањем навести ученике да правилно формулишу Талесову теорему и њен обрат; поступно увежбавати Талесову и обратну Талесову теорему коришћем нумеричког и конструктивног модела примене; посебну пажњу посветити конструктивној подели дужи на једнаке делове; сличност фигура показати на разним примерима из свакодневног живота; за извођење тврђења о пропорционалности страница сличних троуглова (и обртне теореме) као и за формулацију ставова сличности искористити Талесову теорему; задатке базирати на одређивању дужина страница и углова сличних троуглова; примену сличности реализовати на примерима из историје математике (мерење висине кеопсове пирамиде), практичним примерима примене (мерење висине брда, зграде итд.) и примени сличност на правоугли троугао (геометријска средина дужи)
Тачка, права и раван (12;6+6)	Обраду међусобних односа тачака, правих и равни у простору засновати на посматрању и анализи објеката у окружењу, користећи математичку терминологију и одговарајуће ознаке. Посебну пажњу треба посветити односима <i>паралелно</i> и <i>нормално</i> (између две праве, између праве и равни, односно између две равни). Однос између праве и равни повезати са одговарајућим односом између праве и њене ортогоналне пројекције на раван. Угао између праве и равни (када оне нису нормалне или паралелне) увести као угао између праве и њене ортогоналне пројекције на ту раван. Обновити Питагорину теорему и илустровати њену примену примерима и задацима у вези са ортогоналним пројектовањем дужи на раван. Полиедар увести као део

	простора ограничен многоугловима. Користећи основне примере полиедара (посебно оне који одговарају познатим реалним објектима) анализирати облик и број страна полиедара. Обновити својства коцке и квадра и кроз разноврсне примере и задатке повезати их са осталим садржајима ове наставне теме. Предвиђене садржаје треба да прате задаци којима се подстиче оријентација у простору, просторна визуелизација, мисаоно сагледавање простора и сл. Будући да развоју ових способности значајно доприноси вештина представљања просторних односа сликама у равни, неопходно је код ученика подстицати вештину цртања (слободном руком и геометријским прибором) просторних фигура. Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица просторне фигуре у односу на изабрани правац посматрања, као и да уочавају елементе (пре свега праве углове) просторне фигуре који нису веродостојно приказани на равној слици.
Линеарне једначине и неједначине с једном	Ученици су се, у претходним разредима, упознали са решавањем једноставних линеарних једначина и неједначина. На самом почетку, једначине и неједначине су решавали користећи везе међу операцијама

непозантом (18; 6+12)	(уочавањем непознатог сабирка, чиниоца, умањеника, умањеоца, дељеника или делиоца), а касније користећи методу теразија. Ова претходна знања представљају темељ за коришћење еквивалентних трансформација при решавању једначина и неједначина. На конкретним примерима показати да линеарна једначина $ax = b$: – у случају да је $a \neq 0$ и $b \in R$ има јединствено решење, – у случају да је $a = 0$ и $b \neq 0$ нема решења (скуп решења једначине је празан) и – у случају да је $a = 0$ и $b = 0$ има бесконачно много решења (сваки реалан број је решење). - осмом разреду није предвиђено да се решавају једначине са параметрима. Ученици треба да овладају техникама помоћу којих се неке једначине могу еквивалентним трансформацијама свести на једначину облика $ax = b$. Укључивати и примере једначина које се свде на линеарне, а помоћу којих се обнављају и користе стечена знања о: – апсолутној вредности (само случај $ax + b = c$),
	– формулама за квадрат бинома и разлику квадрата (случајеви када се квадратни чланови анулирају), – условима под којима су производ, односно количник једнаки нули. На сличан начин приступати и решавању линеарне неједначине уз истицање разлика (у случају множења негативним бројем мења се смисао неједнакости). Решења неједначина приказивати на бројевној правој и у одговарајућем скуповном запису. Решавајући текстуалне проблеме, укључујући оне из сродних предмета, као и из реалног контекста, ученици увиђају потребу за састављањем одговарајућих једначина и неједначина, при чему утврђују

научене формалне поступке, сагледавају потребу за њиховом применом и умеју да образложе добијено решење.

Призма (14; 6+8)

Да би ученици што лакше упознали геометријско тело – призму, њене елементе, уочавали дијагоналне пресеке и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе призме.

Предвиђено је израчунавање површине и запремине: праве тростране и четворостране призме, правилне шестостране призме. Приликом решавања задатака инсистирати на што прецизнијем цртању скице геометријског тела, водећи рачуна о цртању видљивих ивица пуном линијом и невидљивих испрекиданом линијом. Извођење формуле за запремину призме везивати за прихваћену формулу за запремину квадра. Рачунати површине и запремине помоћу основних елемената и зависних елемената (бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга, дијагонала ...). Приликом израде задатака треба полазити од општих формула: $P = 2B + M$ и $V = BH$, и анализирањем конкретног случаја решавати задатак. Посебно

	размотрити примере једнакоивичних призми. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини призме и у ситуацијама из свакодневног живота.
Пирамида(16;6+10)	Да би ученици што лакше упознали геометријско тело – пирамиду, њене елементе, уочавали дијагоналне пресеке и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе пирамиде. Предвиђено је израчунавање површине и запремине: праве четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне ,тростране, четворостране шестостране пирамиде. Приликом решавања задатака инсистирати на што прецизнијем цртању скице геометријског тела, водећи рачуна о цртању видљивих ивица пуном линијом и невидљивих испрекиданом линијом. Извођење формуле за запремину пирамиде везивати за прихваћену формулу за запремине призме: јер је за пирамиду —.Рачунати површине и запремине помоћу основних елемената и зависних елемената (бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга, дијагонала ...). Посебно размотрити примере једнакоивичних пирамида. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини пирамиде и у ситуацијама из свакодневног живота.
Линеарна функција (12;5+7)	Најпре поновити појам функције директне пропорционалности и њеног приказивања у координатном систему који је обрађиван у седмом разреду. Увести затим појам линеарне функције једне реалне променљиве ($y = kx + n$), не помињући општи појам функције. Показати да је график те функције права, уз посебно разматрање случајева $k = 0$, $k > 0$, $k < 0$, као и $n = 0$, $n > 0$, $n < 0$. Увести појмове: нула функције, знак функције, растућа и опадајућа функција и објаснити како се они илуструју на графику и како зависе од

	вредности коефицијената k и n. Ученици треба у потпуности да овладају поступком цртања графика линеарне функције и његовог анализирања, тј. „читања“ својстава те функције када јој је график задат. Обрадити својства линеарне функције када је она задата имплицитном релацијом $ax + by = c$.
Системи линеарних једначина с две непознате (15;6+9)	Ученици треба да се упознају са линеарном једначином с две непознате облика $ax + by = c$, да разумеју да је график ове једначине (када је бар један од бројева a или b различит од нуле) права и да умеју да нацртају тај график. Уводи се и појам система две линеарне једначине с две непознате, као и појам решења система као уређеног пара бројева. Системе линеарних једначина решавати методама замене и супротних коефицијената. Пажњу треба посветити и графичкој интерпретацији система две линеарне једначине с две непознате. Решавајући разне проблеме из геометрије, физике, хемије и свакодневног живота, ученици увиђају потребу [REDACTED] за састављањем одговарајућих система линеарних једначина, при чему утврђују научене формалне поступке,

	сагледавају потребу за њиховом применом и умеју да образложе добијено решење.
Ваљак, купа и лопта(16;6+10)	Важно је истаћи да су ваљак, купа и лопта ротациона тела. Као и код призме и пирамиде, ради бољег уочавања елемената и осних пресека ваљка и купе, као и пресека лопте (сфере) и равни, користити моделе тела. Оспособити ученике за цртање мреже ваљка и купе, израду њихових модела као и што прецизнијих скица приликом решавања задатака. При обради ове теме, ваљак и купу повезати са призмом и пирамидом и указивати на аналогije између призме и ваљка, односно пирамиде и купе. Ту аналогiju користити за образложење формула за површину и запремину ваљка и купе. Приликом извођења формуле за површину купе, повезати површину омотача са површином кружног исечка, а обим базе са дужином кружног лука. Пре дефинисања сфере, односно лопте потребно је подсетити се дефиниција кружнице и круга. Формуле за површину и запремину лопте се наводе без доказивања. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини ваљка, купе и лопте у ситуацијама из свакодневног живота.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање

степен остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Процес праћења и вредновња започети иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) , контролни задаци и писмени задаци помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Показатељ знања су и резултати пробног завршног испита, као и сам завршни испит.

Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

Припрема за писмену проверу се ради кроз часове утврђивања и посебни часови за то нису неопходни.

Поправљање оцена са писмених провера се ради уколико наставник сматра да је то потребно.

Напомена: За обнављање градива, иницијални тест и анализу резултата иницијалног теста, планирана су 4 часа, а за реализацију 4 писмена задатака (у трајању од по једног часа), са исправкама, планирано је 8 часова. У осмом разреду је планирана допунска и додатна настава и припремна настава за завршни испит.

ДОПУНСКА И ДОДАТНА НАСТАВА

Број часова по теми формирати у зависности од потреба и интересовања ученика.

Тема / област	
ДОПУНСКА НАСТАВА	ДОДАТНА НАСТАВА (уколико има заинтересованих ученика)
Сличност	Сличност
Тачка, права и раван	Тачка, права и раван
Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом	Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом
Призма	Диофантове једначине
Пирамида	Призма
Линеарна функција	Пирамида
Системи линеарних једначина са две непознате	Линеарна функција
Ваљак, купа, лопта	Системи линеарних једначина са две непознате
	Ваљак, купа, лопта

Укупно допунске наставе 17	Укупно додатне наставе 17

Припремна настава: Припремна настава ће се одржавати у току школске године на редовној настави и на додатним часовима, и у јуну 10 редовних часова припремне.

наставни предмет: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО разред: ПЕТИ годишњи фонд часова: 36 недељни фонд часова: 1

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
ИКТ	-наведе примену информатике и рачунарства у савременом - правилно користи ИКТ уређаје - именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја - прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса - прилагоди радно окружење кроз основна подешавања ИКТ - креира дигитални слику и примени основне акције едитовања форматирања (самостално и сараднички) - креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) - примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа - креира мултимедијалну презентацију и примени основне	Предмет изучавања информатике и животу рачунарства. ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. Подешавање радног окружења. Рад са сликама. и Рад са текстом. Рад са мултимедијом. Рад са презентацијама.

	акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички)	

	- сачува и организује податке - разликује основне типове датотека	
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	- реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну - доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине - реагује исправно када дођу у контакт са непримереним. - приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај - информацијама на интернету приступи критички - спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету - разуме значај ауторских права - препознаје ризик зависности од	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; сигуран начин. Правила безбедног рада на интернету. Претраживање интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. непожељног понашања на интернету Заштита приватности личних података. Заштита здравља, ризик зависности од садржајем или са непознатим особама путем интернета технологије и управљање временом

	технологије и доводи га у везу са својим здрављем - рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на интернету	
РАЧУНАРСТВО	- изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно "сваки", "неки", израза "ако...онда" - наведе редослед корака у решавању једноставног логичког	Увод у логику и скупове: унија, пресек, употребљава одговарајуће скуповне ознаке разлика; речи "и", "или", "не", "сваки", "неки", Увод у алгоритме аритметике: писмено - зна алгоритме аритметике (сабирања, множења,

- схвати математичко-логички смисао речи "и", "или", "не", "ако...онда". - сврсисходно примењује програмске структуре и блокове текстом, звуком и видеом.	наредби - креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу - користи математичке операторе за израчунавања - објасни сценарио и алгоритам пројекта - анализира и дискутује програм - проналази и отклања грешке у програму - сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака - одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта - наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка - вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен - поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника	дељења с сабирање, множење, дељење с остатком, остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски Еуклидов алгоритам. Увод у тему програмирања. проблема Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. Алати за рад са графичким објектима, Програм - категорије, блокови наредби, инструкције. Програмске структуре (линијска, циклична, разграната). Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима.
		Представљање резултата пројектног задатка.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Потребно је радити на развоју алгоритамског начина мишљења у поступку решавања проблема и задатака, развоју логичког мишљења и изградњи личних стратегија за учење уз примену ИКТ-а.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај...), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. На интернету се могу се наћи примери добре праксе који се, уз прилагођавање условима рада и поштовањем ауторских права, могу користити.

Побзиром да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера изводи се са половином одељења, један час недељно, у рачунарском кабинету/дигиталној учионици.

наставне методе	наставни облици рада	наставна средства
- дијалогска - монологска - метода писаних радова - метода практичних радова - вербална - експериментална - илустративна - текстуална - илустративно демонстративна - активна настава	- фронтални - индивидуални - групни - рад у пару - тимски - писмена провера	- уџбеници - свеске - рачунари - паметна табла - фотоапарат - видео камера

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		
посматра, разговара о посматраном, црта, чита, прави алгоритме,	прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче,	усмено и писмено испитивање, вођење	- Математика - ТИТ

програмира, фотографише, снима видео клипове, обрађује слике и видео клипове на рачунару	дискутује, анализира, наводи на повезивање и примену знања организовањем учења мотивише и подстиче способности ученика; ефикасним и подстицајним методама долази до начина који омогућава усвајање знања која представљају основу за успешно савладавање градива;	ученичког портфолија, тестови знања, разговор, контролне вежбе, писмени задаци, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, пројекти, продукти групних и тимских радова	

Назив предмета: **ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**

Циљ предмета : Циљ учења информатике и рачунарства је оспособити ученика за управљање информацијама, сигурну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и компјутерских програма за решавање различитих проблема у друштву које се брзо мења с развојем дигиталних технологија.

Разред : Седми

Годишњи фонд часова : 36 часова

Недељни фонд часова: 1

ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ	НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА

ИКТ	- разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; - користити алате за обликовање дизајна документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; - објасни принципе растерске и векторске графике и модела боја; - креира растерску слику у изабраном програму; - креира векторску слику у изабраном	Обележавање логичких структура и генерисање прегледа садржаја текстуалног документа. Карактеристике рачунских графика (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику. Рад у програму за векторску графику. Израда гиф анимација. Коришћење алата за снимање екрана.	Наставне методе: вербална, демонстрациона Наставни облици: фронтални, индивидуални Наставна средства: уџбеник, слике, цртежи, постери, проспекти, енциклопедије, рачунари, пројектор

	програму; - користи алате за уређивање слика и трансформацију слика; - креира гиф анимацију; - креира видео клип помоћу алата за снимање екрана;		
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	- разликује URL, DNS, IP адресе; - објаснити појмове хипервезе и	URL, DNS, IP адреса. Хипервеза и хипертекст. Електронска пошта,	Наставне методе: вербална, демонстрациона

	хипертекста; - креирање, форматирање и слање е-маилова; - обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и сигуран начин, водећи рачуна о приватности; - препознати неприкладан садржај, нежељене контакте и адекватно заштитити; - заједнички ствара и дистрибуира	креирање налога, слање и пријем поште. Електронска пошта (контакти, безбедност, нежељена пошта). Рад на дељеним документима (текстуалним документима / презентацијама / упитницима ...) у облаку.	Наставни облици: фронтални, индивидуални Наставна средства: уџбеник, слике, цртежи, постери, проспекти, енциклопедије, рачунари, пројектор

	документе у облаку, узимајући у обзир одговарајуће нивое приступа; - прилагођава хиперлинкове на садржајну секцију, други документ или веб страницу;		
РАЧУНАРСТВО	- уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика црта 2Д графичке елементе; - користи петље и генератор случајних бројева за цртање	Рад са изабраним текстуалним програмским језиком у области 2D графике. Основне карактеристике изабране графичке библиотеке. Методe за исцртавање основних геометријских облика.	Наставне методе: вербална, демонстрациона, презентација, видео садржај Наставни облици: фронтални, индивидуални

	сложенијих облика; - планира, описује и имплементира једноставно решење проблема; - проналази и	Подешавање боја и положаја објеката. Примена петљи и случајно генерисаних вредности на исцртавање геометријских облика.	Наставна средства: уџбеник, рачунари, пројектор

	уклања грешке у програму; - сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; - креира, уређује и структурира дигитални садржај који комбинира текст, слике, линкове, таблице и анимације;		
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (ОПЦИОНО)	- креира компјутерске програме који доприносе решавању пројектног задатка; - поставља резултат	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата	Наставне методе: вербална, демонстрациона, презентација, видео садржај Наставни облици:

свог рада на интернету како би поделио с другима уз помоћ наставника;	пројектног задатка.	фронтални, индивидуални
- вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.		Наставна средства: уџбеник, рачунари, пројектор

програм за 8. разред ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Назив предмета	ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО
Циљ	Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских

	програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.		
Разред	Осми		
Годишњи фонд часова	34 часа		
ИСХОДИ		ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистика; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; – разуме на које све начине делимо личне податке приликом коришћења интернета;		ИКТ	Радно окружење програма за табеларне прорачуне. Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време....). Формуле и функције. Примена формула за израчунавање статистика. Сортирање и филтрирање података. Груписање података и израчунавање статистика по групама. Визуелизација података – израда графикана. Форматирање табеле (вредности и ћелија) и припрема за штампу. Рачунарство у облаку – дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари).

– разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; – разуме везу између ризика на интернету и кршења права;	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Заштита личних података. Права детета у дигиталном добу Отворени подаци.

-
– објасни појам „отворени подаци“;	– самовреднује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима;
– успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци;	– креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;
– унесе серију (низ) података;	– поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника;
– изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...);	– вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.
– графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма);	
– унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их;	
– изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...);	
– изврши анализе које укључују статистике по групама;	
– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка;	
– сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка;	

РАЧУНАРСТВО	Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...). Унос података у једнодимензионе низове. Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података. Унос и представљање табеларно записаних података. Анализе табеларно записаних података (нпр. просек сваке колоне, минимум сваке врсте, ...). Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...). Груписање података и одређивање статистика за сваку групу.	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ (ОПЦИОНО)	Онлајн упитник (креирање – типови питања, дељење – нивои приступа и безбедност). Онлајн упитник (прикупљање и обрада података, визуализација). Отворени подаци. Инфографик. Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја). Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задака.

Кључни појмови садржаја: анализа података, табеларни прорачуни, статистика, визуализација података, дељене табеле, лични подаци, отворени подаци, инфографик

Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик зна да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство.

Да би сви ученици остварили предвиђене исходе, потребно је да планиране активности ученика на часу прати сажето и јасно упутство за реализацију задатка, уз евентуалну претходну демонстрацију поступка од стране наставника. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност – кроз дискусију са ученицима одабирати адекватне алате, концепте и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, аналитичност, истрајност, самосталност у раду, али и спремност на сарадњу и одговоран приступ тимском раду.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај...), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. На интернету и у литератури се могу наћи примери добре праксе које, уз прилагођавање условима рада и поштовање ауторских права, треба користити у настави и учењу. С обзиром на то да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера часове треба остваривати са одељењем подељеним на групе. Програм наставе и учења може се остваривати на самосталним или спојеним часовима. Подсетити ученике на значај поштовања правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом, кроз демонстрацију и личну активност ученика (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара). У току осмог разреда, ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализују са ученицима најмање два пројектна задатка који обухватају теме и из других предмета. Време реализације пројектних задатака (једног из области ИКТ и Дигитална писменост и другог из области Рачунарство) одређује наставник у договору са ученицима и са наставницима других предмета, који обухватају област изабране теме. При избору тема, понудити неколико пројектних тема и омогућити тимовима ученика да одаберу ону која највише одговара њиховим интересовањима.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и

вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и

усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Реализација програма

Планирања наставе из предмета Информатика и рачунарство, даје се број часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива).

Информационо-комуникационе технологије (10)

Дигитална писменост (2)

Рачунарство (12)

Пројектни задаци (10)

Информационо-комуникационе технологије

Пре преласка на опис програма за табеларна израчунавања поновити укратко са ученицима значење појмова: *податак*, *информација* и *информатика* (са нагласком на примени и значају података и информација у савременом друштву, не инсистирајући на прецизним дефиницијама). Дискутовати о могућим начинима прикупљања података (из постојеће документације, анкетањем, прикупљањем отворених података...), обраде прикупљених података, представљања података (подсећањем на раније уведене примене табела у склопу текстуалних докумената и презентација са табелама) и преношења информација уз помоћ дигиталних уређаја у савременом друштву. Описати значење појма аутоматске обраде података и укратко описати различите могућности аутоматске обраде података.

Радно окружење изабраног програма за табеларне прорачуне

Представити изабрани програм Microsoft Excel за табеларне прорачуне и његову примену у различитим областима (нпр. креирање списка, евиденција, израчунавање трошкова, прихода, расхода...). Навести примере из реалних животних ситуација у којима познавање рада у овим програмима олакшава обављање конкретних задатака (на пример, обрада резултата контролног задатка,

израчунавање успеха ученика одељења, вођење месечног буџета домаћинства. Поменути занимања која имају потребу да користе овакве програме за разне прорачуне и вођење евиденције: економисти, рачуновође, инжињери...).

Увести *концепт радне табеле* у изабраном програму, са освртом на раније употребљаване табеле за представљање података у програмима за обраду текста и/или израду мултимедијалних презентација.

Унос података

Описати поступак уноса података, водећи рачуна о типу података који се уноси. Демонстрирати унос целих бројева (бројева без децимала), реалних бројева (бројева са децималама), текста, датума, времена и новчаних валута. Нагласити предности нумеричке тастатуре при уносу нумеричких података. Приказати могућност уноса текста у више редова у једну ћелију табеле. Скренути пажњу на различито поравнавање садржаја ћелија у зависности од типа података (и објаснити да су бројеви поравнати надесно, исто као код потписивања приликом сабирања у математици)

Приказати поступак снимања радне табеле, учитавања података из снимљене радне табеле, као и увоза података из текстуалних датотека (података раздвојених зарезима, csv). Приказати могућност снимања табеле у облику шаблона.

Приказ, форматирање и штампање података из табеле

Приказати могућност сакривања и поновног приказивања редова и колона табеле. Приказати могућност поделе приказа табеле (пре свега у сврху фиксирања линије заглавља која остаје при врху током скроловања садржаја веће табеле). Представити опције за побољшање прегледности података груписањем редова и колона, као и замрзавањем изабране области (окна) како би иста била стално видљива при прегледу остатка садржаја радног листа.

Планирање организације података, креирање радне табеле

Нагласити важност планирања, које треба да претходи процесу креирања радне табеле у самом програму. Изабрати адекватан пример, близак ученицима како би уочили битне елементе организације података у радној табели. Погодан пример, могао би бити представљање успеха ученика школе, изостанци ученика, табеле за такмичење. Напоменути и конкретне користи од израде таквих табела, на пример за разредног старешину или школу (за ове потребе могуће је креирати радну свеску – „Успех ученика осмог разреда“, радна свеска би могла имати: лист1 за 8/1, лист2 за 8/2... лист n – који би приказивао збирно податке за сва одељења осмог разреда)

Планирање организације података

За изабрани пример (креирање радне свеске: „Успех ученика осмог разреда“) приказати поступак планирања и креирања радне свеске, свако одељење може да креира по један радни лист а наставник да преузме најбоље урађене примере за свако одељење и

демонстрира повезивање радних листова и креирање радног листа успех ученика осмог разреда, израду графикана, шаблона и подели ученицима као пример за даљи рад на овом документу.

Креирање табеле

Описујемо поступак креирања радне свеске у изабраном програму за табеларне прорачуне. За опис *ентитета* (у нашем примеру: *ученик*), уобичајено је да се у првом реду са лева на десно уносе називи колона – *атрибути* (у нашем примеру: *редни број, име, име родитеља, презиме, српски, први страни језик, историја, ...*), а у сваком наредном врши се унос вредности за сваки од атрибута уписивањем одговарајуће вредности у засебној колони.

Сортирање података

Описати појам *сортирање*. Представити поступак који се примењује приликом сортирања, на примеру сортирања нумеричких и текстуалних података. На реалним примерима илустровати потребу за сортирањем података. Сортирање вршимо у циљу одређивања редоследа *ентитета* на изабраном примеру (на нашем примеру, редоследа ентитета *ученика*: сортирањем ученика једног одељења на основу презимена или на основу просечне оцене за успех), у циљу груписања ентитета пре одређивања статистика појединачних група (на пример, сортирање учесника такмичења на основу школе из које долазе, разреда који похађају ако се сви налазе у истој радној табели, пре израчунавања просечног броја поена за сваку школу или разред), у циљу уочавања и уклањања дупликата (на пример, одређивања броја пријављених учесника семинара, ако су се неки учесници грешком пријавили више пута), у циљу упоређивања два списка и слично.

Елементарне статистике, формуле, функције

Описати појам *статистика* (навести препознатљиве примере статистичких података на нивоу одељења и указати на сврху, као на пример: број дечака/број девојчица у односу на укупан број ученика у одељењу, говори о родној заступљености ученика у одељењу). Најважније статистике серија података су: број података у серији, збир, аритметичка средина, минимум и максимум.

Приказати употребу функција SUM, COUNT, MAX, MIN, AVERAGE (Корелирати појмове који се употребљавати и математичке моделе који су у основи ових функција).

Филтрирање података

Приказати поступак уметања падајућих менија за филтрирање у наслове колона и филтрирање њиховом применом.

Приказати израчунавање статистика само оних редова које задовољавају одређени критеријум. Увести функције COUNTIF, SUMIF, AVERAGEIF и слично. Приказати израчунавање статистика након филтрирања података применом функције SUBTOTAL или применом функција COUNTVISIBLE, SUMVISIBLE, AVERAGEVISIBLE и слично.

Груписање података и статистике појединачних група

Приказати како се груписање може остварити сортирањем података по кључу на основу којег се врши груписање и како се након тога статистике за сваку групу могу добити израчунавањем суб-тотала.

Визуелизација података

Нагласити да је један од видова визуализације података и сама табела, али да се појам *визуелизација* најчешће односи на *графичко представљање података*. Указати на предности графичког приказа података у смислу лакшег разумевања и анализе података у односу на табеларни приказ. Представити могућности креирања различитих *типова графика* (линијски, стубичасти, секторски) и *мини графика* (енгл. sparklines), као и коришћење већ *уграђених модела форматирања*.

Форматирање табеле и припрема за штампу

Истаћи важност лако читљивог приказа података при подешавању: висине колона и ширине редова, избору фонта и поравнања садржаја, истицања појединачних ћелија или опсега ћелија – уоквиравањем, бојењем или сенчењем. При том приказати могућности стилизовања ћелија унапред дефинисаним стиловима, као и конверзије опсега ћелија у табелу са већ дефинисаним изгледом које нуди програм.

Рачунарство у облаку – дељене табеле

Обновити са ученицима појмове дељени диск, дељени документи и креирање и отпремање датотеке. Објаснити креирање онлајн табеларног документа преко опције табеле Гугл табеле, унос и едитовање података, дељење табеле и права приступа (може да измени, може да коментарише и може да види).

Дигитална писменост

Право на заштиту личних података и приватности јесте једно од основних људских права које је, наглим развојем дигиталне технологије и интернета, озбиљно доведено у питање. У ери великих података, лични подаци третирају се као „нова нафта“.

Упознавање ученике како се користе подаци које о корисницима интернета, њиховим активностима и понашању, прикупљају претраживачи интернет страница, саме интернет странице и друштвене мреже. Посебну пажњу треба посветити креирању личног профила ученика на интернету, било да је у питању играње видео-игара, друштвене мреже или веб-сајтови за учење.

Наставник треба да упозна ученике и са правима детета прописаним Конвенцијом о правима детета и појасни да се она односе и на дигитално окружење. Наставник треба да подстакне ученике да идентификују начине на које одрасли својим понашањем у дигиталном окружењу крше право детета на приватност, као и да им помогне да разумеју улогу одраслих (родитеља, наставника, креатора интернет садржаја и јавних политика) у заштити њихових права у дигиталном окружењу. Препознавање узрасних ограничења за коришћење различитих сервиса на интернету такође је од виталног значаја за осигурање безбедности ученика у дигиталном простору.

Упознајемо ученике са начинима сакупљања и обраде података. Предочавам ученицима везу између грађанских права и обраде података, као и да Република Србија има институцију Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

Уводи појам *отворени подаци* и појашњава начине проналажења, приступања и преузимања са нагласком да треба наводити извор са кога су преузети, приликом коришћења ових података.

Рачунарство

Подаци се из информационих системаJupyter/Python и репозиторијума отворених података често могу добити у форматима програма за табеларна израчунавања.

Приказати ученицима основне начине анализе низова података (коришћењем библиотечке функционалности): израчунавање дужине низа података, израчунавање збира, просека (аритметичке средине), најмање и највеће вредности (минимума и максимума), сортирање података у неоппадајућем и нерастућем редоследу, филтрирање (издвајање елемената низа који задовољавају дато својство), пресликавање (примену одређене функције тј. трансформације на сваки елемент низа) и фреквенцијску анализу

(одређивање броја појављивања разних вредности у низу). Описати смисао сваке од наведених статистика и њихово коришћење увежбавати на реалним примерима из домена блиских ученицима.

Приказати ученицима могућност визуализације низова података у различитим облицима (линијски графикон, стубичасти графикон, секторски (пита) графикон).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднује се знање.

оквиру плана рада, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета.

ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ		МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	Увод у физику	4										2	2	4
2.	Мерење	4	9	2								8	7	15
3.	Кретање			7	8							7	8	15
4.	Сила					8	6					7	7	14
5.	Маса и густина							8	7			6	9	15
6.	Притисак									8	4	5	7	12
УКУПНО		8	9	9	8	8	6	8	7	8	4	28	44	72

Р.БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ
1.	Увод у физику	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни 1.4.2	– стекне појам о начину како физика истражује природу – зна да разликује појмове физичких тела од супстанција од којих се састоје тела
2.	Мерење	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка	Основни 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3, 1.4.5, 1.4.6; 1.7.1, 1.7.2 Средњи 2.4.1, 2.4.2, 2.4.3, 2.4.4; 2.7.3 Напредни 3.4.1, 3.4.3; 3.7.1, 3.7.2	– зна које су основне физичке величине и њихове мерне јединице – да повеже физичке величине са одговарајућим мерним јединицама – овлада мерењем следећих физичких величина: дужине, времена и запремине – уме да рукује мерилима и инструментима за

		предузетништву		мерење одговарајућих физичких величина лењиром, мерном траком, нонијусом, хронометром, мензуром
3.	Кретање	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни 1.2.1, 1.2.2, 1.2.3; 1.4.4 Средњи 2.2.1, 2.2.2; 2.4.1; 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3; 2.7.1 Напредни 3.2.1; 3.4.1; 3.7.1, 3.7.2	– зна врсте кретања и описује их помоћу појмова и физичких величина – зна математичку зависност брзине и уме да је израчуна – користи јединицу за брзину у SI систему: m/s – уме да измери и израчуна сталну брзину – разликује временски тренутак од временског интервала – користи јединице SI система набројаних физичких величина (m, s, ...)

4.	Сила	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни 1.1.1, 1.1.2 Средњи 2.1.1, 2.1.2; 2.4.1, 2.4.3; 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3; 2.7.1 Напредни 3.7.1, 3.7.2	– на основу појма узајамног деловања тела (одбијања, привлачења, деформација, промене кретања) схвати силу као меру узајамног деловања тела, која се мери динамометром – уме да измери силу динамометром – користи јединицу силе у SI систему: N – зна да је сила векторска величина
5.	Маса и густина	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка	Основни 1.1.1, 1.1.2 Средњи 2.1.1, 2.1.2; 2.4.1, 2.4.3; 2.6.1, 2.6.2, 2.6.3; 2.7.1 Напредни 3.7.1, 3.7.2	– добије представу о маси као карактеристики физичког тела при узајамном деловању тела, да зна да се маса тела мери вагом и да је адитивна величина – уме помоћу дефиниционих формула да израчуна бројне вредности густине – уме да одреди густину чврстих тела и течности мерењем масе и

		предузетништву		запремине – зна јединице масе и густине у SI систему: kg, kg/m ³
6.	Притисак	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни 1.1.3; 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3 Средњи 2.1.1, 2.1.5, 2.1.6; 2.4.1, 2.4.3; 2.6.1 Напредни 3.1.3, 3.1.4	– одреди притисак чврстих тела мерењем и израчунавањем – користи јединицу притиска у SI систему: Pa – схвати преношење притиска у течностима и гасовима – разуме Паскалов закон – разуме атмосферски притисак

ПРЕДМЕТ: ФИЗИКА

РАЗРЕД: 7

Недељни фонд часова: 2

Годишњи фонд часова: 72

ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ		МЕСЕЦ										О	У	Л	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				
1.	Сила и кретање	9	9	5								9	13	1	23
2.	Кретање тела под дејством Земљине гравитационе силе			2	9	2						7	5	1	13
3.	Равнотежа тела					4	4	4				7	4	1	12

4.	Механички рад и енергија. Снага							5	9	1		6	8	1	15
5.	Топлотне појаве									3	6	4	4	1	9
УКУПНО		9	9	7	9	6	4	9	9	4	6	31	41	5	72

О – обрада, У – утврђивање, Л – лабораторијска вежба

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ
1.	Сила и кретање	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка	Основни: 1.1.1; 1.1.2; 1.6.1; 1.6.2; 1.6.3. Средњи: 2.1.1; 2.1.4; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3. Напредни: 3.1.3; 3.6.1; 3.6.3; 3.6.4.	– разликује скаларне и векторске физичке величине – користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички – анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код

		предузетништву		праволинијских кретања са сталним убрзањем – примењује Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења
2.	Кретање тела под дејством Земљине гравитационе силе	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни: 1.1.1; 1.1.2; 1.6.1; 1.6.2; 1.6.3. Средњи: 2.1.1; 2.1.2; 2.1.4; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3. Напредни: 3.1.3; 3.6.1; 3.6.3; 3.6.4.	– користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички – анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем – показује од чега зависи сила трења и на основу тога процењује како може променити њено деловање – демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретања

				тела под дејством сталне силе, силе трења на примерима из окружења – самостално изводи експеримент из области кинематике и динамике, прикупља податке мерењем, одређује тражену физичку величину и објашњава резултате експеримента
3.	Равнотежа тела	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни: 1.1.2; 1.1.3. Средњи: 2.1.1; 2.1.2; 2.1.4; 2.6.2; 2.6.3. Напредни: 3.1.1.	– показује врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења – наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу – приказује како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наводи услове пливања тела на води
4.	Механички рад и енергија.	– Компетенција за учење	Основни: 1.1.3; 1.6.3.	– повезује појмове: механички рад, енергија и

	Снага	– Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација – Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Средњи: 2.1.5; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3. Напредни: 3.1.2; 3.1.3.	снага и израчунава рад силе теже и рад силе трења – разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повезује њихове промене са извршеним радом – демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...)
5.	Топлотне појаве	– Компетенција за учење – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Комуникација	Основни: 1.2.1; 1.2.2. Средњи: 2.2.1; 2.2.2. Напредни: 3.2.1; 3.2.2; 3.2.3.	– разликује појмове температуре и количине топлоте и приказује различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго – анализира промене стања

		– Сарадња – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву		тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења – наводи методе добијања топлотне енергије и указује на примере њеног рационалног коришћења

ПРЕДМЕТ: **ФИЗИКА**

РАЗРЕД: **8**

Недељни фонд часова: 2

Годишњи фонд часова: 68

ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ		МЕСЕЦ										О	У	П	ОБ	Л	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI						
1.	Осцилације и таласи	10	1									5	2	1	1	2	11
2.	Светлосне појаве		7	4								6	2	1	0	2	11
3.	Електрично поље			4	7							5	5	1	0	0	11

4.	Електрична струја				2	2	7	9				10	6	1	0	3	20
5.	Магнетно поље								4			3	1	0	0	0	4
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике								1	7		3	4	1	0	0	8
7.	Физика и савремени свет									1	2	3	0	0	0	0	3
УКУПНО		10	8	8	9	2	7	9	5	8	2	35	20	5	1	7	68

О – обрада, У – утврђивање, вежбање и систематизација, П – провера знања, ОБ – обнављање, Л – лаб. вежбе

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ
1.	Осцилације и таласи	– Компетенција за учење – Комуникација – Решавање проблема – Сарадња – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција	Основни ниво: ФИ 1.2.1 ФИ 1.7.1 ФИ 1.7.2 Средњи ниво: ФИ 2.2.3 ФИ 2.6.1 ФИ 2.7.3 Напредни ниво: ФИ 3.2.2 ФИ 3.2.3 ФИ 3.2.4 ФИ 3.2.5 ФИ 3.7.1	Ученик ће бити у стању да: - повезује физичке величине које описују осцилације и таласе - описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука - демонстрира и објасни осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова - примењује превентивне мере заштите од буке решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке
2.	Светлосне појаве	– Естетска компетенција – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	Основни ниво: ФИ 1.7.1 ФИ 1.7.2 Средњи ниво: ФИ 2.7.2 ФИ 2.7.3 Напредни ниво: ФИ 3.2.5 ФИ 3.2.6 ФИ 3.7.1	Ученик ће бити у стању да: - анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала и сочива) - користи лупу и микроскоп - демонстрира и објасни појаву сенке - демонстрира и објасни функционисање ока и корекцију вида - примењује превентивне заштите од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке
3.	Електрично поље		Основни ниво: ФИ 1.1.2 Средњи ниво: ФИ 2.4.1 ФИ 2.6.1	Ученик ће бити у стању да: - прикаже и опише електрично поље - израчуна силу којом поље делује на наелектрисање

			Напредни ниво: не постоје стандарди дефинисани у оквиру наставне области	- повеже електрични напон и јачину електричног поља - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке
4.	Електрична струја		Основни ниво: ФИ 1.3.1 ФИ 1.4.1 ФИ 1.4.2 ФИ 1.4.3 ФИ 1.7.1 ФИ 1.7.2 Средњи ниво: ФИ 2.3.1 ФИ 2.3.2 ФИ 2.3.3 ФИ 2.3.4 ФИ 2.3.5 ФИ 2.3.6 ФИ 2.4.1 ФИ 2.4.3 ФИ 2.5.2 ФИ 2.6.1 ФИ 2.7.1 ФИ 2.7.3 Напредни ниво: ФИ 3.3.1 ФИ 3.4.2 ФИ 3.7.1	Ученик ће бити у стању да: - објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове - упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика - наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврстава ради рециклаже - познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже - изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину електричне струје и напон - одређује вредност редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички - описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје - препозна основна својства наизменичне струје - израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у животу - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке
5.	Магнетно поље		Основни ниво: ФИ 1.1.2 ФИ 1.3.2 Средњи ниво:	Ученик ће бити у стању да: - описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом

			ФИ 2.5.2 ФИ 2.6.1 Напредни ниво: ФИ 3.7.2	- деловање магнетног поља на струјни проводник - принцип рада електромагнета и електромотора - објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља - користи компас и апликације за паметне телефоне за оријентацију у природи решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике		Стандарди нису дефинисани у оквиру ове наставне области.	Ученик ће бити у стању да: - објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе - опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, препознаје њихово дејство, примену и мере заштите - разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене
7.	Физика и савремени свет		Стандарди нису дефинисани у оквиру ове наставне области.	Ученик ће бити у стању да: - препозна значај физике и схвати њен значај за развој других природних наука

ФИЗИКА – оцењивање

Шести разред

тем	стандарди			процењивање се:
	основни	средњи ниво	напредни ниво	
1. УВОД	ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.7.2. - уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата ФИ.2.7.3. – уме да реализује експеримент по упутству	ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења ФИ.3.7.2. - уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура
2. КРЕТАЊЕ	ФИ.1.2.1. - уме да препозна врсту кретања према облику путање ФИ.1.2.2. - уме да препозна равномерно кретање ФИ.1.2.3. - уме да израчуна средњу брзину, пређени пут или протекло време ако су му познате друге две величине ФИ.1.4.4. - уме да препозна јединице за брзину ФИ.1.7.1. - поседује	ФИ.2.2.2.- зна шта је механичко кретање и које га физичке величине описују ФИ.2.4.3. - уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре. ФИ.2.6.1.- разуме и примењује основне	ФИ.3.4.1. - уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења ФИ.3.7.2. - уме да препозна	вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура

	мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. - уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу ФИ.2.6.3. - уме да користи и	питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	рад с подацима и рад на различитим вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
		ФИ.2.7.1 – уме табеларно и графички да прикаже резултата посматрања или мерења ФИ.2.7.2. - уме да врши једноставна уопштаваајн и систематизацију резултата ФИ.2.7.3. – уме да реализује		

3. СИЛА	ФИ.1.1.1 -уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која мирују или се крећу равномерно ФИ.1.1.2 - уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.1.1 –уме да препозна еластичну силу, силу потиска и особине инерције ФИ.2.1.2 -зна основне особине гравитационе и еластичне силе ФИ.2.6.1.- разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалнос ФИ.2.6.2. - уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу ФИ.2.6.3. -уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1 – уме	ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења ФИ.3.7.2. -уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и

		табеларно и графички да прикаже резултата посматрања или мерења ФИ.2.7.2. - уме да врши једноставна уопштаваајн и систематизацију резултата		- рад с подацима и рад на различитим - вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
4. МЕРЕЊЕ	ФИ.1.4.1. - уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока ФИ.1.4.2. -уме да препозна мерила и инструменте за мерење дужине, масе, запремине, температуре и времена	ФИ.2.4.1. -уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке ФИ.2.4.2. -уме да препозна дозвољене јединице мере изван	ФИ.3.4.1. - уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће единице SI система ФИ.3.4.3.- зна шта је грешка мерења	вештине изражавања и саопштавања

	ФИ.1.4.3. - зна да користи основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време ФИ.1.4.5. -зна основна правила мерења, нпр. нула ваге, хоризонтални положај, затегнута мерна трака ФИ.1.4.6. -зна да мери дужину, масу, запремину, температуру и време ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.4.3. -уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре ФИ.2.4.4.- зна када мерења понављамо више пута ФИ.2.6.1.- разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. - уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу ФИ.2.6.3. -уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ	ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења ФИ.3.7.2. -уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	☐ разумевање, примена и вредновање ☐ рад с подацима и рад на различитим востама текстова ☐ вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
5.МАСА И	ФИ.1.4.5. -зна основна правила	ФИ.2.1.5 - разуме и	ФИ.3.4.1. - уме да претвара	☐ вештине изражавања и

ГУСТИНА	мерења, нпр. нула ваге, хоризонтални положај, затегнута мерна трака ФИ.1.4.6. -зна да мери дужину, масу, запремину, температуру и време ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	примењује концепт густине ФИ.2.4.3. -уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре ФИ.2.6.1.- разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност	јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система ФИ.3.4.3.- зна шта је грешка мерења ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења ФИ.3.7.2. -уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	саопштавања разумевање, примена и вештачка процедура рад с подацима и рад на различитим врстама текстова

		ФИ.2.6.2. - уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу ФИ.2.6.3. - уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1 – уме табеларно и графички да прикаже резултета посматрања или мерења ФИ.2.7.2. - уме да врши једноставна уопштавања и		вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака

6. ПРИТИСАК	ФИ.1.1.3 - разуме принцип спојених судова ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.1.6 - зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба флуида ФИ.2.4.1. - уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке ФИ.2.4.3. - уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре ФИ.2.6.1.- разуме и примењује основне	ФИ.3.1.3. -зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи ФИ.3.1.4. - разуме и примењује концепт притиска у флуидима ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења ФИ.3.7.2. -уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	 вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура рад с подацима и рад на различитим врстама текстова вештине руковања прибором,

начин оцењивања ученика	Д
☐ усмена провера постигнућа	током целе шк. Године 5 пута током године 1.Оцена – обухвата наставне тематске целине Увода и Кретања 2. Оцена – обухвата наставне тематске целине Силе 3. Оцена – обухвата тематске целине Мерење и Маса и густина 4. Оцена – обухвата тематске целине Мерење и Маса и густина
☐ писмена провера постигнућа	после сваке обрађене целине тј. два пута у полугодишту 3 контролна задатка током године 1. Контролни задатак - обухвата тематске целине Кретање 2. Контролни задатак - обухвата тематске целине Сила 3. Контролни задатак - обухвата тематске целине Мерење
☐ практичан рад	једном у току године Израда наставних средстава, ученички радови (плакати, панои), лабораторијске вежбе . Пројектни рад: тема: МЕРЕЊЕ (тематска

оцењивање активности ученика и резултата његовог рада, у које спадају: - о излагање и представљање (изложба радова, резултатати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.) - о учешће у дебати и дискусији - о писање домаћих задатака - о учешће у различитим облицима групног рада	Ученик се оцењује два пута у току године - једном у првом и једном у другом полугодишту по испуњености следећих услова: 1. Домаћи задатак - током полугодишта ученик је урадио све домаће задатке (из сваке од наведених области). 2. Ученик редовно доноси прибор за рад, свеска уредно вођена са свим предавањима на часу. 3. Ученик учествује у дебати и дискусији у току предавања. 4. Ученик презентује припремљен садржај одељењу. 5. Ученик учествује на школским манифестацијама и такмичењима.

Седми разред

тема	стандарди			процењује се:
	основни ниво	средњи ниво	напредни ниво	
СИЛА И КРЕТАЊЕ	ФИ 1.7.1. поседује мануелне способности потребне за рад у лабора- торији ФИ.1.7.2. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.1.4 разуме како односи сила утичу на кретање ФИ.2.2.1. уме да препозна убрзано кретање ФИ.2.2.2. зна шта је механичко кретање и које га величине описују ФИ.2.4.1. уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке ФИ.2.4.3 уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу нпр. килоњутне у њутне.	ФИ.3.2.1. уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање ФИ.3.4.1. уме да претвара јединице изведених величина у одговарајуће јединице SI система ФИ.3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. ФИ.3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо	вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање

		ФИ.2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа изаконитости у физици нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине ФИ.2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или	посматрањем или експериментом	рад с подацима и рад на различитим вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ	ФИ 1.7.1. поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији	ФИ.2.1.2. зна основне особине гравитационе силе	ФИ.3.4.1. уме да претвара јединице изведених величина у одговарајуће јединице SI система	вештине изражавања и саопштавања

	ФИ.1.7.2. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.2.1. уме да препозна убрзано ФИ.2.4.1. уме да користи важније ФИ.2.4.3 . - уме да користи	ФИ.3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. ФИ.3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо	вредновање научених поступака и процедура рад с подацима и рад на различитим врстама текстова

		физичких величина из једне јединице у другу, ФИ.2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа изаконитости у физици нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине ФИ.2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења ФИ.2.7.2. уме да врши	посматрањем или експериментом	вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака

РАВНОТЕЖА ТЕЛА	ФИ.1.7.1. поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.1.1. уме да препозна силу потиска ФИ.2.1.2. зна основне особине силе потиска ФИ.2.1.3. уме да препозна када је полуга у равнотежи ФИ.2.4.3 уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу ФИ.2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа изаконитости у физици нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске	ФИ.3.1.1. разуме и примењује услове равнотеже полуге ФИ.3.1.2. зна какав је однос сила које делују на тело које мирује или се креће равномерно ФИ.3.4.1. уме да претвара јединице изведених величина у одговарајуће јединице SI система ФИ.3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. ФИ.3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура рад с подацима и рад на различитим врстама текстова вештине руковања прибором, алатом и технологијама

		ФИ.2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења		
МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА	ФИ 1.7.1. поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.4.1. уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке ФИ.2.4.3 уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу ФИ.2.5.1. зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине односно од висине на којој се тело налази ФИ.2.5.3. уме да препозна појмове рада и снаге ФИ.2.6.1. разуме и	ФИ.3.5.1. разуме да се укупна механичка енергија тела при слободном паду одржава ФИ.3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. ФИ.3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	вештине изражавања и саопштавања

		примењује основне математичке формулације односа изаконитости у физици нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине ФИ.2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења		▣ разумевање, примена и ▣ рад с подацима и рад на различитим ▣ вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака

ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ	ФИ.1.4.1 уме да чита мерну скалу и одреди вредност намањег подеока ФИ.1.4.2 уме да препозна инструменте за мерење температуре ФИ.1.4.3 зна да користи основне јединице за температуру ФИ.1.4.6 - зна да мери температуру ФИ.1.5.1. зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре ФИ.1.5.2. - уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела	ФИ.2.4.3 уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу ФИ.2.5.4. зна да унутрашња енергија зависи од температуре тела ФИ.2.5.5. зна да запремина тела зависи од температуре ФИ.2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа изаконитости у физици нпр. директну и обрнуту пропорционалност ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине ФИ.2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина ФИ.2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате	ФИ.3.5.2. уме да препозна карактеристичне процесе и термине који описују промене агрегатних стања. ФИ.3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. ФИ.3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура рад с подацима и рад на различитим врстама текстова вештине руковања прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака

начин оцењивања ученика	Д и
Усмена провера постигнућа	током целе школске године 4 пута током године 1. Оцена – обухвата наставне тематске целине Сила и кретање 2. Оцена – обухвата наставне тематске целине Кретање тела под дејством силе теже, силе трења 3. Оцена – обухвата тематске целине Равнотежа тела 4. Оцена – обухвата тематске целине Механички рад, енергија и снага и Топлотне
Писмена провера постигнућа	после сваке обрађене целине тј. два пута у полугодишту 4 контролна задатка током године 1. Контролни задатак - обухвата тематске целине Сила и кретање-Њутнови закони механике 2. Контролни задатак - обухвата тематске целине Сила и кретање
Практичан рад	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК: (по један у сваком полугодишту) 1. Кретање тела под утицајем силе теже, силе трења;

Осми разред

тема	основни	стандарди средњи ниво	напредни ниво	процењива се:
1. Осцилаторно и таласно кретање	ФИ.1.2.1. - уме да препозна врсту кретања према облику путање ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у	ФИ.2.2.3.- уме да препозна основне појмове који описују осцилаторно кретање	ФИ.3.2.2.- уме да примени односе између физичких величина који описују осцилаторно кретање ФИ.3.2.3.- зна како се мењају положај и брзина при осцилаторном кретању ФИ.3.2.4.- зна основне физичке величине које описују таласно кретање ФИ.3.2.5. -уме да препозна основне особине звука и светлости ФИ.3.7.1. - уме да	саопштавања вредновање научених поступака и процедура различитим врстама текстова прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
2. Светлосне појаве	ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава	ФИ.2.7.1. - уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења ФИ.2.7.2. - уме да врши једноставна	ФИ.3.2.5. -уме да препозна основне особине звука и светлости ФИ.3.2.6. -зна како се предама и одбија светлост	саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура

	основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.7.3. - уме да реализује експеримент по упутству	ФИ.3.7.2. - уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	различитим врстама текстова прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
3. Електрично поље	ФИ.1.1.3. - уме да препозна смер деловања магнетне и ФИ.1.7.1. - поседује мануелне лабораторији ФИ.1.7.2.- уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.6.1. математичке формулације нпр. директну и обрнуту векторске физичке величине брзину и силу	ФИ.3.4.1. - уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система	саопштавања вредновање научених поступака и процедура различитим врстама текстова прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака
4. Електрична струја	ФИ.1.3.1. - уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале ФИ.1.3.2 – уме да препозна магнетне ефекет електричне струје ФИ.1.4.1. - уме да чита мерну скалу	ФИ.2.3.1. електричне проводнике и изолаторе елемената електричног кола ФИ.2.3.3. - уме да препозна да ли су извори напона везани редно или паралелно ФИ.2.3.4. - уме да израчуна	ФИ.3.4.2. - уме да мери јачину струје и напон у електричном колу ФИ.3.7.1. - уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења	саопштавања разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура рад с подацима и рад различитим врстама

	ФИ.1.4.2. -уме да препозна мерила и инструменте за мерење дужине, масе, запремине, температуре и времена ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	су му познате друге две величине ФИ.2.3.5. -уме да препозна топлотне ефекте електричне струје ФИ.2.3.6. - разуме појмове енергије и снаге електричне струје ФИ.2.4.1. -уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке ФИ.2.4.3. -уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре ФИ.2.5.2. - уме да препозна појаве код којих се електрична енергија троши на механички рад ФИ.2.6.1.-	ФИ.3.7.2. -уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака

5. Магнетно поље	ФИ.1.1.2. - уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе ФИ.1.3.3. - уме да препозна ефекте електричне струје ФИ.1.7.1. - поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији ФИ.1.7.2. - уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	ФИ.2.6.1.- разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност	ФИ.3.7.2. -уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом	вештине саопштавања разумевање, вредновање научених поступака и различитих радних вештина различитим врстама текстова вештине прибором, алатом и технологијам а и извођење радних задатака
6. Елементи атомске и				вештине изражавања и саопштавања разумевање, примена и вредновање научених

				поступака и процедура ☐ рад с подацима и рад на
7. Физика и савремени свет				☐ вештине изражавања и ☐ разумевање , примена и вредновање научених поступака и процедура • рад с подацима и рад на различитим врстама текстова • вештине руковања прибором, алатом и технологијаа и извођење радних

начин оцењивања ученика	Д
Усмена провера постигнућа	Током целе школске године (континуирано праћење рада ученика). 4 пута током године (из наведених области): 1. Област: ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ; 2. Област: СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ; 3. Област: ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ; 4. Област: ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА
Писмена провера постигнућа	После сваке обрађене целине тј. два пута у полугодишту: 4 контролна задатка током године 1. Писмена провера: Област: ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ; 2. Писмена провера: Област: СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ;
Практичан рад	једном у полугодишту Израда наставних средстава, ученички радови (плакати, панои), лабораторијске вежбе. ДВА ПРОЈЕКТНА ЗАДАТКА ТОКОМ ГОДИНЕ: 1. Пројектни задатак:

оцењивање активности ученика и резултата његовог рада, у које спадају:

излагање и представљање (изложба радова, резултатати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.)

учешће у дебати и дискусији

писање домаћих задатака

учешће у различитим облицима групног рада

рад на пројектима

збирка одабраних ученикових продуката рада-портфолио

Домаћи задатак: током полугодишта (из сваке од наведених области) ученик редовно ради све домаће задатке који се евидентирају са + (или – уколико их није урадио). Сакупљени плусеви ће му дати подстицај приликом закључивања оцено.

Активност на часу: пет убележених активности ученика на часу током једног полугодишта (пет +) биће оцењене оценом 5.

Ученик редовно доноси прибор за рад, свеска уредно вођена са свим предавањима на часу.

Ученик учествује у дебати и дискусији у току предавања.

Ученик презентује припремљен садржај одељењу.

Ученик учествује на школским манифестацијама и такмичењима.

наставни предмет: БИОЛОГИЈА

разред: ПЕТИ годишњи фонд часова: 72 недељни фонд часова: 2

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења биологије је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином и биолошких процеса развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	– истражује особине живих бића по познатој процедури и води рачуна о безбедности током рада – групише жива бића у 5 царстава према њиховим заједничким особинама	Жива бића, нежива природа и биологија. Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса. Дисање као размена гасова у различитим срединама.	наставне методе - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и рад на тексту, писање. -демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада фронтални индивидуални групни рад у пару

		Излучивање. Надражљивост. Покретљивост – кретање. Размножавање: бесполно и полно. Раст и развиће. Дужина живота. Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.	наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, ученичкесвеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, микроскоп, природни материјали (саксијске биљке, квасци, плодови поморанџе, кишна глиста, семе пасуља...) У изучавању ћелије акценат је на томе да је ћелија основна јединица грађе свих живих бића, да има своје основне делове (ћелијску мембрану, цитоплазму са органелама и једро са наследним материјалом, као и да постоје ћелије чији се наследни материјал налази слободан у цитоплазми, као у случају бактерија) и да према броју ћелија разликујемо једноћелијска и вишећелијска жива бића. Није потребно детаљно изучавати грађу ћелије, нити помињати поједине органеле. Процедуре за истраживање и елементе безбедног рада одређује наставник и упознаје ученике. Препорука је да се микроскоп не

			користи, већ да ђаци током вежбе самостално користе лупу посматрајући крупне ћелије које су им доступне сходно окружењу у коме се школа налази, као нпр. ћелије паренхима поморанџе, јаје птице, икра рибе, јаја водоземаца... Изучавање заједничких особина живих бића треба обрадити кроз огледе (потребе за водом, одговарајућом температуром за раст, дисање, развој и размножавање и исхрана се могу пратити на квасцу; дисање, у смислу размене гасова, се може пратити огледом са свећом; кретање се може пратити огледом са кишном глистом на папиру итд.). Потребно је заједничке особине обрађивати упоредо, на представницима свих великих група, али би увек требало кренути од човека као бића које је овом узрасту најближе. Особине које се не могу обрадити огледом, могу се обрадити кроз истраживачки рад ученика. Препорука је да ученици овог узраста све задатке

			обављају у пару, чиме развијају способности сарадње и ненасилне комуникације, а наставник може да оствари много бољи увид у активности ученика. Све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље. После истраживања заједничких особина, ученици би требало самостално да изводе груписање организама, према задатом критеријуму. Наставник може самостално одабрати једну или више група (на примеру биљака и животиња) погодних за савладавање научног принципа класификације организама. Треба више пажње посветити карактеристичним особинама (морфологији), а не ономе што жива бића раде (нпр. расту целог живота, могу да пливају...), како изгледају (нпр. имају одређену боју), или зато што а приори знамо припадност групи (нпр. цветнице, бескичмењаци, сисари...). Овакав начин на који се жива бића класификују путем

			успостављања хијерархије главних "атрибута" (карактера) које имају и уклапања у поједине скупове (групе), омогућава увођење научног приступа и разумевање биолошке еволуције. Не препоручује се увођење нижих систематских категорија, осим врсте због наслеђивања особина. Слично као и код обраде заједничких особина живих бића, све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље, као и да направе речник основних појмова, при чему на овом узрасту не инсистирати на употреби појмова као што су морфологија, анатомија, хијерархија...
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	– идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење – једноставним цртежом прикаже биолошке објекте	Живот у воденој и копненој средини: Живот у води – изглед, прилагођености на начин живота – речна шкољка, речни рак, шаран, штука, локвањ, дрезга или нека алга; Живот на копну – изглед,	наставне методе - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и рад на тексту, писање. -демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.

	које посматра и истражује и означи кључне детаље	прилагођености на начин живота – човек, срна, пас, мачка, јазавац, слепи миш, сова ушара, кокошка, шумски мрав, стрижибуба, храст, смрча, дивља ружа, љубичица, хајдучка трава, камилица, ливадарка; Прилагођености на начин живота – жаба, комарац, вилини коњици, чапља; Живот под земљом – кртица, ровац, кишна глиста.	наставни облици рада фронтални индивидуални групни рад у пару наставна средства учбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, природни материјали. У овој области је акценат на ученичком истраживању спољашњих особина живих бића из непосредног окружења и њиховом односу са условима средине у којој живе (нпр. за живот у воденој и копненој средини жаба, комарац, вилини коњици итд.; за живот у води речна шкољка, речни рак, шаран, штука, локвањ, дрезга, нека алга итд; за живот на копну човек, срна, пас, мачка, јазавац, слепи миш, сова ушара, кокошка, шумски мрав, стрижибуба, храст, смрча, дивља ружа, љубичица, хајдучка трава,

			камилица, ливадарка итд; за живот под земљом кртица, ровац, кишна глиста итд.) због чега у препорученим садржајима нема морских организама. Ако су ученици заинтересовани за њих, јер их срећу у нпр. географији или научно-популарним емисијама, наставник треба да одговори њиховим образовним потребама. Треба имати у виду да су примери дати у табели само препоручени садржаји, тј. наставник може користити све или само неке од примера, а може увести и нове адекватне примере, сходно окружењу у коме се школа налази, структури одељења и интересовању ученика. Резултате истраживања би требало искористити за генерализацију и увођење новог појма - прилагођеност (адаптација). Часови утврђивања и часови вежбања могу се искористити за радионичарски рад описивања и цртања животних форми на карактеристичним примерима.

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	– прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке – разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота – поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата	Преношење особина са родитеља на потомке. Разлике родитеља и потомака. Разлике полног и бесполог размножавања у настанку варијабилности. Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност) – узроци варијабилности: наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке. Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.	наставне методе: - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и рад на тексту, писање. -демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада: фронтални индивидуални групни рад у пару
			наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, ученичесвеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, природни материјали (саксијске биљке...) Исходи ове области доприносе промени концептуалне основе учења биологије јер уводе филогенетско-еволутивни приступ који повезује све области знања у биологији. Такође, савремена сазнања из области наслеђивања и

			еволюције (генетика, молекуларна биологија, биотехнологија, медицина) су већ део опште (медијске) културе, што ове садржаје чини неопходним у свакодневном животу. У овој области акценат је на преносу особина са родитеља на потомке размножавањем, разликама бесполог и полног размножавања у погледу наслеђивања особина и разликовању наследних и ненаследних утицаја у развићу особина јединки. Потребно је разјаснити да се особине једне јединке развијају под утицајем наследних фактора које је она добила од родитеља и, истовремено, под утицајем животних услова у којима се њено развиће одвија. Требало би нагласити да варијабилност (различитост јединки) унутар једне врсте настаје кроз садејство ових фактора. Наведене феномене би требало обрадити кроз ученичко истраживање варијабилности унутар једне врсте (нпр. разлике између деце у одељењу, у

			димензијама и боји плодова на пијаци, између говеда у истом домаћинству; уочавање разлика у висини стабла, броју листова и цветова биљака које расту у хладу и оних који расту на сунцу, или биљака које расту у близини саобраћајница и даље од њих) и кроз оглед са пелцерима или листовима афричке љубичице (биљке са истим наследним материјалом различито изгледају када расту под различитим условима). Огледу треба да претходи постављање хипотезе која ће бити огледом испитана (шта очекујем да ће се десити ако резнице исте биљке гајим у различитим условима осветљености и слично). Закључци о наслеђивању, утицају фактора животне средине и индивидуалној варијабилности могу бити генерализовани и повезани са питањима из свакодневног живота. На овај начин се постиже разумевање различитости између људи са акцентом на то да је свака особа јединствена и непоновљива

			(чиме се доприноси фундаменталној изградњи осећања прихватања и толеранције јер сви смо међусобно различити). Такође, на овај начин намеће се суштинско разумевање разлога због којих животни стил сваког од нас (исхрана, физичка активност, пушење, наркоманија и сл.) утиче на наше особине (нпр. раст и формирање тела током одрастања и касније) и на потенцијална обољевања. Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. Препорука је да се ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија. У петом разреду, неопходно је увести само појам наследног материјала као узрока уочене

			различитости и појам врсте због варијабилности. Не препоручује се увођење појмова ген, хроматин, хромозом, Менделових правила наслеђивања и слично.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	– доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи – направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу – предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасиљан начин – илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава	Жива бића из непосредног окружења. Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину.. Заштита живих бића и животне средине. Пројекат очувања природе у мом крају. Дивље животиње као кућни љубимци – да или не. Значај врста за човека (самоникло јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње).	наставне методе: - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и рад на тексту, писање. -демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада: фронтални индивидуални групни рад у пару
			наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, хербаријум, природни материјали, материјал за израду кућица и хранилица за птице.

			Исходи у овој области омогућавају да се жива бића проучавају у амбијенту у којем реално живе и да се код ученика развија осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, као и свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја. Препорука је да се часови намењени реализацији исхода из ове области изводе што чешће ван учионице у природном окружењу (школском дворишту или на неком другом терену), где би ђаци самостално или у групама проучавали жива бића, прикупљали податке, осмишљавали и реализовали еколошке пројекте. Пројекте могу да осмисле на почетку школске године, да их реализују током читаве године, а на часовима предвиђеним за ову област да представе резултате.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	— идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања	Здрава исхрана и унос воде. Енергетски напаци, Штетност дуванског дима и психоактивних супстанци. Физичка активност и здравље. Промене у пубертету и	наставне методе: - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и рад на тексту, писање. - демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом,

		последнице прераног ступања у сексуалне односе.	шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада: фронтални индивидуални групни рад у пару
			наставна средства: уџбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, хамер папири, видео-пројектор, компјутер. У овој области акценат је на основним чињеницама о здравој исхрани (ужина спремљена код куће), води као најздравијем пићу, штетности енергетских пића и дуванског дима. Промене у и на телу, као последице пубертета, требало би повезати са потребом одржавања личне хигијене и хигијене животног простора и опасностима од ступања у преране сексуалне односе. Препорука је да се за обраду ових појмова повремено

			доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе. Свакако би требало обраду прераног ступања у сексуалне односе обработити заједно са школским психологом.

Програм Биологије за пети разред је део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходном разреду, уз постепено појачавање захтева. На тај начин се знање постепено проширује и продубљује, односно гради.

Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања,

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.

У настави оријентисаној на постизање исхода, предност имају групни начин рада и индивидуализована настава. Ови начини организације наставе помажу ученицима да науче како се учи, да напредују у учењу сопственим темпом, да развијају унутрашњу

мотивацију (потребу за сазнавањем) и иницијативу, да развијају вештину комуникације, аргументовани дијалог, толерантно понашање и солидарност. Користе се активни начини учења, као што је комбинација програмиране наставе (програмиран материјал многи наставници остављају на друштвеним мрежама или сајтовима школа, па се њихови ученици служе њима и уче темпом који им одговара) и проблемске наставе (на часу ученици, користећи стечена знања, решавају проблем који наставник формулише) или учење путем открића (наставник инструкцијама усмерава ученике који самостално истражују, структуришу чињенице и извлаче закључке; тако сами упознају стратегије учења и методе решавања проблема, што омогућава развој унутрашње мотивације, дивергентног мишљења, које отвара нове идеје и могућа решења проблема).

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности. Проблеми су решиви уз сарадњу са стручним сарадницима и колегама из одељенских већа и стручног већа.

Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из Биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунска настава се организује за све ученике који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, односно слабије напредују у савладавању наставних садржаја из биологије. То су најчешће ученици који у току године имају недовољан успех из ових предмета, али је допунски рад намењен и ученицима који наилазе на различите тешкоће у учењу или често изостају са редовне наставе. Допунску наставу одликују диференцирани или индивидуални приступ учењу на овим часовима по потреби и ван њих. Могућа су одступања у броју часова или наставним садржајима, јер се допунски рад организује према потребама ученика.

Годишњи фонд часова : 9 часова

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ и задаци додатне наставе биологије је мотивација ученика да се баве биологијом и знања примене у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Проширивање и продубљивање знања из редовне наставе, усвајање додатних садржаја у складу са интересовањима ученика и подстицање ученика за учествовање на такмичењима. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

Додатним радом ће бити обухваћени ученици који испољавају посебне склоности, интересовања и креативност и ученици који су на такмичењима постигли запажене резултате из биологије.

Годишњи фонд часова: 9 часова

наставни предмет: БИОЛОГИЈА

разред: ШЕСТИ

годишњи фонд часова: 72 недељни фонд часова: 2

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: Упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; Повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; Одреди положај органа човека и њихову улогу; Цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; Користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; Хуман поступак према организмима које истражује; Направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Грађа живих бића – спољашња и унутрашња. Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. Удруживање ћелија у колоније. Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња. Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа. Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти).

нише; Размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; Илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; Истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; Идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; Повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; Групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; Одреди положај непознате врсте на „дрвету живота“, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; Прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; Одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; Збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; Повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине;		Разлика између бактеријске, и биљне и животињске ћелије. Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране. Абиотички и биотички фактори. Значајабиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. Угрожавање живих бића и њихова заштита.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. Пренос наследног материјала. Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). Индивидуална варијабилност. Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећелијности). „Дрво живота“ (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организмисаједром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота“.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Путеви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, убои инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима.

користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.		Последице болести зависности – алкохолизам.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		

- слушају - посматрају - бележе - цртају - изводе практични рад - анализирају - постављају питања - учествују у разговору - формулишу одговоре - пишу кратку поруку - описују и упоређују појаве - исказују своје мишљење, - изводе закључке - представљају резултате рада	- прати, - усмерава, - вреднује, - подстиче, - дискутује, - анализира, - наводи на повезивање и примену знања, - организовањем учења мотивише и подстиче способности ученика; - ефикасним и подстицајним методама долази до начина који омогућава усвајање знања која представљају основу	- усмено и писмено испитивање, - вођење ученичког портфолија, - тестови знања, - разговор, - контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, - ученички радови и продукти ученичких активности, - домаћи задаци, - рад на тексту, - пројекти, - продукти групних радова, вршњачко оцењивање,	- Математика - представљањегрупа организама Веновим дијаграмима - Физичко и здравствено васпитање - Физичка активност и здравље - Информатика и рачунарство- ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа - Географија – одређивање климатских услова у зависности одгеографског положаја; одговорностчовека према планети Земљи - Техника и технологија - израдаормарића за прву помоћ - Ликовна култура- цртање иобележавање - Српски језик и књижевност- писање есеја, извештаја, приказ података /малих истраживања наматерњем и страном језику који уче

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунска настава се организује за све ученике који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, односно слабије напредују у савладавању наставних садржаја из биологије. То су најчешће ученици који у току године имају недовољан успех из ових предмета, али је допунски рад намењен и ученицима који наилазе на различите тешкоће у учењу или често изостају са редовне наставе. Допунску наставу одликују диференцирани или индивидуални приступ учењу на овим часовима по потреби и ван њих. Могућа су одступања у броју часова или наставним садржајима, јер се допунски рад организује према потребама ученика.

Годишњи фонд часова : 9 часова

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ и задаци додатне наставе биологије је мотивација ученика да се баве биологијом и знања примене у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Проширивање и продубљивање знања из редовне наставе, усвајање додатних садржаја у складу са интересовањима ученика и подстицање ученика за учествовање на такмичењима. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

Додатним радом ће бити обухваћени ученици који испољавају посебне склоности, интересовања и креативност и ученици који су на такмичењима постигли запажене резултате из биологије.

Годишњи фонд часова : 9 часова

наставни предмет: БИОЛОГИЈА

разред: СЕДМИ

годишњи фонд часова: 72

недељни фонд часова: 2

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	- прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; - упореди бесполно и полно размножавање; - идентификује разлике између митозе и мејозе на основу промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; - одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу;	Улога и значај једра у метаболизму ћелије. Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија). ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип) Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола. Наследне болести. Животни циклуси биљака и животиња. Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања.	наставне методе - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и радна тексту, писање. - демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада фронтални индивидуални игрупни рад у пару

			наставна средства учбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, микроскоп, природни материјали (саксијске биљке, квасци, лук, прехранбене боје...)
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	– одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди organisme на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива; – разврста organisme према задатим критеријумима применом дихотомних кључева; – повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила;	Основни принципи организације живих бића. Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама; биолошки значај. Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака). Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице... Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма. Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и	наставне методе - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и радна тексту, писање. - демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада фронтални индивидуални и групни рад у пару
			наставна средства учбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, природни материјали (пшеница), цртежи.

		разликеу обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.	

ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	– идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упоређи прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима;	Основни принципи систематике (Карл Лине, биномна номенклатура). Приказ разноврсности живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе. Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили).	наставне методе - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и радна тексту, писање. - демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада
			фронтални индивидуални и групни рад у пару
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	– повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому саживотним формама које га насељавају; – анализира разлику између	Састав и структура популација. Популациона динамика (природни прираштај и миграције). Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). Мреже исхране. Животне	наставна средства
			уџбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, природни материјали (саксијске биљке или из дворишта...)
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	– повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому саживотним формама које га насељавају; – анализира разлику између	Састав и структура популација. Популациона динамика (природни прираштај и миграције). Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). Мреже исхране. Животне	наставне методе
			- вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и радна тексту, писање. - демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.

	сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; – предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима;	области. Конвергенција и дивергенција животних форми. Заштита природе. Заштита биодиверзитета.	наставни облици рада фронтални индивидуални и групни рад у пару
			наставна средства учбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, видео-пројектор, компјутер, лупа, природни материјали.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	– анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – аргументује предности	Примери наследних болести. Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. Имунитет, вакцине. Пулс и крвни притисак. Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад). Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. Значај правилног чувања, припреме и хигијене	наставне методе - вербално-текстуална: усмено излагање, разговор, читање и радна тексту, писање. - демонстративно-илустративна: експериментални рад, демонстрација фотографијом, шемом, сликом, рачунаром.
			наставни облици рада фронтални индивидуални и групни рад у пару

	вакцинације; – примени поступке збрињавањалакших облика крварења; расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.	намирница; тровање храном. Промене у адолесценцији. Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд). Последице болести зависности – наркоманија.	наставна средства уџбеници, припремљен материјал, листићи, ученичке свеске, енциклопедије, Интернет, илустрације, слике, хамер папири, видео-пројектор, компјутер, материјали за израду ормарића за прву помоћ.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		

- слушају - посматрају - бележе - цртају - изводе практични рад - анализирају - постављају питања - учествују у разговору - формулишу одговоре - пишу кратку поруку - описују и упоређују појаве - исказују своје мишљење, - изводе закључке - представљају резултате рада	- прати, - усмерава, - вреднује, - подстиче, - дискутује, - анализира, - наводи на повезивање и примену знања, - организовањем учења мотивише и подстиче способности ученика; - ефикасним и подстицајним методама долази до начина који омогућава усвајање знања која представљају основу за успешно савладавање градива;	- усмено и писмено испитивање, - вођење ученичког портфолија, - тестови знања, - разговор, - контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, - ученички радови и продукти ученичких активности, - домаћи задаци, - рад на тексту, - пројекти, - продукти групних радова, вршњачко оцењивање, - праћење напредовања по исходима.	- Математика - представљањегрупа организама Веновим дијаграмима - Физичко и здравствено васпитање – Физичка активност и здравље - Информатика и рачунарство- ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа - Географија – одређивање климатских услова у зависности од географског положаја; одговорност човека према планети Земљи - Техника и технологија - израдаормарића за прву помоћ - Ликовна култура- цртање иобележавање - Српски језик и књижевност- писање есеја, извештаја, приказ података /малих истраживања наматерњем и страном језику који уче

Програм Биологије за седми разред је део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходном разреду, уз постепено појачавање захтева. На тај начин се знање постепено проширује и продубљује, односно гради.

Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања,

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.

У настави оријентисаној на постизање исхода, предност имају групни начин рада и индивидуализована настава. Ови начини организације наставе помажу ученицима да науче како се учи, да напредују у учењу сопственим темпом, да развијају унутрашњу мотивацију (потребу за сазнавањем) и иницијативу, да развијају вештину комуникације, аргументовани дијалог, толерантно понашање и солидарност. Користе се активни начини учења, као што је комбинација програмиране наставе (програмиран материјал многи наставници остављају на друштвеним мрежама или сајтовима школа, па се њихови ученици служе њима и уче темпом који им одговара) и проблемске наставе (на часу ученици, користећи стечена знања, решавају проблем који наставник формулише) или учење путем открића (наставник инструкцијама усмерава ученике који самостално истражују, структуришу

чињенице и извлаче закључке; тако сами упознају стратегије учења и методе решавања проблема, што омогућава развој унутрашње мотивације, дивергентног мишљења, које отвара нове идеје и могућа решења проблема).

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности. Проблеми су решиви уз сарадњу са стручним сарадницима и колегама из одељенских већа и стручног већа.

Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из Биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунска настава се организује за све ученике који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, односно слабије напредују у савладавању наставних садржаја из биологије. То су најчешће ученици који у току године имају недовољан успех из ових предмета, али је допунски рад намењен и ученицима који наилазе на различите тешкоће у учењу или често изостају са редовне наставе. Допунску наставу одликују диференцирани или индивидуални приступ учењу на овим часовима по потреби и ван њих. Могућа су одступања у броју часова или наставним садржајима, јер се допунски рад организује према потребама ученика.

Годишњи фонд часова : 9 часова

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ и задаци додатне наставе биологије је мотивација ученика да се баве биологијом и знања примене у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Проширивање и продубљивање знања из редовне наставе, усвајање додатних садржаја у складу са интересовањима ученика и подстицање ученика за учествовање на такмичењима. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

Додатним радом ће бити обухваћени ученици који испољавају посебне склоности, интересовања и креативност и ученици који су на такмичењима постигли запажене резултате из биологије.

Годишњи фонд часова: 9 часова

наставни предмет: БИОЛОГИЈА

разред: ОСМИ

годишњи фонд часова: 68

недељни фонд часова: 2

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	– повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота;	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије – ћелије програмиране различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића. Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза – принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	– одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиливима живота;	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	– доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; – истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; – истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O₂ и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	– повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	– истражи давно нестале екосистеме; – установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; – установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних	Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H₂O, C, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви). Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (H.I.P.P.O.

	последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи;	концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије. Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		

- слушају - посматрају - бележе - цртају - изводе практични рад - анализирају - постављају питања - учествују у разговору - формулишу одговоре - пишу кратку поруку - описују и упоређују појаве - исказују своје мишљење, - изводе закључке - представљају резултате рада	- прати, - усмерава, - вреднује, - подстиче, - дискутује, - анализира, - наводи на повезивање и примену знања, - организовањем учења мотивише и подстиче способности ученика; - ефикасним и подстицајним методама долази до начина који омогућава усвајање знања која представљају основу за успешно савладавање градива;	- усмено и писмено испитивање, - вођење ученичког портфолија, - тестови знања, - разговор, - контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, - ученички радови и продукти ученичких активности, - домаћи задаци, - рад на тексту, - пројекти, - продукти групних радова, вршњачко оцењивање, - праћење напредовања по исходима.	- Математика - представљањегрупа организама Веновим дијаграмима - Физичко и здравствено васпитање - Физичка активност и здравље - Информатика и рачунарство- ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа - Географија – одређивање климатских услова у зависности од географског положаја; одговорност човека према планети Земљи - Техника и технологија - израдаормарића за прву помоћ - Ликовна култура- цртање иобележавање - Српски језик и књижевност- писање есеја, извештаја, приказ података /малих истраживања наматерњем и страном језику који уче

Програм Биологије за осми разред је део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходном разреду, уз постепено појачавање захтева. На тај начин се знање постепено проширује и продубљује, односно гради.

Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања,

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.

У настави оријентисаној на постизање исхода, предност имају групни начин рада и индивидуализована настава. Ови начини организације наставе помажу ученицима да науче како се учи, да напредују у учењу сопственим темпом, да развијају унутрашњу мотивацију (потребу за сазнавањем) и иницијативу, да развијају вештину комуникације, аргументовани дијалог, толерантно понашање и солидарност. Користе се активни начини учења, као што је комбинација програмиране наставе (програмиран материјал многи наставници остављају на друштвеним мрежама или сајтовима школа, па се њихови ученици служе њима и уче темпом који им одговара) и проблемске наставе (на часу ученици, користећи стечена знања, решавају проблем који наставник

формулише) или учење путем открића (наставник инструкцијама усмерава ученике који самостално истражују, структуришу чињенице и извлаче закључке; тако сами упознају стратегије учења и методе решавања проблема, што омогућава развој унутрашње мотивације, дивергентног мишљења, које отвара нове идеје и могућа решења проблема).

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности. Проблеми су решиви уз сарадњу са стручним сарадницима и колегама из одељенских већа и стручног већа.

Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из Биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунска настава се организује за све ученике који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, односно слабије напредују у савладавању наставних садржаја из биологије. То су најчешће ученици који у току године имају недовољан успех из ових предмета, али је допунски рад намењен и ученицима који наилазе на различите тешкоће у учењу или често изостају са редовне наставе. Допунску наставу одликују диференцирани или индивидуални приступ учењу на овим часовима по потреби и ван њих. Могућа су одступања у броју часова или наставним садржајима, јер се допунски рад организује према потребама ученика.

Годишњи фонд часова : 9 часова

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ и задаци додатне наставе биологије је мотивација ученика да се баве биологијом и знања примене у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Проширивање и продубљивање знања из редовне наставе, усвајање додатних садржаја у складу са интересовањима ученика и подстицање ученика за учествовање на такмичењима. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

Додатним радом ће бити обухваћени ученици који испољавају посебне склоности, интересовања и креативност и ученици који су на такмичењима постигли запажене резултате из биологије.

Годишњи фонд часова : 9 часова

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

Предмет:	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Циљ:	Циљ наставе и учења <i>технике и технологије</i> је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и

професионалног развоја.

Глобални/тематски план:

Наставна тема	Број часова по теми	Број часова	
		Обраде	Остали типови
Животно и радно окружење	6	4	2
Саобраћај	14	8	6
Техничка и дигитална писменост	16	6	10
Ресурси и производња	20	10	10
Конструкторско моделовање	16	0	16
Укупно часова	72	28	44

Предметни исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема/област	Садржаји	Опште међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма
- По завршетку ове теме ученик треба да: - зна да опише улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање - разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју - наводи занимања у области технике и технологије - процењује сопствена интересовања у области технике и технологије - организује радно окружење у кабинету - правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу	1. Животно и радно окружење	- Појам, улога и значај технологије на развој друштва и животног окружења - Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике и технологије - Правила понашања и рада у кабинету - Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду - Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетенција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техници и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. - Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.

По завршетку ове теме ученик треба да: - процени како би изгледао живот људи без саобраћаја - класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени - наводи професије у подручју рада саобраћај - направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија - разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила - правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају - користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима	2. Саобраћај	- Улога, значај и историјски развој Саобраћаја - Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени - Професије у подручју рада саобраћаја - Употреба информационих технологија у савременом саобраћају - Саобраћајна сигнализација – изглед и правила поступања - Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају – рачунарска симулација и саобраћајни полигон - Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају - Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - решавање проблема - сарадња	1. - Фронтални, индивидуални и групни - Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на: - безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и - употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.

По завршетку ове теме ученик треба да: - самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет - правилно чита технички цртеж - преноси податке између ИКТ уређаја - примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару - користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима - користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима - преузима одговорност за рад - представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	3. Техничка и дигитална писменост	- Прибор за техничко цртање (оловка, гумица, лењир, троугаоници, шестар - Формати цртежа (А3, А4). Размера - Типови и дебљине линија (пуна дебела линија, пуна танка линија, пуна танка линија извучена слободном руком, испрекидана танка линија, црта тачка - црта танка линија) - Геометријско цртање (цртање паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника) - Елементи котирања (помоћна котна линија, котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број – вредност) - Цртање техничког цртежа са елементима (типови линија, размера и котирање) - Пренос података између ИКТ уређаја (рачунар, таблет, смартфон, дигитални фотоапарат) - Креирање документа у програму за обраду текста - Интернет претрага и приступ онлајн ресурсима	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетенција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсистирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћења. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. - Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.

По завршетку ове области ученик треба да: - повезује својства природних материјала са применом - објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже - сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета - правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) - направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом - самостално израђује једноставан модел	4. Ресурси и производња	- Природни ресурси на Земљи: енергија и - Материјали - Управљање отпадом - Врсте, својства и примена природних - Материјала - Технологија прераде и обраде дрвета - Технологија прераде и обраде коже - Текстилна технологија - Технологија производње папира - Поступци ручне обраде и спајања - папира, текстила, коже и дрвета - Коришћење алата и прибора за ручну - обраду и спајање наведених материјала – маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетенција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- Фронтални, индивидуални, групни - Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. -Упознавати ученике са професијама из ове области. - На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.

По завршетку ове области ученик треба да: - самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе - одабира материјале и алате за израду предмета/модела - мери и обележава предмет/модел - ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате - користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења - самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ - показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха - планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова - активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање	5. Конструкторско моделовање	- Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата - Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа	- одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.

Кључне речи: техника, технологија, саобраћај, безбедност, материјали, техничко цртање, обрада материјала, „од идеје до пласмана

НАСТАВНА ОБЛАСТ	МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ
Животно и радно окружење	Техника и технологија 5 разред, Природа и друштво (привреда), Историја (хронологија), Информатика и раћунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја), Географија (одговоран однос човека према планети).
Саобраћај	Техника и технологија 5 разред, Биологија (човек и здравље) Природа и друштво (Развијање одговорног односа према себи и окружењу), Грађанско васпитање (односи у демократском друштву) Информатика и рачунарство (ИКТ) Биологија (човек и здравље)
Техничка и дигитална писменост	Техника и технологија 5 разред, Биологија (човек и здравље), Математика (основни појмови геометрије), Информатика и раћунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја, претрага интернета, одабир резултата и преузимање садржаја), Ликовна култура (Ритам),

	Српски језик (правопис),
Ресурси и производња	Техника и технологија 5 разред, Природа и друштво (Материјали и њихова употреба) Ликовна култура (облик) Информатика и рачинарство, Географија (Угроженост и заштита живог света)
Конструкторско моделовање	Техника и технологија 5 разред, Природа и друштво (Материјали и њихова употреба) Ликовна култура (облик) Информатка и рачунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја)

Техника и технологија је наставни предмет повезан са свим другим наставним предметима, а тим и свим међупредметним темама. Та повезаност произилази из апликативне и интегративне функције технике и технологије. Ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе, у циљу развоја међупредметних компетенција. Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

Обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема
3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према окоolini

Заступљеност компетенције по наставним областима:

1. **Животно и радно окружење:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
2. **Саобраћај:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
3. **Техничка и дигитална писменост:** 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10
4. **Ресурси и производња:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10
5. **Конструкторско моделовање:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.

Садржај програма	Бр. час ова	Активности	
		Ученика	Наставника
1. Животно и радно окружење	6	- пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - користи различите изворе знања - проналази нове информације - уочава - разликује - упоређује - класификује - износи своје мишљење - уређује и презентује - закључује - процењује сопствени рад и напредак	- организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава ученика - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке - упознаје их са техничким напретком од праисторије до данашњег доба
2. Саобраћај	14	- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика - проналази информације - уочава - именује - упоређује - класификује и уређује - дискутује - износи сопствено мишљење и став - цртају - израђују modele	- организатор и реализатор наставе - наводи на размишљање и извођење закључака - подстиче на размену искустава и усмерава дискусију - утиче на развој свести ученика о значају правилног понашања у саобраћају - презентује - прати постигнућа ученика
3. Техничка и дигитална писменост	16	- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика - уочава - разликује - упоређује	- организатор и реализатор наставе - презентује - утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у техници, - истиче неопходност правилног понашања на мрежи

		- црта - повезује изглед објекта у простору и равни - повезује ранија знања са новим сазнањима - примењује научено - користи различите изворе знања - пажљиво и одговорно претражује и користи интернет - развија осећај прецизности и уредности	(интернету) -развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност прати постигнућа ученика
4. Ресурси и производња	20	-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -повезује ранија знања -уочава начине примене -разликује -упоређује -анализира -класификује -презентује -оцењује квалитет часа	- организатор и реализатор наставе - презентује -п одстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање - развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената - помаже у изради модела - подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...) - прати постигнућа ученика
5. Конструкторско моделовање	16	- усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације -уочава -разликује -упоређује -одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара (мери, обележава, обрађује...) -контролише -презентује	- упознаје ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности -организатор и реализатор наставе - пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује - презентује - саветује и одговара на питања ученика - утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу - упознаје ученике са правилима рада у групи - помаже у избору материјала и алата

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДОВАЊЕ НАСТАВЕ:

У процесу оцењивања поребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом, тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:

Однос према раду	Активно учествовање у настави	Исказано интересовање и мотивација	Сарадња са другима	Степен самосталности

Елементи оцењивања су:

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања и вештина;
- активност ученика.

Ученик у току школске године може добити оцене на основу:

- писмених провера знања (у штампаном или електронском облику)
- усменог испитивања;
- активности на часу;
- домаћих задатака;

- израде презентација;
- израде графичких радова;
- практичног рада/рада у тиму
- пројектних задатака,
- вредновања успеха на различитим нивоима такмичења.

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.

Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.

Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.

Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

а) Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова;	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено	- самостална репродукција научених садржја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја,	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање

- бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.	- градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном. без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавање и исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај - коришћење различитих извора знања уз постицај	- садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)	- али без примера -слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их -несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета	- потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника

в) Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)

-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да исказе суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.	-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.	-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

- У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења
- Приликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.
- Наставник са ученицима договора показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу
- Ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили.

- Оцењивање треба да постане инструмент за напредовање у учењу.
- На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погодне стратегије учења.
- Праћење и информсање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно и сумативно.
- Напредовање ученика прати се писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаном оценом.
- На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује све компоненте.

Корелација са другим предметима:

Реализујући наставне садржаје наставници ће посебну пажњу посветити корелацији са предметима: природа и друштво (четврти разред), информатика и рачунарство, биологија, историја, географија, математика, ликовна култура, српски језик. У годишњим плановима рада посебно ће бити прецизирани садржаји и начини корелације.

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја и
- све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет:	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА
Циљ:	Циљ наставе и учења <i>технике и технологије</i> је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	шести
Годишњи фонд часова	72 часа

Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја.

Глобални/тематски план:

Наставна тема	Број часова по теми	Број часова	
		Обраде	Остали типови
Животно и радно окружење	6	4	2
Саобраћај	8	6	2
Техничка и дигитална писменост	18	8	10
Ресурси и производња	20	10	10
Конструкторско моделовање	20	0	20
Укупно часова	72	28	44

Предметни исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема/о бласт	Садржаји	Компетенције Опште међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма
- упознавање са развојем и значајем грађевинарства и урбанизма - препознавање савремене културе становања - класификује кућне инсталације - повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функционисања и примене кућних инсталација - анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање	1. Животно и радно окружење	-Значај и развој грађевинарства. -Просторно и урбанистичко планирање. -Култура становања у: урбаним и руралним срединама, објектима за индивидуално и колективно становање, распоред просторија, -Уређење стамбеног простора. -Кућне инсталације.	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	- Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). - Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). - Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину. - Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. - Обезбедити ако је могуће створити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменућу тематику.

- класификује врсте саобраћајних објеката према намени - познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе - демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације	2. Саобраћај	-Саобраћајни системи. -Саобраћајни објекти. -Управљање саобраћајном сигнализацијом. -Правила безбедног кретања пешака и возача бицикла у јавном саобраћају.	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -решавање проблема -сарадња	- Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавање и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. - Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. - Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или физкултурне сале ради остваривања овог исхода.

-скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника - чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уважавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је	3. Техничка и дигитална писменост	-Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству. -Техничко цртање помоћу рачунара. -Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација. -	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња -дигитална компетенција	- На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. - Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. - Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици израдити. Акценат треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.

- препознаје основне грађевинске материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника - повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова - повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине - реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине	4. Ресурси и производња	-Подела, врсте и карактеристике грађевинских материјала. -Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди. - Организација рада у грађевинарству и пољопривреди. -Обновљиви извори енергије и мере за рационално и безбедно коришћење топлотне енергије. -Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине -Моделовање машина и уређаја у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије	- компетенција за учење - одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња - дигитална компетенција	-На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације. - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материјала. - Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање

- уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције - израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду матеке и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене	5. Конструкторско моделовање	-Израда техничке документације. -Израда макете/модела у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије. -Представљање идеје, поступка израде и решења производа. -Одређивање тржишне вредности производа укључујући и оквирну процену трошкова. - -Представљање производа и креирање дигиталие презентације.	- одговорно учешће у демократском друштву - естетичка компетанција - комуникација - одговоран однос према околини - одговоран однос према здрављу - предузимљивост и оријентација ка предузетништву - рад са подацима и информацијама - решавање проблема - сарадња дигитална компетенција	- Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. - У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух затевима да се врши процена употребљивости и оправодности реализованих решења

Кључни појмови садржаја: грађевинарство, пољопривреда, саобраћај, техничка документација, енергетика, предузимљивост и иницијатива.

Техника и технологија је наставни предмет повезан са свим другим наставним предметима, а тим и свим међупредметним темама. Та повезаност произилази из апликативне и интегративне функције технике и технологије. Ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе, у циљу развоја међупредметних компетенција. Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

Обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

НАСТАВНА ОБЛАСТ	МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ
Животно и радно окружење	Техника и технологија 5. и 6. разред, Историја (Основи проучавања прошлости) Географија (насеља) Информатика и рачинарство Биологија (човек и здравље) Физика (притисак у гасовима и течности)
Саобраћај	Техника и технологија 5. и 6. разред, Природа и друштво 3 разред (Саобраћајнице у окружењу)

	Информатика и рачунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја) Географија (саобраћај и туризам)
Техничка и дигитална писменост	Техника и технологија 5. и 6. разред, Ликовна култура (Комуникација и Простор) Информатика и рачунарство (Мултимедијалне презентације) Биологија (човек и здравље) Ликовна култура (Комуникација и Простор) Математика (троугао и четвороугао)
Ресурси и производња	Техника и технологија за 5 разред (Материјали) Природа и друштво за 4. разред (наставна тема: Рад, енергија производња и потрошња), Техника и технологија за 5. разред (наставна тема: Ресурси и производња) Информатика и рачунарство (Претраживање интернета и ауторска права) Ликовна култура (Стваралачка уобразиља) Географија (Привреда) Биологија (Живот у еко систему)
Конструкторско моделовање	Техника и технологија за 5. разред (наставна тема: Конструкторско моделовање) Информатика и рачунарство (дигитална писменост – употреба ИКТ уређаја)

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама

2. Решавање проблема
3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према околини

Заступљеност компетенције по наставним областима:

1. **Животно и радно окружење:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
2. **Саобраћај:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
3. **Техничка и дигитална писменост:** 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10
4. **Ресурси и производња:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10
5. **Конструкторско моделовање:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.

Садржај програма	Број часова	Активности	
		Ученика	Наставника
1. Животно и радно окружење	6	- активно учествују; - присећају се, - повезују ранија са новим знањима; - истражују; - слушају, - упоређују, - анализирају, - закључују, - посматрају, - цртају	-Наставник усмерава учениково размишљање,наводећи их тако на одговарајуће закључке; - свара позитивну климу на часу; - подстиче на уважавање других ученика и њиховог мишљења - упућује на различите изворе знања; - Упознаје их са техничким напретком од праисторије до данашњег доба; - прати постигнућа ученика;
2. Саобраћај	8	-слушају, -посматрају, -причају, -описују, -упоређују, -цртају, -израђују моделе	- Упознаје ученике са врстама саобраћаја, - Упознаје ученике са значајем саобраћаја као привредне гране, - Објашњава ученицима о одговорности учесника у саобраћају, - Упознаје их са утицајем саобраћаја на заштиту зивотне средине, - Упознаје их са светлосном сигнализацијом,знаковима и правилима понашања учесника у саобраћају - подстиче ученике да проналазе нове информације и међусобно их размењују - Прати постигнућа ученика

3. Техничка и дигитална писменост	18	- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -уочава -разликује -упоређује -црта -повезује изглед објекта у простору и равни -повезује ранија знања са новим сазнањима - примењује научено -користи различите изворе знања -пажљиво и одговорно претражује и користи интернет -развија осећај прецизности и уредности	- организатор и реализатор наставе -презентује -утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у техници, -истиче неопходност правилног понашања на мрежи (интернету) - развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност - прати постигнућа ученика
4. Ресурси и производња	20	-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -повезује ранија знања -уочава начине примене -разликује -упоређује -анализира -класификује -презентује -оцењује квалитет часа	- организатор и реализатор наставе -презентује -подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање -развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената -помаже у изради модела -подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...) - прати постигнућа ученика

5. Конструкторско моделовање	20	- усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације -уочава -разликује -упоређује -одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара (мери, обележава, обрађује...) -контролише -презентује	- упознаје ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности -организатор и реализатор наставе - пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује -презентује -саветује и одговара на питања ученика -утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу - упознаје ученике са правилима рада у групи -помаже у избору материјала и алата

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДОВАЊЕ НАСТАВЕ:

У процесу оцењивања поребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом, тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

- У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења;
- Приликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.;
- Наставник са ученицима договора показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу;
- Ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој радунапредили;
- Оцењивање треба да постане инструмент за напредовање учењу;
- На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погодне стратегије учења;
- Праћење и информисање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно и сумативно;
- Напредовање ученика прати се писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаномоценом;

- На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује свекомпоненте.

Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:

Однос према раду	Активно учествовање у настави	Исказано интересовање и мотивација	Сарадња са другима	Степен самосталности

Елементи оцењивања су:

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања и вештина;
- активност ученика.

Ученик у току школске године може добити оцене на основу:

- писмених провера знања (у штампаном или електронском облику)
- усменог испитивања;
- активности на часу;
- домаћих задатака;
- израде презентација;

- израде графичких радова;
- практичног рада/рада у тиму
- пројектних задатака,
- вредновања успеха на различитим нивоима такмичења.

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.

Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.

Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.

Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

а) Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним	- самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових

врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.	садржајима - примењује садржај, углавном. без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавањеи исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај -коришћење различитих извора знања уз постицај	усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)	-слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их -несамосталност у раду, тражење и прихваћање помоћи и савета	садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника

в) Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)

-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да исказе суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.	-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.	-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

- У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења
- Приликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.
- Наставник са ученицима договора показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу
- Ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили.

- Оцењивање треба да постане инструмент за напредовање у учењу.
- На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погодне стратегије учења.
- Праћење и информсање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно и сумативно.
- Напредовање ученика прати се писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаном оценом.
- На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује све компоненте.

Корелација са другим предметима:

Реализујући наставне садржаје наставници ће посебну пажњу посветити корелацији са предметима: техника и технологија, информатика и рачунарство, биологија, историја, географија, математика, ликовна култура, српски језик. У годишњим плановима рада посебно ће бити прецизирани садржаји и начини корелације.

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима;
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја и
- све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД

Предмет:	ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ:	Циљ наставе и учења <i>технике и технологије</i> је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	седми
Годишњи фонд часова	72 часа

Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја.

Глобални/тематски план:

Наставна тема	Број часова по теми	Број часова	
		Обраде	Остали типови
Животно и радно окружење	6	4	2
Саобраћај	6	4	2
Техничка и дигитална писменост	18	10	8
Ресурси и производња	20	10	10
Конструкторско моделовање	22	0	22
Укупно часова	72	28	44

Предметни исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема/ облас т	Садржаји	Предметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма
- повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; - повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава; - анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; - истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; - • повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем;	1. Животно и радно окружење	- Појам, улога и развој машина и механизма. - Потрошња енергије у домаћинству и могућности уштеде. - Утицај дизајна и правилне употребе техничких средстава на здравље људи. - Зависност очувања животне средине од технологије. - Професије (занимања) у области производних техника и технологија.	- Оспособљен да повеже развој машина и њихов допринос подизању - Оспособљен да, методом истраживачког рада, открије и препозна предности и недостатке убрзаног развоја технике и технологије. - Кроз употребу алата, машина и уређаја схватио утицај њиховог дизајна на постизање комфора, безбедности при раду и очување здравља. - Изградио свест о неопходности очувања животне средине при коришћењу технике и технологије. - Оспособљен да препозна могућности уштеде енергије у домаћинству и смањење трошкова коришћења исте. - Упознат са подручјима човековог рада и производње, занимањима и пословима у области машинске технике, електротехнике и мехатронике.	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техници и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. - Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалн последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.

- разликује врсте транспортних машина; - повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; - провери техничку исправност бицикла; - демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;	2. Саобраћај	- Машине спољашњег и унутрашњег транспорта. - Подсистеми код возила друмског саобраћаја (погонски, преносни, управљачки, кочиони). - Исправан бицикл/мопед као битан предуслов безбедног учешћа у саобраћају	- Упознат са машинама спољашњег и унутрашњег транспорта и њиховим главним карактеристикама. - Упознат са погонским, преносним, управљачким и кочионим подсистемима код возила друмског саобраћаја. - Схватио значај исправности наведених подсистема код возила друмског саобраћаја са безбедоносног становишта. - Оспособљен да самостално провери и подеси техничку исправност бицикла.	-Фронтални, индивидуални и групни -Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на: • безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и • употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.

- самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; - користи CAD технологију за креирање техничке документације; - образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; - управља моделима користећи рачунар; - објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; - објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу	3. Техничка и дигитална писменост	- Специфичности техничких цртежа у машинству. - Ортогонално и просторно приказивање предмета. - Коришћење функција и алата програма за CAD. - Употреба 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. - Основне компоненте ИКТ уређаја. - Управљање и контрола коришћењем рачунарске технике и интерфејса. - Вештачка интелигенција – појмови; примери технологија управљаних вештачком интелигенцијом	- Оспособљен да самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање. - Оспособљен да користи рачунарске апликације у оквиру CAD технологије за креирање техничке документације. - Упознат са појмом и улогом интерфејса у управљању и контроли. - Упознат са могућностима употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. - Оспособљен да управља моделима користећи рачунар. - Упознат са улогом основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја. - Схватио значај и улогу рачунарске технике код функционисања и коришћења савремених апарата и уређаја. - Оспособљен да самостално користи савремене ИКТ уређаје.	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсистирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћења. Потребно је да сваки ученик самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.

- Аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; - идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; - користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; - врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; - објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру; - образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; - објасни основе конструкције робота; - класификује погонске машине, моторе, и повеже их са њиховом применом;	4. Ресурси и производња	- Рационално коришћење ресурса на Земљи и очување и заштита животне средине. - Материјали у машинству (пластика, метали, легуре и др.). - Мерење и контрола – појам и примена мерних средстава (мерила). - Технологија обраде материјала у машинству (обрада материјала са и без скидања струготине, савремене технологије обраде). - Елементи машина и механизма (елементи за везу, елементи за пренос снаге и кретања, специјални елементи). - Производне машине: врсте, принцип рада, појединачна и серијска производња. - Појам, врсте, намена и конструкција робота (механика, погон и управљање). - Погонске машине – мотори (хидраулични, пнеуматски, топлотни). - Моделовање погонских машина и/или школског мини робота.	- Упознат са значајем рационалног коришћења расположивих ресурса и принципима очувања животне средине. - Оспособљен да идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене. - Оспособљен да користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења. - Оспособљен да правилно и безбедно користи алате и машине за обраду метала уз одговарајућу примену мера заштите на раду. - Оспособљен да објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру. - Упознат са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи. - Стекао основна знања о конструкцији и функционисању робота. - Упознат са предностима роботизације производних процеса у односу на стандардне. - Оспособљен да класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом на практичним примерима из сопственог окружења.	- Фронтални, индивидуални, групни - Напоменајући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. - Упознавати ученике са професијама из ове области. - На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.

- самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; - изради производ у складу са принципима безбедности на раду; - тимски представи идеју, потупак израде и производ; - креира рекламу за израђен производ; - врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; - процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).	5. Конструкторско моделовање	- Проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка. - Самосталан/тимски рад на пројекту. - Израда техничке документације изабраног модела ручно или уз помоћ рачунарских апликација. - Реализација пројекта - израда модела коришћењем алата и машина у складу са принципима безбедности на раду. - Представљање идеје, поступака израде и производа. - Процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума. - Употреба електронске кореспонденције са циљем унапређења производа. - Одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела. - Креирање рекламе за израђен производ.	- Оспособљен да самостално проналази информације потребне за израду модела машинске конструкције користећи ИКТ-е. - Оспособљен да самостално/тимски дефинише задатак у оквиру мини пројекта и представи алгоритам израде производа од идеје до реализације. - Оспособљен да самостално или у групи, у оквиру мини пројекта израде макете/модела, креира планску документацију користећи рачунарске апликације. - Оспособљен да самостално или у оквиру групе практично израђује изабрани модел производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја или претварача енергије. - Оспособљен да самостално открива и решава једноставне техничке и технолошке проблеме применом природних законитости у пракси. - Стекао радне навике, осећај економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата. - Схватио предности тимског рада и међусобне сарадње при реализацији пројекта. - Стекао основне предузетничке компетенције. - Оспособљен да одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе. Пружа им се могућност да реализују своју идеју. Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. Ученици самостално врше мерење и обележавање. Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.

Кључни појмови: машинство, енергија, механизми, мотори, обновљиви извори, обрада метала, роботика, вештачка интелигенција.

Техника и технологија је наставни предмет повезан са свим другим наставним предметима, а тим и свим међупредметним темама. Та повезаност произилази из апликативне и интегративне функције технике и технологије. Ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика, неопходна је стална сарадња са наставницима информатике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе, у циљу развоја међупредметних компетенција. Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

Обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, уколико одељење има више од 20 ученика. Програм наставне и учења треба остваривати на спојеним часовима.

НАСТАВНА ОБЛАСТ	МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ
Животно и радно окружење	Техника и технологија 5, 6 и 7 разред, Историја (индустријске револуције) Биологија историја (природна богатства и проивреда) Биологија (човек – органски систем)
Саобраћај	Техника и технологија 5, 6 и 7 разред, Српски језик (технички и сугестивни опис) физика (коефицијент корисног дејства) Ликовна култура (пропорције, композиција и простор)
Техничка и дигитална писменост	Техника и технологија 5, 6 и 7 разред, Математика (геометрија) Информатка и раћунарство (Дигитални и паметни дигитални уређаји))
Ресурси и производња	Техника и технологија 5, 6 и 7 разред, Географија (Природне одлике - воде и природне зоне) Техника и технологија за 6. разред (грађевински материјали) Физика за 6 разред (Мерење) Хемија и физика (вежбе мерења) Техника и технологија за 5. и 6. разред (Ресурси и производња) Физика (Механички рад и енергија)
Конструкторско моделовање	Техника и технологија 5,6 и 7 разред,

Садржај програма	Бр. часова	Активности	
		Ученика	Наставника
1. Животно и радно окружење	6	- пажљиво прати излагање наставника и осталих ученика - користи различите изворе знања - проналази нове информације - уочава - разликује - упоређује - класификује - износи своје мишљење - уређује и презентује - закључује - процењује сопствени рад и напредак	- организатор и реализатор наставе - презентује - усмерава ученика - подстиче на размишљање - развија код ученика аналитичко, синтетичко, индуктивно, дедуктивно мишљење - прати напредовање ученика - наводи ученике на одговарајуће закључке - Упознаје их са техничким напретком од праисторије до данашњег доба
2. Саобраћај	6	-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -проналази информације -уочава -именује -упоређује -класификује и уређује - дискутује - износи сопствено мишљење и став -цртају - израђују моделе	- организатор и реализатор наставе -наводи на размишљање и извођење закључака -подстиче на размену искустава и усмерава дискусију -утиче на развој свести ученика о значају правилног понашања у саобраћају -презентује - прати постигнућа ученика

3. Техничка и дигитална писменост	18	- пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -уочава -разликује -упоређује -црта -повезује изглед објекта у простору и равни -повезује ранија знања са новим сазнањима -примењује научено -користи различите изворе знања -пажљиво и одговорно претражује и користи интернет -развија осећај прецизности и уредности	- организатор и реализатор наставе -презентује -утиче на развој свести ученика о значају и примени техничког цртања, као начина комуникације у техници, -истиче неопходност правилног понашања на мрежи (интернету) - развија осећај ученика за простор, тачност, уредност, прецизност и одговорност - прати постигнућа ученика
4. Ресурси и производња	20	-пажљиво прати излагање наставника или осталих ученика -повезује ранија знања -уочава начине примене -разликује -упоређује -анализира -класификује -презентује -оцењује квалитет часа	- организатор и реализатор наставе -презентује -подстиче ученика на истраживање, увиђање, закључивање, упоређивање -развија разумевање за неопходност рационалног коришћења материјала и енергената -помаже у изради модела -подстиче на развој предузетничких способности (економичност и квалитет израде, начин представљања, изградњи и одбрани ставова...) - прати постигнућа ученика
5. Конструкторско моделовање	22	- усваја и примењује знања, - развија вештине, ставове, одговорност и самосталност - проналази потребне информације -уочава -разликује -упоређује	- упознаје ученике са правилима рада у групи, поделом посла и одговорностима, са динамиком и роковима за реализацију пројектних активности - организатор и реализатор наставе

		-одабира - налази решење - формира идеју - израђује техничку документацију - планира и реализује сопствени производ - ствара (мери, обележава, обрађује...) -контролише -презентује	- пажљиви посматрач - помагач када је то потребно - давалац повратне информације - неко ко охрабрује -презентује -саветује и одговара на питања ученика -утиче на развој свести ученика о значају примене теоријских знања за израду предмета који имају употребни карактер и могу се користити у реалном окружењу - упознаје ученике са правилима рада у групи -помаже у избору материјала и алата

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема

3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према околини

Заступљеност компетенције по наставним областима:

1. **Животно и радно окружење:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
2. **Саобраћај:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10
3. **Техничка и дигитална писменост:** 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10
4. **Ресурси и производња:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10
5. **Конструкторско моделовање:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДОВАЊЕ НАСТАВЕ:

У процесу оцењивања поребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом, тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

- У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења;
- Прликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешкеи побољша свој резултат и учење.;
- Наставник са ученицима договора показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу;
- Ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој радунапредили;
- Оцењивање треба да постане инструмент за напредовање уучењу;
- На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погоднестратегије учења;
- Праћење и информсање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно исумативно;
- Напредовање ученика прати се писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаномоценом;
- На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује свекомпоненте.

Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:

Однос према раду	Активно учествовање у настави	Исказано интересовање и мотивација	Сарадња са другима	Степен самосталности

Елементи оцењивања су:

- усвојеност образовних садржаја;
- примена знања;
- активност ученика.

Ученик у току школске године може добити оцене на основу:

- писмених провера знања (у штампаном или електронском облику)
- усменог испитивања;
- активности на часу;
- домаћих задатака;
- израде презентација;
- израде графичких радова;
- практичног рада/рада у тиму
- пројектних задатака,

- вредновања успеха на различитим нивоима такмичења.

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску.

Оцене на петнаестоминутној провери знања се формирају по следећим критеријумима:

Ученик који на писменој провери оствари бар 85% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 5.

Ученик који на писменој провери оствари бар 70% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 4.

Ученик који на писменој провери оствари бар 55% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 3.

Ученик који на писменој провери оствари бар 30% од укупног броја поена не може бити оцењен оценом мањом од 2.

а) Усмено одговарање

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података;	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном.	- самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера -слабија активност на	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и

- формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.	- без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавањеи исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај -коришћење различитих извора знања уз постицај	- сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)	- часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их -несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета	- навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника

в) Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)
-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и	-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и	-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постикај и усмеравање; -спор и непрецизан у	-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и	-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи;

предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да искаже суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.	потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.	-тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

2. Корелација са другим предметима:

Реализујући наставне садржаје наставници ће посебну пажњу посветити корелацији са предметима: природа и друштво (четврти разред), информатика и рачунарство, биологија, историја, географија, математика, ликовна култура, српски језик.

У годишњим плановима рада посебно ће бити прецизирани садржаји и начини корелације.

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);

- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима;
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја;
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ОСМИ РАЗРЕД

Недељни фонд часова: **2**

Годишњи фонд часова: **68**

Циљ учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекене бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузмљиво и иницијативно.

Редни број теме	3. Наставна јединица	Месец										Број часова по теми	Број часова	
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI		Обраде	Остали типови
1.	Животно и радно окружење	6										6	4	2
2.	Саобраћај	4	2									6	5	1
3.	Техничка и дигитална писменост		6	10	2							18	6	12
4.	Ресурси и производња				6	2	6	6				20	16	4
5.	Конструкторско моделовање							2	6	8	2	18	2	16
	Укупно	10	8	10	8	2	6	8	6	8	2	68	33	35

<i>Наст. тема</i>	<i>Час</i>	<i>НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА</i>	<i>Тип часа</i>	<i>Наставни облик</i>	<i>Наставна метода</i>	<i>Наставна средства</i>	<i>Исходи учења</i>	<i>Међупредметне компетенције</i>
1. Животно и радно окружење	1. 2.	Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику	увод/обрад а	фронтални и групни	вербална, метода учења путем открића	интернет, уџбеник	–процењује значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу	- Рад с подацима и информацијама - Одговоран однос према околини
	3. 4.	Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству и штедња енергије	обрада/веж ба	фронтални и индивидуални	вербална-демонстративна, метода учења путем открића	интернет, уџбеник	–образлаже важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству;	- Одговоран однос према здрављу - Дигитална компетенција

	5.	Електрична инсталација – опасност и мере заштите.	обрада	фронтални, групни	вербална, метода учења путем открића, демонстрација	интернет, уџбеник и модели	- анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи;	- Компетенција за учење - Одговоран однос према здрављу
	6.	Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике	обрада	фронтални, индивидуални	вербална, метода учења путем открића, демонстрација	интернет, уџбеник	- повезује професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима;	- Дигитална компетенција - Компетенција за учење - Комуникација
2. Саобраћај	7. 8.	Саобраћајна средства на електрични погон и хибридна возила	обрада	фронтални и групни	вербална-демонстрација, учење путем истраживања, мапе ума,	интернет, уџбеник	-упоређује карактеристике електричних и хибридни саобраћајних средстава са конвенционалним;	- Дигитална - Компетенција за учење - Одговоран однос према околини

3. Техничка и дигитална писменост	9. 10.	Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима.	обрада	фронтални групни	вербална-демонстрација а комбинована метода	интернет, уџбеник мултимедијал на презентација	– разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима;	- Компетенција за учење - Одговоран однос према околини
	11. 12.	Основи телекомуникација	обрада вежба	фронтални групни	вербална-демонстрација а комбинована метода	интернет, уџбеник мултимедијал на презентација	- користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе	- Дигитална компетенција - Сарадња - Комуникација
	13. 14.	Основне компоненте ИКТ уређаја.	обрада/вежба	фронтални индивидуални	вербална-демонстрација а учење путем открића	интернет, уџбеник мултимедијал на презентација,	– класификује компоненте ИКТ уређаја према намени;	- Рад с подацима и информацијама - Решавање проблема - Естетичка
	15. 16.	Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ.	обрада/вежба	индивидуални	вербална-демонстрација а метода практичног рада	интернет, уџбеник модели, интерфејс...	– процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ;	- Одговоран однос према околини - Естетичка - Компетенција за учење
	17. 18.	Основни симболи у електротехници.	обрада вежба	фронтални индивидуални	вербална-демонстрација а	интернет, уџбеник, свеске	– црта електричне шеме правилно користећи симболе;	- Компетенција за учење - Естетичка

19. 20.	Основни симболи у електротехници.	вежба	индивидуални	метода графичког рада	интернет, уџбеник, свеске	– црта електричне шеме правилно користећи симболе;	- Естетичка
21. 22.	Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола.	обрада/вежба	фронтални индивидуални	вербална-демонстрација метода практичног рада	интернет, уџбеник софтвер,	– користи софтвере за симулацију рада електричних кола;	- Дигитална - Естетичка
23. 24.	Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола.	вежба	индивидуални	метода практичног рада	уџбеник софтвер,	– користи софтвере за симулацију рада електричних кола;	- Дигитална - Естетичка
25. 26.	Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола.	обрада/вежба	фронтални индивидуални	вербална-демонстрација метода практичног рада	интернет, уџбеник софтвер,	– користи софтвере за симулацију рада електричних кола;	- Дигитална - Естетичка
27. 28.	Израда и управљање електромеханичким моделом.	обрада/вежба	групни	Метода практичног рада	интернет, уџбеник модели, интерфејс..	– саставља електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса;	- Одговоран однос према здрављу - Сарадња

	29. 30.	Израда и управљање електромеханичким моделом.	вежба/утврђивање	групни	Метода практичног рада	интернет, уџбеник модели, интерфејс..	– саставља електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса;	- Естетичка - Одговоран однос према здрављу - Сарадња
4. Ресурси и производња	31.	Електроенергетски систем.	обрада	фронтални	вербална-демонстрација	интернет, уџбеник, мултимедијална презентација	–објасни систем производње,	- Компетенција за учење - Рад с подацима и информацијама
	32. 33.	Производња, трансформација и пренос електричне енергије.	обрада	фронтални групни	вербална-демонстрација учење путем истраживања,	интернет, уџбеник, мултимедијална презентација	трансформације и преноса електричне енергије;	- Одговоран однос према околини - Дигитална
	34.	Обновљиви извори електричне енергије.	обрада	фронтални групни	вербална-демонстрација учење путем истраживања, комбинована метод	интернет, уџбеник, модели, мултимедијална презентација	–анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије;	- Одговоран однос према околини - Решавање проблема - Сарадња

	35. 36.	Електроинсталац иони материјал и прибор.	обрада	фронтални индивидуалн и	вербална демонстрациј а комбинована метод	интернет, уџбеник, узорци материјала, мултимедијал на презентација	– разликује елементе кућне електричне инсталације;	- Одговоран однос према здрављу - Дигитална - Компетенција за учење
	37. 38.	Кућне електричне инсталације.	обрада	фронтални групни	вербална демонстрациј а истраживачка	интернет, уџбеник, мултимедијал на презентација	- разликује елементе кућне електричне инсталације;	- Естетичка - Одговоран однос према здрављу - Компетенција за учење
	39. 40.	Састављање електричних кола	обрада/веж ба	фронтални рад у пару	вербална демонстрациј а метода практичног рада	интернет, уџбеник,	– повезује електрично коло према задатој шеми;	- Естетичка - Одговоран однос према околини - Сарадња
	41. 42.	Састављање електричних кола. Коришћење фазног испитивача и мерење електричних величина мултиметром	обрада/веж ба	фронтални рад у пару		модел и, мултимедијал на презентација материјал, алат и прибор	- повезује електрично коло према задатој шеми; – користи мултиметар;	- Одговоран однос према здрављу - Сарадња

конструктивно-проектно моделовање	43. 44.	Електричне машине.	обрада	фронтални групни	вербална демонстрација истраживачка	интернет, уџбеник, мултимедијална презентација	– анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом;	- Одговоран однос према здрављу - Дигитална - Компетенција за учење
	45. 46.	Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству.	обрада	фронтални групни	вербална демонстрација истраживачка	интернет, уџбеник, мултимедијална презентација		- Одговоран однос према здрављу - Дигитална
	47. 48.	Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству.	обрада/вжба	фронтални индивидуални	вербална демонстрација истраживачка	интернет, уџбеник, мултимедијална презентација		- Дигитална - Компетенција за учење
	49. 50.	Основни електронике Рециклажа електронских компоненти.	обрада	фронтални групни	вербална демонстрација истраживачка	интернет, уџбеник, мултимедијална презентација	– класификује електронске компоненте на основу намене; – аргументује значај рециклаже електронских компоненти;	- Дигитална - Компетенција за учење - Предузетништво
	51. 52.	Моделовање електричних машина и уређаја	обрада/вежбе	/групни	Вербална, текстуална, истраживачка	интернет, уџбеник, модели,	- самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат;	- Естетичка - Предузетништво - Решавање проблема - Дигитална

	53. 54.	Огледи са електропанелима	вежба	рад у пару	Метода практичног рада	интернет, уџбеник, комплет материјала за вежбе	– саставља производ према осмишљеном решењу;	- Дигитална - Естетичка - Компетенција за учење - Одговоран однос према здрављу
	55. 56.	Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара	вежба	рад у пару	Метода практичног рада	интернет, уџбеник, комплет материјала за вежбе, интерфејс	-саставља и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом;	- Естетичка - Компетенција за учење - Одговоран однос према здрављу
	57. 58.	Израда једноставног школског робота сопствене конструкције или из конструкторског комплета управљаним вештачком интелигенцијом	вежба	рад у пару/групни		интернет, уџбеник,	- самостално или у оквиру групе практично израђује изабрани модел, састави струјно коло, састави и управља једноставним школским роботом управљаним вештачком интелигенцијом, или да симулира рад таквог робота путем одговарајућег софтвера.	- Решавање проблема - Сарадња - Одговоран однос према здрављу

59. 60. 61. 62.	Рад на пројекту: израда производа/модела	вежбе	рад у пару/групни	вербална метода практичног рада	интернет, уџбеник, материјал, алат и прибор..	- креира документацију, - развија и представља бизнис план производа; - састави производ према осмишљеном решењу;	- Естетичка - Комуникација - Рад са подацима - Предузетништво
63. 64. 65. 66.	Рад на пројекту: управљање моделом	вежбе	рад у пару/групни	практичног рада	интернет, уџбеник, материјал, алат и прибор, софтвер...	– састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом; – представи решење готовог производа/модела;	- Естетичка - Сарадња - Предузетништво
67. 68.	Рад на пројекту: управљање моделом	вежба/утврђивање	рад у пару/групни	практичног рада	интернет, уџбеник, материјал, алат и прибор, софтвер...	- процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.	- Комуникација - Рад са подацима - Предузетништво

*Годишњи оперативни план садржи тачне називе наставних тема и наставних јединица и број часова по темама. Типови часова, наставни облици, методе и средства су оквирни и детаљно ће се разрадити у месечним оперативним плановима. Часови су подељени на часове обраде, утврђивања и вежбања, али је, због специфичности предмета, већина часова комбинована.

А: ОБЛИЦИ, МЕТОДЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА

Карактеристични облици рада	Фронтални, групни, рад у пару и индивидуални
Карактеристичне методе рада	Вербална, вербално-демонстрациона, графички радови, практичан рад, истраживачки рад ученика, мапе ума, олује идеја, текстуалне, комбиновани рад (истовремено коришћење различитих метода)...
Наставна средства и помоћна наставна средства	Уџбеник, рачунари и рачунарска опрема, интернет, мултимедијалне презентације, цртежи, модели и макете, збирке узорака материјала, комплети материјала за радне вежбе, одговарајући алати за ручну обраду материјала итд.

Б: АКТИВНОСТИ КОЈЕ ДОМИНИРАЈУ У РАДУ

- примењује знања, укључујући и методолошка, у сложеним и непознатим ситуацијама; самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и информације; процењује вредност теорија, идеја и ставова; - бира, повезује и вреднује различите врсте и изворе података; - формулише претпоставке, проверава их и аргументује решења, ставове и одлуке; - решава проблеме који имају и више решења, вреднује и образлаже решења и примењене поступке; - континуирано показује заинтересованост и одговорност према сопственом процесу учења, уважава препоруке за напредовање и реализује их.	- познавање и разумевање свих наставних садржаја скоро у потпуности - поседује развијену способност анализе и синтезе садржаја - делимични повезује усвојено градиво са другим сличним садржајима - примењује садржај, углавном. без гршке уз давање наставникових примера - заинтересованост за наставне садржаје уз активност на часу - самостално уочавање и исправљање грешака - примена усвојених знања и вештина у новим ситуацијама уз постицај - коришћење различитих извора знања уз постицај	- самостална репродукција научених садржаја уз мању помоћ наставника - поседовање способности анализе садржаја - делимично повезивање усвојеног знања са сличним садржајем - примена садржаја са мањим грешкама уз давање наставникових примера - исправљање грешака уз наставникову помоћ - слабија активност на часу - коришћење једног извора знања (уџбеника или записа у свесци)	- присећање делова садржаја или основних појмова уз помоћ наставника - делимично памћење и репродукција научених садржаја, али без примера - слабија активност на часу и у усвајању садржаја - изостаје повезивање садржаја унутар предмета - чини грешке и неучава их - несамосталност у раду, тражење и прихватање помоћи и савета	- неусвојена већина садржаја, често и до нивоа препознавања - неусвојеност кључних појмова - непостојање потребних предзнања за усвајање нових садржаја, вештина и навика - ретка спремност за исказивање знања, умења и вештина - пасивност и незаинтересованост на часу - недостатак интереса за стицањем нових знања, чак и уз велико залагање наставника

б) Тест се вреднује кроз проценте:

Оцена	Опис оцене – проценат (бодови)
Одличан (5)	85-100 %
Врло добар (4)	71-84 %
Добар (3)	55-70 %
Довољан (2)	31-55 %
Недовољан (1)	0-30 %

в) Раду тиму

Одличан (5)	Врло добар (4)	Добар (3)	Довољан (2)	Недовољан (1)

-Ученик је посебно мотивисан, креативан, одговоран у раду, поштује друге, редован у извршавању обавеза; -даје креативне примедбе и предлоге; - поштује правила рада; -у презентовању је јасан, тачан и уме да исказе суштину; -уочава битно и разликује га од небитног; -зна добро да организује и води рад у групи; -има високо развијено критичко мишљење.	-мотивисан је и редовно извршава задатке; -решава проблеме користећи научне садржаје, -поштује правила рада -подржава рад групе и потстиче их на рад; -поуздан, марљив и одговоран; -презентује тачне податке.	-у подели задатака групе потребна помоћ наставника; -за рад потребна помоћ,постицај и усмеравање; -спор и непрецизан у презентацији; -теже исказује своје мишљење; -није самосталан, прати друге; -научено градиво примењује погрешно; -делимучно поштије правила рада.	-ради на нивоу присећања; -у групи почиње да ради на интервенцију наставника; -задатак не завршава и има грешака; -површан у раду и поштовању правила; -углавном је пасиван у групи.	-незаинтересован за рад, омета друге; -потстицање и помоћ га не мотивишу на рада; -не поштује правила понашања у групи; -тражи пуну пажњу и индивидуалан приступ.

г) Презентација/Презентовање рада

Презентација (електронска форма, плакат, паноа...)	Број бодова
Презентација је добро видљива и јасна	5
Количина текста у презентацији се уклапа у стандарде добре презентације	5
Одабир слика и графикана је у складу са презентацијом	5
Дизајн	5
Мултимедијалност	5
Интерактивност	5

Презентовање		
САДРЖАЈ	НАЧИН ИЗЛАГАЊА	РЕАКЦИЈА СЛУШАЛАЦА
- Обухваћени су сви важни делови садржаја - след излагања је логичан	- Изражавање је а) довољно гласно б) правилно в) јасно	- слушаоци са пажњом прате презентацију - укључују се питањима и коментарима

д) Самовредновање наставника

ЕЛЕМЕНТИ ПРАЋЕЊА	Успешно сам то урадио/ла	Задовољавајуће сам то урадио/ла	Незадовољавајуће сам то урадио/ла
Подела задатака А) задаци су прилагођени ученицима/групама ученика,	А)		
	Б)		

Б) равномерно су распоређени..)			
Јасноћа упутстава која су дата ученицима			
Временска динамика	А)		
А) време предвиђено за појединачне активности;	Б)		
Б) време предвиђено за рад у целини			
Пређење рада ученика			
Давање повратних информација	А)		
А) информације су биле благовремене	Б)		
Б) информације су биле подстицајне за даљи рад			

Део из Правилника о оцењивању ученика у основној школи:

„Ученик се оцењује на основу усмене и писмене провере постигнућа и практичног рада, као и на основу активности и резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада - портфолија, у складу са програмом предмета. Постигнуће ученика из практичног рада, огледа, лабораторијске и друге вежбе, уметничког наступа и спортске активности оцењује се на основу примене учениковог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи, другима и околини, у складу са програмом предмета. Распоред писмених провера постигнућа, односно писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута, уписује се у дневник и објављује се, за свако одељење, на огласној табли школе, односно на званичној интернет страни школе, најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту. Број писмених провера је ограничен, тако да може да се обави само једна дневно, а две у наставној недељи. У циљу постизања озбиљнијег и одговорнијег односа ученика према усвајању знања, провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу, а ученик, у току часа, може да буде само једанпут оцењен за усмену или писмену проверу постигнућа...”

Наставник – праћење наставе, постигнућа ученика и сопственог рада

Планира различите начине праћења и вредновања рада и напредовања ученика

Прати и вреднује постигнућа ученика, примењујући, објективно, јавно, континуирано и подстицајно оцењивање, дајући потпуну и разумљиву повратну информацију ученицима о њиховом раду.

Прати и процењује различите аспекте учења и напредовања, користећи различите технике евалуирања.

Прати и вреднује ефикасност сопствених метода на основу ученичких постигнућа.

Прати и вреднује постигнућа ученика у складу са индивидуалним способностима ученика, примењујући утврђене критеријуме оцењивања.

Прати и вреднује примену инструмената за праћење и анализирање рада у односу на напредовање ученика.

Континуирано прати и вреднује ученичка постигнућа користећи поступке вредновања који су у функцији даљег учења.

Наставник треба да:

- прецизно формулише активности ученика током процеса учења,
- да прецизно формулише своје активности током процеса подучавања,
- да ефикасно прати процес учења и подучавања,
- да објективније вреднује постигнућа ученика,
- да помери усмереност са реализације садржаја на промишљање сопствене праксе која доприноси остваривању исхода.
- да даје ученику јасну слику шта се од њега очекује и омогућавају му да прати сопствени напредак у учењу.

Шта се прати и вреднује?

Планира различите начине праћења и вредновања рада и напредовања ученика

Прати и вреднује постигнућа ученика, примењујући, објективно, јавно, континуирано и подстицајно оцењивање, дајући потпуну и разумљиву повратну информацију ученицима о њиховом раду.

Прати и процењује различите аспекте учења и напредовања, користећи различите технике евалуирања.

Прати и вреднује ефикасност сопствених метода на основу ученичких постигнућа.

Прати и вреднује постигнућа ученика у складу са индивидуалним способностима ученика, примењујући утврђене критеријуме оцењивања.

Прати и вреднује примену инструмената за праћење и анализирање рада у односу на напредовање ученика.

Континуирано прати и вреднује ученичка постигнућа користећи поступке вредновања који су у функцији даљег учења.

Процењује потребе ученика за додатном подршком у учењу.

Питања засопствену процену:

1. Да ли сам мотивисао(ла) ученике за учење?
2. Да ли су сви ученици били активни или само поједини?
3. Које тешкоће су се појавиле?
4. Како сам их решавао(ла)?
5. Да ли сам довољно флексибилан(на)?
6. Шта сам могао(ла) другачије да урадим?
7. Да ли сам остварио(ла) постављене циљеве?
8. Да ли се на часу десило учење?
9. Да ли су ученици остварили дефинисане исходе?
10. Шта и како даље?

ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА

РАЗРЕД: СЕДМИ

УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА / БРОЈ ЧАСОВА НЕДЕЉНО:72

ЦИЉ: Циљ учења хемије да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем,прибором и супстанцама,да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања да развије способност апстрактног и критичког мишљења,способности за сарадњу и тимски рад и одговорн однос према себи ,другима и животној средини.

Кључни појмови садржаја:Хемија као наука,хемијско посуђе,прибор, супстанце,атоми,молекули,хемијска једињења,смеше,реакције,водоник,кисеоник,соли.

ОБЛАСТ/ ТЕМА/ МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
Хемија као експериментална наука и хемија у свету	Компетенција за целоживотно учење,дигитална, рад са подацима и	1.1.1. 1.1.2	Усмена комуникација-активност на часу,домаћи задаци	-идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и

око нас	информацијама, одговоран однос према здрављу и околини, физика,			различитим професијама, и принципима одрживог развоја;
	биологија			
Хемијска лабораторија	Компетенција за целоживотно учење, дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос према здрављу и околини језик, биологија, ф изика	1.1.9 1.1.10 1.1.11 1.1.12	Усмена комуникација-активност, домаћи задачи	-правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; -експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; -повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама;

Атоми и хемијски елементи	Компетенција за целоживотно учење, дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос	1.1.1. 1.1.2. 1.1.3 1.1.4. 2.1.2. 3.1.1. 3.1.4.	Усмена комуникација-активност, домаћи задаци, контролни задаци	-објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном
	према здрављу и околини језик, физика			животу; -објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; -представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; -повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у периодном систему елемената и својствима елемента;

Молекули елемената , једињења,јони,, јонска једињења	Компетенција за целоживотно учење,дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос према здрављу и околини језик,физика, биологија	1.1.6. 2.1.2. 3.1.1. 3.1.4.	Усмена комуникација-активност,домаћи задачи	-разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; -разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци;

Хомогене и хетерогене смеше	Компетенција за целоживотно учење, дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос према здрављу и околини језик, биологија, математика	1.1.7. 2.1.2. 2.1.3. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.9. 3.1.5. 3.1.7.	Усмена комуникација-активност, домаћи задаци, контролни задаци	- разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке меша; - објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; - изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора;
Хемијске реакције и хемијске једначине	Компетенција за целоживотно учење, дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос према здрављу и околини језик, математика	2.2.2.	Усмена комуникација-активност, домаћи задаци, контролни задаци	- изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; - напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;

Израчунавање у хемији	Компетенција за целоживотно учење, дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос према здрављу и околини, математика	1.1.6. 1.1.8. 2.1.8.	Усмена комуникација-активност, домаћи задачи	-квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса;

Водоник и кисеоник и њихова једињења соли	Компетенција за целоживотно учење, дигитална, рад са подацима и информацијама, одговоран однос према здрављу и околини, математика	1.2.4. 1.2.5. 1.2.6. 1.2.7. 1.2.9. 1.2.10. 2.1.4. 2.2.3. 2.3.1. 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4.	Усмена комуникација-активност, домаћи задачи	-опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; -разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; -индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора; -тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.

ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА

РАЗРЕД: ОСМИ

УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА / БРОЈ ЧАСОВА НЕДЕЉНО:68

ЦИЉ:развијање функционалне хемијске писмености,оспособљавање ученика за комуницирање коришћењем хемијски термина, симбола,формула и једначина,развијање способности за извођење једноставних хемијских истраживања,решавање теоријских проблема,развијање логичког,апстрактног,критичког мишљења,оспособљавање ученика за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима,развијање свести о заштити животне средине,подтицати ученике на радозналост,потребе за сазнањем о својствима супстанци.

Кључни појмови садржаја:Неметали,метали,оксиди, киселине,хидроксиди,соли.Угљоводоници,алкохоли, киселине,естри,биолошки важна органска једињења,животна средина.

ОБЛАСТ/ ТЕМА/ МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

Метали,оксиди метала,хидроксиди.	географија,биологија,техника и технологија ,дигитална компетенција	1.1.2 1.1.3. 1.2.1. 1.6.1. 1.2.5. 1.2.3. 1.2.4. 3.2.4. 1.2.6. 1.2.7. 1.2.8. 1.6.2. 2.6.1. 2.6.2. 2.6.3. 3.2.2	усмена комуникација-активност на часу,контролни задаци,домаћи задаци	-наведе заступљеност метала у природи,испита опише физичка и хемијска својства и повеже са практичном применом,напише формуле оксида и хидроксида
Неметали,оксиди и киселине	географија,биологија,техника и технологија ,дигитална компетенција,	1.2.1 1.2.2 1.2.5. 1.2.4. 1.2 .6. 1.2.7. 1.2.8. 1.2.10. 2.1.4. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3 3.2.2. 3.2.3. 3.2.4	усмена комуникација-активност на часу,контролни задаци,домаћи задаци	-наведе заступљеност неметала у природи,испита опише физичка и хемијска својства и повеже са практичном применом,напише формуле оксида, и хидроксида
Соли	географија,биологија,техника и технологија ,дигитална компетенција,	.1.2.5. 1.2.4. 1.2.9 1.2.6. 1.2.7. 1.2.8. 1.2.10.	усмена комуникација-активност на часу,контролни задаци,домаћизадаци	-напише и именује оксиде киселине соли и реакције између њих,повеже са животом

Органска једињења и њихова општа својства	географија,биологија, ,дигитална компетенција,компентенција за целоживотно учење,Сарадња,одговоран однос премаздрављу,околини	2.1.4.. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3 2.2.4 3.2.5. 3.2.6. 1.3.1 1.3.2. 1.3.3. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	усмена комуникација-активност на часу,,домаћи задаци	 –разликује органске супстанце од неорганских -испита основне физичке особине
Угљоводоници	географија,биологија,дигитална компетенција,компетенција за целоживитно учење,одговорност према здрављу и околини	1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 2.3.1. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	усмена комуникација-активност на часу,контролни задаци, домаћи задаци	-разликује угљоводонике,зна да напише формуле, зна да напише хемијске реакције,зна физичке особине, употребу
Органска једињења са кисеоником	географија,биологија,дигитална компетенција,компетенција за целоживитно учење,одговорност према здрављу и околини географија,биологија,дигитална компетенција,компетенција за целоживитно учење,одговорност	1.3.1. 1.3.2. 1.3.3. 2.3.1. 3.3.1. 3.3.2. 3.3.3.	усмена комуникација-активност на часу,контролни задаци, домаћи задаци усмена комуникација-активност на часу,контролни задаци,	-разликује класе ових једињења, испита и напише хемијске промене ,употребаусмена комуникација-активност на часу,контролни задаци, домаћи задаци -зна поделу ових јдињења, наведе заступљеност ових

Биолошки важна органска једињења	према здрављу и околини	1.4.1. 1.4.2. 2.4.1. 3.4.1. 3.4.2.	домаћи задаци	једињења у природи,и доведе их у везу са здрављем иправилном исхраном.зна да израчуна масени процентни однос супстанци
Заштита животне средине и зелена хемија	географија,биологија,дигитална компетенција,компетенција за целоживитно учење,одговорност према здрављу и околини	1.5.1.	усмена комуникација- активност на часу,контролни задаци, домаћи задаци	-наведе загађиваче воде ваздуха и земље,и опише њихов утицај на на животну средину,процени последице утицај активности људске,објасни значај планирањаи решавања проблема заштите животне средине.

КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ ХЕМИЈА

Оцењивање се обавља уз уважавање ученикових способности, степена спретности и умешности.

Ученик са изузетним способностима, који стиче образовање и васпитање на прилагођен и обогаћен начин применом индивидуалног образовног плана, оцењује се на основу остварености циљева и прописаних стандарда постигнућа, као и на основу ангажовања.

Ученик који има тешкоће у учењу услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога и коме је потребна додатна подршка у образовању и васпитању, оцењује се на основу остварености циљева и стандарда постигнућа према плану индивидуализације или у току савладавања индивидуалног образовног плана.

Ученик у току школске године може добити оцене на основу:

- писмених провера знања – контролних вежби;
- усменог испитивања;
- активности на часу;
- домаћих задатака;
- семинарских радова.

Писмене провере знања, осим петнаестоминутних провера, се најављују ученицима и одржавају према унапред утврђеном распореду.

Број контролних вежби у току школске године зависи од разреда 7или 8.

Петнаестоминутне провере знања не морају бити унапред најављене. Резултате петнаестоминутне провере наставник уписује у педагошку свеску, а за извођење оцене су неопходне најмање три такве провере (изводи се утврђивањем аритметичке средине оцена).

Усмено оцењивање се обавља путем непосредног одговарања, уз поштовање критеријума за оцењивање или кроз прикупљање више одговора на комплекснија питања или задатке или путем реферата и пројекта, уколико за дати разред и дату школску годину буду планирани.

Писмено испитивање се обавља путем контролних задатака и тестова. Писмене провере знања у трајању од 45 минута се најављују, а 15 – то минутне провере знања се не морају најављивати. Током наставне године, ученичка знања

ће се из наставног предмета Хемија на овај начин проверавати по утврђеном распореду за сваку школску годину, уз обавештавање ученика и истицање на сајту школе. За контролне задатке бројчана оцена ученичких знања доноси се на основу скале изражене у процентима, у складу са препорукама за оцењивање:

постигнуће на петнаестоминутном тесту	оцен а
100 % - 90 %	5
89 % - 80 %	4
79 % - 70 %	3
69 % - 60 %	2
59 % - 0 %	1
постигнуће на контролном задатку	оцен а
100 % - 85 %	5
84 % - 67 %	4
66 % - 49 %	3
48 % - 31 %	2
30 % - 0 %	1

Закључна оцена не може бити мања од аритметичке средине оцена.

Опис потребних знања и вештина за добијање оцене из хемије:

1) ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа

посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз веома висок степен ангажовања, добија оцену *одличан* (5)

2) ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз висок степен ангажовања, добија оцену *врло добар* (4)

3) ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, уз ангажовање ученика, добија оцену *добар* (3)

4) ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и ангажовање ученика, добија оцену *довољан* (2)

5) ученик који не остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и ни уз помоћ наставника не испуњавања захтеве који су утврђени на основном нивоу постигнућа, добија оцену *недовољан* (1).

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **основном нивоу** у свакој области.

1. Област ОПШТА ХЕМИЈА

ХЕ.1.1.1. да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености

ХЕ.1.1.2. о практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава

ХЕ.1.1.3. на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења

ХЕ.1.1.4. да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона, и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе

ХЕ.1.1.5. тип хемијске везе у молекулима елемената, ковалентним и јонским једињењима

ХЕ.1.1.6. квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације

ХЕ.1.1.7. шта су раствори, како настају и примере раствора у свакодневном животу

ХЕ.1.1.8. значење следећих термина: супстанца, смеша, раствор, растварање, елемент, једињење, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, оксидација, оксид, киселина, база, со, индикатор

ХЕ.1.1.9. загрева супстанцу на безбедан начин

ХЕ.1.1.10. измери масу, запремину и температуру

супстанце ХЕ.1.1.11. састави апаратуру и изведе

поступак цеђења

ХЕ.1.1.12. у једноставним огледима испита својства супстанци (агрегатно стање, мирис, боју, магнетна својства, растворљивост), као и да та својства опише

2. Област НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА

ХЕ.1.2.1. основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником)

ХЕ.1.2.2. везу између својстава неметала и метала и њихове практичне примене

ХЕ.1.2.3. да препозна метале (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) на основу њихових физичких и хемијских својстава

ХЕ.1.2.4. да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења

ХЕ.1.2.5. примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења

ХЕ.1.2.6. основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли

ХЕ.1.2.7. утврди основна физичка својства оксида (агрегатно стање, боја,

мирис) ХЕ.1.2.8. докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора

ХЕ.1.2.9. испита растворљивост соли

ХЕ.1.2.10. безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором

1. Област ОРГАНСКА ХЕМИЈА

ХЕ.1.3.1. формуле, називе и функционалне групе најважнијих угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.3.2. основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.3.3. практични значај угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу

2. Област БИОХЕМИЈА

ХЕ.1.4.1. да наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата,

протеина ХЕ.1.4.2. примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама

3. Област ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ХЕ.1.5.1. значај безбедног поступања са супстанцама, начине њиховог правилног складиштења, а са циљем очувања здравља и животне средине

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **средњем** нивоу у свакој области.

1. Област ОПШТА ХЕМИЈА

ХЕ.2.1.1. како тип хемијске везе одређује својства супстанци (температуре топљења и кључања, као и растворљивост супстанци)

ХЕ.2.1.2. значење термина: материја, хомогена смеша, хетерогена смеша, анализа и синтеза, неутрализација, супституција, адиција, анхидрид, изомер, изотоп

ХЕ.2.1.3. шта је засићен, незасићен и презасићен раствор

ХЕ.2.1.4. да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и једначине хемијских реакција неутрализације и супституције

ХЕ.2.1.5. изабере најпогоднији начин за повећање брзине растварања супстанце (повећањем температуре растварача, уситњавањем супстанце, мешањем)

ХЕ.2.1.6. промени концентрацију раствора додавањем растворене супстанце или растварача (разблаживање и концентровање) ХЕ.2.1.7. у огледима испитује својства супстанци и податке о супстанцама приказује табеларно или шематски

ХЕ.2.1.8. израчуна процентни састав једињења на основу формуле и масу реактаната и производа на основу хемијске једначине, то јест да покаже на основу израчунавања да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама

ХЕ.2.1.9. израчуна масу растворене супстанце и растварача, на основу процентног састава раствора и обрнуто

ХЕ.2.1.10. направи раствор одређеног процентног састава

1. Област НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА

ХЕ.2.2.1. на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци

ХЕ.2.2.2. пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

ХЕ.2.2.3. експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом

ХЕ.2.2.4. испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)

2. Област ОРГАНСКА ХЕМИЈА

ХЕ.2.3.1. пише једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника и алкохола

3. Област БИОХЕМИЈА

ХЕ.2.4.1. најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **напредном** нивоу у свакој области.

1. Област ОПШТА ХЕМИЈА

ХЕ.3.1.1. разлику између чистих супстанци (елемената и једињења) и смеша, на основу врста честица које их изграђују

ХЕ.3.1.2. како је практична примена супстанци повезана са њиховим својствима

ХЕ.3.1.3. да су својства супстанци и промене којима подлежу условљене разликама на нивоу честица

ХЕ.3.1.4. структуру атома, молекула и јона, које их елементарне честице изграђују и како од њиховог броја зависи наелектрисање атома, молекула и јона

ХЕ.3.1.5. зависност растворљивости супстанце од природе супстанце и растварача

ХЕ.3.1.6. значење следећих термина: естерификација, сапонификација

ХЕ.3.1.7. на основу својстава састојака смеше да изабере и изведе одговарајући поступак за њихово раздвајање

ХЕ.3.1.8. да осмисли експериментални поступак према задатом циљу/проблему/питању за истраживање, да бележи и приказује резултате табеларно и графички, формулише објашњење/а и изведе закључак/е

ХЕ.3.1.9. да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеши, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

1. Област НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА

ХЕ.3.2.1. да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула

ХЕ.3.2.2. хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима)

ХЕ.3.2.3. да општа својства киселина зависе од њихове структуре (реакција са хидроксидима, металима, карбонатима, бикарбонатима и базним оксидима)

ХЕ.3.2.4. да општа својства база зависе од њихове структуре (реакције са киселинама и са киселим оксидима)

ХЕ.3.2.5. да физичка и хемијска својства соли зависе од њихове структуре ХЕ.3.2.6. изведе реакцију неутрализације

2. Област ОРГАНСКА ХЕМИЈА

ХЕ.3.3.1. хемијске реакције угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.3.3.2. видове практичне примене угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара на основу својстава која имају

ХЕ.3.3.3. пише једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естера

3. Област БИОХЕМИЈА

ХЕ.3.4.1. основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине

ХЕ.3.4.2. основна хемијска својства масти и уља (сапонификацију и хидролизу), угљених хидрата и протеина

ЕКСПЕРИМЕНТ (Заједничка област за предмете природних наука: Биологију, Физику и Хемију)

У области ЕКСПЕРИМЕНТ на основном нивоу ученик/ученица на основном нивоу уме да:

ХЕ.1.6.1. безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама ХЕ.1.6.2. изведе експеримент према датом упутству

У области ЕКСПЕРИМЕНТ на средњем нивоу ученик/ученица на средњем нивоу уме да:

ХЕ.2.6.1. прикупи податке посматрањем и мерењем, и да при том користи одговарајуће инструменте

ХЕ.2.6.2. табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења ХЕ.2.6.3. изводи

једноставна уопштавања и систематизацију резултата

У области ЕКСПЕРИМЕНТ на напредном нивоу ученик/ученица на напредном нивоу уме да: ХЕ.3.6.1.

препозна питање/проблем које се може експериментално истражити

ХЕ.3.6.2. постави хипотезе

ХЕ.3.6.3. планира и изведе експеримент за тестирање хипотезе

ХЕ.3.6.4. донесе релевантан закључак на основу резултата добијених у експерименталном раду Критеријуми оцењивања за основну школе

СЕДМИ РАЗРЕД

Ученици у току целе школске године би требали добити до 8 оцена.2-оцене на контролним задацима,2-3 оцене на усменом одговарању,2 оцене на ангажованост-активност,остало 1-2 оцене на домаћим задацима,реферати, п.п.15мин. тест.

ОСМИ РАЗРЕД

Ученици у току целе школске године би требали добити до 8 оцена.4-оцене на контролним задацима,2-3 оцене на усменом одговарању,1-2 оцене на ангажованости-активности,1-2 оцене на домаћим задацима,п.п.презентације,реферати.

ГЕОГРАФИЈА

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

Циљ учења географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ		МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	2										1	1	2
2.	ВАСИОНА	2	2									3	1	4
3.	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА		3	4	4	3	2	4	4	4	2	19	11	30
УКУПНО		4	5	4	4	3	2	4	4	4	2	23	13	36

Р. БР.	ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ	ИСХОДИ
1.	ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; – повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно- техничким прогресом; – на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; – разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на Земљи.
2.	ВАСИОНА	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.2.1. именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред ГЕ.1.2.2. описује облике Земље и препознаје појаве и процесе везане за њена кретања	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; – објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; – разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; – одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене.

3.	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА (Облик Земље и структура њене површине; Земљина кретања; Унутрашња грађа и рељеф Земље; Ваздушни омотач Земље; Воде на Земљи; Биљни и животињски свет на земљи)	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ.2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ.2.1.4. приказује понуђене географске податке: на немој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима ...), графиком, табелом и схемом ГЕ.3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте ГЕ.1.2.2. описује облик Земље и препознаје појаве и процесе везане за њена кретања	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; – помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; – примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; – повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; – повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; – одређује стране света на основу привидног кретања Сунца; – повеже нагнутост Земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; – повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; – разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); – разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; – помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоче (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); – разликује хипоцентар и епицентар и наведе турсне зоне у свету и у Србији; – наведе поступке које ће предузети за време земљотреса; – опише процес вулканске ерупције и њене последице; – разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; – помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена; – описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење;

			ГЕ.1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике ГЕ.2.2.1. описује небеска тела и њихова кретања ГЕ.2.2.2. разликује и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери) ГЕ.3.2.1. препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика и њених кретања ГЕ.3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање	– разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље) – наводи спољашње силе Земље (вода и ветар); – помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; – наведе спољашње силе Земље; – разликује ерозивне и акумулативне процесе; – наведе примере деловања човека на промене у рељефу (броне, насипи, копови); – опише структуру атмосфере; – наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); – разликује појам времена од појма климе; – користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; – графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; – наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; – наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја); – помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; – наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); – уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; – наведе и опише својства морске воде; – помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; – наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); – разликује типове језерских басена према начину постанка;

				– помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; – помоћу карте наводе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; – опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; – наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

Р. БР.	ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ Ученик/ученица:	ИСХОДИ
1.	ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ.2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; – одређује математичко-географски положај на Земљи.
2.	ГЕОГРАФСКА КАРТА	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.1.1. разме појам оријентације и наводи начине оријентисања ГЕ.1.1.2. описује начине представљања Земљине површине (глоб и географска карта) ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте ГЕ.2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти ГЕ.2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти ГЕ.2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице - објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом ГЕ.2.1.4. приказује понуђене географске податке: на некој карти, картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом и схемом ГЕ.3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; – оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе.

			чињеница - објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте	
3.	СТАНОВНИШТВО	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ.2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; – анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; – анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група.
4.	НАСЕЉА	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред ГЕ.2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – објашњава

		– Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	структуре становништва ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља	континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; – доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима.
5.	ПРИВРЕДА	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране ГЕ.3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; – доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; – вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету.
6.	ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ	– Учење – Комуникација	ГЕ.1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране	По завршеној теми/области ученик ће

	ПРОЦЕСИ	– Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.2.3.2. именује међународне рганизације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст) ГЕ.3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности	бити у стању да: – објасни политичко-географску структуру државе; – представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света.
7.	ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	– Учење – Комуникација – Сарадња – Одговоран однос према околини – Рад са подацима и информацијама – Дигитална – Естетичка – Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговоран однос према околини	ГЕ.1.4.1. препознаје основне природне и друштвене одлике наше државе ГЕ.2.4.1. описује природне и друштвене одлике наше државе и наводи њене географске регије ГЕ.3.4.1. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у нашој земљи и уме да издвоји географске регије ГЕ.3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – објасни како се издвајају географске регије; – илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

Циљ учења географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

ОБЛАСТ / ТЕМА / МОДУЛ	МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			

1.	ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	3										2	1	2
2.	ГЕОГРАФСКА КАРТА	5	8									8	5	13
3.	СТАНОВНИШТВО		2	8								7	3	10
4.	НАСЕЉА				7							4	3	7
5.	ПРИВРЕДА				1	6	5					7	5	12
6.	ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСЕ						1	8	6			9	6	15
7.	ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ									8	4	8	4	12
УКУПНО		8	10	8	8	6	6	8	6	8	4	45	27	72

7. разред

ОБЛАСТ / ТЕМА		МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	Регионална географија	2										2	0	2
2.	Географске регије Европе	6	9	8								16	7	23
3.	Азија				9	6						10	5	15
4.	Африка						4	5				6	3	9
5.	Северна Америка							4	5			5	4	9
6.	Јужна Америка								4	3		4	3	7
7.	Аустралија и Океанија									3	1	3	1	4
8.	Поларне области										3	1	2	3
УКУПНО		8	9	8	9	6	4	9	9	6	4	47	25	72

	ОБЛАСТ/ТЕ МА	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРД И ПОСТИГНУ ЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ
1.	РЕГИОНАЛН А ГЕОГРАФИЈ А	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости оријентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.	ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и предлаже различите начине издвајања регија; доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора.
2.	ГЕОГРАФСК Е РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција;	ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4.	проналази на карти државе проучаване регије и именује их; приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције,

		– одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости орјентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.2.3.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.2.	културно-историјске споменике; препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету; доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора.
3.	АЗИЈА	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према	ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4.	дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; проналази на карти државе проучаване регије и именује их; приказује на некој карти најважније географске појмове:

		околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости орјентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.	ГЕ.2.1.4. ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.2.3.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; доведе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским

				одликама простора; препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама.
4.	АФРИКА	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости орјентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.	ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.1.4. ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.2.3.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; проналази на карти државе проучаване регије и именује их; приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама;

				доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; доведе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама.
5.	СЕВЕРНА АМЕРИКА	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости орјентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема;	ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.1.4. ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.2.3.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; проналази на карти државе проучаване регије и именује их; приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;

		– сарадња; – естетичка компетенција.		укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава.
6.	ЈУЖНА АМЕРИКА	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости орјентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња;	ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.1.4. ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.2.3.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; проналази на карти државе проучаване регије и именује их; приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; укаже на узроке и последице кретања броја становника,

		– естетичка компетенција.		густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; доведе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама.
7.	АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву;	ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.1.4. ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.2.3.1.	дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; проналази на карти државе проучаване регије и именује их; приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; препознаје облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену регију; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и

		– предузимљивости орјентација ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.	ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	мора, морских струја, вегетације и човека на климу; објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; открива узроке и последице процеса урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава.
8.	ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	– компетенција за учење; – комуникација; – дигитална компетенција; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – одговорно учешће у демократском друштву; – предузимљивости орјентација	ГЕ.1.1.3. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.1.4. ГЕ.3.1.1. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.4.2. ГЕ.3.4.3.	дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе; анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; приказује на немој карти најважније географске појмове: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове, туристичке атракције, културно-историјске споменике; вреднује улогу међународних организација у свету.

		ка предузетништву; – рад са подацима и информацијама; – решавање проблема; – сарадња; – естетичка компетенција.		

8. разред

Циљ учења географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

ОБЛАСТ/ТЕМА		МЕСЕЦ										ОБРАДА	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI			
1.	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	5										3	2	5
2.	ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	4	8	8	2							18	4	22
3.	ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ				7	2	7	6				18	4	22
4.	ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ							4	6			8	2	10
5.	ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА									2		1	1	2
6.	СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ									4		2	2	4

УКУПНО	9	8	8	9	2	7	10	6	6 + 3*		50	15 + 3* = 18	65 + 3* = 68

* За систематизацију градива на крају школске године остављена су три часа.

ОБЛАСТ/ТЕМА		МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ На крају наставне теме ученик ће бити у стању да:
1.	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	– компетенција за учење – комуникација – дигитална компетенција – одговоран однос према околини – одговоран однос према здрављу – одговорно учешће у демократском друштву – предузимљивости - орјентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.4.1. ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.4.3.	– анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; – учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; – анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије.

		– естетичка компетенција		
2.	ФИЗИЧКО- ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	– компетенција за учење – комуникација – дигитална компетенција – одговоран однос према околини – одговоран однос према здрављу – одговорно учешће у демократском друштву – предузимљивости - орјентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – естетичка компетенција	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.2.2. ГЕ.2.4.1. ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.2.2. ГЕ.3.4.1.	–учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; –анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; –описује узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; –класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; –анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; –класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; –наводи начине коришћења вода Србије; –препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; –доводи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике

				простора.
3.	ДРУШТВЕНО- ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	– компетенција за учење – комуникација – дигитална компетенција – одговоран однос према околини – одговоран однос према здрављу – одговорно учешће у демократском друштву – предузимљивости - орјентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – естетичка компетенција	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.1. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.4.1. ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.1.	–учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; –анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; –објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; –изводи закључке о утицају популационе динамике на структуру становништва у нашој земљи; –изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; –израђује и анализира графичке приказе структура становништва; –објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; –уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; –доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи;

				–препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине.
4.	ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	– компетенција за учење – комуникација – дигитална компетенција – одговоран однос према околини – одговоран однос према здрављу – одговорно учешће у демократском друштву – предузимљивости - орјентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – естетичка компетенција	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.4.1. ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.4.1.	–учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; –анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; –описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти.
5.	ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	– компетенција за учење – комуникација – дигитална компетенција – одговоран однос према околини	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.1.	–учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; –анализира тематске карте и статистичке податке и графички их

		– одговоран однос према здрављу – одговорно учешће у демократском друштву – предузимљивости орјентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – естетичка компетенција	ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.1. ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.2.2. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.1.	приказује; – препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; – доводи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; – анализира кретање броја становника, природни прираштај и миграције; – изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва; – изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; – израђује и анализира графичке приказе структура становништва; – објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља; – уз помоћ карте Србије и других извора информација, анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; – доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне

				средине; – препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; – описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти.
6.	СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	– компетенција за учење – комуникација – дигитална компетенција – одговоран однос према околини – одговоран однос према здрављу – одговорно учешће у демократском друштву – предузимљивости - орјентација ка предузетништву – рад са подацима и информацијама – решавање проблема – сарадња – естетичка компетенција	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.4.1.	– учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; – анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.

разред: **ПЕТИ** годишњи фонд часова: **36** недељни фонд часова: **1**

[illegible]

Основни садржаји Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). Проширени садржаји	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: - наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; - разликује основне одлике каменог и	- Фронтални - Индивидуални - Рад у паровима - Групни	- Монолошка - Дијалошка - Текст-метода - Писани историјски радови - Илустративно-демонстративна	- Слушање - Анализа историјских извора - Синтеза - Увиђање - Посматрање - Дискусија	- Историјске карте - Илустрације - Аудио-визуелни записи - Компјутерске презентације	X

Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).	металног доба;					- Музејски експонати - Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	

III СТАРИ ИСТОК

Основни садржаји - Појам Старог истока - географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). - Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија - царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. - Основне одлике привреде и свакодневни живот - обичаји, занимања, култура исхране и становања. - Култура и историјско наслеђе народа Старог истока - религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства,	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: - лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; - користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; - одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; - поређи начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; - наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; - идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; - разликује врсте писама цивилизација Старог истока; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у	- Фронтални - Индивидуални - Рад у паровима - Групни	- Монолошка - Дијалогска - Текст-метода - Писани историјски радови - Илустративно-демонстративна	- Слушање - Анализа историјских извора - Синтеза - Увиђање - Посматрање - Дискусија	- Историјске карте - Илустрације - Аудио-визуелни записи - Компјутерске презентације - Музејски експонати - Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	XI

медицина, закони...). Проширени садржаји • Специфичности египатске религије. • Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. • Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).	одговарајући миленијум или век; • изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; • прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; • визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;					
IV АНТИЧКА ГРЧКА						
Основни садржаји • Појам античке Грчке - географске одлике. • Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). • Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. • Колонизација и основне одлике привреде. • Полиси - Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). • Грчко-персијски ратови. • Пелопонески рат - узроци и последице. • Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања).	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: • опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; • лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; • приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; • пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој; • идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; • истражи основна обележја и значај религије старих Грка; • разликује легенде и митове од историјских чињеница; • наведе значај и последице освајања Александра Великог;	• Фронтални • Индивидуални • Рад у паровима • Групни	• Монолошка • Дијалогска • Текст-метода • Писани историјски радови • Илустративно-демонстративна	• Слушање • Анализа историјских извора • Синтеза • Увиђање • Посматрање • Дискусија	• Историјске карте • Илустрације • Аудио-визуелни записи • Компјутерске презентације • Музејски експонати • Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	XII- III

- Хеленистичко доба и његова култура. - Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји - Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). - Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... - Грчка митологија, пантеон. - Седам светских чуда античког доба.	- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; - израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; - користи основне историјске појмове;					
V АНТИЧКИ РИМ						
Основни садржаји - Појам античког Рима - географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). - Структура друштва и уређење Римске републике. - Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). - Рим у доба царства - принципат и доминат. - Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обича-	По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: - лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; - наведе основне разлике између античке римске републике и царства; - разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; - истражи основна обележја и значај религије античког Рима; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког	- Фронтални - Индивидуални - Рад у паровима - Групни	- Монолошка - Дијалогска - Текст-метода - Писани историјски радови - Илустративно-демонстративна	- Слушање - Анализа историјских извора - Синтеза - Увиђање - Посматрање - Дискусија	- Историјске карте - Илустрације - Аудио-визуелни записи - Компјутерске презентације - Музејски експонати - Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	III-VI

ји, занимања). • Хришћанство - појава и ширење. • Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа. Подела царства и пад Западног царства). • Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји • Етрурци. • Римска војска. • Римски градови на територији Србије. • Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики... • Римски пантеон. • Гладијаторске борбе.	Рима на савремени свет; • пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; • наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; • лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; • користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.					

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Ученици у пети разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Битно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем.

Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било”, већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле.

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације),

обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплеменењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности. Одређене теме, по

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		
посматра, слуша, разговара о посматраном, црта, пише, чита, користи непознате текстове, закључује на основу слика, мултимедијалног садржаја, претходног градива, одговара на питања у уџбенику, попуњава табеле, ради домаћи задатак, поставља питања, одговара.	прати, усмерава, вреднује, ствара ситуацију, сугерише, подстиче, дискутује, анализира, наводи на повезивање и примену знања организовањем учења мотивише и подстиче способности ученика; ефикасним и подстицајним методама долази до начина који омогућава усвајање знања која представљају основу за успешно савладавање градива; пише, разговара са ученицима, поставља питања, одговара на питања, објашњава, приказује практичне примере као и мултимедијални садржај.	усмено и писмено испитивање, вођење ученичког портфолија, формативно оцењивање (вођење педагошких свезака), тестови знања, разговор, контролне вежбе, посматрање ангажованости на часу, ученички радови и продукти ученичких активности, домаћи задаци, продукти групних и тимских радова	-Физичко – тема: Физичке способности се повезује са Олимпијским играма. - Ликовно – тема: Визуелно споразумевање, уметничко наслеђе се повезује са античком уметношћу. - Математика – тема: Природни бројеви и дељивост се повезује са рачунањем векова и сналажењем на временској ленти. Географија – тема: Васиона се повезује са римском религијом

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Разред: пети

Годишњи фонд часова : 36 часова

ИСТОРИЈА	
ТЕМАТСКИ САДРЖАЈ ПРОГРАМА	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Током године
ПРАИСТОРИЈА	Током године
СТАРИ ИСТОК	Током године
АНТИЧКА ГРЧКА	Током године
АНТИЧКИ РИМ	Током године

Допунска настава се организује за све ученике који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, односно слабије напредују у савладавању наставних садржаја из историје. То су најчешће ученици који у току године имају недовољан успех из ових предмета, али је допунски рад намењен и ученицима који наилазе на различите тешкоће у учењу или често изостају са редовне наставе.

Допунску наставу одликују диференцирани или индивидуални приступ учењу на овим часовима по потреби и ванњих.

Планирани фонд часова: 36 часова.

Могућа су одступања у броју часова или наставним садржајима, јер се допунски рад организује према потребама ученика.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ и задаци додатне наставе Историје су мотивација ученика да се баве Историјом и знања примене у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Проширивање и продубљивање знања из редовне наставе, усвајање додатних садржаја у складу са интересовањима ученика и подстицање ученика за учествовање на такмичењима. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

Додатним радом ће бити обухваћени ученици који испољавају посебне склоности, интересовања и креативност и ученици који су на такмичењима постигли запажене резултате из Историје.

Планирани фонд часова: 18

ИСТОРИЈА	
ТЕМАТСКИ САДРЖАЈ ПРОГРАМА	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Током године
ОПШТЕ ОДЛИКЕ ПРАИСТОРИЈЕ	
СТАРИ ИСТОК	
ИСТОРИЈА СТАРЕ ГРЧКЕ	Током године
ХЕЛЕНИЗАМ	
АНТИЧКИ РИМ	

6. НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА

ЦИЉ	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСОВА		
		ПО ТЕМИ	ОБРАДА	ОСТАЛИ
Циљ изучавања наставног предмета историја је културни развој и хуманистичко образовање ученика. Циљ наставе историје је и да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских процеса и токова, као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика. Задаци наставе историје су да ученици, уочавајући узрочно-последичне везе, разумеју историјске процесе и токове, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну...), као и историју суседних народа и држава.	I УВОД II ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ III СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ IV ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ V СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ VI СРПСКЕ ЗЕМЉЕ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ДОБА ОСМАНЛИЈСКОГ ОСВАЈАЊА	5	2	3
		13	6	7
		13	6	7
		11	5	6
		18	8	10
		12	5	7
		72	32	40

САДРЖАЈИ	ЗАДАЦИ	ОБЛИЦИ РАДА	МЕТОДЕ	АКТИВНОСТИ	НАСТАВНА СРЕДСТВА	ВРЕМЕ РЕАЛ.
Наставна област: Увод						

• Основне одлике средњег века • Основни историјски извори за историју средњег века	• Разумевање појма „средњи век“ и основних одлика тог периода • Разумевање основних одлика феудалног друштва • Подстицање ученика за коришћење историјских извора • Развијање критичког односа према	• Фронталан • Индивидуалн и • Рад у паровима • Групни	• Монолошка • Дијалoшка • Текст-метода • Писани историјски радови • Илустрaтивно-демонстрaтивна метода	• Слушање • Анализа историјских извора • Синтеза • Увиђање • Посматрање • Дискусија	• Историјске карте • Илустрације • Документари, видео и дигитални записи • Компјутерске презентације • Музејски експонати • Културно-историјски	IX

	историјским изворима				споменици (обилазак споменика)	
Наставна област: Европа и средоземље у раном средњем веку						
- Велика сеоба народа и Франачка држава - Хришћанска црква - Византија до XII века - Исламски свет у средњем веку - Настанак феудалног друштва	- Стицање знања о личностима које су обележиле рани средњи век у општој историји - Стицање знања о улози религије у раном средњем веку - Коришћење историјских карата за период раног средњег века - Упознавање културних достигнућа раног средњег века - Разумевање основних одлика феудалног друштва - Разумевање улоге религије у друштву средњег века - Подстицање ученика за коришћење историјских извора - Развијање критичког односа према историјским изворима	- Фронталан - Индивидуалн и - Рад у паровима - Групни	- Монолошка - Дијалошка - Текст-метода - Писани историјски радови - Илустративно-демонстративна метода	- Слушање - Анализа историјских извора - Синтеза - Увиђање - Посматрање - Дискусија	- Историјске карте - Илустрације - Документари, видео и дигитални записи - Компјутерске презентације - Музејски експонати - Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	IX-X
Наставна област: Срби и њихово окружење у раном средњем веку						

• Словени и њихово насељавање Балканског полуострва • Јужни Словени према староседеоцима и суседима	• Стицање знања о личностима које су обележиле рани средњи век у националној историји • Упознавање културних	• Фронталан • Индивидуалн и • Рад у паровима • Групи	• Монолошка • Дијалошка • Текст-метода • Писани историјски радови • Илустративно-	• Слушање • Анализа историјских извора • Синтеза • Увиђање	• Историјске карте • Илустрације • Документари, видео и дигитални	X-XI

• Срби од VII до XII века • Покрштавање Срба и других Јужних Словена и њихова рана култура	достигнућа Срба у раном средњем веку • Стицање знања о стварању држава код Срба у раном средњем веку • Коришћење историјских карата за период раног средњег века • Разумевање улоге религије у друштву средњег века • Подстицање ученика за коришћење историјских извора • Развијање критичког односа према историјским изворима		демонстративна метода	• Посматрање • Дискусија	записи • Компјутерске презентације • Музејски експонати • Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	

Наставна област: Европа у позном средњем веку

• Развој и структура феудалних држава • Крсташки ратови • Постанак и развој средњовековних градова • Свакодневни живот у средњем веку • Опште одлике средњовековне културе	• Разумевање основних одлика феудалног друштва • Стицање знања о личностима које су обележиле позни средњи век у општој историји • Стицање знања о улози религије у позном средњем веку • Упознавање културних достигнућа позног средњег века • Коришћење историјских карата за период позног средњег века	• Фронталан • Индивидуалн и • Рад у паровима • Групни	• Монолошка • Дијалoшка • Текст-метода • Писани историјски радови • Илустративно-демонстративна метода	• Слушање • Анализа историјских извора • Синтеза • Увиђање • Посматрање • Дискусија	• Историјске карте • Илустрације • Документари, видео и дигитални записи • Компјутерске презентације • Музејски експонати • Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	XI- I

	- Разумевање улоге религије у друштву средњег века - Подстицање ученика за коришћење историјских извора - Развијање критичког односа према историјским изворима					
Наставна област: Срби и њихово окружење у позном средњем веку						
- Србија у XII и почетком XIII века - Успон српске државе у XIII и почетком XIV века Византија - Палеолога - Српско царство - Друштво у држави Немањића - Крај српског царства - Постанак и развој средњовековне босанске државе - Средњовековна култура код Срба	- Стицање знања о личностима које су обележиле позни средњи век у националној историји - Упознавање културних достигнућа Срба у позном средњем веку - Стицање знања о стварању српских држава у позном средњем веку - Коришћење историјских карата за период позног средњег века - Разумевање улоге религије у друштву средњег века - Подстицање ученика за коришћење историјских извора - Развијање критичког односа према историјским изворима	- Фронталан - Индивидуалн и - Рад у паровима - Групни	- Монолошка - Дијалoшка - Текст-метода - Писани историјски радови - Илустративно-демонстративна метода	- Слушање - Анализа историјских извора - Синтеза - Увиђање - Посматрање - Дискусија	- Историјске карте - Илустрације - Дукументари, видео и дигитални записи - Компјутерске презентације - Музејски експонати - Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	I-IV
Наставна област: Српске земље и њихово окружење у доба османлијског освајања						

• Турци Османлије и њихова освајања на Балкану • Моравска Србија и њена улога у борби против Османлија • Држава српски деспота и околне земље	• Стицање основних знања о Турцима Османлијама • Стицање знања о личностима које су обележиле период борбе за очување државе • Стицање знања о променама у српским државама непосредно пред Турска освајања • Коришћење историјских карата за период позног средњег века • Разумевање улоге религије у друштву средњег века • Подстицање ученика за коришћење историјских извора • Развијање критичког односа према историјским изворима	• Фронталан • Индивидуалн и • Рад у паровима • Групни	• Монолошка • Дијалогска • Текст-метода • Писани историјски радови • Илустративно-демонстративна метода	• Слушање • Анализа историјских извора • Синтеза • Увиђање • Посматрање • Дискусија	• Историјске карте • Илустрације • Документари, видео и дигитални записи • Компјутерске презентације • Музејски експонати • Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	IV- VI

НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Дужина и значај периода средњег века (обухвата хиљаду година људске историје) захтевају велику пажњу у избору наставних садржаја, где наставник има улогу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему уважавајући циљеве и задатке предмета. Наставни програм се може допунити и садржајима из локалне средњовековне прошлости. Историја је изузетно погодан наставни предмет за развијање критичког мишљења, ученици се кроз историју вежбају логичном закључивању и схватању узрочно-последичних веза. Историја као наративни предмет пружа велике могућности у постицању радозналости ученика која је основа сваког знања. Наставни садржаји треба да буду представљени као прича богата информацијама и детаљима, да би ученицима историјски догађаји, појаве и процеси били јасни. Да би схватио догађаје који су се одиграли у прошлости, ученик мора да их оживи у свом уму, у чему велику помоћ пружају историјски текстови, илустрације, видео записи, музејски експонати...). Историјске карте омућућавају ученицима да на јасан и сликовит начин доживе простор и да прате промене на одређеном простору кроз време. Настава историје има утицаја на развијање језичке и говорне културе јер историјски садржаји богате језички фонд ученика. Постоји природна веза историје са другим наставним предметима (српски језик, ликовна култура, географија, народна традиција...) и зато је пожељна корелација са тим предметима, како би ученици постигли целовито схватање о повезаности и условљености биолошких, географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Разред: шести

Годишњи фонд часова : 36 часова

ИСТОРИЈА	
ТЕМАТСКИ САДРЖАЈ ПРОГРАМА	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Током године
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Током године
ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Током године
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Током године
СРПСКЕ ЗЕМЉЕ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ДОБА ОСМАНЛИЈСКОГ ОСВАЈАЊА	Током године

Допунска настава се организује за све ученике који не усвоје потребан минимум захтева за одређени наставни предмет, односно слабије напредују у савладавању наставних садржаја из историје. То су најчешће ученици који у току године имају недовољан успех из ових предмета, али је допунски рад намењен и ученицима који наилазе на различите тешкоће у учењу или често изостају са редовне наставе.

Допунску наставу одликују диференцирани или индивидуални приступ учењу на овим часовима по потреби и ванњих.

Планирани фонд часова: 36 часова.

Могућа су одступања у броју часова или наставним садржајима, јер се допунски рад организује према потребама ученика.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ и задаци додатне наставе Историје су мотивација ученика да се баве Историјом и знања примене у свакодневном животу. Стицање шире образовне основе. Проширивање и продубљивање знања из редовне наставе, усвајање додатних садржаја у складу са интересовањима ученика и подстицање ученика за учествовање на такмичењима. Развијање смисла и потребе за самосталним радом. Груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада.

Додатним радом ће бити обухваћени ученици који испољавају посебне склоности, интересовања и креативност и ученици који су на такмичењима постигли запажене резултате из Историје.

Планирани фонд часова: 10

ИСТОРИЈА	
ТЕМАТСКИ САДРЖАЈ ПРОГРАМА	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Током године
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	
ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	
СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Током године
СРПСКЕ ЗЕМЉЕ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ДОБА ОСМАНЛИЈСКОГ ОСВАЈАЊА	

ИСТОРИЈА

ЦИЉ	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСОВА		
		ПО ТЕМИ	ОБРАДА	ОСТАЛИ
Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.	I ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ II ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века) III ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА IV ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	4	2	2
		20	8	12
		28	12	16
		20	8	12
		72	30	42

САДРЖАЈИ	ИСХОДИ	ОБЛИЦИ РАДА	МЕТОДЕ	АКТИВНОСТИ	НАСТАВНА СРЕДСТВА	ВРЕМЕ РЕАЛИ.

Наставна област: Основи проучавања прошлости - Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од - Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата. - Историјски извори за изучавање периода од Индустрјске револуције до завршетка Првог светског рата и	- доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; - изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера;	- Фронталан - Индивидуални - Рад у паровима - Групни	- Монолошка - Дијалoшка - Текст-метода - Писани историјски радови - Илустративни о-демонстративни метода	- Слушање - Анализа историјских извора - Синтеза - Увиђање - Посматрање - Дискусија	- Историјске карте - Илустрације - Документарни, видео и дигитални записи - Компјутерске презентације	I X

њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).	• уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе; • сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; • наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; • препознаје основне карактеристике различитих идеологија; • анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; • уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; • уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на при-лике у савременом друштву; • препознаје историјску подлогу савремених институција и дру-штвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); • анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког				• Музејски експонати • Културно-историјски споменици (обилазак споменика)	
Наставна област: ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века) • Индустриска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе). • Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; • појмови уставности и поделе власти, (Декларација о правима човека и грађанина, укидање фе-удализма). • Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес). • Свакодневни живот и култура (промене у начину живота). • Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење). • Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу. • Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај). • Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа).						IX-XI

• Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења). • Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић.	развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; • – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; • – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; • – уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха; • – пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима; • – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); • – пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; • – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;					
Наставна област: ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА -Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства). -Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слобода – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот). -Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање – Берлински конгрес; културна и						XII-III

просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу). -Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић.	– уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла; – уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора; – употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању; – презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ; – упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; – раздваја битно од небитног у историјској наративи; – препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; – идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе					
Наставна област: ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА - Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза, Либијски рат, балкански ратови). Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена). -Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским						IV-VI

ратовима). -Велики рат (узроци и повод, савезништваи фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток ипоследице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици ижртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини ина фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат усећању). -Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн,Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, НиколаТесла, Хенри Форд, Вилхелм II, Николај II Романов, ВудроВилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, На-дежда Петровић, Арчибалд Рајс, МилункаСавић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић,Живојин Мишић, Петар Бо-јовић, Јанко Вукотић, ДрагутинДимитријевић Апис.	сећања.					
Кључни појмови садржаја: револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, Велики рат, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам.						

НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од четири тематске целине (ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ; ЕВРОПА, СВЕТА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА – до средине XIX века; ЕВРОПА, СВЕТА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА и ЕВРОПА, СВЕТА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА), дати и садржаји.

Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм наставе и учења, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА		РАЗРЕД: 8.
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 68
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА: Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.		
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ

ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Ученик ће бити у стању да: – смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво.	Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).

ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	Ученик ће бити у стању да: – смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; – идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; – препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права;	Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ – ТОТАЛНИ РАТ	Ученик ће бити у стању да: – наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта; – објасни значење појмова геноцид и Холокауст; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне	Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зарађене стране, савезништва, фронтони, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз, окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН. Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић, Анте Павелић, Диана Будисављевић.

	догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима.	
СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА	Ученик ће бити у стању да: – наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта; – изрази ставове, засноване на историјским	Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан

	аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.	Ковачевић
СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	Ученик ће бити у стању да: – наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском	Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације,

	периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта; – изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи	Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији, култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.

	ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.	

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Ученика треба научити да смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти, пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности, анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја. Пореди различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора, доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима, наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба, образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту, изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера и да уме да образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво.
ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	Ученика треба научити да уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти Европе, света и Југославије између два светска рата, пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности. Оспособити га да наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду између два светска рата, образложи значај и улогу истакнутих личности као што су краљ Александар I Карађорђевић, Никола Пашић, Милан Стојадиновић, Френклин Делано Рузвелт, Адолф Хитлер и Јосиф Стаљин. Ученика треба оспособити да идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија као што су фашизам, нацизам и совјетску

	комунизам и да наведе њихове последице у историјском и савременом контексту.
ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ	Ученика оспособити да наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва, пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду Другог светског рата, илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу. Посебну пажњу обратити на то да ученик идентификације узроке, елементе и последице Другог светског рата и у оквиру тога да дискутује о могућим начинима превенције конфликта. Инсистирати на усвајање појмова као што су геноцид и Холокауст. На примерима ученика оспособити да препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији. Јако је битно ученику образложити смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје Другог светског рата, истражити меморијалне споменике у локалној средини и учествовати у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања, научити ученике да покажу одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа.
СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА	Ученика оспособити да наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва, да пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду Хладног рата, образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот, наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва. Ученика подржати да изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника, да се критички односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама. Ученицима пуштати што више доступног аудио-визуелног изворног материјала, оспособити га да осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ.
СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	Ученика оспособити да наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва, илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу, образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере, препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот. Ученика упутит како да изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности, затим како да препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који

	се супротставља манипулацији, како да се критички односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама, како да анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала, као и како да уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима, на крају како да препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА	Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

ДОПУНСКА И ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ допунске наставе је да ученици разјасне све потешкоће које настају у случају да им неки део градива није јасан.

Циљ додатне наставе је да ученици развију своја интересовања за историју и добију неке одговоре на питања која представљају виши степен знања у односу на оно што је предвиђено редовним пдном и програмом.

Редни број теме	НАЗИВ ТЕМЕ ЗА ДОПУНСКУ И ДОДАТНУ НАСТАВУ	Број часова допунске	Број часова додатне
1.	Основи проучавања прошлости	1	1
2.	Европа, свет и српски народ у југословенској држави у периоду између два светска рата	3	3
3.	Други светски рат – тотални рат	3	3
4.	Свет, европа и српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата	3	3
5.	Свет, европа, српска држава и народ у савременим процесима	3	2

Предмет: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред:5

Ред. број наст. теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТНЕЦИЈЕ**	МЕСЕЦ										ОБ	УТ	СВ ЕГ А	ОБРАЗОВ -НИ СТАНДАР -ДИ
				IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТ И	*Изводи разноврсна природна и изведена кретања и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама; *Примењује вежбе које подстичу раст и развој и правилно држање тела; *Користи вежбе за развој и усавршавање моторичких способности; *Усвајају знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања;	1)Компетенција за учење:Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. 7)Предузимљивост и оријентација ка предузетништвуУме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“)	1			2	1		1	1	1	1	4	4	8	ФВ.1.2.1. ФВ.1.2.2. ФВ.1.2.3. ФВ.1.2.4.
.	АТЛЕТИКА		2)Одговорно учешће у демократском друштву:Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима	3	4					2	4			4	9	13	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.

3.	ГИМНАСТИК А	*Навија фер,чува себе и друге;	3) Естетичка компетенција:Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.				7	2	7	6					4	18	22	ФВ.1.1.11.
		*Разуме сврху и значај вежбања;																ФВ.1.1.12
		*Доводи у везу физичко вежбање и здравље;																ФВ.1.1.13.
		*Примењује хигијенске мере пре,током и након																ФВ.1.1.14.
																		ФВ.1.1.16.
																		ФВ.1.1.17.
																		ФВ.1.1.18.
	ФВ.1.1.19.																	

4.	СПОРТСКА ИГРА РУКОМЕТ	вежбања; *Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања. Исходи се односе на све наставне области.	4) Комуникација: Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине. 6) Одговоран однос према здрављу: Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. 9) Решавање проблема: Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. 10) Сарадња: Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада		4	9					2	4	6	13	19	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.

5.	МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИ Х СПОСОБНОС ТИ		8) Рад са подацима и информацијама: Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.	5								5		5	5	10	ФБ.1.3.1 ФВ.1.3.2. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.
УКУПНО				9	8	9	9	3	7	9	5	8	5	23	49	72	

Предмет: ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ

Разред: 5

Ред. број наст теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*	МЕЂУ-ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТНЕЦИЈЕ**	МЕСЕЦ										ОБ	УТ	СВ ЕГ А	ОБРАЗОВ- НИ СТАНДАР- ДИ
				IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТ И	*Разуме сврху и значај вежбања; *Доводи у везу физичко вежбање и	2)Одговорно учешће у демократском друштву: Залаже се за солидарност и учествује у	2			2			2			2	2	6	8	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4.

2.	СПОРТСКЕ ИГРЕ: ФУДБАЛ РУКОМЕТ КОШАРКА ОДБОЈКА	здравље; *Примењује хигијенске мере пре,током и након вежбања; *Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања. Исходи се односе на све наставне области	хуманитарним активностима 6) Одговоран однос према здрављу:Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. 9) Решавање проблема:Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. 10) Сарадња:Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада	4	8	6	4	3	6	4	3	6	2	4	42	46	ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10. ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.
УКУПНО:				6	8	6	6	3	6	6	3	6	4	6	48	54	

Предмет: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред:6

Редни	НАСТАВНА	МЕЂУ-ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТНЕЦИЈЕ**	МЕСЕЦ	ОБ	УТ	СВЕГ А	ОБРАЗОВ -НИ СТАНДАР

број наст- авне теме	ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				-ДИ
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТ И	*Изводи разноврсна природна и изведена кретања и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама; *Примењује вежбе које подстичу раст и развој и правилно држање тела;	1)Компетенција за учење:Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. 7)Предуимљи-вост и оријентација ка предузетништвуУме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“)	1			2	1		1			1	2	4	6	ФВ.1.2.1. ФВ.1.2.2. ФВ.1.2.3. ФВ.1.2.4.
2.	АТЛЕТИКА	*Користи вежбе за развој и усавршавање моторичких способности; *Усвајао знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања; *Навија фер,чува себе и друге; *Разуме сврху и значај вежбања; *Доводи у везу физичко вежбање и здравље;	2)Одговорно учешће у демократском друштву:Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима	3	5						2	2		4	8	12	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.
3.	ГИМНАСТИ КА		3) Естетичка компетенција:Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.			2	7	2	7	6				4	20	24	ФВ.1.1.11. ФВ.1.1.12. ФВ.1.1.13. ФВ.1.1.14. ФВ.1.1.16. ФВ.1.1.17. ФВ.1.1.18.

		*Примењује хигијенске мере пре,током и након вежбања; *Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања. Исходи се односе на све наставне области.	4)Комуникација Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине. 6) Одговоран однос према здрављу: Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. 9) Решавање проблема: Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. 10) Сарадња: Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада														ФВ.1.1.19.	
4.	СПОРТСКА ИГРА КОШАРКА																	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.

5.	МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ		8) Рад са подацима и информацијама: Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.	5								5		5	5	10	ФБ.1.3.1 ФВ.1.3.2. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.

Предмет: ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ

Разред:6

Редни број наставне теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*	МЕЂУ-ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ**	МЕСЕЦ										ОБ	УТ	СВЕГА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ
				IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ	*Разуме сврху и значај вежбања; *Доводи у везу физичко вежбање и здравље;	. 2)Одговорно учешће у демократском друштву:Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима 7)Предузимљивост и оријентација ка предузетништвуУме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“) 1)Компетенција за учење:Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна	2			2			2			2	2	6	8	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7.
2.	СПОРТСКЕ ИГРЕ: РУКОМЕТ КОШАРКА ОДБОЈКА ФУДБАЛ	*Примењује хигијенске мере пре,током и након вежбања; *Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања. Исходи се односе на		4	8	6	4	3	6	4	3	6	2	4	42	46	ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10. ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.

		све наставне области.	како да их превазиђе 10) Сарадња: Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада														ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.
УКУПНО:				6	8	6	6	3	6	6	3	6	4	6	48	54	

предмет: **ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**

Разред: **7**

Редни број наста- вне теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТНЕЦИЈЕ**	МЕСЕЦ										ОБ	УТ	СВ ЕГ А	ОБРА- ЗОВНИ СТАН- ДАРДИ
				IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТ И	*Изводи разноврсна природна и изведена кретања и користи их у спорту, рекреацији и различитим	1) Компетенција за учење: Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе.	1			3						1	2	3	5	ФВ.1.2.1. ФВ.1.2.2.

		животним ситуацијама; *Примењује вежбе које подстичу раст и развој и правилно држање тела; *Користи вежбе за развој и усавршавање моторичких способности;	7)Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јакe стране“)														ФВ.1.2.3. ФВ.1.2.4.
2.	АТЛЕТИКА	*Усвајао знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања; *Навија фер,чува себе и друге;	2)Одговорно учешће у демократском друштву: Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима	5	7					2	4	2	3	17	20		ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.
3.	ГИМНАСТИКА	*Разуме сврху и значај вежбања; *Доводи у везу физичко вежбање и здравље; *Примењује хигијенске мере пре,током и након вежбања;	3) Естетичка компетенција: Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.			4	3	6	3	2			5	13	18		ФВ.1.1.11. ФВ.1.1.12. ФВ.1.1.13. ФВ.1.1.14. ФВ.1.1.16. ФВ.1.1.17. ФВ.1.1.18. ФВ.1.1.19.
4.	ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА: - ОДБОЈКА	*Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и	4)Комуникација Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за	2	6	13	6	1	4	10	4	4	5	5	50	55	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3.

	- РУКОМЕТ - КОШАРКА - ФУДБАЛ - АКТИВНОСТ И ПО ИЗБОРУ ОНЛАЈН НАСТАВА ПЛАТФОРМА ГУГЛ УЧИОНИЦА	навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања. Исходи се односе на све наставне области.	поједине научне, техничке и уметничке дисциплине. 6) Одговоран однос према здрављу:Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетар ијанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. 9) Решавање проблема:Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. 10) Сарадња:Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада													ФВ.1.3.4.	
																	ФВ.2.1.1.
																	ФВ.2.1.2.
																	ФВ.3.1.1.
																	ФВ.3.1.2.
5.	МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ		8) Рад са подацима и информацијама: Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.	5								5		5	5	10	ФБ.1.3.1
																	ФВ.1.3.2.
																	ФВ.1.3.3.
																	ФВ.1.3.4.
УКУПНО				13	13	13	13	4	10	13	8	13	8	20	88	108	

Предмет: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: 8

Редни број наставне теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	ИСХОД*	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ**	МЕСЕЦ										ОБ	УТ	СВЕГА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ
				IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI				
1.	ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ	*Изводи разноврсна природна и изведена кретања и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама; *Примењује вежбе које подстичу раст и развој и правилно држање тела;	1) Компетенција за учење: Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. 7) Предузимљивост и оријентација ка предузетништву: Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“)	2			4	2					1	3	6	9	ФВ.1.2.1. ФВ.1.2.2. ФВ.1.2.3. ФВ.1.2.4.
2.	АТЛЕТИКА	*Користи вежбе за развој и усавршавање моторичких способности;	2) Одговорно учешће у демократском друштву: Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима	6	7						4	4		4	17	21	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.

3.	ГИМНАСТИКА	*Усвајао знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања; *Навија фер, чува себе и друге; *Разуме сврху и значај вежбања;	3) Естетичка компетенција: Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.				6	2	10	3				4	17	21	ФВ.1.1.11. ФВ.1.1.12. ФВ.1.1.13. ФВ.1.1.14. ФВ.1.1.16. ФВ.1.1.17. ФВ.1.1.18. ФВ.1.1.19.
4.	ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГРА: - ОДБОЈКА - РУКОМЕТ - КОШАРКА - ФУДБАЛ - АКТИВНОСТ И ПО ИЗБОРУ ОНЛАЈН НАСТАВА ПЛАТФОРМА ГУГЛ УЧИОНИЦА	*Доводи у везу физичко вежбање и здравље; *Примењује хигијенске мере пре, током и након вежбања; *Правилно се храни; *Препознаје врсту повреде; *Користи стечена умења, знања и навике у свакодневним условима живота и рада; *Чува животну средину током вежбања.	4) Комуникација: Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине. 6) Одговоран однос према здрављу: Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана). - Уме да пружи прву помоћ. 9) Решавање проблема: Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. 10) Сарадња: Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада	6	13	3				10	4	4	1	6	35	41	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.
5.	МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ	Исходи се односе на све наставне области.	8) Рад са подацима и информацијама: Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.	5								5		5	5	10	ФВ.1.3.1 ФВ.1.3.2. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.

УКУПНО	13	13	13	13	4	10	13	8	13	2	22	80	102	

ПЕТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура

Разред: Пети

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд часова: 2

Циљ наставног предмета: Подстицање и размишљање стваралачког мишљења и деловање у складу са хуманистичким опредељењем друштва и карактером овог предмета

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ САДРЖАЈА ПРЕДМЕТА	ОБЛАСТА/ ТЕМА	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
Линије у природи,	Линија - 18 часова	Обликује, процењује, примењује. ТИО,	Дефинише, тумачи, разликује, описује,	Линије у природи Карактер линије Врсте линија

карактер линије, контурне, текстурне, положај, кретање, ликовни елементи композициј		математика, биологија	примењује, закључује	
Природни облици, вештачки облици, неправилни облици, правилни облици, дводимензи онални, тродимензи онални, простор, груписање, непропорци оналност, симетрија, асиметрија	Облици у простору - 26 часова	Биологија, историја, математика	Дефинише, тумачи, разликује, описује, примењује, закључује	Природни и вештачки облици Врсте и карактер Дводимензионални и тродимензионални Груписање облика Однос величина облика Равнотежа
Ритам, спонтано, слободно компонова ње	Слободно ритмичко компоновање - 6 часова	Физичко, музичко, математика	Дефинише, тумачи, разликује, описује, примењује, закључује	Слободно ритмичко компоновање
Орнамент,	Орнамент - 4	Историја,	Дефинише, тумачи, разликује, описује,	Орнамент

геометријск и, биљни, зооморфни	часа	географија, музичко	примењује, закључује	
Луминообје кт, колаж, асанблаж	Светлински објекти и колаж - 6 часова	Историја, музичко, ТИО	Дефинише, тумачи, разликује, описује, примењује, закључује	Луминообјекти Колаж
Визуелно споразумев ање, симбол, знак, плакат, реклама	Визуелно споразумевањ е - 6 часова	Српски, физичко, музичко, историја, географија	Дефинише, тумачи, разликује, описује, примењује, закључује	Визуелно споразумевање Илустровање приче
Рециклажа, уметничка инсталација	Обликовање и преобликовањ е предмета - 6 часова	Биологија, историја, ТИО	Дефинише, тумачи, разликује, описује, примењује, закључује	Преобликовање употребног предмета
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА				
ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА		ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА		ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Оперативни и глобални планови		Извођењем наставних активности		Радови ученика
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНИХ САДРЖАЈА СПЕЦИФИЧНОСТИМА УЧЕНИКА		НАЧИН ФОРМАТИВНОГ И СУМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА
Наставника	Ученика			
Излаже, показује, демонстрира, објашњава, упућује, врши коректуру	Прате, постављају питања, истражују, анализирају, реализују	Према индивидуалним способностима		У зависности од склоности ученика, труда, залагања и разумевања

ШЕСТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура

Разред: Шести

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставног предмета: Подстицање и размишљање стваралачког мишљења и деловање у складу са хуманистичким опредељењем друштва и карактером овог предмета

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ САДРЖАЈА ПРЕДМЕТА	ОБЛАСТА/ ТЕМА	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
Апстрактна уметност	Спонтани ритам бојених мрља, линија - 7 часова	Способности да примене вештине, истражују, анализирају, дизајнирају	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Спонтани ритам Компоновање бојених мрља и линија
Боја, основне и изведене, хроматске и ахроматске, топле	Боја - 8 часова	Историја, музичко, ТИО	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Својство боја Основне и изведене Хроматске и ахроматске Топле и хладне

и хладне, комплементарне, хармонија боја, локална боја				Хармонија Комплементарна Локални тон
Светлина, сенка, контраст, градација, валер, волумен	Светлина - 8 часова	Математика, музичко, ТИО	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Светлина Сенка Контраст Дејство светлости Градација Волумен
Текстура, фактура, слојевито сликање	Текстура - 5 часова	ТИО	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Текстура Фактура Слојевито сликање
Машта, свет уобразиље	Свет уобразиље - 4 часа	Српски, историја, музичко	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Машта Фантазија
Калиграфија, типографија	Визуелно споразумевање - 4 часа	ТИО, математика, историја, српски	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Лепо писање Калиграфија Типографија
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА				
ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА			ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА	ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Оперативни и глобални планови			Извођењем наставних активности	Радови ученика
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ			НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНИХ САДРЖАЈА СПЕЦИФИЧНОСТИМА	НАЧИН ФОРМАТИВНОГ И СУМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА
Наставника		Ученика		

		УЧЕНИКА	
Излаже, показује, демонстрира, објашњава, упућује, врши коректуру	Прате, постављају питања, истражују, анализирају, реализују	Према индивидуалним способностима	У зависности од склоности ученика, труда, залагања и разумевања

СЕДМИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура

Разред: Седми

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставног предмета: Подстицање и размишљање стваралачког мишљења и деловање у складу са хуманистичким опредељењем друштва и карактером овог предмета

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ САДРЖАЈА ПРЕДМЕТА	ОБЛАСТА/ ТЕМА	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ

Арабеска, декорација, стилизација	Арабеска - 3 часа	Историја, географија, математика, биологија, музичко	Дефинише, препознаје, описује, разуме, реализује, користи, креира, довршава	Арабеска
Пропорције, размера, златни пресек	Пропорције - 3 часа	ТИО, физика, математика, биологија	Дефинише, препознаје, описује, разуме, реализује, користи, креира, довршава	Однос величина
Простор, перспектива, композиција, равнотежа, ритам, контраст, сродност	Композиција и простор - 24 часа	ТИО, математика, физика, музичко	Дефинише, препознаје, описује, разуме, реализује, користи, креира, довршава	Простор Перспектива Композиција Равнотежа Ритам Контраст Сродност
Сценска уметност, сценографија, костимографија	Обједињавање покрета, слике и звука - 6 часова	Музичко, српски, физичко	Дефинише, препознаје, описује, разуме, реализује, користи, креира, довршава	Сценска уметност Костим
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА				
ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА		ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА		ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Оперативни и глобални планови		Извођењем наставних активности		Радови ученика
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНИХ САДРЖАЈА СПЕЦИФИЧНОСТИМА УЧЕНИКА		НАЧИН ФОРМАТИВНОГ И СУМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА
Наставника	Ученика			
Излаже, показује, демонстрира, објашњава, упућује, врши коректуру	Прате, постављају питања, истражују, анализирају, реализују	Према индивидуалним способностима		У зависности од склоности ученика, труда, залагања и разумевања

ОСМИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 34

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставног предмета: Подстицање и размишљање стваралачког мишљења и деловање у складу са хуманистичким опредељењем друштва и карактером овог предмета

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ САДРЖАЈА ПРЕДМЕТА	ОБЛАСТА/ ТЕМА	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
Апстракција, геометризација, експресија, акционо сликање	Слободно компоновање - 5 часова	Математика, ТИО, музичко, историја, биологоја	Памти, разуме, тумачи, примењује, решава, открива, анализира, закључује, процењује, креира	Систем низања скупова по шеми Ритмичко хармонијска композиција Боје и форме
Метафорика, алегорија, персонификација, амблем, грб, хералдика, лого	Визуелно споразумевање и метафорика - 4 часа	Историја, српски, ТИО	Памти, разуме, тумачи, примењује, решава, открива, анализира, закључује, процењује, креира	Визуелна метафорика Амблем Грб Лого
Контраст, линија, светлина, текстура, уметничка инсталација, перформанс, јединство,	Контраст, јединство и доминанта у простору - 21 час	Српски, географија, историја, музичко, ТИО	Памти, разуме, тумачи, примењује, решава, открива, анализира, закључује, процењује, креира	Контраст, линија, светлина, текстура, уметничка инсталација, перформанс, јединство, сродност, доминанта

сродност, доминанта				
Нереални односи, фантастика	Фантастика - 4 часа	Српски, историја, физика, ТИО, музичко	Памте научено, овладају садржајем, користе научено, разумеју и испитују, просуђују о вредности, креирају нове садржаје од постојећих	Реални облици у нереалним односима Фантастика
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА				
ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА			ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА	ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Оперативни и глобални планови			Извођењем наставних активности	Радови ученика
АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ			НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА НАСТАВНИХ САДРЖАЈА СПЕЦИФИЧНОСТИМА УЧЕНИКА	НАЧИН ФОРМАТИВНОГ И СУМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА
Наставника		Ученика		
Излаже, показује, демонстрира, објашњава, упућује, врши коректуру	Прате, постављају питања, истражују, анализирају, реализују		Према индивидуалним способностима	У зависности од склоности ученика, труда, залагања и разумевања

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Пети разред

Циљ

Циљ учења музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа. Пети разред Исходи Ученици ће:

- наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу;
- објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања;
- искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека;
- реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма ;
- идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.)
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- опише основне карактеристике удараљки;
- препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи;
- изражава се покретима за време слушања музике;
- вербализује свој доживљај музике;
- идентификује ефекте којима
- различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања;
- анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте;
- илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...);
- критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона;
- пева и свира самостално и у групи;

- примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација);
- кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику;
- користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;
- искаже своја осећања у току извођења музике;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- користи могућности ИКТ-а за слушање музике и извођење;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката.

Садржај програма

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	стандарди	број часова по теми	број	часова
				остали	укупно
1	Човек и музика	М.К.1.1.1 М.К.1.1.2. М.К.2.1.1. М.К.2.1.2.	19	7	26
2	Музички инструменти	М.К.1.1.1. М.К.1.1.2. М.К.2.1.1.	3	1	4
3	Слушање музике	МК.1.2.1.	6	2	8

		М.К.1.2.2 МК.1.2.3. МК.1.2.4.			
4	Извођење музике	МК.1.3.1. МК.1.3.2.	21	6	27
5	Музичко стваралаштво	МК.1.4.1. МК.1.4.2. МК.1.4.3. МК.1.4.4. МК.3.4.2.	6	1	7
			55-	17	Укупно:72

Слушање музике заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа

Музичко стваралаштво заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа.

Пројектна настава

Р. бр. наставне теме	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	Предмети	број часова по теми
1	Народна традиција/позориште		4
2	Школски концерт		2

Начин реализације

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу и учење користећи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијених модела мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне

пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања и коришћења информација (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

Шести разред

Исходи

Ученик ће моћи да:

- повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали
- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе
- опише улогу музике у средњовековној Србији
- одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку
- уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе;
- разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе
- изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи
- одреди врсту музичког инструмента с диркама по изгледу и звуку;
- примењује правилну технику певања;
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;

Садржај програма

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	стандарди	број часова по теми		број	часова
					остали	укупно
1	Човек и музика	М.К.1.1.2. М.К.2.1.1. М.К. 3.1.3.	7		5	2
2	Музички инструменти	М.К.1.1.2. М.К.2.1.1.	3		2	1
3	Слушање музике	М.К. 1.2.2. М. К. 1.2.3.	9		3	6
4	Извођење музике	М.К. 1.3.1.	13		6	7
5	Музичко стваралаштво	М.К.1.4.1. М.К.1.4.2.	4		1	3
			укупно	36	17	19

Слушање музике заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа

Музичко стваралаштво заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа.

Пројектна настава

Р. бр. наставне теме	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	Предмети	број часова по теми
1	Школски концерт		2

Начин реализације

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици

Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу и учење користећи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијених модела мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања и коришћења информација (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

Седми разред

Исходи

- Ученик ће да:
- препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку;
- опише начин добијања тона код жичаних инструмената;
- повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;
- наведе изражајна средства музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму;
- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
- објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената);
- разликује музичке форме барока и класицизма;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;
- идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба;
- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;

- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтонa у различитим музичким приликама;
- критички просуђује утицај музике на здравље;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво

Међупредметне компетенције

- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
 - Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке.
 - Помоћу ИКТ-а уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.
 - Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.
 - Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије.
 - Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка.
- Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца.

Садржај програма

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	стандарди	број часова по теми	број	часова
1	Човек и музика	М.К.1.1.1 М.К.1.1.2. М.К.2.1.1.	8	8	2

		M.K.2.1.2.			
2	Музички инструменти	M.K.1.1.1. M.K.1.1.2. M.K.2.1.1.	5	5	2
3	Слушање музике	M.K.1.2.1. M.K.1.2.2. M.K.1.2.3. M.K.1.2.4.	13	3	10
4	Извођење музике	M.K.1.3.1. M.K.1.3.2.	6	2	4
5	Музичко стваралаштво	M.K.1.4.1. M.K.1.4.2. M.K.1.4.3. M.K.1.4.4. M.K.3.4.2.	4		4
			укупно	36	19 22

Слушање музике заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа

Музичко стваралаштво заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа.

Пројектна настава

Р. бр. наставне теме	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	Предмети	број часова по теми
1	Школски концерт		6

Начин реализације

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу и учење користећи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијених модела мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне

пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања и коришћења информација (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

Осми разред

Исходи

Ученик ће да:

- препозна основне елементе музичке писмености – опише основне карактеристике:
- музичких инструмената;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Ученик уме да анализира повезаност:

- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком;
- изражајности (нпр. брз темпо са живахним карактером);
- структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми);
- облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.
- Ученик:
 - зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела; разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора; Разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба;

- критички и аргументовано образлаже свој суд; уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).Изражава доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);

идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба;

- Ученици умеју да:
- препознају теме из познатих композиција домаћих и страних аутора;
- упознају музику различитих жанрова ;
- буду ангажовани у свим музичким активностима и сами стварају музику; активно учествују у припремању програма за такмичења и јавне наступе – школску приредбуи друге манифестације; стечена стваралачка искуства и искуства у слушању музике користе за процену својих и других музичких дела.

Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција

Садржај програма

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	стандарди	број часова по теми	број	часова
1	Човек и музика	М.К.1.1.2. М.К.2.1.2. М.К.2.1.3. М.К.3.3.1.	17	4	13
2	Музички инструменти	М.К. 1.1.2 М.К. 1.2.3	6	1	5
3	Слушање музике	М.К. 1.1.2 М.К. 1.2.3	24	16	8
4	Извођење музике	М.К. 1.1.2 М.К. 1.2.3 М.К. 2.2.2.	6		6

		М.К. 3.1.3.			
5	Музичко стваралаштво	М.К.1.4.2. М.К.1.4.4., М.К.3.4.2. М.К.3.4.3.	4		4
			укупно	34	23
					11

Слушање музике заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа

Музичко стваралаштво заступљено је на свим часовима, без обзира на наставну јединицу, тему и садржај часа.

Р. бр. наставне теме	НАЗИВ ПРОЈЕКТА	Предмети	број часова по теми
1	Школски концерт		6

Начин реализације

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир.

Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. У том смислу основни методски приступ је од звука ка теорији.

Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник остварује наставу и учење користећи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијених модела мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања и коришћења информација (интернет, књиге...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

наставни предмет: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

разред: **ПЕТИ** годишњи фонд часова: **36** недељни фонд часова: **1**

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Циљ наставе и учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ <i>По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:</i>	САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ЉУДСКА ПРАВА Права детета	- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; - препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава; - штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; - учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; - аргументује потребу посебне заштите права детета; - на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе; - наводи примере и показатеље остварености и кршења дечијих права; - наводи чиниоце који утичу на остварење дечијих права;	Потребе и права Потребе и жеље. Потребе и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. Права детета у документима о заштити права Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права. Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.	Наставник се труди да све теме и садржаје ученицима приближи и објасни, због спиралног ширења наставних јединица у каснијим разредима. Због тога је важно да ученици у овом разреду добро разумеју појаве. Активности које подстичу активно слушање и конструктивно реаговање ученика. Важно је истаћи везу међу свим овим областима зато што се све оне интегришу. Важно је да ученици стекну вештине применљиве у свакодневном животу у демократској заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права,

	- поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи; - препозна ситуације кршења својих права и права других; - идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;	једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других. Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових метода рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста

			(прошлости и још више садашњости). Овакав начин остваривања важи за сваку област.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Школа као заједница	- поштује правила одељенске заједнице и правила на нивоу школе; - поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва; - искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице; - понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; - наводи начин демократског одлучивања; - препозна одговорност одраслих у заштити права деце; - објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; - реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;		
ПРОЦЕСИ У САВРЕМНОМ СВЕТУ Сукоби и насиље	- препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи; - прихвата друге ученике и уважава њихову различитост;	Наши идентитети Наше сличности и разлике	

	- проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу; - наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама; - проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита; - у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; - препозна и објасни врсте насиља; - прави разлику између безбедног и небезбедног понашања надруштвеним мрежама; - заштити од дигиталног насиља; - анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења	(раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. Сукоби и насиље Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.	

	прихватљива за све стране у сукобу; - аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;		
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	- препознаје примере грађанског активизма усвојој школи и исказује позитиван став према томе; - идентификује проблеме у својој школи; - прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике; - осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте; - активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин); - учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила; - учествује у извођењу акције;	Планирање и извођење акција у школи у корист права детета Учеиће ученика у школи. Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова	Посебну пажњу треба обратити на ову област где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабрити када наиђу на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни.

	- процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке; - презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи.		

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		
наставне методе	наставни облици рада	наставна средства
Метода посматрања Метода усменог излагања Дијалошка Демонстративна Метода практичних радова Метода писаних и цртаних радова	фронтални индивидуални групни рад у пару тимски ученичке презентације	Приручник, интернет, пројектор, филмови, илустрације, слике, папири, тикери, фломастери, хамери, картице, панои

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		
Дискутује; Анализира; Истражује; Игра се; Учи; Разговара; Анкетира; Аргументује;	Подстиче активно слушање и конструктивно реаговање Дискутује; Координира; Презентује; Посматра; Даје инструкције; Подстиче на активност;	Разговор са ученицима; Наченик учи ученике да процењују свој напредак и напредак других, као и оствареност циљева; Посматрање;	Српски језик Историја, Ликовна култура; Музичка култура Информатика

Осмишљава; Одлучује; Гласа; Активно учествује; Симулира; Прави план; Прави презентацију; Креативно се изражава; Износи и размењује мишљење са осталима; Процењује; Вреднује Неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре.	Поставља питања; Слуша; Помаже; Процењује; Вреднује; Подстиче дискусију Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.	Евалуационе листе; Продукти ученика	

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		РАЗРЕД: ШЕСТИ
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ИЗБОРНОГ ПРЕДМЕТА: Циљ учења програма Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.		
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ /ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ

ЉУДСКА ПРАВА	• својим речима и на примеру образложи везу права и одговорности; • наведе примере за групу права слобода да и заштита од; • аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика; • штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; • препозна ситуације кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе; • на правилан начин користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт, подела власти; • својим речима на примеру образложи улогу грађана у друштвеном систему и систему власти;	1. Права и одговорности 2. Моја и твоја права – наша су права. 3. Права и одговорности. 4. Посебна група права: слобода да и припадајуће одговорности. 5. Посебна група права: заштита од и припадајуће одговорности. 6. Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. 7. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности. 8. Инклузивно образовање -квалитетно образовање за све.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	• препозна стварну партиципацију ученика у одељењу и школи; • наведе примере позитивног коришћења интернета и мобилног телефона; • образложи могући утицај друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца; • разликује безбедно од небезбедног понашања на друштвеним мрежама; • примењује 7 златних правила за сигурно четовање и	9. Демократско друштво и партиципација грађана 10. Демократско друштво – појам, карактеристике. 11. Грађанин. 12. Дете као грађанин. 13. Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих

	коришћење СМС порука; • препознаје ситуације интернет насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ; • учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања; • учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака; • презентује спроведено истраживање и добијене резултате; • процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке;	процедура. 14. Власт. 15. Ниво и гране власти. 16. Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација. 17. Партиципација ученика на нивоу одељења и школе.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	• разликује безбедно од небезбедног понашања на друштвеним мрежама; • примењује 7 златних правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука; • препознаје ситуације интернет насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ; • учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања; • учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака; • презентује спроведено истраживање и добијене резултате; • процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке; • у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин; • учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; • проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	18. Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона 19. Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету. 20. Утицај друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. 21. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона. 22. Интернет насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. 23. Карактеристике и последице интернет насиља. 24. Седам златних правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. 25. Реаговање у ситуацијама интернет насиља. 26. Одговорности ученика и школе.
ГРАЂАНСКИ	По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:	27. Планирање и извођење истраживања

АКТИВИЗАМ	• идентификује проблеме у својој локалној заједници, прикуља податке о проблему користећи различите изворе и технике • учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила • учествује у покретању акција за побољшање услова живота у заједници • презентује и образлаже планове, програме и изабране акције за побољшање живота у заједници.	ставова и/или понашања ученика у школи о употреби/злоупотреби интернета и мобилних телефона. 28. Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. 29. Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања. 30. Обрада података. 31. Тумачење резултата. 32. Припрема 33. Припрема 34. Презентација добијених резултата. 35. Презентација 36. Евалуација истраживања.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА
Људска права	У остваривању програма грађанског васпитања продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима.	Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на комесе ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да
Демократско друштво	Корелација са историјом и српским језиком	

Процеси у савременом свету	Пројектна настава	се остваре. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, показивање емпатије, све чешће испољавање иницијативе, већи степен сарадљивости
Грађански активизам	Пројектна настава	

наставни предмет: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

разред: **СЕДМИ**

годишњи фонд часова: **36**

недељни фонд часова: **1**

ЦИЉ ПРЕДМЕТА: Основна циљ овог предмета је развијање ставова и вредности код ученика, њихово оспособљавање за успешнозадовољавање сопствених потреба и интереса, развијање сопствене личности и потенцијала уз поштовање других особа, њихово идентитета и уважавање њихових потреба и интереса. Такође, циљ предмета је и то да ученици стекну сазнање, формирају ставове, развију вештине и усвоје вредности које су претпоставка, за компетентан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву.

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод	- повезује већ научене теме	Подсећање на садржаје из ГВ5. и ГВ6. разреда Представљање циљева задатака, садржаја и метода рада	- часови се реализују кроз радионице -разговор -дијалог -искуствено учење

Грађанин	- разуме значења кључних појмова који се односе на грађанина и државу - схвати историјски развој грађанских права и слобода - препозна карактеристике одговорног и активног грађанина - разуме место и улогу детета као грађанина у друштву - разуме однос између грађанских права, појединца и општег добра - препозна начела развијене грађанске одговорности	Грађанин и политика у прошлости Грађанин и политика у садашњости (два часа) Знања, вештине, особине, вредности и понашања грађанина Одговорни и активни грађанин Конвенција о правима детета- место и улоге детета као грађанина Деца и одрасли као грађани – сличности и разлике Пордица, школа, локална заједница, држава - заједнице у којима живимо Права појединца и опште добро Индив. и моралне вредности појединца као грађанина	Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије...тако да се часови реализују кроз радионице и фронтални рад. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости).

Ђачки парламент и иницијатива	- препозна начела развијене грађанске одговорности - разуме значај волонтерског покрета -разуме значаја волонтерских акција - да самостално преузме ангажовање у различитим иницијативама и акцијама - да разуме значај неопходности иницијативе за подстицање промена у друштвеној заједници	Општа добробит и поштовње иницијативе деце Појам и значај волонтерских акција Вредности на којима почива волонтерски рад (два часа) Извођење волонтерских акција (три часа) Анализа успешности волонтерских акција (два часа)	Посебну пажњу треба обрати ти на ову област у којој се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабrivати када наиђу на тешкоће и јасну казивати да су и неуспеле акције такође добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни.
Држава и власт	- разуме појам државе и историјски контекст у ком су се државе развијале - разуме појам демократије - разуме неопходност постојања власти - препозна концепт ограничене власти - препозна неопходност иницијативе Ђачког парламента	Појам и историјски контекст развоја државе (три часа) Неопходност постојања власти, ограничена и неограничена власт Владавина појединца- владавина закона Демократија, устав (Устав Србије и права детета) Демократија-устав и деч.права Место и улога ђачког парламента (два часа) Начини функционисања ђачког парламента Покретање иници.да се расправља о ђачком парл. Избор тема демократском	Часови се организују кроз радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије. Важно је да ученици стекну вештине примењиве у свакодневном животу у демократској заједници. Да реагују на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других.

		процедуром	
Завршни део	- наброји основне појмове са којима се сусретао у току школске године - дефинише већи део појмова са којима се сусретао у току овог разреда - покаже спремност ка узимању учешћа у волонтерским акцијама	-Израда речника кључних појмова са којима смо се сусретали у току школске године (два часа) - Какво искуство и новостечено знање носиш са собом	- часови се реализују кроз радионице -разговор -дијалог -искуствено учење

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		
наставне методе	наставни облици рада	наставна средства
Метода посматрања Метода усменог излагања Дијалогска Демонстративна Метода практичних радова Метода писаних и цртаних радова	фронтални индивидуални групни рад у пару тимски ученичке презентације	Приручник, интернет, пројектор, филмови, илустрације, слике, папири, тикери, фломастери, хамери, картице, панои

АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ		ЕВАЛУАЦИЈА	КОРЕЛАЦИЈА
ученика	наставника		
Дискутује Анализира Истражује Игра се Учи Разговара Анкетира Аргументује Осмишљава Одлучује Гласа	Подстиче активно слушање и конструктивно реаговање Дискутује Координира Презентује Посматра Даје инструкције Подстиче на активност Поставља питања Слуша Помаже	Разговор са ученицима Наченик учи ученике да процењују свој напредак и напредак других, као и оствареност циљева Посматрање Евалуационе листе Продукти ученика	Српски језик Историја Географија Ликовна култура Музичка култура Информатика

Активно учествује Симулира Прави план Прави презентацију Креативно се изражава Износи и размењује мишљење са осталима Процењује Вреднује Неговање само рефлексije (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре.	Процењује Вреднује Подстиче дискусију Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.		

Анекс Школског програма за други циклус основног образовања – осми разред Б. Анекс програма за осми разред – ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		РАЗРЕД: ОСМИ
		ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 34
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ИЗБОРНОГ ПРЕДМЕТА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС: Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.		
ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	ИСХОДИ	ПРОГРАМСКИ ПРЕДМЕТНИ САДРЖАЈИ

ЉУДСКА ПРАВА Заједница културно различитих група	Изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; • образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; • наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; • покаже интересовање за упознавањем различитих култура; • наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; • разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; • уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци; • указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота;	Припадност држави и нацији 1. Патриотизам - осећај љубави и поноса према домовини и свим припадницима који је чине. 2. Начини изражавања патриотизма. 3. Обесправљивање права и слобода других 4. Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. 5. Заједница културно различитих група 6. Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. 7. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и суживот. 8. Припадници националних мањина у Србији - заштита права и слободе припадника националних мањина

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Родна (не) равноправност	• дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; • наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; • препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве; • наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником; • наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији; • образложи значај слободе медија за развој демократије; • у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; • препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање; • проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; • препозна пример злоупотребе деце у медијима; • у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; • учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма.	Пол и род 9. Биолошке разлике (анатомске и физиолошке) насупротив разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). 10. Преношење родних образаца. 11. Стереотипи и предрасуде о роду. 12. Родна перспектива 13. Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...). 14. Родна равноправност и једнаке могућности за све у циљу развоја друштва. 15. Препреке родној равноправности. 16. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца за постизање родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...). 17. Родно засновано насиље 18. Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. 19. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. 20. Мере заштите од родно заснованог насиља.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Медији		Медији 21. Врсте и функције медија. 22. Слобода медија и њихов допринос развоју демократије.

		23. Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). 24. Медијска писменост 25. Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. 26. Кодекс у медијима 27. Кодекс деца и медији. 28. Кодекс новинара. 29. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Вредности грађанског друштва		Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва 30. Избор теме и формулисање идеје. 31. Писање сценарија. Подела задатака. 32. Снимање. 33. Монтажа. 34. Презентација. Евалуација.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Људска права	Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе. Садржај овог програма у великој мери корелира са предметом историја у оквиру ког се проучава развој уставности, парламентаризма, грађанских права и слобода. У оквиру српског језика и књижевности ученици имају прилику да упознају више књижевних дела која се односе на развој политичког живота у модерној српској држави што омогућава повезивање са садржајима Грађанског васпитања. Такође постоји корелација са информатиком, музичком културом, ликовном културом... е. Најјача веза је са предметима историја и српски језик и књижевност, јер имају садржаје који се односе на појаве као што су мултикултуралност, ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам, родно

	засновано насиље. Осим ова два предмета, веза се може направити и са биологијом чији програм за осми разред, у оквиру теме Човек и здравље, предвиђа да се ученици баве питањима родног и полног идентитета, наравно у контексту хормонских активности и индивидуалне генетичке варијабилности што се природно надовезује на садржај овог програма у делу Родна (не)равноправност.
Демократско друштво	Осим разликовања пола и рода, од ученика се очекује да доводе у везу питања родне перспективе са квалитетом живота свих људи у једној заједници. Родна равноправност је заправо прича о једнаким могућностима за све, а ради развоја друштва.
Процеси у савременом свету	Пројектна настава Разумевање медија
Грађански активизам	Пројектна настава: Реализација филма
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПРОГРАМА	Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода, посебно оних који су кумулативни и који се не наводе у програму за седми разред, већ су у претходним програмима, али се подразумева да се они и даље подржавају и развијају. Како се ближи крај основног образовања и другог циклуса у оквиру њега, потребно је што чешће повезивати све оно што је рађено. Највећи број ученика похађа Грађанско васпитање континуирано током циклуса, многи од њих и свих осам разреда и зато је важан процес интегрисања обрађиваних садржаја и провера остварености исхода. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, емпатија, све чешће испољавање иницијативе, већа сарадљивост.

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- штити сопствени идентитет и аутономију, уважавајући особеност других
- реагује у ситуацијама кршења дечјих права користећи школске процедуре и механизме заштите
- препозна различите утицаје медија у стварању слике о савременом друштву

РЕДОВНА НАСТАВА изборни предмет

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ПРВИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I – УВОД	Упознавање ученика и вероучитеља. Упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада. Мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	Когнитивни аспект: да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса Афективни аспект: бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	Верска настава Вероучитељ Вера
II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА	Ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице . Пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице	Когнитивни аспект: моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) , моћи да препозна да не можемо једни без других , знати да нас љубав повезује са другима, овладати вештином да се правилно осени крсним знаком, сазнати да је Бог Света Тројица (Заједница) ,сазнати да крштењем постајемо чланови Божје	Човек Заједница Бог Биће Божије Крст Света Тројица Црква

		породице (Цркве) Афективни аспект: пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници, пожелети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима	
III - ЗАЈЕДНИЦА ЛЈУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ	Пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви Пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога Пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом Пмогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин Ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство.	Когнитивни аспект: сазнати да заједница са Богом почива на слободи, препознати да је послушност израз љубави, моћи да препозна да је даривање плод љубави, моћи да сазна да је молитва разговор са Богом, моћи да усвоји текст молитве Оче наш, сазнати да је Бог Отац створио свет из љубави, моћи да препозна да је наш живот Божји дар, упознати да Бог жели да живимо у заједници са Њим. Афективни аспект: показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин, бити мотивисан да љубав	Молитва Породица Љубав

		према Богу изражава молитвом	
IV - НЕИЗМЕРНА ЛЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ РОДИ!	Пружити ученицима неопходно знање о доласку Спаситеља у свет Указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет. Пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави.	Когнитивни аспект: моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу, моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима), моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави, моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић), моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему. Афективни аспект: По завршетку теме: код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења, код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави	Божих Христос Дар Радост рођења Светитељ Свети Сава

		Светога Саве.	
V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ	Пружити ученицима елементарно знање о стварању света Омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа Подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве	Библијско казивање о стварању света Живот првих људи-Божја жеља да свет буде Црква Човек не прихвата Божје дарове-то је човекова незахвалност, непослушност и себичност	Црква Божји дарови Не/послушност
VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ	Указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету Пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу	Когнитивни аспект: упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) Препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима Усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ Бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу Препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима)	Христово страдање Христово васкрсење Праштање Васкрс

		Препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави Моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици Упознати обичаје у вези са Васкрсом Афективни аспект: Развијати потребу да делима исказују љубав Развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника	
VII – НАША БРИГА О СВЕТУ	Омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку Подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи Установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса	Когнитивни аспект: Моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку На елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе Препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу Учити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног	Природа као Божји дар Живот као Божји дар

		катихизиса 1. разреда основне школе Афективни аспект: Развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА (НАВЕСТИ ПРЕДМЕТ И ТЕМУ)
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I – УВОД	Компетенција за учење; Естетичка компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема; Етичка компетенција; Сарадња.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Упознавање са садржајем програма и начином рада Способност да се катихизација као литургијска делатност	СОН : Моја школа, Моје ново окружење

		представи као заједничко дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.	
II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА	Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	Способност да се лако искажу приче и слике које приказују породицу, може и прича о „малој породици“ (деца са једним родитељем, или старатељем) , садржаји у вези са животом у школи (нова заједница); односи у заједници. Способност да се усвоје и поштују правила понашања и стекне увид ко је Божја породица (ко су чланови Божје породице; како се постаје њен члан...)	СОН : Моја школа, Моје ново окружење, Моја породица, Породично срце љубави
III - ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву;	Препознаје и разуме Божију надлежност, компетенцију: Бог је цео свет створио из љубави. Способност да се испричају и разумеју приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и слушамо Како можемо да помогнемо	Српски језик: песма „Ал` је леп овај свет“, Ј.Ј. Змај . СОН: Свет око мене.

	Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема; Сарадња; Етичка компетенција; Дигитална компетенција.	другоме; љубављу чиним добра дела Садржаји који говоре и приказују лепоту створеног света	
IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ РОДИ!	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Етичка компетенција.	Активно учешће у историјској чињеници о Новозаветном сведочанству о Христовом Рођењу (препричано и прилагођено). Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.	СОН:Породични празници и прославе. Српски језик и Ликовна култура: Божић, Св. Сава Музичка култура: Божићна песма, Химна Светом Сави
V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву;	Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати	Српски језик: Прича „Где је љубав, ту је Бог“, Л.Н. Толстој

	Естетичка компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву; Решавање проблема; Етичка компетенција; Сарадња.	као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Свест о заједници, одговорности, узрочно- последичниј вези са нашим понашањем. Повезаност са другима, други утичу на нас и ми утичемо на друге.	Прича „Прва Литургија (Христови ученици); „Православна читанка“
VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву; Решавање проблема; Сарадња; Етичка компетенција.	Активно учешће у историјској чињеници о Христовом Васкрсењу. Способност разумевања Новозаветног сведочанства о Христовом Васкрсењу (препричано и прилагођено)	Српски језик: прича „Милостиви Самарјанин". Прича „Добро дрво“ Ш. Силверстејн Музичка култура: Песма „Знаш ли ко те љуби слилно Ликовна култура: Васкрс
VII – НАША БРИГА О СВЕТУ	Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву; Компетенција за учење; Одговорно учешће у	Развијање етичких принципа, свести, савести, одговорности и поштовања живота (свог и туђег) као непоновљивог Божјег дара. Етички контекст и	Српски језик: Прича „Свети Герасим и лав Јордан" „Лептир" СОН : Приче и слике о кућним љубимцима и кућном цвећу.

	демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема; Сарадња; Етичка компетенција; Дигитална компетенција.	разумевање одговорности; Разне приче о које говоре о служењу човека човеку. Човекова брига за очување природе, биљака и животиња, као Божије дарове.	

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно.

Теоријска настава реализује се у учионици; уз помоћ аудио-визуелних и других дидактичких средстава. Практична настава реализује се у цркви – учешћем у литургијском сабрању.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем евалуационих листића или сл. и провером знања које ученици усвајају на часу и разговором.

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмени разговор и кроз посматрање и праћење активности ученика на часу, кроз израду паноа, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборни предмет

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ДРУГИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада. Мотивисање ученика за похађање часова верске наставе и за учествовање у раду.	Когнитивни аспект: да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса Афективни аспект: бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе и примени научено у животу.	Верска настава Ученик Вероучитељ Вера Љубав
II - МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ	Ученицима пружити основ за разумевање човека као бића Цркве као најбитније заједнице Пружити ученицима знање о томе да свако има свој смисао, задатак, мисију и место у животу, цркви, Есхатону.	Когнитивни аспект: да усвоји, схвати и осети да је део заједнице љубави. Да зна да је Црква Божја породица, да осећа значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским	Човек Заједница Бог Биће Божије Света Тројица Црква

		особама (породици) , да препозна да не можемо једни без других, зна да нас љубав повезује са другима. Афективни аспект: да пожели да чини добро другима (ближњима) у својој заједници, да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима и да има своје место у тој заједници љубави.	
Ш - ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ	Пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви Ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе и службе на Литургији остварује смисао и пуно јединство.	Когнитивни аспект: Да осети да је део литургијске заједнице и да свако има своју службу, улогу и значај да сазна да заједница са Богом почива на слободи, моћи да препозна да је даривање плод љубави, да сазна да је молитва разговор са Богом. Афективни аспект: показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин, да буде мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом и учешћем у Литургији.	Храм Божја служба Литургија Молитва Љубав

IV - ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА	Пружити ученицима неопходно знање о празницима као битним делом црквеног живота. Да усвоји развије и живи лепоту заједнице кроз заједничка прослављања празника	Когнитивни аспект: да препозна основне догађаје и главне личности из библијских прича (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима), да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави, да усвоји текст (садржај) и мелодију песме празника, да препозна да је сваки светитељ посветио свој живот Богу због љубави према Њему. Афективни аспект: По завршетку теме: код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави верских празника И да се развије жеља да према ближњима подражава пример љубави светитеља.	Црква Вера Љубав Светитељи Празници Радост Слављење Христос Даровање
V - ТРПЕЗА ГОСПОДЊА	Пружити ученицима елементарно знање о значењу Агапе – трпезе љубави Господње. Подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве , да развије и живи лепоту заједнице кроз заједничка причешћивања и	Когнитивни аспект: Да усвоји, развије и живи лепоту заједнице кроз заједничку трпезу – храну љубави од које се вечно живи. „ Ја сам хлеб вечног живота".	Црква Љубав Господ Трпеза Храна вечног живота

	Агапе.	Афективни аспект: Да схвати смисао причешћа као сједињење са Господом који је међу нама за трпезом љубави.	
VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА	Указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету . Пужити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу Христос васкрсава као Божји син и то васкрсење прослављамо на свакој Литургији.	Когнитивни аспект: узнати Христово учење о Литургији као „учење“ о љубави и заједници (Тајна вечера – Велики четвртак) и о Христовом Васкрсењу. Да опише смисао прослављања Васкрса на Литургији и тек онда у својој породици. Афективни аспект: Развијати потребу да Литургијом исказујемо љубав. Развијати жељу да учествује у Литургији.Да усвоји да Христос васкрсава као Божји син и то васкрсење прослављамо на свакој Литургији.	Божанствена Литургија Христово васкрсење Љубав Праштање Васкрс
VII – ИКОНА - ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ	Омогућити ученицима да у икони препознају пут исказивања љубави према Богу и светима. Икона је и слика и прозор ка вечности, како ће изгледати и како ћемо стићи.	Когнитивни аспект: На елементарном нивоу моћи да објасни сврху и смисао иконописа и постојања иконе. Препознати иконописце као људе који су прожети љубављу према Богу.	Икона Слика Прозор Вечност

		Афективни аспект: Да усвоји да икона је и слика и прозор ка вечности, како ће изгледати и како то можемо једино остварити и заслужити.	

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I – УВОД	Упознавање са садржајем програма и начином рада Способност да се катихизација као литургијска делатност представи као заједничко дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.	СОН : Моја школа, Моје ново сазнање.
II - МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ	Способност да се усвоје и поштују правила понашања и стекне увид ко је Божја породица (ко су чланови Божје породице; како се постаје њен члан, која је његова улога...)	Способност да се лако искажу приче и слике које приказују породицу, њен чланове и улоге, садржаји у вези са улогом у школи (друга заједница); односи у	СОН : Моја школа, Моје место у школи, у породици, у друштву.

		заједници, уопште.	
III - ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ	Способност да се испричају и разумеју приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и слушамо и вршимо своје задатке и службе. Права, обавезе и задаци су неопходни у заједници, да би она свима била на радост и корист.	Препознаје и разуме Божију надлежност, компетенцију, улогу и службу. Тако и у заједничкој служби.	СОН: Свет око мене. Моје обавезе и права, моји задаци.
IV - ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА	Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.	Активно учешће у историјској чињеници о Библијским догађајима и личностима (препричано и прилагођено).	СОН: Породични празници и прославе. Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура: Празничне песме, приче, цртежи и обичаји.
V - ТРПЕЗА ГОСПОДЊА	Свест о заједници, одговорности, узрочно-последичниј вези са нашим понашањем. Повезаност са другима, други утичу на нас и ми утичемо на друге. Трпеза љубави	Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.	Српски језик: Прича „Где је љубав, ту је Бог“, Л.Н. Толстој Прича „Прва Литургија (Христови ученици); „Православна читанка“
VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА	Способност разумевања Новозаветног сведочанства о Христовом Васкрсењу	Активно учешће у Литургијској чињеници о Христовом Васкрсењу.	Ликовна култура: Васкрс Музичка култура: Васкрс

	(препричано и прилагођено)		
VII – ИКОНА – ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ	Етички контекст и разумевање одговорности; Разне приче о које говоре о материјализованим преносником наше љубави.	Развијање етичких принципа, свести, савести, одговорности и поштовања слике и иконе, као посредника и преносиоца наше љубави.	СОН: Моје фотографије Фотографије оних које волим.

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно.

Теоријска настава реализује се у учионици; уз помоћ аудио-визуелних дидактичких средстава. Практична настава реализује се у цркви – учешћем у литургијском сабрању и причешћивању.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава, кроз међупредметно повезивање.

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика на часовима и провером знања које ученици усвајају на часу разговором, и практичним радом на радионицама.

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмени разговор и кроз посматрање и праћење активности ученика на часу, кроз изразу паноя, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборни предмет

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ТРЕЋИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада. Мотивисање ученика за похађање часова верске наставе и за учествовање у раду.	Когнитивни аспект: да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса Афективни аспект: бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе и примени научено у животу.	Верска настава Ученик Вероучитељ Вера Љубав Знање
II - БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА	Ученицима пружити основ за разумевање човека као бића које је створено на врхунцу Божјег стварања, као круна Божје творевине, створеног света. Пружити ученицима знање о томе да све што је створено, је од Бога и да има свој смисао, задатак, мисију и место у свету.	Когнитивни аспект: да усвоји, схвати и осети да је део целокупне Божје творевине. Да је биће Божје, створено као јединствено, непоновљиво и слободно биће из љубави Божје. Да препозна да смо део	Бог Творац Створитељ Биће Божије Човек Свет Творевина

		свог Творца и Његове творевине, да нас љубав повезује са другима, Богом и светом. Афективни аспект: Да пожели да чини добро другима, да изражава хришћанску љубав према Богу и свету и да има своје место, улогу и одговорност у том свету.	
III - БОГ НАС ВОЛИ	Пружити и омогућити ученицима да схвате да нас је Бог створио из љубави као јединствено, непоновљиво и слободно биће, које му наликује. Да нас је створио по свом лику и одразу, у духовном и личносном смислу.	Когнитивни аспект: Да осети да је део Бога и Божје љубави и творевине. Да нас Творац дарује љубављу и слободом, али и позива на одговорност и узвратне дарове. Да уочи да има улогу и значај, да сазна да заједница са Богом почива на слободи, моћи да препозна да је даривање плод љубави, да сазна да је молитва разговор са својим Творцем Богом. Афективни аспект: Показати жељу да љубав узврати на конкретан начин, да буде мотивисан да љубав према Богу	Божја љубав Творевина Љубав

		изражава љубављу према другом.	
IV - ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА	Да усвоји и развије и живи лепоту заједнице кроз заједницу човека, Бога и створеног света. Човек је потпун само у заједници.	Когнитивни аспект: Да препозна основне потребе личности а то је заједница љубави, да препозна да сваки човек који је посветио свој живот заједници, је то посвећивање Богу, због љубави према заједници: Бог, свет, човек. Афективни аспект: Да се развије жеља да према свету и заједници подражава пример Божје љубави.	Заједница Љубав Бог Човек Створени свет
V - ЛИТУРГИЈА-ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ	Пружити ученицима елементарно знање о значењу речи Литургија, Евхаристија. У смислу тих појмова се налази суштина, преображени свет. Подстицати ученике на лично учешће литургији, да развије и живи лепоту заједнице кроз заједничка причешћивања. Да уочи литургију као најбитнији догађај Цркве као заједнице. Пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и породичног света и односа који владају у Цркви за време	Когнитивни аспект: Да усвоји, развије и живи лепоту заједнице кроз литургију, заједничку трпезу љубави од које се вечно живи. „Ја сам хлеб вечног живота“. То је нови преображај. Афективни аспект: Да схвати смисао литургије и причешћа као сједињење са Господом који је међу нама у новом, бољем свету. Да схвати литургија	Литургија Љубав Заједница Преображај света

	литургије. Ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе и службе на Литургији остварује смисао, новог, будућег, преображеног света.	заједница љубави, а Црква Божја породица, да осећа значење појма заједнице као и свој допринос према преображају света, његовом усавршењу.	
VI – ЧОВЕК И ПРИРОДА	Указати ученицима на узрочно-последичне везе човековог утицаја на природу, да Богу узвраћамо љубав и захвалност за стварање кроз љубав према људима и свету, према природи . Пружити ученицима елементарно знање о екологији и каузалним односима човек-природа.	Когнитивни аспект: Бог је створио природу као место боравишта и живота човека, као човеково животно окружење. И то је Божји дар човеку. Усвајање основних правила понашања према дару и дародавцу. Афективни аспект: Развијати потребу да бригом и чувањем природе исказујемо љубав Богу. Развијати жељу да учествује екологији..Да усвоји да наш живот и здравље искључиво зависе од природе, а да природа искључиво зависи од човека.	Човек Природа Каузалитет Љубав Дар Дародавац Захвалност Екологија

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I – УВОД	Упознавање са садржајем програма и начином рада Способност да се катихизација као духовно-сазнајна делатност представи као заједничко дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.	Природа и друштво Српски језик и књижевност Музичка култура Ликовна култура
II - БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА	Способност да се усвоје и поштују правила понашања и стекне увид откуда свет и ми, како смо постали, од Кога смо постали.	Способност да препозна да смо део свог Творца и Његове творевине, да нас љубав повезује са другима, Богом и светом.	Природа и друштво Српски језик и књижевност Музичка култура Ликовна култура (Стварање, стваралаштво као израз љубави)
III - БОГ НАС ВОЛИ	Способност да се испричају и разумеју приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и поштујемо, поштујемо његове поклоне, љубав и осећамо захвалност. Права, обавезе и	Препознаје и разуме Божију љубав, надлежност, компетенцију, улогу и службу.	Природа и друштво Музичка култура Ликовна култура (Љубав као мотив за све)

	одговорност су неопходни и у заједници и у љубави, да би она свима била на радост и корист.		
IV - ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА	Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Потребно је да свако искаже свој доживљај заједнице.	Препознаје да је заједница једино адекватно место изражавања себе као личности кроз однос и љубав са другима и са светом. Сам човек, ван заједнице је пусто острво без живота.	Природа и друштво Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура (Значај заједнице)
V - ЛИТУРГИЈА-ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ	Свест о заједници, о одговорности, о узрочно-последичној вези, о нашем понашању, о свету који може бити бољи, ако га ми преобразимо. Литургија као заједница и као служба која преображава свет.	Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да литургију схвати као заједницу у којој остварује пуноћу и богатство своје личности. У којој мењајући себе, мења и свет. Литургија нас преображава, а ми онда преображавамо свет.	Природа и друштво Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура (Како променити свет)
VI – ЧОВЕК И ПРИРОДА	Способност разумевања каузалног односа човек-природа-човек. Развијање свести да све што радимо природи, радимо себи и онима које волимо.	Активно учешће у екологији и подизање еколошке свести.	Природа и друштво Ликовна култура Српски језик и књижевност

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно.

Теоријска настава реализује се у учионици; уз помоћ аудио-визуелних дидактичких средстава. Практична настава реализује се у природи и у цркви – учешћем у литургијском сабрању и причешћивању.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава, кроз међупредметно повезивање, и формирање квалитетног примењивог ученичког искуства .

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика на часовима и провером знања које ученици усвајају на часу разговором и практичним радом на радионицама.

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмени разговор и кроз посматрање и праћење активности ученика на часу и кроз практичне радионице, кроз израду панора, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборни предмет

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I-УВОД	Упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада. Мотивисање ученика за похађање часова верске наставе и за учествовање у раду.	Когнитивни аспект: да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса Афективни аспект: бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе и примени научено у животу.	Верска настава Ученик Вероучитељ Вера Љубав Знање
II-ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР	Ученицима пружити основ за разумевање Цркве као заједнице која постоји као израз човекове воље, слободе и љубави. Човек бира по својој љубави да ли жели да буде део те заједнице, део Неба на земљи. Човек је потпун само у заједници. Црква као заједница коју је оформио сам Син Божји са својим апостолима има свој смисао, задатак, мисију и место у свету.	Когнитивни аспект: да усвоји, схвати и осети да је део заједнице и целокупне Божје творевине, као слободно биће део заједнице љубави Божје. Да препозна да смо део цркве заједнице само ако то желимо. Афективни аспект: Да пожели да буде део те ванвременске и ванпросторне есхатолошке и еклисиолошке заједнице	Црква Заједница Син Божји Исус Христос Човек Слобода Љубав
III-ХРИСТОС НАС СВЕ	Пружити и омогућити ученицима	Когнитивни аспект:	Христос

ЗОВЕ	да схвате да нас је Бог створио из љубави као јединствено, непоновљиво и слободно биће, које му наликује. Да нас је створио по свом лику и одразу, у духовном и личносном смислу. Да нас Син Његов зове да будемо савршени као Отац наш Небески и да будемо са Светом Тројицом део те заједнице љубави.	Да осети да је део Бога и Божје љубави и творевине. Да нас Творац дарује љубављу и слободом, али и позива на одговорност и узвратне дарове. Да уочи да Христос све нас зове у заједницу са Богом која почива на слободи и љубави. Афективни аспект: Показати жељу да на Христову љубав и позив узврати љубављу, да буде мотивисан да љубав према Богу изражава љубављу према другом у заједници.	Заједница Божја љубав Наша љубав
IV-ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА	Да усвоји и развије и живи лепоту заједнице кроз светитеље и Бога живог. Кроз Светитеље се показује Божја мудрост, промисао и слава.	Когнитивни аспект: Да препозна да сваки човек који је посветио свој живот Богу и Божјој заједници је прославио име Божје у свој својој пуноћи и лепоти. да се упозна са Житијама светих. Афективни аспект: Да се развије жеља да попут светитеља подражава пример љубави. да осети сву лепоту и љубав у односу између светих и Бога.	Љубав Бог Човек Светитељи Житија

V-ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА	Пружити ученицима знање о значењу речи врлине и врлински живот. У смислу тих појмова се налази суштина, преображени свет. Подстицати ученике на лично учешће да развије и живи лепоту врлинског живота. Пружити основ за разликовање и упоређивање сопствених мана и врлина, са врлинама својих ближњих и својих узора. Ученицима пружити основ за разумевање зашто је христос најбољи узор врлинског живота.	Когнитивни аспект: Да усвоји, развије и живи лепоту врлинског живота. Да критички промисли, закључи, повеже и уочи разлику између мана и врлина, исправног и погрешног начина живота. То је личносни, врлински и духовни преображај. Афективни аспект: Да схвати смисао врлина и њиховог значаја који води ка новом, бољем свету. Да осећа значење појма врлине као свој допринос према преображају света, његовом усавршавању.	Врлине Усавршавање Преображај света
VI-СА НАМА ЈЕ БОГ	Указати ученицима на свеприсутност Божју, да је Бог увек са нама. Да се све дешава са Божјом вољом или допуштењем, по Божјем промислу. Пружити ученицима знање о примерима Божје присутности у свету и његово суделовање у нашем животу.	Когнитивни аспект: Бог је створио све што постоји, видљиво и невидљиво, и Он саучествује у постојању своје свеукупне творевине. Као Творац, као родитељ у животу своје деце, у директном или индиректном присуству. Афективни аспект: Развијати потребу да бригом и чувањем природе и Божје творевине, да љубављу и бригом за другог човека исказујемо	Човек Природа Љубав Бог

		љубав Богу, као што и Он својим присуством брине о нама. Бог је ту и он нас воли.	

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I–УВОД	Упознавање са садржајем програма и начином рада Способност да се катихизација као духовно-сазнајна делатност представи као заједничко дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Потребно је да свако исказе свој доживљај заједнице.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.	Природа и друштво Српски језик и књижевност Музичка култура Ликовна култура

II–ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР	Способност да се усвоје и поштују правила слободе, избора, љубави и заједнице. Права, обавезе и одговорност су неопходни и у заједници и у љубави, да би она свима била на радост и корист.	Способност да препозна да смо део слободне заједнице љубави између Творца и Његове творевине, Цркве. Да нас љубав у тој заједници повезује са другима, Богом и светом.	Природа и друштво Српски језик и књижевност Музичка култура Ликовна култура
III–ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ	Способност да се препозна наш позив, призив, задатак и мисија. Да се препозна шта је наш пут у овом животу.	Препознаје и разуме позив, љубав, надлежност, компетенцију, улогу и службу христоса као Сина Божјег.	Природа и друштво Музичка култура Ликовна култура Српски језик и књижевност
IV–ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА	Способност учачања и прихватања значаја посебних и одабраних људи и њихове вредности за нас.	Препознаје да је велики значај светих за људски род у етичком, есхатолошком и сотериолошком смислу. да се кроз њих огледа Бог и спасава свет.	Природа и друштво Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура
V–ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА	Свест о врлина, о нашим особинама, о одговорности, о узрочно-последичној вези нашег понашања и нашег окружења, о свету који може бити бољи, ако га ми преобразимо.	Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да критички самопроцени себе и своје особине и понашање, да прихвати одговорност, самокорекцију, и уложи вољу и труд да се мења. Да поштује пуноћу и богатство туђе и своје личности. Да развије свест да мењајући себе, мења и свет. Врлински живот преображава нас, а	Природа и друштво Српски језик, Ликовна култура,

		ми онда преображавамо свет.	
VI–СА НАМА ЈЕ БОГ	Способност разумевања каузалног односа Бог-природа-човек. Развијање свести о свеprisутности нашег Творца.	Активно присуство и учешће Бога у овом свету огледа се у нашем избору да је Бог увек са нама, по нашој вери, љубави и вољи.	Музичка култура Природа и друштво Ликовна култура Српски језик и књижевност

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно. Развијати опсервацију, промишљање, уочавање, критичко мишљење, анализу ученог и преживљеног и закључивање.

Теоријска настава реализује се у учионици; уз помоћ аудио-визуелних дидактичких средстава. Практична настава реализује се у природи и у цркви – учешћем у литургијском сабрању и причешћивању.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава, кроз међупредметно повезивање, и формирање квалитетног примењивог ученичког искуства .

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика на часовима и провером знања које ученици усвајају на часу разговором и практичним радом на радионицама, дискусијом, кроз интеракцију и групни рад.

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмени разговор и кроз посматрање и праћење активности ученика на часу и кроз практичне радионице, кроз израду паноа, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборног предмета

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ПЕТИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу	План и програм Циљ Исход- Резултат Корелација

		школовања. бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса.	
II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА	Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да именује неке политеистичке религије; моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века	Историја Стари век Цивилизација Религија Политеизам
III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ	Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма Објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава; моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка моћи да разликује Стари и Нови Завет, бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи;	Откровење Монотеизам Свето предање Библија
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА	Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да	Свето писмо - Библија Тора

	дао вечно постојање; Оспособити ученике за разумевање посебности улоге човека у свету, као споне између Бога и света. Објаснити ученицима повест о првородном греху и његовим последицама; Указати ученицима на начин на који се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја; Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује.	преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије, моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле , моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан, бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу; моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама; моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом	Петокњижје Постање Стварање Адам Ноје Потоп Грех Барка - брод -Црква
V -СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА	Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа Указати ученицима на етичку	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом моћи да исприча да	Мисир - Египат Фараон Јевреји Јудаизам Песах - Пасха Мојсије Црвено море Синај

	вредност старозаветних списа Развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз библијску историју; Пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији.	јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији.	
VI - ЗАКОН БОЖИЈИ	Објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи;	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу;	Закон Тора Мојсије Савез Правила
VII - МЕСИЈАНСКА НАДА	Упознати ученике са појмом „обећане земље“ и њеним значајем за „изабрани народ Божији“ Објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка Указати ученицима на лепоту Давидових псалама	Резултат се огледа у томе да ли ће ученик: моћи да препозна на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи моћи да уочи да је Светиња	„Обећана земља“ „Изабрани народ Божји“ Давид Псалми Месија

	Објаснити ученицима појам Месије Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост	над светињама посебно место Божијег присуства знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију моћи да наведе неке од старозаветних пророка моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије	

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА (НАВЕСТИ ПРЕДМЕТ И ТЕМУ)
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I – УВОД	Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција; Предузимљивост и оријентација	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. На почетку сваке наставне	Верска настава 4.разред: „Хришћанске поделе цркве“

	ка предузетништву.	теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	
II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА	Компетенција за учење; Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	Корелација верске наставе и историје у 5. разреду повезује историју старих цивилизација и њихове религије које су утицале на културу и историју истих. Религија и култура старог света откривају ученицима нове компетенције: Човекову жеђ за Богом и вечним животом; Митове и легенде. Изузетност области је способност повезивања и развијања когнитивних способности. Приче о постанку света, потопу, првородном греху, изградњи куле до небеса, јављају се код свих народа и у свим срединама. Оне се подударају чак и у појединостима. Постоје запрепашћујуће сличности између цивилизацијски и временски удаљених прича,	Историја: Стари век -Асирско-вавилонско царство -Стари Египат -Стара Грчка -Стари Рим -Израиљ

		митова, легенди и уметничких дела старих цивилизација: Библија, Египатска књига мртвих, Енума елиш, Еп о Гилгамешу, Janus sakrum, Corpus inscriptionum Latinarum, Legas templorum...	
III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ	Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	Компетенције су адекватне ако је наставник способан да пружи квалитативну наставу; настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима,	Историја: Јевреји, Развој хришћанстава

		склоностима, способностима и мотивацији ученика.	
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА	Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	Способност уочавања сличности које постоје код приче о Божјем стварању човека и стварањем истог од Прометеја и Атине. Библијски потоп и Ноје се подударају са сумерским праведником Утнапиштимом. Свете књиге често су најнепосредније утицале на историјске догађаје, човеков живот и све области уметности и културе. У речник фраза и пословица свих језика су ушле слике и поређења светих текстова. Најчитанија и најпревођенија књига свих времена је Библија. Јудео- хришћанска култура обликовала је Европу и већи део света.	Историја: Праисторија Биологија: Теорија постанка
V - СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА	Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву;	Етичке способности и компетенције за формирање личне одговорности за лично и колективно спасење. Усвајање способности разумевања	Историја: -Стара ера -Јеврејски народ -Библија

	Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	порука светих списа : „Ја рекох и душу своју спасих." „Ако спасиш један живот, спасао си цео свет." Упознавање ученика са овим повезаностима стварају код ученика ширу перспективу посматрања света и узрочно-последичних веза. Указују на повезаност цивилизација, разбијају стереотипе и предрасуде и отварају ум. Упознавање историје и религија није лични субјективни емоционални избор нити катихизација, већ питање опште културе и знања.	
VI - ЗАКОН БОЖИЈИ	Решавање проблема; Сарадња; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Етичка компетенција;	Пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести љубави. Уочити да је човек сличан Богу јер је слободан, бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.	Верска настава 3.разред: -Десет Божијих заповести Историја: Закони и документа

	Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.		
VII - МЕСИЈАНСКА НАДА	Решавање проблема; Сарадња; Етичка компетенција; Дигитална компетенција; Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Естетичка компетенција; Комуникација; Рад са подацима и информацијама; Одговоран однос према околини; Одговоран однос према здрављу; Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	Специфичност је у могућности да се уочи у којој мери је ученик напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 5. разреду, и да ли је то утицало (и како) на лични живот и схватања. Шта се променило? Увидети значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу“ на основу одељака поучних и пророчких књига. Значај љубави и наде.	

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:

процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова и мишљења;

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмену дискусију;
- квалитативну дебату кроз играње улога и заступање „своје“ позиције;
- посматрање понашања и активности ученика;
- кроз практичне радионице;
- кроз израду паноа, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборног предмета

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ШЕСТИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик: моћи да сагледа схвати и примени нове садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду, Да буде мотивисан да похађа часове Православног катихизиса.	План и програм Циљ Исход- Резултат Очекивања Корелација
II – ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖИЈЕГ	Упознати ученике са основним елементима религије и културе Блиског истока у време доласка Месије.Упознавање са друштвено-верским околностима у време доласка Месије. Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик: моћи да именује неке историјске и верске околности које су утицале на долазак Месије; да наведе неке од карактеристика културе и начина живота.	Историја Блиски исток Религија Месија
III – УВОД У НОВИ ЗАВЕТ	Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку Новог завета. Упознавање са Месијанским добом, животом и деловањем Христа и апостола и настанком другом Богонадахнутом књигом.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик: моћи да уочи да се Бог открива кроз рођење Христово, догађај који дели историју на стару и нову еру; да наведе неке од новозаветних књига,	Библија Нови Завет Рођење Христово Христове заповести

		њихове ауторе и оквирно време настанка, да разликује Стари и Нови Завет, и битну разлику и сврху.	
IV- БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС	Пружити ученицима знање да Бог из љубави шаће Сина Свог у свет да би му дао вечно постојање; Упознавање са природом, суштином Сина Божјег и тројичним Христом.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик: моћи да доживи долазак Христоса као дело љубави Божије, да увиди да је Бог послао и жртвовао Сина Свог због људи, и да схвати Христову Богочовечанску природу. резултат се види ако је ученик схватио природу, суштину Сина Божјег и тројичног Христоса.	Света Тројица Син Божји Исус Христос Богочовечанска природа
V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА	Упознати ученике са новозаветним личностима и догађајима Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа Указати ученицима на етичку вредност новозаветних списа Развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз цркву Духа Светога. Упознавање са новозаветном Божанском	Исход се уочава у томе да ли ће ученик моћи да објасни личности Цвете Тројице и улогу Светог Духа. Да уочи да без благодати Светог Духа Црква није Нојева барка спасења за вечни живот већ људска творевина.	Света Тројица Свети Дух Утешитељ Педесетница

	перспективом Духа Светога.		

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I – УВОД	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.	Историја: Развој хришћанства.

II – ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖИЈЕГ	Корелација верске наставе и историје повезује историју, религију и Божанску перспективу света као и човекову перцепцију исте.	Изузетност области је способност повезивања и развијања когнитивних способности. Приче о доласку спаситеља, Месије, јављају се код свих народа и у свим срединама. Оне се подударају чак и у појединостима. Постоје запрепашћујуће сличности између цивилизацијски и временски удаљених прича, митова, легенди и уметничких дела старих цивилизација и религија. Бог се откривао и назначио спасење од самог настанка света, јер само тако стварање има смисао.	Историја: Блиски исток, Стари Рим, Израил, Јудеја, Месија. Нова ера Развој хришћанства.
III – УВОД У НОВИ ЗАВЕТ	Имајући у виду захтеве новозаветне егзегезе и могућности транспоновања њеног садржаја и смисла у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе и тумачења новозаветних списа – јеванђеља због комплексности њњихових парабола и прилагођеност узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја,	Компетенције су адекватне ако је наставник способан да пружи квалитативну наставу; настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Нови завет схвати као нов савез Бога и човека и нов простор за остваривање Божјег плана за спасење света кроз оваплоћење Тројичног Бога, који постаје извор и пуноћа новог живота у Новом	Историја: Јевреји, Апостоли, Развој хришћанстава, Новозаветни списи.

	интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.	савезу Творца са творевином.	
IV- БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС	Способност уочавања двоструке природе Исуса Христа. Богочовечанска суштина.	Етичка и месијанска суштина Богочовечанске природе је основ тумачења и разумевања Исуса Христа.	Историја:Развој хришћанства. Васељенски сабори.
V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА	Упознавање ученика са смислом Једног а Светројичног Бога, заједницу Три личности, стварају код ученика ширу перспективу посматрања света и узрочно-последичних веза. Објашњењем апстрактних појмова код ученика се повезују машта, креативност, апстрактна перцепција и логичко закључивање. Разбија се стереотип један је једнина, три су множина када су личности и љубав у питању. Ствари су једно у три димензије, а односи и личности имају много димензија и перспектива.	Етичке способности и компетенције за формирање личне одговорности за лично и колективно спасење. Усвајање способности разумевања да је Жива Црква само она Црква која има призив Духа Светог.	Историја: Развој хришћанства. Васељенски сабори.

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже, када су у питању нове теме.

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:

процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем радионица и у дискусији;
провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова и мишљења;

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмену дискусију;
- квалитативну дебату кроз играње улога и заступање „своје" позиције;
- посматрање понашања и активности ученика;
- кроз практичне радионице;
- кроз израду панора, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборног предмета

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: СЕДМИ

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходним разредима.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик: моћи да сагледа схвати и примени нове садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходним разредима. Да буде мотивисан да похађа часове Православног катихизиса.	План и програм Циљ Исход- Резултат Очекивања Корелација
II – БОГОПОЗНАЊЕ	Упознати ученике са основним појмом „богопознање”. Припремити ученике за сусрет и упознавање са Откровењем Истинитог Бога. Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку Новог завета.	Исход се уочава у томе да ученик може да објасни ко је Бог, свој доживљај Бога и свој однос са Богом. Да уочи колико је битан тај однос и то познање за целокупни његов живот.	Богопознање Бог Вера Љубав Однос
III – ЈЕДИНСТВО ЦРКВЕ ХРИСТОВЕ	Упознавање са Месијанским добом, животом и деловањем Христа и апостола и настанком Цркве Христове. Да уочи значај	Исход се уочава у томе да ли ће ученик да уочи да се Бог открива кроз Христа, да је смисао у	Христос Апостоли Црква Јединство

	догађаја у Јерусалиму за јединство Цркве Христове.	Христосу и у Цркви која настаје у јерусалиму од Христа и апостола. З Кључ је у Христосу и апостолима.	Јерусалим
IV- СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ	Упознавање са природом и суштином Цркве Христове, њене тајне и њеног живота. Да открије зашто су то тајне.	Исход се уочава у томе да ће ученик моћи да доживи Христа као темеља Цркве. Он је за невернике био тајна, па је и Његова Црква за њих тајна. Резултат се види ако је ученик схватио природу, суштину Тајне Христа и цркве.	Исус Христос Тајна Живот Цркве
V -СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ	Упознати ученике са историјом Српске православне цркве. Развијање свести ученика о узрочности историјских, ратних, политичких и економских околности на живот Српске цркве.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик моћи да објасни и примени корелацију више области, предмета кроз објашњење догађаја у историји српске цркве кроз векове, и уочи утицај на цркву кроз векове значајних личности и значајних догађаја.	Српска православна црква Историја Значајне личности Значајни догађаји

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ		КОРЕЛАЦИЈА
	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I – УВОД	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.	Историја Српски језик и књижевност Музичка култура Ликовна култура
II – БОГОПОЗНАЊЕ	Корелација верске наставе и историје повезује историју, религију и етимологију појмова, као и дететову перцепцију исте.	Изузетност области је способност повезивања и развијања когнитивних способности. Бог се откривао и назначио себе, свој промисао и спасење света и човека, од самог настанка света, јер само такав Бог има смисла.	Историја Српски језик и књижевност
III – ЈЕДИНСТВО ЦРКВЕ ХРИСТОВЕ	Имајући у виду захтеве новозаветне еклисиологије (учење о Цркви Христовој) и могућности транспоновања њеног садржаја и смисла у	Компетенције су адекватне ако је наставник способан да пружи квалитативну наставу; настава је успешно реализована ако је ученик	Историја

	педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе и тумачења новозаветних списа – јеванђеља због комплексности њихових догађаја, парабола и прилагођеност узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.	спреман да Христоса препозна као кључни Божји промисао, као темељ Цркве, која је брод спасења за вечност. Да Нови завет схвати као нов савез Бога и човека и нов простор за остваривање Божјег плана за спасење света кроз Христа и цркву.	
IV- СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ	Способност наставника да доведе уочавања и усвајања смисла појмова „светајна“, „тајна христова“...	Овде је битно објаснити компетенције Христоса у светотајинском животу Цркве. Етичка и месијанска суштина тајне Исуса Христоса.	Историја Српски језик и књижевност
V -СРПСКА ЦРКВА КРОЗ БЕКОВЕ	Компетенције наставника су да разбија стереотип, предрасуде, једнодимензионалност сагледавања и тумачења историјских догађаја. Ствари, догађаји, личности и комплексне околности су вишедимензионалне, а односи и личности унутар цркве имају много димензија и перспектива, када се ставе у контекст историјских бурних дешавања у овом делу Европе и мале Азије, економских услова услед вишевековног ратовања, ропства,	Етичке способности и компетенције за формирање личне одговорности за лично и колективно прихватање непромењливих истинитих историјских чињеница, без обзира на личне аспирације. Усвајање способности разумевања да је Црква жив организам на који делују спољне околности.	Историја Српски језик и књижевност Ликовна култура Музичка култура

	смена царстава, политичких услед наметања политике победника и поробљивача.		

ДИДАКТИ
ЧКО-

МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса и Историје, група располаже, када су у питању нове теме.

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Потребно је усвајање вредносних судова на основу чињеница, а не личних паушалних мишљења. Битно је критичко процењивање сопствених предрасуда и стереотипа.

Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:

процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем радионица и у дискусији;
провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова и мишљења;

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмену дискусију;
- квалитативну дебату кроз играње улога и заступање „своје" позиције;
- посматрање понашања и активности ученика;
- кроз практичне радионице;
- кроз израду панора, презентација, пројеката...

РЕДОВНА НАСТАВА изборног предмета

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД: ОСМИ

Годишњи фонд часова: 34

Недељни фонд часова: 1

НАСТАВНА ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
I. УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходним разредима. Употпунити основе о својој и другим верама и стећи опште образовање и опште	Исход се уочава у томе да ли ће ученик: моћи да сагледа схвати и примени нове садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у	План и програм Циљ Исход- Резултат Очекивања Корелација

	духовне вредности-	претходним разредима. Да буде мотивисан да похађа часове Православног катихизиса. И да покаже заокружено основно знање о својој вери применљиво у свакодневном будућем животу.	
II. ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖИЈА	Упознати ученике са основним појмовима „боголик“ и иконичан“, бити сличан Богу, икона Божја. Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива у нама и ми у Њој.	Исход се уочава у томе да ученик може да објасни како је он сам сличан, и по чему, Богу. Да уочи колико је битан та сличност и тај однос.	Боголиконост Бог Иконичност Човек
III. ПОДВИЖНИЧКО – ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС	Упознавање са Месијанским добом, животом и деловањем Христоса и апостола. Тајном евхаристије, подвижништва, монаштва, етоса. Да уочи значај догађаја у Јерусалиму за развој обичаја, правила, природе подвижничке и евхаристијске заједнице.	Исход се уочава у томе да ученик уочи да је Бог открива кроз Христоса, да је смисао у Христосу и у етосу који настаје у јерусалиму од Христоса и апостола. Да све почиње од Великог четвртка, тајне вечере и етоса ту потврђеног.	Етос Христос Апостоли Јерусалим
IV. ЛИТУРГИЈА	Пружити ученицима употпуњено знање о Литургији, Евхаристији. кроз етимологију грчких речи. У смислу тих појмова се налази суштина спасења света. Подстицати ученике на лично учешће у литургији , да развије и живи лепоту заједнице кроз	Да усвоји, развије и живи лепоту заједнице кроз литургију, заједничку трпезу љубави од које се вечно живи. „ Ја сам хлеб вечног живота“. То је смисао. Да схвати смисао литургије	Литургија Исус Христос

	заједничка причешћивања. Да уочи литургију као најбитнији догађај Цркве као заједнице. Пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и породичног света и односа који владају у Цркви за време литургије. Ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе и службе на Литургији остварује смисао, новог, будућег, преображеног света.	и причешћа као сједињење са Господом. Да схвати литургија заједница љубави, а Црква Божја породица, да осећа значење појма заједнице као и свој допринос према заједници и спасењу.	
V. ЦАРСТВО БОЖИЈЕ	Упознати ученике са Божјим смислом и планом стварања света. А то је вечни живот у заједници љубави, у Царству Божјем. Задобијање Царства Божјег је наш циљ и задатак у овом земаљском ограниченом животу.	Исход се уочава у томе да ли ће ученик моћи да објасни како и на који начин може остварити, задобити, „зарадити“ вечни живот у Царству Божјем. Да схвати улогу Христа као спаситеља, да само кроз Њега и нашу властиту припрему за Његов други долазак постоји сотериолошки пут до Есхатона и царства Божјег.	Царство Божје Други Христов долазак

НАСТАВНА ТЕМА	КОМПЕТЕНЦИЈЕ	КОРЕЛАЦИЈА

	ОПШТЕ	СПЕЦИФИЧНЕ	
I. УВОД	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.	Верска настава претходних разреда
II. ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖИЈА	Способност ученика да уочи сличност, разлике и каузални однос Бога и човека.	Специфичност теме је способност повезивања и развијања когнитивних способности и уочавања суштине односа Бог-човек. Бог се откривао и назначио себе, указао на боголикост и икониčnost човека као најсавршенијег створеног бића.	Историја Српски језик и књижевност
III. ПОДВИЖНИЧКО – ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС	Имајући у виду захтеве новозаветне еклисиологије и етоса, као и могућности транспонованја њеног садржаја и смисла у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким и	Компетенције су адекватне ако је наставник способан да пружи квалитативну наставу; настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Христоса препозна као кључ етоса,	Историја Ликовна култура Музичка култура

	етичким чиниоцима приликом извођења наставе и тумачења подвижничко-евхаристијског етоса, због комплексности теме и неопходна је прилагођеност теме узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.	као темељ евхаристије и подвижништва.	
IV. ЛИТУРГИЈА	Способност наставника да доведе до ученичког схватања о значају заједнице на Литургији, о Светој тајни причешћа као сједињењу са Христом. Литургија као заједница и као служба која преображава свет.	Овде је битно објаснити компетенције Христоса у светотајинском животу Цркве. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Литургију схвати као заједницу у којој остварује пуноћу и богатство своје личности кроз заједницу са Христом.	Историја Српски језик и књижевност Ликовна култура Музичка култура
V. ЦАРСТВО БОЖИЈЕ	Компетенције наставника су да разбија стереотип, предрасуде, једнодимензионалност сагледавања и тумачења бесмисла овоземаљског живота и смрти као коначности. Све постоји са неким смислом, и ништа није створено да би заувек нестало.	Развијање способности и компетенције за формирање шире слике и перцепције смисла стварања, за развијање духовне и насушне потребе бића да верује, да тежи смислу, вечности, да се нада и гледа у будућност. Да осети властити смисао и сврху постојања.	Историја Српски језик и књижевност Биологија

ДИДАКТИ

ЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ:

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса и Историје, група располаже, када су у питању нове теме.

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и сазнајно, а мање на формативно и информативно.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Потребно је усвајање вредносних судова на основу чињеница, а не личних паушалних мишљења. Битно је критичко процењивање сопствених предрасуда и стереотипа.

Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ:

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:

процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем радионица и у дискусији;
провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова и мишљења;

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмену дискусију;
- квалитативну дебату кроз играње улога и заступање „своје" позиције;
- посматрање понашања и активности ученика;

- кроз практичне радионице;
- кроз израду паноа, презентација, пројеката...

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљеви и задаци

Циљ наставе изборног предмета Чувари природе јесте да се осигура да сви ученици стекну базична знања и вештине, обогате језичку и научну писменост као и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа. Основни циљеви овог изборног предмета јесу да се код ученика: развије функционална писменост из области животне средине и усвоје и примене концепти одрживог развоја, развије пожељно понашање у складу са принципима етичности и правима будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет.

Задаци наставе Чувара природе су:

- развијање значаја образовања за животну средину и његова примена
- развијање вредности, ставова, вештина и понашања у складу са одрживим развојем
- развијање здравог односа према себи и другима
- умеће да се на основу стечених знања изаберу квалитетни и здрави стилови живота
- умеће да се на основу стечених знања примењују и рационално користе природни ресурси
- примењивање рационалног коришћења природних ресурса
- препознавање извора загађивања и уочавања последица
- стицање способности за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема везаних за животну средину
- развијање способности да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота
- препознавање извора загађивања и уочавања последица

- развијање радозналости, и личне иницијативе за активно учешће и одговорности према животној средини
- подизање нивоа свести о личном ангажовању у заштити и очувању животне средине, природе и биодиверзитета.

5. разред

Бр. теме	Наставна тема	Број часова	Активност ученика у васпитно-образовном раду	Резултати учења
1	Положај и улога човека у природи	15	Посматра, препознаје, уочава, пише, црта, дискутује, ради у групи, пише извештај, црта, логички закључује	Уме да објасни која је основна улога човека у природи
2	Природна богатства (ресурси) и одрживо коришћење	8	Посматра, препознаје, наводи, упоређује, разуме, логички закључује, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Зна и уме да опише значај природних ресурса и шта значи њихово одрживо коришћење
3	Извори и последице загађивања животне средине	8	Посматра, препознаје, именује, наводи, упоређује, уочава, разликује, разуме, запажа, пореди, логички закључује, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Уме да објасни који су извори и последице загађивања животне средине
4	Биодиверзитет - биолошка разноврсност	5	Пореди, уочава, разуме, препознаје, логички закључује, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Уме да објасни значај велике разноврсности живог света на Земљи

6. разред

Бр. теме	Наставна тема	Број часова	Активност ученика у васпитно-образовном раду	Резултати учења
1	Одрживост, животна средина и утицај човека	4	Посматра, препознаје, уочава, пише, црта, дискутује, ради у групи, пише извештај, црта, логички закључује	Уме да се понаша у складу са одрживошћу
2	Одговоран однос према одрживошћу животне средине	11	Посматра, препознаје, наводи, упоређује, разуме, логички закључује, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Зна важност одговорног односа човека према животној средини и уме да га примењује
3	Одговоран однос према здрављу	6	Посматра, препознаје, именује, наводи, упоређује, уочава, разликује, разуме, запажа, пореди, логички закључује, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Зна важност одговорног односа човека према здрављу и уме да га примењује
4	Одговоран однос према животињама	7	Пореди, уочава, разуме, препознаје, логички закључује, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Зна важност одговорног односа човека према животињама и уме да га примењује
5.	Одговоран однос према разноврсности живог света	8	Посматра, препознаје, упоређује, уочава, разликује, разуме, запажа, пореди, логички закључује, схвата, пише, црта, ради у пару, ради у групи, решава задатке, текстове	Зна важност одговорног односа човека према биодиверзитету и уме да га примењује

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

У школи се негује богат спортски живот у циљу развоја личности и превенцији насиља и малолетничке деликвенције. Школа активно учествује у такмичењима која организује Савез за школски спорт Републике Србије.

Школа пружа могућност свим ученицима да се активно баве спортом. Успостављена је сарадња са спортским клубовима који препознају значај укључивања ученика у спорт. Спортске активности се реализују у фискултурној сали и школском дворишту.

СПОРТ И СПОРТСКЕ АКТИВНОСТИ	РАЗРЕД	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	РЕАЛИЗАТОР
РУКОМЕТ	V-VIII	Развој и усавршавање моторичких способности у оквиру датог спорта	Наставници физичког васпитања и наставници физичког и здравственог васпитања
КОШАРКА	V-VIII	Развој и усавршавање моторичких способности у оквиру датог спорта	Наставници физичког васпитања и наставници физичког и здравственог васпитања
ОДБОЈКА	V-VIII	Развој и усавршавање моторичких способности у оквиру датог спорта	Наставници физичког васпитања и наставници физичког и здравственог васпитања
ФУДБАЛ	V-VIII	Развој и усавршавање моторичких способности у оквиру датог спорта	Наставници физичког васпитања и наставници физичког и здравственог васпитања
КОШАРКА	V-VIII	Развој и усавршавање моторичких способности у оквиру датог спорта	Наставници физичког васпитања и наставници физичког и здравственог васпитања

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

У ближњем окружењу школе налази се велики број културних институција, које веома радо и често користимо у нашим наставним и ваннаставним активностима. Тако додатно оснажујемо културне активности ученика.

РАЗРЕД	УСТАНОВЕ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	РЕАЛИЗАТОРИ
I-VIII	ШКОЛА	Обележавање школских, државних празника и међународних важних датума Учешће у културним манифестацијама школе (сусрети с значајним личностима културе, приредбе, представе, изложбе) Учешће у пројектима школе Израда презентација Упознавање различитих култура кроз сарадњу са школама из Србије	Стручно веће разредне и предметне наставе, стручни сарадници, значајне личности, библиотекар
I-VIII	УСТАНОВЕ КУЛТУРЕ	Посете позориштима, биоскопима, музејима, галеријама, библиотекама, културним центрима, сајму књига Сусрети с значајним личностима културе Развијање читалачке културе Едукативне радионице Дискусије Израда презентација Учествовање на литерарним конкурсима	Стручно веће разредне и предметне наставе, стручни сарадници, значајне личности, библиотекар, запослени у установама културе

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Циљ рада библиотекара је остваривање сарадње и заједничко планирање активности наставника, школског библиотекара и установа ван школе, ради промовисања читања и подстицања самосталности ученика у учењу.

ОБЛАСТ РАДА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
БИБЛИОТЕЧКИ ФОНД	Набавка литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и сараднике	Библиотекар, директор, Наставници српског језика и наставници страних језика

РАД СА УЧЕНИЦИМА	Учлањивање ученика Упућивање ученика у коришћење енциклопедија, лексикона, речника, приручника, књиге лектире Учешће у пројектима и културним активностима школе Такмичење рецитатора Развијање навике за чување, заштиту и руковање књигама и часописима Укључивање у рад библиотеке Хуманитарна акција-књига на дар Припремање прилога за школски сајт	Библиотекар, ученици од I-VIII разреда
САРАДЊА СА НАСТАВНИЦИМА	Организовање наставних часова и радионица Коришћење ресурса библиотеке у наставном процесу Тематске изложбе и сусрети у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима Припремање прилога за школски сајт	Библиотекар, стручни сарадници, директор наставници
САРАДЊА СА УСТАНОВАМА ВАН ШКОЛЕ	Припремање и организовање културних активности школе (књижевне трибине, сусрети, такмичења, конкурси, акције прикупљања књига, обележавање значајних јубилеја) Сарадња са издавачким кућама	Библиотекар, наставници, ученици, запослени у установама културе

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

„Република Србија се ратификацијом Конвенције о правима детета Уједињених нација („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, број 15/90 и „Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 4/96 и 2/97 – у даљем тексту: Конвенција), обавезала да обезбеди остваривање свих права детета, а нарочито, на заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, потпуну информисаност, на правично поступање и заштиту приватности, као и да детету које је било изложено насиљу обезбеди подршку за физички и психички опоравак и његову социјалну реинтеграцију.“

Посебним протоколом за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања ("Службени гласник РС", бр. 46 од 26. јуна 2019, 104 од 31. јула 2020.) у образовно-васпитним установама детаљније се *разрађује интерни поступак у ситуацијама сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања*. Посебни протокол пружа и *оквир за превентивне и интервентне активности* и води ка унапређењу стандарда за заштиту ученика.

Посебни протокол је обавезујући за све који учествују у раду и животу васпитно-образовне установе и намењен је деци, ученицима, наставницима, директорима, стручним сарадницима, помоћном и административном особљу, родитељима/старатељима и представницима локалне заједнице.

У примени Правилника о протоколу установа је дужна да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета и ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању. У свим поступцима који се тичу детета приоритетни принцип поступања је најбољи интерес детета.

Општи циљ овог програма је унапређење квалитета живота деце, односно стварање безбедне и подстицајне средине за ученике применом мера превенције и мера интервенције.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Специфични циљ 1. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања.

Активности и задаци:

Наставак рада Тима за заштиту деце/ученика од насиља (план рада тима, редовни састанци Тима, обавештавање ученика, родитеља и запослених о активностима и плану рада)

истраживање- (упитник за ученике, упитник за наставнике, упитник за родитеље ради процене учесталости и најчешћих облика насиља, као и капацитета ученика и запослених да одреагују на насиље на правилан начин, процена реализованих обука за запослене и потреба даљег усавршавања)

Подсећање свих учесника у животу и раду школе на „Посебан протокол за заштиту деце и ученика од злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама“ (НВ, СР, родитељски састанци, ШО)

повећање осетљивости за препознавање и реаговање на насиље (на часовима ОС- радионице, предавања)

информисање о темама везаним за безбедност ученика и различите облике насиља (трибине, предавања, разговори)

Специфични циљ 2: Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља

Активности и задаци:

усклађивање постојећих подзаконских аката установе (Правилник о безбедности и други)

дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака (унутрашња и спољашња заштитна мрежа- коме се и када обраћају за помоћ)

Специфични циљ 3: Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања

Активности и задаци:

развијање толеранције и прихватања различитости и развијање културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности (радионичарски рад- стварање позитивне климе у одељењу)

развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља (радионице, ненасилно решавање сукоба, Ја-говор)

организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавање сукоба

организовање разноврсних заједничких активности ученика, наставника и родитеља (ваннаставне активности, ускршњи базар, новогодишњи вашар, креативне радионице, спортска такмичења)

МЕРЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Специфични циљ 1: Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља и успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља

Активности и задаци:

унутрашња заштитна мрежа (ОС, Тим, стручни сарадници, директор; процена нивоа ризика и реаговање у складу са проценом)

спољашња заштитна мрежа (сарадња са релевантним службама)

Специфични циљ 2: Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите

Активности и задаци:

праћење и евидентирање (бележење свих инцидентних ситуација, праћење разрешавања инцидентних ситуација, извештаји- месечни, квартални, годишњи, планирање наредних корака према овој евиденцији)

Специфични циљ 3: Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета у заједницу вршњака

Активности и задаци:

подршка деци која трпе насиље

рад са ученицима која врше насиље

оснаживање деце посматрача да конструктивно реагују

саветодавни рад са родитељима.

Програм за заштиту деце од насиља припремљен је са намером да помогне у стварању сигурне и безбедне средине, да се олакшају и прецизирају процедуре и поступци у заштити деце од насиља и обавезујући је за све субјекте у процесу образовања.

РЕДНИ БРОЈ	САДРЖАЈ/АКТИВНОСТ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	РЕАЛИЗАТОРИ/САРАДНИЦИ	ИСХОДИ
1.	Израда плана тима и договор о раду	Састанци, предлози, договор	септембар	Чланови тима Педагог	Израђен план рада
2.	Информисање родитеља на Савету родитеља и родитељским састанцима о стању о безбедности у школи, мерама за побољшање и превентивним активностима	Увид у дневник рада	Септембар	Одељенске старешине	Информисани родитељи
3.	Договор о одељенским и школским правилима понашања на ЧОСу	Панои	Септембар	Одељенске старешине, ученици	Утврђена и истакнута одељенска правила

4.	Упознавање наставника, родитеља и ученика са унутрашњом заштитном мрежом и процедуром реаговања у случају насиља над децом	Упознавање са превентивним и интервентним активностима Тима, Евиденција, документација, панои	Током године	Чланови тима Педагог	Упознати наставници, родитељи и ученици са унутрашњом мрежом заштите, превентивним и интервентним активностима
5.	Сарадња са другим тимовима (Вршњачки тим, Ученички парламент)	Оснаживање Ученичког парламента и Вршњачког тима да конструктивно реагују као медијатори међу вршњацима	Током године	Чланови тима Педагог	Конструктивно реаговање чланова Ученичког парламента и Вршњачког тима

6.	Учешће тима у брзом и ефикасном реаговању у ситуацијама насиља, активна улога тима у унутрашњој заштитној мрежи	Реализовање свих корака у спречавању дешавања насиља, евиденција	Током године	Чланови тима Педагог	Решавају се инцидентне ситуације
7.	Сарадња са другим институцијама (Полиција, Центар за социјални рад)	Консултације, евиденције о сарадњи	Током године	Чланови тима Педагог	Успешна сарадња
8.	Активности у току Дечје недеље поводом Дана ненасиља	Евиденција, фотографије, активности ученика	Октобар	Чланови тима Педагог	Промоција ненасилног понашања, комуникације и толеранције
9.	Праћење учесталости инцидентних ситуација, вођење евиденције дежурних наставника	Бележење свих инцидентних ситуација у школи	Током године	Чланови тима Педагог	Увид у белешке дежурних наставника
10.	Стручно усавршавање наставника	Похађање семинара на тему вршњачког насиља у школама	Током године	Чланови тима Педагог	Посета семинарима, читање литературе Сертификати са семинара
11.	Трибина на тему безбедности и заштите деце од насиља	Евиденција, фотографије	Током године	Чланови тима Педагог	Едукација наставника, родитеља и ученика
12.	Евалуација рада тима	Извештаји, записници	На полугодишту и на крају школске године	Чланови тима Педагог	Сагледавање рада тима, добрих страна и тешкоћа

ПЛАН ПРЕВЕНТИВНИХ И ИНТЕРВЕНТНИХ АКТИВНОСТИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ НАСИЉА

АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ		
Израда Програма за заштиту ученика од насиља	Чланови тима	Септембар
Упознавање ученика првака и новопридошлих ученика и родитеља са Школским правилима и правилима понашања	Учитељи	Септембар
Информисање запослених и упознавање са Програмом заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања и Акционим планом за текућу школску годину	Стручни сарадник, чланови тима	Септембар
Формирање Вршњачког тима	Чланови тима	Септембар
Информисање родитеља на Савету родитеља и родитељским састанцима о стању безбедности у школи, мерама за побољшање	Чланови тима, директор	Септембар
Сарадња са чланова Ученичког парламента и Вршњачког тима (акције ученика и радионице о ненасиљу на нивоу одељења и школе кроз редовну наставу, чос, грађанско васпитање, верска настава)	Одељењске старешине, учитељи	У току школске године
Обележавање важних датума(Светског дана толеранције и сл.)	Вршњачки тима	У току школске године
Анализа безбедности ученика у школи и предлог мера за унапређивање	Чланови тима	У току школске године

Превентивне радионице	Педагог, одељењске старешине, вршњачки тим	У току школске године
Организовање стручних предавања, трибина, представа на тему ненасиља, безбедности ученика, превенцију употребе дрога	Чланови тима, предавачи стручњаци, МУП	У току школске године
Праћење функционисања унутрашње заштитне мреже	Чланови тима	У току школске године
Стручно усавршавање наставника	Наставници, учитељи, стручни сарадници	У току школске године
Сарадња са полицијском управом	Наставници, учитељи, стручни сарадници	У току школске године
Дежурство наставника	Наставници, учитељи	У току школске године
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ		
Континуирано евидентирање случајева насиља	Одељењске старешине, учитељи, чланови тима, стручни сарадник	У току школске године
Израда плана заштите	Чланови тима, одељењске старешине	У току школске године
Појачан васпитни рад	Одељењске старешине, предметни наставници, стручни сарадник	У току школске године
Рад са ученицима и пружање подршке ученицима који трпе насиље, која врше насиље и охрабривање посматрача	Наставници, учитељи, стручни сарадник	У току школске године
Саветодавни рад са родитељима ученика	Наставници, учитељи, стручни сарадник	У току школске године
Појачано дежурство наставника	Наставници, учитељи	У току школске године
Интервентне радионице:	Одељењске старешине, педагог	У току школске године
Сарадња са релевантним службама (ПУ, ЦЗСР, здравствене установе)	Чланови тима	У току школске године
Спровођење поступака и процедура у кризним ситуацијама	Педагог, чланови тима	У току школске године
Евалуација рада тима, анализа реализације акционог плана, планова заштите и програма заштите са извештавањем на Наставничком већу	Чланови тима	Децембар, јун

ПРОЦЕНА БЕЗБЕДНОСТИ У ШКОЛИ

У циљу утврђивања стања безбедности ученика у школи и присутности вршњачког насиља Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања ће у току школске 2022/2023. године спровести истраживање на тему проблема насилног понашања у школи. У истраживању ће учествовали наставници и ученици. Резултати ових истраживања користиће нам као смернице за спровођење конкретних мера и активности како би степен безбедности у школи подигли на виши ниво.

Истраживање планирамо да реализујемо у периоду од 1.11 до 1.12.2022.године. Упитник ће бити анониман и одговори на сва питања ће бити обавезни.

ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Програм превенције дискриминаторног понашања има за циљ превазилажење стереотипа и предрасуда, препознавање сваког дискриминаторног понашања, усвајање става нулте толеранције за све облике и врсте дисакриминације и промовисање разумевања и сарадње без обзира на етнички,културни, језички или верски идентитет.

Циљеви Програма реализоваће се унапређивањем система заштите и развијањем компетенција за делотворно смањивање дискриминације кроз мере и активности у току школске године.

АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Израда Програма и Акционог плана у превенцији дискриминаторног понашања	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	август, септембар
У школским просторијама и на сајту школе истицање информације о саставу Тима и коракцима/редоследу поступања школе у случају дискриминације	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	септембар
Упознавање ученика и родитеља првог разреда са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности; подсећање запослених, родитеља и ученика осталих разреда на поступање установе у случају дискриминаторног понашања	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања одељенске старешине	септембар

Хоризонтално стручно усавршавање: представљање научног са обуке на стручним већима	Председници стручних већа	јануар
Обука за чланове Ученичког парламента и Вршњачког тима: Интеркултуралност Асертивност	Чланови Ученичког парламента уз подршку Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Током школске године
Чланови УП и ВТ на ЧОС-у преносе знања и информације са обуке кроз коју су прошли	Чланови Ученичког парламента и Вршњачког тима	Током школске године
Теме за час одељењског старешине: „Другачији, а исти“ „Прихватање различитости“ „Толеранција“	Одељењске старешине	Током школске године
Подршка ученицима из осетљивих друштвених група	Одељењске заједнице, одељењске старешине	током школске године
Организовање вршњачке подршке на нивоу одељења у учењу за ученике којима је подршка потребна	Одељењске старешине ученици	током школске године
Обележавање Дана толеранције	Вршњачки тим	16.11.
Обележавање Међународног Дана људских права	Одељењске старешине	10.12.
Организовање предавања на тему заштита деце од потенцијалне трговине људима и индикатори за препознавање овог облика	Тим, стручни сарадник	фебруар

насиља		
Обележавање Међународног дана Жена темом родна равноправност	Одељенске старешине 7. и 8.разреда	8.03.
Промовисање активности на сајту школе	Администратори сајта	током школске године
Извештавање о случајевима дискриминације и предузетим мерама (Наставничко веће, Савет родитеља)	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	током школске године
Извештавање о реализацији и ефектима АП	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	фебруар јун

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Основни циљ је да се за сву децу, ученике наше школе осигурају безбедни и оптимални услови за несметан боравак и рад у школи, као и заштита од свих облика насиља, злостављања и занемаривања.

Као саставни део рада, школа мора омогућити деци обавештења о свим питањима у вези с пушењем, алкохолом и дрогом као и обука деце у вези са ризицима везаним за игре на срећу (спортске кладионице, коцкање...) и компјутерске игре. Посебна пажња треба да се поклони последицама узимања дрога и других психоактивних супстанци. Децу треба упућивати на све штетне последице и ризике које могу имати на здравственом, психолошком, социјалном и економском плану. Едукација деце треба да има за циљ утицај на обликовање пожељних ставова и усвајање позитивних облика понашања.

РЕДНИ БРОЈ	САДРЖАЈ РАДА/АКТИВНОСТИ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	РЕАЛИЗАТОРИ/ САРАДНИЦИ	ИСХОДИ
1.	Сарадња са установама: -Успостављање сарадње са ПС Савски венац- укључивање у спољашњу заштитну мрежу -Сарадња са Домом здравља - Сарадња са Саветовалиштем за младе	Међусобна комуникација, размена информација	Током године	Тим за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања, директорка школе, чланови Тимова из других институција	- Остварена сарадња са другим установама организоване су радионице и трибине од стране Тимова из тих организација о ризицима разних облика ризичног понашања
	Стручно усавршавање наставника у школи	Семинар	Током године	педагог, наставници ГВ,	-унапређују се вештине комуникације -унапређују се вештине решавања

2.		Размена искуства		одељењске старешине	сукоба
3.	Превенције, идентификација и пријављивање: -Превентивне активности на нивоу одељењске заједнице, разговори, радионице, предавања на теме: алкохол, дуван, дрога, организовање спортских и слободних активности у школи -Идентификација ученика са проблемима у понашању и пријављивање облика ризичног понашањародитељима/старатељима	Анкетирање -Разговори -Радионице -Сарадња са МУП-ом -Сарадња са Центром за социјални рад -Сарадња са организацијама	Током године	Тим, одељењске старешине, педагог, наставници биологије	-дефинисане су улоге и одговорности у примени процедура и поступака -благовремено се откривају и реагује се на ризична понашања ученика, остварена је сарадња са родитељима/старатељима -реализују се активности у оквиру наставних предмета на превенцији ризичних понашања

4.	Разговор са учеником и његовим родитељима/ старатељима. Повезивање са другим установама и институцијама (МУП, Центар за социјални рад, Дом здравља...).	Анкетирање -Разговори -Радионице -Сарадња са МУП-ом -Сарадња са Центром за социјални рад -Сарадња са организацијама	Током године	Тим, одељењске старешине, педагог	-развијање родитељских компетенција -разговори са мањим групама родитеља и саветодавни разговори са родитељима, -саветодавни разговори са представницима других установа
5.	Планови заштите и ефекти: -Израда индивидуалног плана заштите за ученика са ризичним понашањем и његово спровођење -Појачани васпитни рад са учеником ризичног понашања- укључивање у едукативне програме; укључивање ученика са уоченим ризичним понашањем у спортске или друге активности у оквиру школе -Сарадња са установама које се баве преступничким понашањем /Центар за социјални рад, Одсек за превенцију	Анкетирање -Разговори -Радионице -Сарадња са МУП-ом -Сарадња са Центром за социјални рад -Сарадња са организацијама	Током године	Тим, одељењске старешине, педагог	- укључивање ученика у рад ваннаставних активности,спортски сусрети и турнири. -промовисање здравих стилова живота

	наркоманије.../ -Праћење ефеката појачаног васпитног рада и вредновање плана заштите -Вођење педагошке документације о ученику				
6.	Евалуација рада током године (Извештавање о броју учених случајева, мерама заштите и њиховим ефектима)	Сачињавање извештаја о реализованом у току школске године	Током године	Координатор Тима за заштиту деце од насиља,злостављања и занемаривања	-упознавање са активностима предузетим од стране Тима за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања -писани извештај о раду Тима за заштиту

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Циљ сарадње са породицом је подстицање и неговање партнерског односа, заснованог на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења наставника, ученика и родитеља.

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Програми у области сарадње са породицом усмерени су на јачање родитељске компетенције и имају социо-едукативни и саветодавни карактер. Сарадња са породицом одвијаће се плански и систематски током целе године укључујући породице у планирању, реализацији и евалуацији те сарадње. Да би се што боље одговорило потребама деце, породице и средине, сарадња ће се реализовати применом и комбинацијом различитих облика сарадње:

Сарадња са родитељима остварује се кроз укључивање родитеља у систематски васпитни рад школе путем родитељских састанака, Савета родитеља и индивидуалних контаката наставника и родитеља. На тај начин врши се координација педагошког деловања породице и наставника. Осим тога педагошка служба обавља разговоре са родитељима ради упућивања у напредак ученика, али и у случајевима дешавања проблема и приметног непримереног понашања. Тада родитељи, одељењски старешина и педагошка служба проналазе најбољи начин за решавање настале ситуације. У случајевима дешавања насиља, злостављања и занемаривања, школа одмах обавештава родитеље, предузима потребне кораке и сачињава план подршке и заштите у који укључује и сарадњу са родитељима, односно заједничко деловање породице и школе.

Сарадња се остварује кроз:

међусобно информисање о здрављу, психофизичким способностима и социјалном развоју ученика, информисање о учењу, понашању, ваннаставним школским активностима, условима рада у породици и друштвеној средини. Такође и кроз индивидуалне разговоре и размену мишљења родитеља, наставника и стручних сарадника о напредовању и понашању ученика у породици и школи, припрема информација за групу родитеља код чије деце се јављају потешкоће у развоју – помоћ родитеља у налажењу нових најбољих решења, као и рад савета родитеља школе.

Разговор организује одељенски старешина у сарадњи са педагогом школе.

Родитељски састанци:

ОС је стручно лице које је задужено да сазива, припрема и води родитељске састанке. Родитељски састанци се одржавају најмање 4 пута годишње (или по потреби). Евиденција родитељских састанака се води у дневнику рада.

ОБЛИК САРАДЊЕ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ	НАЧИН И ЦИЉ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ
Општи родитељски састанци	-уознавање родитеља са организацијом рада школе, правилима понашања, правима и обавезама ученика и кућним редом -прелазак са разредне на предметну наставу -формирање савета родитеља - избор нових чланова -решавање питања екскурзија и осигурања ученика -радни дан ученика -анализа успеха ученика на крају првог класификационог периода -разговор о побољшању квалитета рада и живота у школи, предлози за акције и укључивање родитеља, организовање прославе Школске славе -уознавање родитеља са радом ученичког парламента -анализа успеха ученика на крају првог полугодишта -однос ученик,наставник, родитељ -значај правилног избора занимања за ученике 8.разреда -анализа успеха на крају трећег класификационог периода	Одељењске старешине, чланови Савета родитеља	Родитељски састанци, састанци Савета родитеља, упућивање у неопходне информације које се тичу ученика и школског живота	Септембар, новембар, јануар, април, мај

	-разматрање реализације наставе и предстојеће матуре -разматрање плана екскурзија за наредну школску годину -васпитно- дисциплинске мере -извештај о раду савета родитеља			
Саветодавни рад са родитељима ученика чија деца имају потешкоћа у понашању и учењу	Различити облици саветодавног рада у зависности од проблема, размена информација, упућивање	Одељењске старешине, стручни сарадник, родитељи	Саветодавни разговори са педагошко-психолошком службом у циљу решавања проблема у понашању и учењу	Према потребама родитеља (посебном договору)
Индивидуални контакти са родитељима	На иницијативу родитеља, одељењског старешине, наставника, стручне службе са циљем информисања о напредовању ученика	Одељењске старешине, наставници, педагог, родитељи	Разговори у канцеларији стручне службе са циљем упућивања у напредак ученика и отклањање евентуалних проблема	По потреби родитеља или по договору

Отворена врата	Присуство родитеља различитим облива образовно-васпитног процеса	Учитељи, наставници, педагог	Родитељи присуствују настави у циљу успостављања боље сарадње и ради стицања увида у начин рада са ученицима	Према договору
Анкетирање родитеља	Праћење успешности сарадње са породицом	Одељењске старешине, педагог, директор	Путем анкете ће се пратити успешност сарадње са породицом. На крају школске године школа организује анкетање родитеља/старатеља са циљем стицања увида у њихово задовољство сарадње са породицом и у погледу давања сугестија за побољшање	На крају школске године

Пано за родитеље	Пружање неопходних информација путем огласне табле за родитеље	Одељењске старешине, стручна служба	На огласној табли се објављују актуелне информације у које родитељи треба да буду упућени, а тиче се ученика и школских дешавања	Током школске године
Клуб родитеља	Учешће чланова породице у заједничким активностима школе	Наставници, родитељи, ученици, стручна служба, директор	Учешће родитеља у школском животу (Школски одбор, Савет родитеља, манифестације: пријем првака, Дан школе, Свети Сава. прослава мале матуре, празници, излети)	У току школске године

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Циљ сарадње са локалном самоуправом је обезбеђивања бољих услова за рад школе, као и пружање адекватне здравствене заштите и безбедности ученика и наставника.

ОБЛАСТ САРАДЊЕ	САДРЖАЈ САРАДЊЕ	РЕАЛИЗАТОРИ
Здравствена заштита и безбедност	Оспособљавање ученика за пружање помоћи и заштите у незгодама и елементарним непогодама Предавања „Безбедно у саобраћају“ , Подстицање вршњачке едукације у промоцији здравствене и саобраћајне културе Развој говорних и психофизичких способности код ученика, припрема и реализација јавног наступа	Дом здравља Савски венац Црвени крст Савски енац Агенција за безбедност саобраћаја и Управа саобраћајне полиције градски секретаријат за саобраћај

Култура и језици	Учешће у мини пројектима путем анимираних филмова које деца сама стварају, преко којих упознају културу и традицију других земаља. Подстицање вршњачке едукације, Моја школа – школа без насиља Укључивање ученика различитих узраста у очување и неговање наше културе и традиције, подстицање креативног изражавања и креативне комуникације међу ученицима и одраслим кроз народне обичаје, плес Подстицање комуникације и конструктивног дијалога међу учесницима, интеграција у локалну заједницу и стварање темеља за развој континуираног програма, и Подстицање креативног изражавања и креативне комуникације међу ученицима различитих земаља.	Заштитник грађана Вршњачки тим и координатори Одељењске старешине и педагога Ученички парламент и координатори

Наука	Учешће у пројектима Активности у вези екологије Еколошке активности Покрета горана Тематски излет у околини места Акције чишћења природе Укључивање ученика различитих узраста у очување и неговање животне средине Учешће у пројектима који доприносе напретку рачунарских наука, њихових примена у настави и доприноси унапређењу те наставе.	Наставници биологије, историје, географије, информатике и актив учитеља
Спорт	Оспособити ученике основне школе у читању карте, употреби компаса, сналажењу на непознатом терену, учествовањем на оријентиринг такмичењима, сусретима са младима из земље и иностранства који се баве овим спортом	Оријентиринг савез Србије Спортски савез Србије Наставници физичког и здравственог образовања

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Програм професионалне оријентације у основној школи има за циљ да развије спремност ученика да стичу знања и искуства о себи и свету рада како би доносили реалне одлуке у погледу свог даљег образовања и опредељивања, свесни шта оне значе за каснија образовна и професионална опредељења као и успех у раду.

Општи задаци професионалне оријентације реализоваће се кроз конкретизоване задатке у оквиру професионалног информисања, саветовања и праћења развоја и успешности ученика у школи и то кроз све облике васпитно-образовног рада: обавезни наставни процес, додатна настава, слободне активности, одељењске заједнице, часови разредног старешине, родитељски састанци.

Носиоци активности из оквира професионалне оријентације су: учитељи, одељењске старешине, предметни наставници, психолог, педагог, родитељи и стручна лица других институција.

При постављању задатака из оквира програма професионалне оријентације пошло се од савремених научних сазнања о карактеристикама професионалног развоја и избору занимања и реалних могућности примене тих сазнања.

Општи задаци

Упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да сами свесно доприносе сопственом професионалном развоју.

Упознавање ученика са светом рада и занимања, системом средњег васпитања и образовања и њихово оспособљавање за самостално прикупљање информација које се односе на свет рада и систем средњег образовања.

Формирање правилних ставова према раду

Оспособљавање ученика за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и зрелих одлука у вези са избором занимања и правцима стручног оспособљавања

Подстицање ученика на испитивачко, експлоративно понашање према себи и свету рада

Успостављање сарадње са ученичким родитељима и њихово оспособљавање за пружање помоћи деци у подстицању и усмеравању њиховог професионалног развоја

Успостављање сарадње са установама и институцијама које могу допринети успешнијем професионалном развоју ученика

Концепт програма ПО остварује се кроз пет модула:

самоспознаја– препознавање сопствених потенцијала, спремност за постигнућа и склоности преко одговарајућег осмишљавања наставе и учења;

информисање о занимањима и каријери– припрема расположивих информација о занимањима на структурисан начин или информација које тек треба развити, да би се омогућила информисана одлука о избору занимања;

упознавање са путевима образовања – мрежом школа – познавање путева образовања и каријере који воде ка остварењу жељеног занимања;

реални сусрети са светом рада– реализованих посетом родитеља школи и представљањем њиховог занимања

доношење одлуке о избору школе и занимања – самостално, промишљено и одговорно доношење одлуке о избору школе или занимања.

Професионална оријентација подразумева **укључивање и међусобно повезивање свих актера** који имају пресудну улогу и утицај на развој личности ученика и на процес доношења одлука при њиховом избору занимања и остваривању професионалног развоја: родитељи, наставници, стручни сарадници, лекари, стручњаци при Националној служби за запошљавање и други.

Носиоци активности и реализације програмских задатака професионалне оријетације су: педагог, одељењске старешине и предметни наставници, чланови Тима за професионалну оријетацију

Реализација програмских задатака из области професионалне оријетације остварује се у оквиру садржаја редовне наставе и изборне наставе, а сви задаци из овог подручја биће уграђени у планове рада наставничког, одељењског и стручних већа, савета родитеља, школског одбора и ученичког парламента.

РЕДНИ БРОЈ	САДРЖАЈ РАДА / АКТИВНОСТИ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	РЕАЛИЗАТОРИ/САРАДНИЦИ	ИСХОДИ
РЕДОВНА НАСТАВА					
1.	Реализација програма ПО из пројекта „ПО на прелазу у средњу школу“ за ученике 7.и 8. разреда;	реализација радионица у свим одељењима 7. и 8. разреда	Током школске године	Одељењске старешине, педагог	Развијање самоспознаје, кључних компетенција за живот у савременом свету, оспособљавање за рад
2.	Посете средњим школама– Дан отворених врата;	Обилазак школа са заинтересованим ученицима	Друго полугодиште	Одељењске старешине, педагог	Ученици упознати са карактеристикама средњих школа
3.	Подела едукативних материјала везаних за избор занимања	Постављање паноа ПО и подела информатора ученицима, плаката и летака	Током школске године	Одељењске старешине, педагог	Ученици упознати са карактеристикама средњих школа, и обавештени о презентацијама средњих школа
4.	ЧОС-разговор о факторима избора занимања и услови за упис у жељене школе	Разговор, дискусија, птп презентација у одељењима 8.разреда	Јануар	Педагог	Ученици упознати са значајем доношења одлуке о избору будућег

					занимања
5.	Презентација средњих школа у нашој школи	Гледање презентације, разговор са наставницима-ученици 8.разреда	Март, април, мај.	Одељењске старешине, педагог, директор	Ученици упознати са карактеристикама средњих школа,
6.	Посета Сајму Образовања општина Савски венац	Реализација посете	Март	Одељењске старешине, педагог	Ученици упознати са карактеристикама средњих школа, подељене информативне брошуре

7.	Сарадња са Националном службом за запошљавање Београд и Службом за каријерно саветовање	Тестирање у Националној служби са запошљавање	Март, април	Одељењске старешине, педагог	Ученици након тестирања упознати који образовни профили највише одговарају њиховој личности
8.	Организација реалних сусрета и упознавање са светом рада за ученике 8.р.	Реализација реалних сусрета	Мај	Одељењске старешине, педагог, психолог, родитељи	Ученици имају могућност да се опробају у појединим занимањима
9.	Саветодавни разговори са ученицима 8.р. везаних за даље школовање	саветодавни разговори	Током школске године	одељењске старешине, педагог, предметни наставници	Подршка и информисање ученика у избору занимања или даљег образовања

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ програма здравствене заштите је подизање нивоа здравствене заштите ученика кроз едукацију, вршњачку едукацију, раду на унапређивању хигијенских и санитарних услова у школи.

ОБЛАСТ РАДА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ

Праћење здравственог стања ученика	Реализација планираних систематских прегледа, имунизације Сарадња са лекарима специјалистима – ортопед, логопед, стоматолог, очни лекар, физијатар Информисање родитеља о добијеним резултатима специјалистичких прегледа Сарадња са здравственим установама	Дечји диспанзер, Дом здравља Савски венац, здравствени радници, одељењске старешине
Едукација	Организовање трибина, радионица и саветовалишта о различитим темама везаним за здравље (COVID 19, разноврсна исхрана, хигијена, заразне болести, болести везане за неправилну исхрану гојазност, булимија, анорексија, репродуктивно здравље, болести зависности, психоактивне супстанце, правилно држање тела, интернет)	Дечји диспанзер, Дом здравља Савски венац, родитељи, здравствени радници, Институт за јавно здравље, Полицијски службеници за малолетничку делинквенцију одељењске старешине, ученици

Хигијенски услови	Контрола општег хигијенског стања ученика Стална контрола хигијенских услова у школским просторијама и школском дворишту Рад на спречавању настанка и ширења заразних болести	Сви запослени, ученици,
Средства за прву помоћ	Набавка	Директор

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ програма социјалне заштите је брига и заштита ученика из осетљивих друштвених група и превентивно или интервентно деловање у сарадњи са надлежним институцијама.

ОБЛАСТ РАДА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
Материјална подршка	Снимак стања ученика и његове породице којој је потребна подршка Сарадња са надлежним установама социјалне заштите у циљу превенције или интервенције за ученике из осетљивих друштвених група Хуманитарне акције на нивоу школе и локалне заједнице	Стручна служба, одељењске старешине, Центар за социјални рад Савски венац
Подршка у учењу	Снимак стања ученика и његове породице којој је потребна подршка Праћење ученика у напредовању у учењу	Стручна служба, одељењске старешине, предметни наставници, вршњачки тим

Подршка у заштити од занемаривања, злостављања и насиља	Снимак стања ученика и његове породице којој је потребна подршка Сарадња са надлежним установама социјалне заштите у циљу превенције или интервенције за ученике из осетљивих друштвених група Сарадња са надлежним институцијама у случајевима насиља у породици Праћење прихватања ученика у вршњачкој групи и његова социјализација	Стручна служба, одељењске старешине, предметни наставници, вршњачки тим, полиција, Центар за социјални рад

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ овог програма је подизање свести код ученика, наставника, родитеља и грађана о очувању и унапређењу животне средине. Посебним активностима из области екологије ученици и остали субјекти, својим активностима, додатно оснажују програм заштите животне средине.

ОБЛАСТ РАДА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
ЕДУКАЦИЈА	Огледни часови, предавања, радионице, трибине о важним темама Загађивања и заштите животне средине	Наставници, ученици, научни радници
ИСТРАЖИВАЊЕ И АНАЛИЗА ПОДАТАКА	Праћење и анализа количине отпада који се одложи у току радне недеље праћење и анализа загађености воде, ваздуха, земљишта Мерење и анализа потрошње воде и електричне енергије у току месеца	Наставници, ученици
ДРУШТВЕНА АНГАЖОВАНOST И ХУМАНИТАРНИ РАД	Промоција науке кроз дечје радионице на еколошке теме Друштвене акције: „један ресурс, много потрошача“, „мисли глобално, делуј локално“, „сат за планету“ Озелењавање школског простора пројекти Пројектни дан, 5.јун Обележавање значајних еколошких датума Учешће у хуманитарним акцијама сакупљање чепова и лименки за рециклажу Израда предмета од рециклираног материјала Израда лифлета, информатора у циљу промоције одговорног односа према животној средини	Наставници, ученици, родитељи, научни радници

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Циљ реализације излета, екскурзија и наставе у природи је усвајање дела наставног програма, непосредним упознавањем културно- историјског наслеђа и природних лепота. Развијањем позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, гради се одговоран однос према наслеђу. Оснажују се и позитивни социјални односи између ученика, и ученика и наставника. Такође, циљеви су и: очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја; стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена; проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу; развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити

природе; социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу; развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима; развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја, односно региона који се обилази.

На основу Правилника о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи израђује се план и програм реализације по разредима, који се налази у Годишњем плану рада школе. Школа, сваке године, расписује јавну набавку по процедури која се налази у Закону о јавним набавкама („Службени гласник РС“ бр. 91/2019).

ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ

Општи циљ Школског развојног плана је унапређивање квалитета образовања и васпитања заснованих на стандардима компетенција наставника и ученика.

Специфичн циљеви дела Школског развојног плана су:

развијање и унапређивање наставног процеса

стварање позитивне атмосфере за учење и дружење и

укључивање школе у националне и међународне развојне пројекте.

Циљ развијања и унапређивања наставног процеса реализујемо применом интердисциплинарног приступа планирања наставе.

Програм примене интердисциплинарног приступа планирања наставе од I-IV разреда

ОБЛАСТ УЧЕЊА	ЦИЉЕВИ	ПРЕДМЕТИ	САДРЖАЈ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
Мерење	Оспособљавање ученика за различите врсте мерења и њихову примену у свакодневном животу	Математика, српски језик, физичко васпитање, свет око нас, природа и друштво, ликовна култура, пројектна настава, дигитални свет, страни језик	Мере и мерење (дужина, површина, тачност, маса, време, временске одреднице, новац, нота), скраћенице, језичке, лексичке и синтаксичке	Посматрање, уочавање, процењивање, мерење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање,

			вежбе, експеримент, линија времена, хронологија, природни облици кретања	дискутовање, истраживање, примена знања
Кретање	Оспособљавање ученика да уоче кретање и његове карактеристике у природном и друштвеном окружењу	Математика, српски језик, физичко васпитање, свет око нас, природа и друштво, ликовна култура, музичка култура, пројектна настава, дигитални свет, страни језик	Скуп природних бројева, време, релације, бројевна права, језичке, лексичке и синтаксичке вежбе, путовање кроз књижевност, експеримент, кретање око нас, звук, линија, површина, природни облици кретања, дечје народне игре	Посматрање, уочавање, процењивање, мерење, закључивање, експериментисање, претпостављање, писање, цртање, сакупљање материјала, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, истраживање, играње, певање, свирање, графичко представљање, примена знања

Писменост: знаци и симболи	Оспособљавање ученика да препознају и користе различите знаке и симболе из природног и друштвеног окружења	Математика, српски језик, физичко васпитање, свет око нас, природа и друштво, ликовна култура, музичка култура, пројектна настава, дигитални свет, страни језик	Ћирилично и латинично писмо, правопис, рачунар, цифре, слике, симболи, арапске и римске цифре, природни бројеви, знаци за релације, рачунске операције, геометријске елементе, непознати број, картографски знаци и боје, саобраћајни знаци и путокази, знаци за опасност, рециклажу музички знаци: ноте, паузе, виолински кључ, такт, тактица, тачка, линија, боја, површина, рекламе, плакати, знаци за оријентисање у простору и игру	Посматрање, уочавање, процењивање, мерење, закључивање, препознаје, разликује, претпостављање, читање, писање, описивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, истраживање, играње, певање, свирање, графичко представљање, примена знања

Вредности	Оспособљавање ученика да препозна вредности у различитим областима људског делања	Математика, српски језик, физичко васпитање, свет око нас, природа и друштво, ликовна култура, музичка култура, пројектна настава, дигитални свет, грађанско васпитање, верска настава, страни језик	Књижевна дела, филмови, позоришне представе, језичка култура месна вредност цифре, новац, међусобна повезаност живих бића и услова за живот, природни ресурси, животна средина, обичаји и традиција, значајне личности, уметничка дела, здрави стилови живота, животне вредности, људске делатности, медији	Посматрање, уочавање, процењивање, анализа, закључивање, препознаје, разликује, читање, писање, описивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, истраживање, играње, певање, свирање, графичко представљање, примена знања

Програм примене интердисциплинарног приступа планирања наставе од V- VIII разреда.

ОБЛАСТ УЧЕЊА	ЦИЉЕВИ	РАЗРЕДИ	ПРЕДМЕТИ	САДРЖАЈ	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
МЕРЕЊЕ	Оспособљавање ученика за различите врсте мерења и њихову примену у свакодневном животу	5.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техника и технологија, информатика и рачунарство	Хронологија (мерење и рачунање времена; дужине живота организама и фаза развића) брзина раста биљака. Ритам у поезији и музици. Мерење тежине, висине, дужине, брзине и осталих параметара предвиђених годишњим тестирањем ученика. Проценат дате величине и примена размере. Визирање – упоређивање величина облика.	Посматрање, уочавање, одређивање, именовање, процењивање, мерење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања
		6.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и	Хронологија (геолошких доба). Мерење брзине кретања, мерење масе, висине, дужине, површине, углова и осталих параметара предвиђених годишњим тестирањем ученика. Израчунавање удаљености у природи на основу размере карте (пропорција). Одређивање положаја тачака на Земљиној површини на основу	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање,

			информатика	мреже меридијана и паралела (географски координатни систем). Глаголи.	разумевање, примена знања
	7.		Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика	приказ резултата мерења у опсегу дозвољених граница грешке за дату физичку величину. Израчунавање кроз пропорцију постављену везано за масу и састав раствора у настави хемије. Прављење раствора различитог процентног састава. Пропорције, златни пресек.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

		8.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика	Вода, експеримент као доказ исправности закона, оптика. Испитивање састава воде различитог састава: чесмоваче, минералних вода, газираних вода и речних вода током наставе хемије. Израчунавање удаљености у природи на основу размере карте (пропорција). Одређивање положаја тачака на Земљиној површини на основу мреже меридијана и паралела (географски координатни систем). Сличност и размера.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу
	Разумевање појава, процеса и односа у природи на основу знања физичких, хемијских и биолошких закона, модела и теорија	5.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика васпитање	Кретање као особина живих бића; сеобе животиња. Ритам.	

КРЕТАЊЕ		6.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика васпитање	Сеоба народа. Густина топле и хладне воде. Голфска струја. Кретање појединих врста животиња. Природни облици кретања. Позајмљенице. Позитиван и негативан смер бројевне праве.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу
		7.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање,	Прости и сложени облици кретања, циклична и ациклична кретања. Њутнови закони и равнотежа. Кретање крви кроз крвне судове; хранљивих супстанци кроз организам; гасова кроз систем органа за дисање.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање,

			ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика	Уочавање кретања честица атома и молекула и брзина кретања појединих честица тачно одређених супстанци, а кроз посматрање симулација ових кретања током наставе хемије. Равнотежа – Мобили (фигурице које се крећу – <i>Александра Колдера</i>) Миграције становништва.	класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу. Поређење, разликовање, процењивање, доношење правилних закључака.
	8.		историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика	Светлост; кретање као особина популација (емиграције, имиграције, миграције у ужем смислу). Појам хемилуминисценције, изучавање кроз једноставне примере из свакодневног живота. Миграције становништва.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

ПИСМЕНОСТ - ЗНАЦИ И СИМБОЛИ	Оспособљавање ученика да стекну базичну језичку, научну, информатичку, уметничку, културну, здравствену и еколошку писменост.	5.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техника и технологија, информатика и рачунарство, грађанско васпитање, верска настава	Знаци и симболи у биологији; симболи предострожности (у лабораторији) Програм за обраду текста: Word, Excel... Мит и ликовна представа мита на вазама. Визуална комуникација. Скупови, приказивање података кружним и стубичастим дијаграмом.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу
		6.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја,	График и графит. Табеларно и графички представљање прикупљених	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање,

			географија, биологија, физика, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика, грађанско васпитање, верска настава	података. Визуална комуникација. Картографски знаци.	експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу
	7.		Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика, грађанско васпитање, верска настава	График. График зависности; Хемијски симболи. Хемијска писменост, правилно записивање и читање хемијских симбола. Правилно читање и употреба картографских знакова.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

		8.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика, грађанско васпитање, верска настава	Српска писма. Графити. Правилно читање и употреба картографских знакова. График зависности, линеарна функција, приказивање података.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу
ВРЕДНОСТИ	Развијање знања, вештина, ставова и вредности које	5.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија,	Вредносни симболи и њихово тумачење; Позитивни и негативни однос	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање,

оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у развоју друштва.		физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техника и технологија, информатика и рачунарство, грађанско васпитање, верска настава	човека према природи (процена).	претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

		6.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика, грађанско васпитање, верска настава	Вредносни симболи и њихово тумачење. Релативност и толеранција „Дрво живота“ (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Развијање толеранције према различитим народима и културама у свету.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

		7.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика, грађанско васпитање, верска настава	Архимед. Српска духовност кроз векове и њен значај. Разлике у саставу и класификовању воде на хомогене и хетерогене смеше.и препознавање могуће примене ових вода у свакодневном животу. Анализе се заснивају на одређивању рН-вредности вода, препознавању мутноће, боје и присуства угљен-диоксида, дакле кроз бројне хемијске експерименте које ђаци изводе. Мода кроз различите историјске периоде. Развијање толеранције према различитим народима и културама у свету.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

		8.	Математика, српски језик, немачки језик, енглески језик, историја, географија, биологија, физика, хемија, физичко и здравствено васпитање, ликовна култура, музичка култура, техничко и информатика, грађанско васпитање, верска настава	Национални паркови и остала природна добра.	Посматрање, уочавање, именовање, процењивање, мерење, разумевање, коришћење, закључивање, експериментисање, претпостављање, записивање, цртање, упоређивање, класификовање, објашњавање, дискутовање, коришћење, истраживање, разумевање, примена знања у свакодневном животу

Програм рада ученичких организација

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ/ СЕКЦИЈЕ	РАЗРЕД	АКТИВНОСТ
УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ	7. и 8.	Ученички парламент је независна, нестраначка и невладина организација ученика наше школе, чији су основни задаци: развијање демократских односа, остваривање и заштита права ученика и развијање сарадње са другим, сличним организацијама у земљи и иностранству.
ДЕЧИЈИ САВЕЗ	1.-8.	Дечји савез је организација у којој деца остварују своје потребе за дружењем, игром, стваралаштвом и забавом. Прва недеља октобра се званично обележава као Дечја недеља, када ученици првог разреда добијају добродошлице и упознају се са Букваром права. Дечји савез свој рад заснива на поштовању Конвенције УН о правима детета.
ПОДМЛАДАК ЦРВЕНОГ КРСТА	1-8.	Област рада Подмладак и омладина Црвеног крста Србије има за циљ да уграђивањем принципа хуманости и модела понашања који из њега произилазе у систем вредности код деце и младих у процесу одрастања обезбеди довољне волонтерске ресурсе Црвеног крста Србије за адекватан одговор на потребе грађана који су угрожени социјалним, здравственим и економским чиниоцима.
ВРШЊАЧКИ ТИМ	8.	Циљ постојања Вршњачког тима јесте промоција вредности: толеранција, једнакост, заједништво, сарадња. Да би то могли да промовишу чланови Вршњачког тима кроз едукативне радионице и сарадњу са педагошко – психолошком службом школе треба да стекну вештине и знања која ће им помоћи да организују школске акције, да негују и развијају атмосферу подршке и узајамног оснаживања међу вршњацима који су изложени насиљу, да промовишу и заговарају права оних који су изложени насиљу, а такође и да у „кризним ситуацијама” у погледу насиља мотивишу остале ђаке да се укључе у спречавање

7. Евалуација рада Клуба родитеља и наставника – спровођење годишње евалуације рада Клуба и издвајање приоритета, циљева и задатака за наредну годину	Координатор Клуба	Наставници и родитељи	До краја септембра 2021. и сваке наредне године	Директор

ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВНИ ПЛАНОВИ

Програм инклузивног образовања

РЕДНИ БРОЈ	САДРЖАЈ/ АКТИВНОСТ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	РЕАЛИЗАТОРИ /САРАДНИЦИ	ИСХОДИ
1.	Конституисање Стручног тима за инклузивно образовање, Израда годишњег програма рада Стручног тима за инклузивно образовање	Састанци	Септембар	Тим за инклузију	Решења члановима тима, Записник о одржаном састанку тима, наставничког већа, педагошког колегијума, школског одбора Усвојен програм инклузивног образовања школе

2.	Снимак стања у установи (прикупљање података о ученицима и идентификовање ученика којима је потребна додатна подршка	Прикупљање података, разговори, списак идентификованих ученика	Током године	Тим за инклузију, педагог, родитељи, ученици, наставници, одељењске старешине	Тим поседује информације о ученицима којима је потребна додатна образовна подршка (записници са састанака, документација)
3.	Сарадња са родитељима Сагласност за ИОП и прикупљање података од родитеља о породичној, здравствено-социјалној ситуацији у којој ученик живи.	Потписане сагласности, разговори, састанци	Током године	Тим за инклузију, педагог, родитељи, одељењски старешина	Родитељи су упознати са процесом израде ИОП, мотивисани су за сарадњу, сарађују са члановима Тима, пружају повратне информације
4.	Пружање помоћи наставницима у изради Педагошког профила ученика и ИОП-а за сваког ученика семинари о инклузији-литература	Белешке о разговорима, едукативни материјал, приручници	Током школске године	Тим за инклузију, педагог, директор	Едукативни материјал, списак акредитованих семинара, обуке
5.	Праћење постигнућа по ИОП-у и вредновање ИОП-а	Праћење часова, Измене и допуне ИОП-а, одељењска већа ,записници са састанка Педагошког колегијума	Током школске године	педагог наставници, одељењске старешине, Тим за инклузију	Извештаји одељењских старешина, евалуација тима за додатну подршку
6.	Предлози потребних наставних средстава, бесплатних уџбеника и друге могућности подршке ученицима који су обухваћени инклузијом	Списак ученика за бесплатне уџбенике, записници са предлозима са састанака	Током школске године	педагог наставници, одељењске старешине, Тим за инклузију, Тим за додатну подршку	Едукативни материјал, бесплатни уџбеници за ученике који се образују по ИОП-у

7.	Вођење документације о раду тима, евиденције о ученицима	Састанци тима за инклузију(минимум 4)	Током школске године	педагог, тим за инклузију	Записници са састанака тима
8.	Сарадња са интерресорном комисијом, Центром за социјални рад, Домови здравља	Дописи, записници са састанака	Током школске године	Тим за инклузију	Сарадња школе са релевантним институцијама, повратне информације

Индивидуални образовни планови ученика се као прилог налазе у документацији педагошке службе

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Школа поседује Акт о процени ризика за сва радном места и у радној околини као и Правилник о безбедности и здрављу на раду.

ПОДРУЧЈЕ РАДА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
БЕЗБЕДНОСТ НА РАДУ	Информисање запослених радника са прописаним мерама и нормативима безбедности на раду Континуирано праћење исправности инфраструктуре школе и благовремено отклањање кварова Провера противпожарног система Обука запослених за противпожарну заштиту Оспособљавање запослених из области безбедности на раду Коришћење централизованог видео надзора Усаглашавање аката са Законом Информисање и едукација родитеља/старатеља Едукација ученика	Директор Секретар Домар Стручњаци из области, домар Стручњаци из области Стручњаци из области Директор Секретар Сви запослени, стручњаци из области Сви запослени

	Сарадња са другим надлежним институцијама	

ЗАШТИТА ЗДРАВЉА НА РАДУ	Информисање запослених радника о прописаним мерама у случају епидемије Обука запослених радника о пружању прве помоћи	Завод за јавно здравље Стручњаци из области
	Обука запослених из области здравља на раду Дезинсекција и дератизација простора, два пута годишње Набавка заштитне опреме	Надлежна установа Директор
ОСИГУРАЊЕ	Осигурање запослених Осигурање школске имовине Осигурање ученика Осигурање одговорности из делатности	Изабрана осигуравајућа кућа

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ НОВИМ УЧЕНИЦИМА И ЗАПОСЛЕНИМА

Циљ програма подршке новим ученицима и запосленим радницима је укључивање и оспособљавање образовно-васпитни рад.

ПОДРУЧЈЕ РАДА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
НОВИ НАСТАВНИЦИ	Регулисање правних докумената Упознавање са члановима колектива и простором школе Упућивање запосленог радника у школска документа и правилнике Упућивање запосленог радника у послове на којима је распоређен Оспособљавање запосленог радника у писању педагошке документације Посета часовима колега истих по позицији Подршка у реализацији наставних и ваннаставних активности	Директор, стручни сарадник, ментор, наставници, ученици
НОВИ УЧЕНИЦИ	Регулисање правних докумената у сарадњи са родитељима Упознавање са члановима одељењске заједнице, одељењским старешином и простором школе Упознавање са правилима школе Подршка у образовању и социјализацији у сарадњи са родитељима Израда програма за стицање елементарних знања из српског језика за ученике који га не знају у функционалној мери Праћење адаптације у школској средини и напредовања у учењу у сарадњи са родитељима	Директор, стручни сарадник Вршњачки тим, наставници, ученици, родитељи

Напомена: Глобални планови су дати у **прилогу** и чине саставни део Школског програма.

Школски програм Основне школе „Војвода Мишић“ из Београда за период 2022-2026. године усвојен је на _____ седници школског одбора одржаној дана _____ године а примењује се од школске 2022/2023. године.

У Београду

_____ 2022. године

ПРЕДСЕДНИК ШКОЛСКОГ ОДБОРА

Драгана Вукосав